Štátne hudobné vydavateľstvo

Slovenský spevník

I.

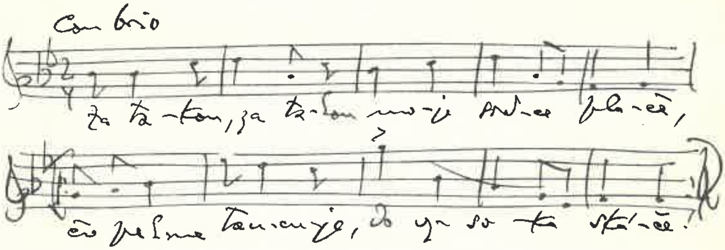

Ance a Ele

Kremlovým

k Vánocům

Karel

1961

Slovenský spevník

I.

500 ľudových piesní slovenských

*

Usporiadal
KAROL PLICKA

ŠTÁTNE HUDOBNÉ VYDAVATEĽSTVO - BRATISLAVA

VENOVANIE

Túto zbierku piesní venujem pamiatke svojho priateľa Mikuláša Schneidra-Trnavského, národného umelca, ktorý ako prvý už v neradostných časoch národnej poroby s prorockým zrením vytušil veľkosť a silu piesne svojho ľudu, s umeleckým majstrovstvom ju spracoval a stal sa skutočným umelcom svojho národa.

Pre toto venovanie mám svoje zvlášť milé osobné dôvody. Je to spomienka z obdobia pred prvou svetovou vojnou, kedy v Slovenskej čítanke vyšiel jeho článok o ľudovej piesni slovenskej. Dnes je možno už zabudnutý, ale pre mňa, mladého študenta, bolo to vtedy prvé silné stretnutie s ľudovou piesňou slovenskou, ktoré bolo rozhodujúce, ba možno povedať osudové pre moju ďalšiu životnú cestu. Jeho piesne boli vtedy objavom krás slovenskej hudobnosti. Otvorili mi nový, pre mňa do tých čias neznámy citový svet.

Túžil som odovzdať túto knihu majstrovi Schneidrovi osobne, ešte za jeho života. Neznámymi piesňami, ktoré tento spevník prináša, chcel som sa mu odvďačiť za svoju niekdajšiu radosť a vzrušenie. Nech je toto venovanie prejavom mojej vďačnej spomienky.

Karol Plicka

ĽUDOVEJ PIESNI NA POMOC

Keď som pripravoval túto knihu, želal som si, aby sa nášmu ľudu dostal do rúk spevník, ktorý by pri svojom praktickom zameraní podával súčasne aj umelecký obraz slovenskej ľudovej piesne a dokumentoval u nás doma i pred ostatným svetom veľkosť génia slovenského ľudu. Tento prehľadný obraz piesňového pokladu slovenského má zhruba zahrnúť všetky podstatné umelecké osobitosti v melódii aj v texte, ako sa javia v rozličných oblastiach Slovenska.

Ako som zostavoval tento spevník? Predovšetkým to bola otázka výberu. Vybrať 500 slovenských piesní z takmer neprebernej zásoby, ktorá je poruke, nie je celkem ľahká vec. Ako som spomenul, spevník má praktické zameranie, prináša preto — so stálym a výslovným zreteľom na umeleckú hodnotu — také piesne, o ktorých možno predpokladať, že sa môžu a budú spievať. Niet pochýb o tom, že máme množstvo piesní veľmi zaujímavých, cenných a vzácnych, ktoré však žijú výlučne svojou funkčnosťou, sú teda celkom závislé od nejakého obradu, zvykoslovného úkonu a pod. a zostávajú s ním navždy nerozlučne späté. Sú to napríklad niektoré obradové alebo archaické piesne, ktoré sa spievajú jediný raz v roku (Morena, veľkonočné hry, Vajano), iné sú zasa natoľko starodávne, že ich zmysel — dnes už nejasný — bráni, aby pieseň vošla do súčasného života. V tomto spevníku, ktorý má byť živou knihou, práve podobné piesne by nezodpovedali vlastnému poslaniu publikácie a stali by sa skôr jeho samoúčelnou okrasou. Skrátka, všetky piesne, ktoré spevník prináša, majú čo povedať i dnešnému človeku. Umelecky sú také silné, že môžu žiť aj po uvoľnení zo závislosti tradície, ako dosvedčuje množstvo piesní tohto druhu, napríklad piesne z prírody, ktoré už natrvalo prešli do spevného repertoáru nášho ľudu.

V Slovenskom spevníku sa opieram výhradne o takzvanú klasickú ľudovú pieseň. Sú to tie piesne, ktoré prešli často aj stáročným vývojom, vycibrili sa na vrcholnú formu tradičného ľudového umeleckého prejavu a v tejto svojej podobe stali sa nedeliteľnou súčasťou slovenskej národnej kultúry. Časť týchto piesní som čerpal z klasickej zbierky Slovenské spevy, jednotlivé piesne aj z iných tlačených,

prípadne aj rukopisných diel. Avšak základ a jadro tohto spevníka tvoria predovšetkým piesne z mojej rukopisnej zbierky z rokov 1919 až 1955. Aby obraz slovenskej ľudovej piesne bol čo najúplnejší, dopĺňam ho i piesňami Slovákov osadených v cudzine, ktoré som zapísal priamo na mieste, a to v Rumunsku roku 1923, v Bulharsku roku 1926, v Rakúsku roku 1934, v USA v rokoch 1935—36 a v Juhoslávii roku 1937.

Čo sa týka výberu, poznamenávam ešte:

Predovšetkým nebolo možné vynechať niektoré piesne, v podstate síce hodnotné, ku ktorým však dnes možno mať určité kritické výhrady pre umelé zásahy v ich texte (č. 82, 210, 295, 322, 349, 350) i v melódii (č. 286, 467). Ide o niektoré piesne zo Slovenských spevov, ktoré sa už vžili ako kmeňový repertoár nášho spoločenského spevu. Tieto piesne síce načas ustúpili záplave novoobjavených piesní, ktoré uviedol rozhlas, súbory ĽUT i mladšia zberateľská generácia, ale z úcty k ich významu, ktorý mali v histórii národa a jeho národného obrodenia, i pre ich trvalú hodnotu v národnom piesňovom poklade si zasluhujú, aby sa znova spievali. Je isté, že každý, kto bude v spevníku listovať, bude hľadať i tieto známe piesne.

Ďalej nevyhnutne museli do spevníka prísť i také piesne, ktorých interpretácia je azda technicky obťažná, a intonačne dnes pôsobia možno ešte nezvyčajne, ale ktoré si časom určite vybojujú pevné miesto svojou absolútnou hodnotou umeleckou. Treba povedať na chválu tradície slovenského spoločenského spevu, že práve tieto piesne si najradšej vyhľadáva a prisvojuje. Nemožno napríklad hovoriť o niektorej piesni, že je čudná alebo nezvyčajná, keď zo skúsenosti vieme, aké relatívne je také tvrdenie: viaceré z nich sa po prvých rozpakoch ujali v najširších vrstvách ľudu a natrvalo zakotvili. Pravda, nejedna neznáma melódia, ktorá sa v tomto spevníku uvádza po prvý raz, bude si musieť svoju cestu ešte len prebojovať; a na to, aby sa vžila, potrebuje svoj čas, ako všetko, čo je nové. Obyčajne však stačí, aby sa takáto pieseň zaspievala raz so skutočným porozumením a na pravom mieste a ľud si ju obľúbi.

Sú však niektoré piesne veľmi obľúbené a populárne, a predsa som ich s čistým svedomím nemohol do spevníka zaradiť: nemajú zvláštnu umeleckú cenu a neobstáli by v susedstve piesní umelecky závažnejších. A napokon väčši-

nou nezasluhujú taký obdiv, aký si na istý čas v našom spoločenskom speve získali. Sú to piesne alebo varianty piesní, ktoré vznikli pod vplyvom úpadkovej mestskej kultúry, napríklad „Sobotienka ide“, „Zaleť, sokol“, „Tichá voda do Dunajka padala“ a pod., alebo piesne typu novouhorského, kde maďarský vplyv je až priveľmi zjavný, „Ešte si ja pohár vínka“ a iné.

Vyberám piesne, ktoré sú pre príslušnú oblasť najcharakteristickejšie, a taký ich tvar, ktorý pochádza z obdobia najväčšieho rozkvetu ľudovej piesne. Pravda, sú piesne, ktoré nevznikli v tej dedine, kde boli zapísané, dostali sa sem z iných oblastí (z dolín Trenčianskej — č. 42, zo Zemplína č. 15, 20, 451, 477, zo Zvolenskej č. 86). V novom prostredí však nielen zdomácneli, ale niekedy dokonca získali nové obohacujúce znaky, raz harmóniu, inokedy ozdoby a pod., napr. „Šak je to smutný“, „Od včera večera“ a iné. Je prirodzené, že do spevníka, prinášajúceho materiál vyhranený, najlepší, nevyberám piesne, ktoré prekonali vývoj opačný: ktoré zakrpateli, keď sa preniesli do prostredia s odlišnými akustickými alebo inými nepriaznivými podmienkami. Sú to napríklad niektoré piesne z Dolniakov, prenesené do vrchov a naopak. Môžeme dnes počuť v súboroch ĽUT, na súťažiach i v rozhlase množstvo takých ochudobnených piesní. Boli mechanicky odpočúvané a nekriticky prevzaté, aby potom v novom prostredí, pozbavené všetkej osobitosti, len živorili. Obrazne môžeme o nich povedať, že blúdia bez domova.

Spevník zachováva verne do všetkých podrobností *pôvodnú podobu zápisu*. Dodatočne som tedy nič nemenil ani v melódii, ani v texte. Bez zmeny som nechal i niekoľko zápisov prebratých zo starších zbierok, i keď odborníkovi prezrádzajú niektoré zrejmé nedostatky či už v rytme (č. 53, 59, 152, 153, 286 a iné), alebo v jazyku textu (č. 102, 209, 350, 445). Nekorigoval som ani v takých prípadoch, kde by úprava podľa moderných záznamových metód bola možno i na úžitok. Nazdávam sa, že editor nemá v tomto prípade na to právo. Takáto prax nesprávne pochopená a zásadne uplatňovaná by časom určite viedla k ľubovoľným a nezodpovedným zásahom, ako sme sa o tom už veľa ráz mohli presvedčiť. Pravda, pripomínam, že na druhej strane som neuverejnil ani jednu takú pieseň, ktorú by nedokonalý zápis podstatne skresľoval.

Pri piesňach, ktoré som zapísal sám, ponechávam, pravdaže, všetky nuansy ľudového podania piesne, i keď si plne uvedomujem, že niekedy sú prakticky ťažko spievateľné najmä pre školený alebo mestský hlas. O spôsobe spievania takých piesní sa zmienim neskoršie v tejto štúdii. Zachovávať túto presnosť zápisu (č. 122), verne vystihujúcu podanie prednesu, sme ako zberatelia záväzne povinní. Z tohto dôvodu prosím i všetkých, ktorí časom budú preberať piesne zo spevníka, aby aj oni verne prenášali výrazové bohatstvo nášho ľudového podania, ktoré sa prejavuje aj v týchto podrobnostiach, a aby ho nepokladali za nejaké „pedantské akcentovanie etnografických zvláštností", ako sa niekedy s obľubou hovorí, lež za celkom prirodzenú a samozrejmú požiadavku každého statočného presného zápisu. Práve tieto podrobnosti výrazove dotvárajú obraz nášho ľudového podania a sú často slovenským špecifikom (č. 89, 142, 423, 485). Ochudobňovať ho o toto bohatstvo bolo by prehrešením sa voči kráse a osobitosti ľudového spevu.

Presný grafický záznam ľudovej piesne sa niekedy na prvý pohľad môže právom zdať nezvyčajný i veľmi obťažný. Ale to je naozaj len prvý dojem, treba sa len vpočúvať. Je to podobná situácia, ako keď prídeme do jazykovo odlišného prostredia. Aj ľudová pieseň, aj hudba majú svoje dialekty. Ak sa so zápisom zoznámime dôvernejšie, spoznáme, že tu nejde o nijaké improvizácie alebo nejaké náhodnosti, lež o pevnú formu a ustálený poriadok, ba zákonitosť, ktorá sa ešte jasnejšie ako v hudbe prejavuje v jazyku, v ornamente, v architektúre a vôbec vo všetkých tvorivých prejavoch ľudu. Pravda, grafický záznam, ako neskoršie ešte uvediem, mal by byť sprevádzaný ešte zápisom zvukovým, ktorý by dopĺňal príslušnú publikáciu vo forme diskotéky. Moderná zápisová technika má dnes k dispozícii presné prístroje, ktoré zachytia všetky podrobnosti vo vernosti takmer ideálnej, so všetkými nuansami, včítane farby hlasu. To je ideál, po ktorom som vždy túžil od chvíle, keď som hlbšie spoznal slovenskú pieseň. Dosiahli sme ho len ojedinele a sme ešte ďaleko od uskutočnenia všetkých možností, ktoré sa na tomto poli núkajú.

Grafický záznam ľudovej piesne sám osebe — i ten najlepší — neznamená, pravda, o nič viac a o nič menej ako čierno-biela fotografia farebného obrazu. No človek citli-

vý, poznajúci vec, vie aj z tej čierno-bielej fotografie vytušiť jej farebnosť. A znalcovi už grafický zápis hudobnej myšlienky spôsobuje estetickú rozkoš a plnú predstavu krásy. Pravda, ľudová pieseň je svet trocha iný, svojský. Ak má zápis vyvolať obraz aspoň približne pravdivý, treba napokon i z vlastnej skúsenosti poznať ľudový spôsob spevu, ktorý vo svojej farbe, vnútornom espressive má — povedal by som — ešte svoju ďalšiu, tretiu dimenziu, nevyhnutne chýbajúcu každému notovému zápisu. Vlastný život piesne musíme, pravda, ako sme spomenuli, — hľadať, poznávať medzi ľudom; potom nám i noty budú hovoriť rečou jasnou a úplne zrozumiteľnou. A v každom prípade dávame prednosť notám pred čírym počutím nejakej skreslenej verzie z druhej alebo desiatej ruky.

V tejto súvislosti sa treba ešte zmieniť o názore, ktorý sa, žiaľ, ešte dnes ojedinele traduje, že noty sú vraj pre interpretáciu ľudovej piesne a hudby zbytočné a dokonca na závadu, že z nich ani zďaleka nemožno vyčítať citovú stránku ľudovej piesne a pod. To je názor príliš romantický a dúfajme, už prekonaný. Pramení z nekritického obdivu cigánskeho podania ľudovej piesne, ktoré citovosť chápe subjektívne a podáva po svojom veľmi slobodne, až neviazane.

To, čo som tu povedal o zápise notovej časti, v rovnakej miere platí aj o *texte*. Pravda, neuplatňujeme tu dôslednú fonetickú transkripciu, pretože je opticky nezvyčajná a laikovi sa číta tak zle, že by mohla byť aj prekážkou rozšírenia piesne, najmä tam, kde sa dialekt priveľmi líši od spisovnej reči. Ale na druhej strane spevák nesmie byť ani na chvíľku v pochybnostiach, ako má vyslovovať. Zhodný názor na neľahké riešenie tohto závažného problému mal i prof. dr. Eugen Pauliny, ktorý stál už pri zrode tohoto spevníka a stanovil základné zásady transkripcie textov. Vyslovujem mu úprimnú vďaku za oddanú spoluprácu.

*

Charakter spevníka si žiadal vyrovnať sa aj s otázkou *taktácie*. Treba si predovšetkým uvedomiť, že ľudový spevák vôbec nemá predstavu o takte v našom zmysle — ani ju nepotrebuje. To len my sa domnievame, že musíme melódiu spútať pevným taktom alebo taktovými čiarami; ľudový spevák cíti melódiu ako uzavretý obrazec zvukový, ako prúd horizontálne vpred plynúci, ktorý sa od-

mlčí v cezúre, aby sa po oddychu rozvlnil. To však neznamená, že jeho piesne sú bez akéhokoľvek taktu. Ak si napr. v sborovom unisone vypočujeme pieseň s taktáciou i zdanlivo uvoľnenou, vidíme, ako je v nej všetko podriadené určitému, veľmi presnému poriadku. Tento poriadok, pravda, podlieha predovšetkým vplyvu akustického prostredia, kde sa tempo a rytmus môžu rozvíjať do šírky (vo voľnom priestore) alebo zužovať (v izbe), práve tak, ako keď vyšívačka alebo pisárka (vypisovačka-kresliarka ornamentov) komponuje ten istý motív na plochách rôzneho formátu, ktorý môže tvoriť analógiu akustickému priestoru. Ak počujeme v novom prostredí pieseň len raz a len od jedného speváka, môžeme mať, pravda, v prvej chvíli mylný dojem rytmickej uvoľnenosti a improvizovanosti. Ale čím pozornejšie sa započúvame, tým hlbšie a bezpečnejšie prenikáme do hudobného dialektu dediny alebo oblasti, tým určitejšie sa nám prejaví lokálny rytmický i hudobný charakter a jeho osobitosť. Alebo niekedy sa nám zdá, že niektorá pieseň je zle taktovaná. Stáva sa to vtedy, keď bola pôvodne komponovaná na iný text, pričom sa rytmicky i melodicky natoľko ustálila, že sa novému textu neprispôsobila, lebo sa ani prispôsobiť nemohla. Týka sa to najmä nápevov z prírody, na ktoré spievajú mnohé texty s metrom vždy rovnakým.

Pravda, bolo by omylom vykladať si otázku taktácie rytmu priveľmi slobodne; to by bola anarchia. Práve ľudové umenie je prototypom zákonitosti, lebo ono malo na svoj vývoj stáročia času, kým nadobudlo formu tej dokonalosti, v akej sme ho zastihli na samom vrchole vývoja. Nikde nie je ani stopy po nejakom zmätku, improvizačnej ľubovôli, ako by sa mohlo zdať náhodnému pozorovateľovi. Je treba len zžiť sa s tradičným prostredím, takým charakteristickým pre slovenskú dedinu nedávnej minulosti, je treba dôvernejšie sa započúvať do tepu jeho života, aby sme spoznali, že tu niet ničoho, o čom by sme mohli povedať, že je úplne nové, neznáme a nesúrodé. Vo vrcholnom období rozvoja ľudového umenia bol totiž celý umelecký prejav zviazaný prísnou tradíciou; ktorá len ťažko dovoľovala vniknúť sem nejakému celkom novému, lepšie povedané cudziemu, neorganickému prvku, čo by do prostredia funkčne nezapadal. A ak sa predsa objavil, vniesol ho sem niekto, kto sa spreneveril tradícii, alebo človek nie domáci.

Ak tento nový prvok nevyhovoval číteniu, zmýšľaniu a potrebe ľudu, ostal izolovaný — ľud ho neprevzal.

Z dôvodov grafických a pre prehľadnosť vo svojich zápisoch rozdeľujeme niekedy *dlhé takty* najmä v ťahavých piesňach východoslovenských alebo gemerských na menšie úseky ešte bodkovanou čiarou. Tak sa stávajú prehľadnejšími a dajú sa aj ľahšie čítať. Tieto rozšírené takty ($^4/_4$, $^3/_2$, $^6/_4$, $^7/_4$, $^9/_8$ a pod.) najlepšie vyhovujú zásadám prirodzenej deklamácie, lebo ju natoľko nespútavajú. Ale niet tu pravidla, kedy použiť takt jednoduchý, alebo rozšírený — je to vec citu. Len pri bezprostrednom opakovaní motívku (č. 3, 210, 285, 438) sa žiada takt jednoduchý. Aj pri piesňach živého pohybu môže rozšírený takt postrádať hybnú silu a pôsobiť ako psychologická zábrana prirodzeného živého akcentu (č. 43, 46, 295). Pravda, nejde o to, aby v týchto úzkych taktoch nadobudla osobitný akcent, práve prvá doba. Môžeme povedať, že ľudový spevák okrem malých výnimiek nepozná takéto akcenty, nevyráža stereotypne túto prvú dobu, pretože všetky sú mu rovnako závažné ako doba prvá. To znamená, že niet žiadneho tónu, ktorý by bol pre neho menej dôležitý. A zase sme pri analógii všetkých tvorivých prejavov ľudových. Vezmime si napríklad výšivku pre jej opticky jasnú názornosť. Všetky stehy — či sú v motívoch hlavných alebo podružných — sú tvorené s rovnakou starostlivosťou. Niet takých, ktoré by vystupovali raz ako dôležitejšie, inokedy iba ako podradné. Nič takého nepozná ľudový tvorca. Všetko je rovnako dôležité, rovnako prežité, a preto i rovnako dokonalé. Keby sme tam predsa objavili, že v niektorom detaile poľavil, môžeme si byť istí, že ide o porušenie tradičného prejavu.

Pri piesňach, ktoré preberám z tlačených zbierok, nemením nič na pôvodnom takte, a to ani vtedy, keď je niekedy zjavne sporný (č. 286). Robím tak z úcty k zápisom iných zberateľov, a to z dôvodov, ktoré som uviedol už na začiatku tejto štúdie. Vo vlastných zápisoch som taktácii venoval mimoriadnu pozornosť. Opieral som sa pritom v prvom zberateľskom období o snímky fonografické, neskoršie gramofónové a po roku 1945 som používal magnetofón. Rytmické bohatstvo slovenskej ľudovej piesne, ako sa javí v rôznych hudobných dialektoch, kladie pri zápise značné nároky na zapisovateľa, neskôr, pravda, pri interpretácii rovnako aj na speváka. Nie je však cieľom tejto štú-

die, ktorá má praktické zameranie, dopodrobna rozhovoriť sa na túto tému. I keď tu nájdete nezvyčajné takty alebo piesne „bez taktu“ (či skôr bez obvyklého taktového označenia), predsa majú aj ony, ako sa už spomenulo, svoj pevný poriadok a logiku. Nejestvuje tu náhodnosť, lebo u ľudových tvorcov je všetko určité a dôsledné. Ich nárečie je zákonité, formy ich prejavov výtvarných sú tradíciou ustálené, niet tu ľubovôle alebo anarchie, niet vybočenia z týchto tradícií ani v najmenšom detaile, všetko je pevne skĺbené, ovládané podivuhodným poriadkom, ktorý sa prejavuje ako vnútorná vzájomná závislosť a súvislosť všetkých zložiek jeho spoločenského života. Pravda, to neznamená, že by nevznikali varianty, že by sa tvorivý proces uzatváral pred novými prúdmi — to by ani nebolo ľudové umenie, keby sa ďalej nerozvíjalo do nových foriem. Je to práve ľudový tvorca, ktorý stále tvorí, je citlivý ku všetkému, čo sa okolo neho deje, ale každá jeho reakcia sa formuje v medziach vžitého poriadku, ktorý mu nedovoľuje podstatne vybočiť z cesty vytvorenej dlhým tradičným vývojom.

Ako som už spomenul, overil som si niekedy až desať spôsobov spievania určitej piesne v jednej dedine: býva tu verzia starého speváka, speváka stredných rokov, mladého, spev v duete, v menšom či väčšom sbore, v rozličných akustických podmienkach — vždy so subjektívnym charakteristickým prvkom, ktorý je typický iba pre speváka určitého prostredia. Niekedy je dokonca poruke niekoľko variantov z okruhu jedinej rodiny žijúcej pospolu — taká bohatá je invencia nášho ľudu. Je teda prirodzené, že som sa neuspokojil zápisom jediného podania od jedného speváka.

Pri takejto úžasnej mnohotvárnosti ľudovej tvorby hudobnej (pravda aj slovesnej) nie je a nikdy ani nebude nejakej absolútnej jednoty a definitívnosti v zápise jednej a tej istej piesne, ktorá sa okrem toho môže inak javiť aj po časovom odstupe alebo v odlišnom akustickom priestore, inak aj v postupujúcom veku toho istého speváka (kratší dych, hlasová tieseň a pod.), inak v celom množstve ďalších rôznych okolností, ktoré všetky môžu ovplyvniť spevné podanie. Aj z týchto aj z iných podružných dôvodov ťažko určiť, ktorý z množstva variantov by bol práve tým „typickým“ pre istú pieseň a mal by sa ustáliť ako vyvolené znenie.

Dievčence z Rejdovej

Tomáš Budzak zo Ždiaru

Teraz, pravda, ide o to, ktorý variant, ktoré znenie vyhovuje najlepšie poslaniu tohto spevníka. Isteže to, ktoré je umelecky najcennejšie, lebo práve ono najlepšie vyhovuje našej potrebe. Volil som to znenie, ktoré podľa mojho úsudku bolo nielen najkrajšie, ale i najspevnejšie a najlepšie charakterizovalo určitý hudobný dialekt. Tu sme pri podstate vlastnej tvorivej práce zostavovateľa, lebo tu sa zreteľne prejavuje kritický a umelecký postoj k danej látke. Podľa mojej mienky a skúsenosti považujem práve ten variant, ktorý uvádzam v našom spevníku, za najtypickejší z tých, čo aké som vôbec poznal. Len niekedy uvádzam ešte malými notami nad osnovou niektoré osobitosti najmä rytmické, ktoré dokresľujú obraz piesne v jej mnohotvárnosti.

Pokiaľ ide o poradie piesní, v našom prípade sa pridŕžam abecedného poradia. V spevníku má svoj význam a opodstatnenie: spevák alebo čitateľ nevidí pieseň len zo svojho úzkeho alebo okamžitého záujmu len o jednu skupinu, ale vždy ako mnohotvárny celok, ktorý pripomína kyticu bohatú na formy, farby, vône. Pritom, pravda, nepodceňujem delenie podľa tematických skupín. Preto v záverečnom prehľade uvádzam aj toto rozdelenie. Tu si každý ľahko nájde tanečné, zbojnícke, svadobné či iné piesne podľa svojej vlastnej záľuby. Vieme však, že vlastne nejestvuje také rozdelenie, čo by celkom presne vyhranilo určitú skupinu, lebo mnoho je takých piesní, ktoré patria súčasne k niekoľkým skupinám: tak napr. piesne tanečné, z prírody aj pracovné prelínajú sa s piesňami ľúbostnými a naopak. Ľúbostný motív ako najhlbšia citová inšpirácia je vôbec taký bohatý, že určuje takmer všetku piesňovú tvorbu. Takéto záverečné zaradenie podľa obsahových skupín uľahčuje orientáciu, čo pri značnom počte piesní v spevníku iste osoží.

V zbierke som použil *talianske hudobné názvoslovie*, lebo je v hudobnom svete vžité. Na rozdiel od našej terminológie vystihuje výraznejšie, presnejšie a stručnejšie nielen prednes a tempo, ale i náladu a charakter piesne. Naozaj ani laikovi nie je ťažké osvojiť si niekoľko najzákladnejších výrazov z bežného hudobného názvoslovia, s ktorým sa dnes stretávame takmer denne v rozhlase aj inde. Okrem toho talianske názvoslovie umožní aj tým, čo neovládajú náš jazyk — teda aj v cudzine — čo najplnšie pochopiť hudobnú stránku i náladu našich piesní.

V spevníku, ktorý má ustáliť konečné znenie nejakej piesne pre náš spoločenský spev, nie je, pravda, celkom možné, ba ani žiadúce uvádzať popri sebe blízke varianty, ako ich často prináša podanie rôznych spevákov. Pravda, sú veľmi zaujímavé pre poznanie, ako sa vyvíjala a šírila určitá pieseň, a budú neskoršie podrobne v celej bohatosti variantov uvedené v príslušných zbierkach vedeckých, no na tomto mieste by vnášali len zmätok. Celkom by nevyhovovalo, aby si v spoločenskom speve každý po svojom spieval variant, ktorý mu je najbližší, alebo na ktorý si zvykol, alebo len náhodou kdesi začul. Tak by sme nikdy nedošli k jednotnému sborovému unisonu. To, pravda, nebráni, aby som predsa len neuviedol pod jednotlivé piesne niekoľko typov melódií, ktoré sú v podstate celkom rozdielne: „Žalo dievča" (č. 33, 141), „Tadala mamka" (č. 393, 394, 446) a i., už i z toho dôvodu, že sú živým dokladom veľkej tvorivej fantázie a invencie nášho ľudu. O taký variantový materiál nebolo núdze, veď z niektorých piesní, ako som spomenul, boli poruke desiatky hodnotných variantov.

Vecou menej radostnou sú varianty, ktoré vznikajú z letmého, povrchného počutia z druhej alebo tretej ruky. Teoreticky by prenikanie týchto variantov mohlo mať svoje opodstatnenie. Ale na Slovensku, kde dosiaľ žije pôvodný tvar skutočne ľudový, bolo by hriešnym pohodlím, keby sme sa nebránili rozširovaniu týchto úpadkových novotvarov, pretože vnášajú rozklad do starej vzácnej hudobnej kultúry nášho ľudu. Pre Slovensko považujem túto požiadavku nielen za dosiahnuteľnú, ale dosiaľ za celkom samozrejmú. Preto i tento spevník v celej svojej podstate a svojím zameraním spočíva na tvaroch pôvodných, nedotknutých ešte nivelizujúcim procesom.

VZNIK PIESNE, JEJ PRAVDIVOSŤ

Často si kladieme otázku, čím vlastne ľudová pieseň podmaňuje a pôsobí tak bezprostredne. V čom je tajomstvo, ktoré dáva jednoduchej piesni — spievanej okrem toho ešte necvičeným hlasom — toľko sily a citovej presvedčivosti? Je to jej pravdivosť. Už pri jej zrode stojí pravda a génius. Pravda — podstata všetkého umeleckého tvorenia, ktorá nedopúšťa, aby sa klam odieval umeleckou formou — a gé-

nius, ktorý dielu vdychuje večnosť. Hovoríme, že pieseň je anonymná. Áno, ale len v tom zmysle, že nepoznáme jej tvorcu, ktorý by chcel byť menovaný alebo dokonca oslavovaný. Ľudový skladateľ túto ctižiadosť nemá. Jeho pieseň je umelecké stvárnenie veľkého citového zážitku. To by si mali uvedomiť aj niektorí autori nových piesní. Mali by si položiť otázku, spytovať svedomie, do akej miery precítili to, o čom spievajú. Ak ich k tomu nepriviedla vnútorná potreba, ako potom ľud má prijať ich pieseň za svoju a spievať ju?

Akým hlbokým dojmom môže zapôsobiť ľudová pieseň, zaspievaná s úprimným citom! Práve onen oddaný, navonok neokázalý, do seba pohrúžený spôsob spevu si nás podmaňuje a nakoniec strhne svojou pravdivosťou. Tak spievajú všetci skutoční speváci z ľudu. Vždy znova a znova sú schopní v plnej intenzite prežitia zostupovať do hlbín tých emócií, z ktorých pieseň kedysi vytryskla. Preto každému sklamanému dievčaťu zaznela ako jeho vlastná pieseň:

Ta už mi še rozlučili,
dve serdečka zarmucili,
dve serdečka, štyri oči
budu plakac vo dne v noci. *(Zemplín)*

A vo vrchoch každý chlap časom pocítil v sebe silu hôrnych chlapcov, ktorí sa kedysi schádzali ako „kamaráti smelí". I on si zaspieval s niekdajšou ich náruživosťou v krčme kdesi pod Poľanou:

Hej, keď sa my zídeme kamaráti smelí,
hej, veru sa budú triasť murované steny.
(Zvolen)

Ľudový spev má v sebe veľkú, až otriasajúcu silu pravdivosti. Niet v ňom predstierania citov, falošného pátosu alebo lacného útočenia na súcit druhých. Toto všetko je ľudovému spevu cudzie a celkom vzdialené.

I zvuková krása ľudového spevu vyplýva z tejto pravdivosti citu. Právom si dievčatá v rozličných končinách Slovenska nie bez pýchy zanôtia pieseň (a dali by ste celkom za pravdu textu nasledujúcej piesne, keby sa vám pošťastilo počuť ju vo voľnej prírode):

Či to zvony zvonia, či organy hrajú,
či si to púchovské dievčence spievajú?

Zvony to nezvonia, organy nehrajú,
to sebe púchovské dievčence spievajú.
(Púchovská dolina)

Prejdeme len vrch a ako pradávny chorál znie nad dolinami ťahavý lýdický nápev:

Hory zelené, vody studzené,
obrac sa ku mne, líčko červené!
(Marikovská dolina)

Niekde zas na opačnom konci krajiny znie spev zemplínskeho dievčaťa. Je taký bezprostredný, taký ľúbezný, bezstarostný, že sa i vtáci v háji zaradovali a svojimi hlasmi sa tiež k spevu pridávajú:

Kedz ši ja zaśpivam u haju na kraju,
ta mi šicky ptačky śpivac pomahaju. *(Zemplín)*

A iná:

Taka ja dzivočka na otcovim dvore,
jak śtriberny pohar na kraľovskym stole.
(Zemplín)

A ako asi znieval hlas dievčaťa, ktoré spievalo na otcovom dvore, keď s jeho odchodom — vydajom — pohasla tu všetka radosť:

Veselú, mamička, veselú izbu máš,
pokým si sivýho sokola v nej chováš. *(Hrochoť)*

Už celé stáročia rozochvieva svadobný obrad pradávna balada, plná odvekej clivosti o dievčati ďaleko vydanom:

Tadala mamka,
tadala dcéru
do cudzej cudziny.

Zakázala jej,
prikázala jej,
aby neprišla k nej.
(Novohrad)

A keď sa otvára jar, horskú prírodu žiaľom napĺňa hlas šuhajovej ľúbostnej túžby:

Horičky zelené,
dal by vás pozlátiť,
keby sa mi chcela
frajeročka vrátiť. *(Orava)*

A čo zradený chlapec, ktorý vedel odísť s piesňou:

Bohu ťa porúčam, zdravia ti vinšujem,
za frajerskú lásku pekne ti ďakujem. *(Nitrianska)*

A prečo by som zapieral, že sa mi tajil dych a až ma mrazilo ako pri veľkom umeleckom zážitku, keď mi Eva Studeničová prvý raz zaspievala svoju „Holubienku sivú", pieseň jej srdcu najbližšiu, spev o večnej milenke, ktorá dodnes čaká na svojho milého, holúbka sivého, srdcu milého. Čakať bude na skale a volať stále . . .

Holubienko sivá,
si-li ešče živá,
tu-li býváš?
Si-li suova stáuá,
lebo sas' vydaua,
jak sa míváš?

Já sem suova stáuá,
sem sa nevydaua,
sivý holub,
dyckys' mi slubovau,
a fčils' mja zanechau
prenevolnú. *(Moravské pole)*

A tak by sme mohli putovať celým tým nekonečným svetom slovenskej ľudovej piesne a poézie a vždy to bude večne sa opakujúci spev najhlbšej pravdivosti, spev radosti a bolesti. Každá z týchto piesní je piesňou všetkých, čo prežívajú rovnakú radosť a rovnakú bolesť.

A čo nám chce priniesť toto poznanie? Ak nás niekedy stihne smútok, zaspievajme si pieseň, ktorá v ten čas hovorí aj naším smútkom, a preto je nám citovo obzvlášť blízka. Začudujeme sa, koľko úľavy nám prinesie. To azda preto, že už nie sme tak celkom sami so svojou bolesťou, ktorá sa nám zdala taká veľká a drviaca, akoby nás musela zadusiť, pohltiť — a v skutočnosti je to len večné opakovanie toho, čo dávno pred nami už ľudia prežívali. Ich bolesť bola nielen veľmi podobná našej, ale dokonca i väčšia, lebo len najsilnejšie citové prežitie mohlo sa vteliť do piesne, aby v nej našlo svoje vyjadrenie. A to sa stalo formou takou plnou a presvedčujúcou, a pritom nevýslovne prostou, a čo viac, k tomu ešte s nepatrnými výrazovými prostriedkami, ktoré má ľudový tvorca poruke.

Vo všetkých dobách sa v ľudovej piesni milujúci ľudia lúčili naveky, vojaci odchádzali bojovať do ďalekých krajov, odkiaľ sa nikdy nevracali a boli oplakávaní, siroty sa žalovali na svoj osud, poddaní na vrchnosť, nevesta na nešťastné manželstvo, skrátka, nebolo a niet bolestí — ani tej zdanlivo najsubjektívnejšej — ktorá by bola výlučne len bolesťou našou.

V tejto súvislosti by sme mohli povedať, že ľudia si ešte ani zďaleka neuvedomujú, akú moc a silu má hudba, koľko pokoja a vnútorného vyrovnania by im mohla priniesť. Dobre to vycítilo dievča v lúčnej piesni z Oravy:

Žiale moje, žiale, smutné, osiralé
ako tá rosička na zelenej tráve.
Nie preto si spievam, by veselá bola,
ale preto spievam, by žiale zabola.

I vdova z Hrochote skladá baladu, aby svojmu žiaľu uľavila:

Tisícštrnástom vojnu začali
nejednu ženičku, sivú holubičku, slzy zaliali.

A veselým netreba radiť. Ale hádam predsa. Nech ešte rozmnožia svoju radosť piesňou veselého pohybu a opoja sa optimistickou nôtou. Ľudová pieseň má tejto sily a vitality nadbytok:

Za takou, za takou moje srdce plače,
čo pekne tancuje, dovysoka skáče.

(Budiná)

*

Bodaj tá krčmička hore dymom vyšla,
keď mi frajeruočka na tanec neprišla.

(Novohradské vrchy)

Kto by nevedel čo s temperamentom, nech si zabúri po zbojnícky:

Hoj, tak si nezaspieva žiaden stoličný pán,
hoj, ako si zaspieva zbojnícky kapitán.

(Novohradské vrchy a Zvolenská)

Spievaná pieseň ako prejav dramatický mala by sa zobraziť i opticky, lebo mnohé piesne majú i svoju celkom zjav-

nú vizuálnu stránku, ktorá vyplýva z ich poslania. Odpradávna sa piesne spájajú s rozličnými úkonmi (č. 40), obradmi (č. 266), spievajú sa za rozličných príležitostí (č. 12, 52, 99, 122), niekdy jednotlivo (č. 234), inokedy v sbore (piesne mládencov pri večernom chodení po dedine, č. 39, 73, 75, 385), nočnou cestou, keď si osamelí chodci spevom dodávajú odvahy (č. 39, 75, 385), v polkruhu so sólistom uprostred (dievčatá v dolinách Trenčianskej, č. 19, 28), pri tanci v kolese s rytmickým kolísaním bokov (východoslovenské dievčatá, č. 3, 16, 21, 47, 50), krepčiaci mládenci pred muzikou na Záhorí (č. 72, 270), na priadkach pri praslici (č. 2, 81, 334), ženy nad kolískou (č. 30, 110, 147). A tak ako prechodíme celým piesňovým svetom, vždy ide o spev nejako účelný, funkčný, nikdy nie iba o spev pre spev, ako ho poznáme my, ľudia z mesta.

Dramatické prvky v piesňach, i v lyrických, nevyhnutne sa prejavujú i navonok. Poznáme predsa ľudových spevákov, ktorí už prvým svojím zaspievaným tónom sú zelektrizovaní a vstupujú do akejsi extázy. I pri ich zjavnom reagovaní na rytmus a melódiu, hoci aj celým telom, ide skôr len o vnútorné znepokojenie a vzrušenie bez okázalých, zveličených vonkajších prejavov. A takto spievajú práve tí najlepší: je to hlboko prežitý spev, skutočné uvoľňovanie hudobného oduševnenia bez stopy po nejakom predstieraní temperamentu v tejto veľkej emócii. Našim zápisom grafickým a zvukovým chýba teda nevyhnutne ešte zložka obrazová, aby predstava piesne bola dokonale pravdivá a úplná. Ideálom by bolo zachytiť pieseň v jej pôvodnej funkcii, a to i dramatickej, lebo sa žiada zobraziť ju v gestách spevákov, vo výrazoch tvárí, v súvislosti s ich prácou a celým ich životom. Zachytiť túto skutočnosť je jedna z veľkých úloh zvukového filmu, a to úloha naliehavá, lebo spevákov i tanečníkov veľkého formátu je zo dňa na deň menej. S ich odchodom práve tak ako s odumierajúcou funkčnosťou piesne zmizne časom akákoľvek predstava, ako vlastne pieseň znela a žila.

*

Ako ľud spieva svoje piesne? Zdá sa hádam zbytočné písať práve na Slovensku akúkoľvek štúdiu o tom, ako spievať ľudovú pieseň, keď tu predsa pieseň ešte žije a do nedávnej

minulosti takmer celá krajina bola — možno povedať — pravým rajom ľudového spevu. Ale domnievam sa, že v týchto časoch, keď prežívame historické a zásadné zmeny spoločenského poriadku, stáva sa táto otázka zvlášť aktuálnou. V tejto súvislosti je treba najprv zastaviť sa pri niektorých sprievodných zjavoch. Pravda, nebolo by treba hovoriť napr. o tom, ako spievať ľudovú pieseň tej vrstve národa, ktorá na Slovensku dodnes ešte tradične spieva, naopak, u nej sa učíme. Je to najmä náš roľnícky ľud, ktorý ako všade inde na svete najdlhšie udržuje ľudové podanie tak, ako ho zdedil po predkoch. Vyplýva to z bývalej konzervatívnej povahy jeho povolania a niekdajšieho spôsobu jeho života. Ustavičný styk s prírodou vo všetkých jej premenách, ako ich prinášajú ročné obdobia, vytváral po stáročia mocné puto k rodnej hrude. Závislosť od tejto hrudy vo všetkých prejavoch hmotných i duchovných formovala jeho pomer k domácim tradíciám, neskôr takmer posvätným, a stala sa časom podstatou hlbokého citu — lásky k domovu. Jeho umenie po stáročia narastalo, vybrusovalo sa z generácie na generáciu, aby v nedávnej minulosti dosiahlo niekde skôr, inde neskoršie svoj vrchol. Patril som k tým šťastným, ktorí ešte bezprostredne po prvej svetovej vojne mohli tento veľkolepý rozkvet tradičného ľudového umenia poznať z dôvernej blízkosti v jeho plnej šírke a mnohotvárnosti. Z tých čias pochádza aj veľká väčšina mojich zápisov, z ktorých výber dnes v spevníku predkladám.

Ale nové časy vniesli prevrat do všetkých zložiek doterajšieho života. Je to predovšetkým prudké, až závratné tempo industrializácie Slovenska, ktoré zvlášť hlboko zasiahlo do patriarchálnych foriem života na slovenskom vidieku. Dnešná bohatá komunikačná sieť a rýchle dopravné prostriedky umožnili živý styk vidieka s mestom a naopak, takže dnes už niet prakticky miest „pánu bohu za chrbtom", ktoré by boli ako v minulosti prirodzenými rezerváciami starých kultúr. Spôsob života a práce sa tu mení od základu. Staré tradície sa narúšajú a takmer pred očami nám miznú. Mnoho mladých ľudí odchádza do miest, kde si osvojuje nový spôsob života s novými zvyklosťami a uvoľňuje sa zo závislosti od starých foriem. Skúsenosti posledných čias ukazujú, že len čo tradičný spevák opustí svoje prostredie a je vystavený vplyvu mesta alebo nového prostredia, veľmi rýchlo zanecháva hudobnú reč svojho domova a ľah-

ko sa prispôsobuje vládnúcemu všeobecnému vkusu, na ktorý dnes pôsobia kladne i záporne mnohé zložky, ako rozhlas, škola, súbory, spoločenské zábavy, súťaže atď.

Možno povedať, že aj náš rozhlas v určitom období záporne zapôsobil tzv. ľudovými programami a vysielaním ľudových piesní a hudby, kde sa dosť často schematicky akcentovali prvky netradičné a efektné. Takmer nepozorovane vytváral sa tak v jedinečne diferencovanom slovenskom prostredí akýsi všeobecný a indiferentný typ ľudovej piesne, ktorý stiera krajové rozdiely. V neposlednom rade sú to i národopisné slávnosti a súťaže ľudových spevákov a tanečníkov, kde sa neraz uplatňujú hľadiská, ktoré sú v rozpore so spravodlivým oceňovaním najvlastnejších hodnôt ľudového umenia. A tak skutoční nositelia klasického ľudového umenia sú podvedome zvádzaní zo svojej správnej cesty tým, že napodobňujú svojich úspešnejších súperov, pričom sa neberie do ohľadu, že každý z nich vychádza z celkom iných tvorivých podmienok.

Toto všetko azda znie príliš pesimisticky v časoch bohatého defilé ľudových umelcov vo Východnej alebo v Strážnici a inde, ale stačí, aby sme z odstupu iba niekoľkých rokov znova navštívili niektoré z dedín folklórne známych a porovnali s tým, čo sa z tohto kedysi až márnotratne nepreberného a legendárneho bohatstva zachovalo ešte dodnes v pôvodnej sile a kráse. To, pravdaže, nemôže posúdiť náhodný návštevník, ani príslušník mladšej generácie, ktorému chýba možnosť porovnania vo väčšom časovom odstupe. Slovenská dedina poskytuje mu totiž ešte dnes relatívne toľko sviežich dojmov, že zo svojho stanoviska právom sa ešte stále môže cítiť objaviteľom.

Ako príklad aspoň jedna ukážka. Baladu „Ej, u Hoštetna . . .“ spieva v tej istej dedine súčasný spevák:

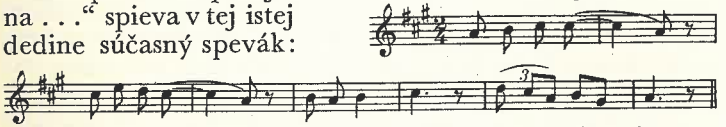

A tak ju spievala pred 35 rokmi Eva Studeničová:

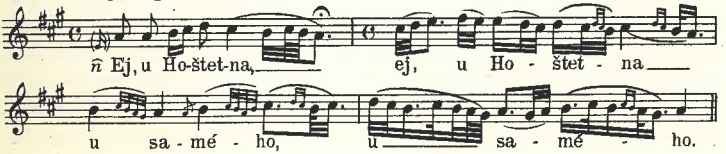

Som si vedomý, že spievať a vycítiť ducha piesne presne podľa zápisu so všetkými jeho podrobnosťami, ako sa uvádzajú v tomto spevníku, nie je úloha ľahká, či už ide o školeného speváka, či o laika. Je to ako s ľudovou výšivkou, maľbou, drevorezbou: napodobnenina, hoc i najdokonalejšia, čo ako inteligentne vytvorená pomocou všetkých možných technických prostriedkov, nemôže ešte vystihnúť originál, skúsené oko to pozná. Vždy tu bude niečo chýbať: bezprostrednosť, vôňa tradícií a nakoniec i črta geniality, ktorá je nenapodobniteľná. A práve tak je to i s piesňou. Počuješ prostý, necvičený hlas, zdanlivo „monotónny" prednes — tak sa to niekedy hovorieva o tradičnom spôsobe spievania — ale v tomto rovnom hlase sa chveje celá príroda.

Možno povedať, že toto umenie sprevádza človeka doslovne od kolísky cez všetky jeho dni, je výslednicou všetkých zložiek jeho života. Uvedomil som si to znovu pri jednej zo zberateľských ciest, keď v istej horskej dedine každé ráno prichádzali za mnou z rodiny nášho domáceho štyri, asi trojročné až päťročné dievčatká. Spievali a tancovali nám v kolese s nevšedným pôvabom a so všetkými znakmi zrelého tradičného umenia. A hoci išlo o také malé tanečnice, trúfam si povedať, že ich prejav bol plný samozrejmej dôstojnosti a vážnosti. Veru by človek ľahko uveril, že ide o prejav rýdzo pudový, nie nepodobný tomu, keď spieva vták, alebo kvet sa k slnku obracia. Pravdaže, aj ich prejav mal svoj vzor, niet takého umenia, ktoré by prišlo odkiaľsi zo vzduchoprázdna. Tu však napríklad nestačil by len sám vlastný tanec niekde odpozorovaný, teda v skutočnosti len jeden z prejavov života na dedine. To by bolo málo; veď ide tu o vibráciu celého prostredia, ktorá prestupuje všetko dianie, všetko myslenie a cítenie a ktorá cez celé stáročia harmonickým prelínaním všetkých zložiek dedinského života spoločne vytvárala onú jedinečnú zákonitosť — tradíciu.

Je jasné, že nikto z nás, ktorí sme vyrastali v inom prostredí, nemôže prežiť už v pôvodnej plnosti a sile čokoľvek z týchto jedinečných darov tradície. Ani kmeňová príslušnosť, ani hlas krvi nám už neotvára bránu dokorán, máme k nej však veľmi blízko: v našom podvedomí znie i doznieva hudba nášho domova v plnej intenzite a citovej vrúcnosti.

Hoci ľudový spev je v základe vec celkom prostá, je tu nemálo podmienok, od ktorých závisí *prirodzený prednes.* Je to predovšetkým už sám ľudský hlas, vo svojej podstate najkrajší zo všetkých nástrojov. Koľko ľudí, toľko hlasov, a každý iný. Medzi školenými alebo mestskými hlasmi sa stretávame s individualistickým zaobchádzaním s hlasovými možnosťami, ktoré sa prejavujú najrozličnejším spôsobom: od vysoko kultivovaného spevu až po nepríjemnú karikatúru (prišikrtené tenory, nepríjemne tremolujúce hlasy atď.). Proti tomu sú ľudoví speváci z tradičného prostredia vo veľkej výhode. Niet tu podobných výkyvov, lebo vychádzajú z prísnej funkčnosti a neomylne spievajú podľa stáročných zákonov svojho domova. Medzi nimi sú len speváci viac alebo menej talentovaní, s väčším alebo menším darom hlasu a pamäti a rozličného temperamentu. Na Slovensku bol nespevák ešte v nedávnej minulosti prakticky vzácnou výnimkou a v kolektíve zjavom skoro neznámym. Veď pieseň, ktorá sprevádzala všetko dianie života na vidieku, nenechala nikoho bokom, každý bol svojím záujmom nejako zapojený, aspoň zásobou piesní jemu osobitne blízkych alebo funkčných. Pravda, keď ideme za piesňami ako zberatelia, „nechytíme prvého, čo sa nám naďabí do cesty", ako o tom píše sovietsky bádateľ Listopadov vo svojej štúdii Techniky zápisu. Sám som vyhľadával predovšetkým oných vášnivých jednotlivcov, ktorí piesňou mysleli, všetko v pieseň obracali, a ako samozrejmosť premietali do reči a do každodenného života. To sú tie výnimočné zjavy, skutoční bardi svojho ľudu. Ich umenie nás udivuje, uchvacuje, a zasluhovali by, aby sa im preukazovala pocta ako veľkým umelcom.

Bolo by, pravda, omylom, keby sme z nekritického obdivu pre všetko, čo je ľudové, otrocky kopírovali ľudový prejav za každú cenu. Presné, dôsledné napodobňovanie je i v najlepšom prípade len dobrou kópiou, ktorá nemôže byť naším ideálom. To je asi tak, ako keby súčasný skladateľ chcel komponovať verne povedzme v štýle Mozartovom. I keby sa mu to darilo čo najlepšie, vyznie jeho dielo ako anachronizmus. Aj v ľudovom umení je vernosť takej kópie len vonkajšia, pretože nemôže preniknúť do hĺbky a podstaty skutočnej ľudovosti. A predsa ľudovosť sa vidí často práve len v týchto vonkajších znakoch. Povedané obrazne: nestačí obliecť si čo akú drsnú konopnú košeľu,

aby sme sa nejako priblížili ľudovosti. K duši ľudu neprenikneme takou ľahkou cestou. K pôvodnej sile ľudového podania so všetkými jeho vonkajšími znakmi môžu sa v prostredí netradičnom priblížiť len tu a tam výnimočné talenty s osobitnými dispozíciami hlasovými i citovými.

Ak teda nemáme ustrnúť len na kopírovaní, musíme ísť inou cestou. Na pomoci je nám hlasová kultúra, hudobné vzdelanie, otvorené srdce a nie na poslednom mieste i vkus. To všetko nám uľahčuje priblížiť sa duchu ľudového umenia, i keď sme sa vývojom dostali do inej kultúrnej sféry. Je známe, že práve najslávnejší speváci s najvyššou speváckou kultúrou vedeli ľudovú pieseň zaspievať s veľkou pravdivosťou (Šaľapin, Destinnová a iní). Ak sa uvádza negatívne vyznievajúca paralela: operný spevák — ľudová pieseň, je to často len preto, že nie každý operný spevák je aj veľký umelec.

To, čo mnohým školeným hlasom bráni zaspievať ľudovú pieseň prosto a úprimne, rozhodne nie je ich kultivovanosť, ale maniera, akcentovanie vonkajších stránok, tendencia, i keď podvedomá, spievať pre niekoho, pre publikum, ukázať predovšetkým seba, svoj hlas. Je to, skrátka, cit priveľmi vyhlasovaný a vystavovaný na obdiv. Slávni a možno tí najslávnejší učitelia spevu by vám povedali, že uchvacuje práve spev navonok pasívny, ale vnútorne prežitý a precítený. Niektorí z nich dokonca tvrdia, že ani nemožno dosť pasívne spievať. (Aby sme si rozumeli: tým sa vonkoncom nemyslí ono bezpohlavné sentimentálne spievanie, akým sa interpretujú džezové a podobné piesne.) Skrátka, podmaňuje nás len taký prednes piesne, ktorý sa nám nevnucuje.

A to, čo je platné pre školeného umelca, platí vo zvrchovanej miere i pre umelca z ľudu, či už speváka, tanečníka, alebo výtvarníka, lebo už samotný pokus, ba najmenšia stopa po okázalosti pôsobí práve tu — a najmä v speve — ešte neprirodzenejšie, ba trápnejšie. Veď, žiaľ, poznáme aj takých spevákov, ktorí pri speve kladú ruky na prsia, oči pateticky zdvíhajú, prehnane gestikulujú, čo je obzvlášť nepríjemné, lebo tvrdými, nehudobnými pohybmi sa pokúšajú vyjadrovať niečo, čo chýba ich spevu. Kedykoľvek umelec z ľudu akýmkoľvek spôsobom vystavuje na obdiv svoje umenie, stráca bezprostrednosť a živelnú silu, ktorou sa iba on vyznamenáva. Je už v samej podstate ľudo-

vého umenia, že ľudový tvorca, keď aj spieva kolektívu (priadky, svadba, krst a pod.), netúži po obecenstve v našom slova zmysle, nespieva pre obdiv, ale v tvorivej chvíli je šťastný ako ono zemplínske dievča, ktorému v háji všetci vtáci spievať pomáhajú. Len nadbytok vonkoncom úprimného citu pomohol vytrysknúť a z úst vzlietnuť piesni v tejto sile i pôvabe.

Ak predsa len máme nejako *nadviazať na tradíciu*, sme vo veľkej výhode, pretože u nás dosiaľ žije kmeňový temperament a jednotlivo ešte stále nachodíme vynikajúce talenty, ktoré v ľudovej kultúre udržujú vrelý tón a sú schopné svoje podanie ešte i dnes prenášať na ďalšie generácie. A práve týchto nositeľov tradície musíme vyhľadávať a od nich sa učiť.

Mohli by sme sa domnievať, že každý človek zo živého tradičného prostredia je nositeľom tohto odkazu a môže byť naším vzorom. Z tohto predpokladu vychádzajú niekedy tí, čo idú za ľudovým umením do terénu. Zabúda sa však, že i medzi ľudom sú jednotlivci menej výrazní i celkom nevýrazní, alebo vôbec bez umeleckého talentu. Ľud sám to dobre cíti i hodnotí: len vynikajúcemu jednotlivcovi zveruje výnimočné úlohy, napr. talentovaná vyšívačka vyšíva alebo predkresľuje vzory pre celú dedinu, talentovaný spevák alebo rozprávač má vedúcu úlohu pri obrade svadobnom, dožinkovom, pri priadkach a inokedy. Preto i nám by mali byť vzorom len títo najlepší z ľudu: mali by sme ich počúvať z rozhlasu, ich umenie by malo byť zachytené na gramofónových platniach, mali by byť pozývaní ako hostia do našich umeleckých škôl, do našich súborov, aby bezprostredná sila ich umeleckého prejavu bola stále živým príkladom. Škoda, že tieto veľké možnosti, ktoré poskytuje naša ľudová kultúra, dosiaľ sa tak málo využívajú, ba zanedbávajú.

Ak výsledky doteraz nie sú úmerné nesmiernemu bohatstvu našej ľudovej kultúry, je to možno i preto, že záujem o ľudové umenie býva často len predstieraný pre aktuálnosť tejto témy, alebo sa s ním dokonca len koketuje. Ľudového umenia sa nemožno zmocňovať chladným okom a srdcom. Túto najcitlivejšiu zložku života ľudu nemožno študovať len rozumom. Ba nemôžeme k týmto veciam pristupovať ani akosi, povedal by som, pohostinne, z času na čas, len z okamžitej nevyhnutosti alebo iba z príležitostnej potre-

by rýchlo a ľahko získať žiadaný materiál. Také jednoduché to nie je, i keď sa to občas tak robieva. Veď len príležitostné vypožičiavanie hodnôt od ľudu a ich uplatňovanie čo aj navonok formou najokázalejšou vás neuchváti a nepodmaní. Takto prenášané umenie je ochudobnené o hlboké precítenie, prežitie, ktoré je predsa nevyhnutné pre každú umeleckú prácu. Slovensko, krajina natoľko mnohotvárna, má nielen svoje jazykové dialekty, ale i dialekty hudobné, spevné, svoj osobitý rytmus i množstvo iných špecifických osobitostí. Preniknúť do všetkých týchto zvláštností, pochopiť pravdivosť ľudového umenia, jeho veľkosť, to býva dožičené len tým, čo v sebe harmonicky spájajú odborné znalosti s vrelým citovým pomerom k veci.

*

Rozličné druhy piesní majú alebo mali v živote ľudu *rozličné funkcie*, ktoré sa viažu k miestu (voľná príroda, dedinská ulica, izba), k nejakému úkonu alebo zvyku a pod. Z toho vyplýva i rozmanitý spôsob spevu. K funkčným piesňam patria predovšetkým piesne obradové — teda piesne, ktoré odpradávna súvisia priamo s nejakým obradom, napr. piesne svadobné, fašiangové, na Smrtnú nedeľu, pri výročných slávnostiach a iné. Sem by, pravda, bolo možné zahrnúť i niektoré charakterom príbuzné pracovné piesne poľné (žatva, hrabačky), uspávanky a svetské koledy. Piesne tohto typu sú tak organicky späté so svojou funkciou, že jej zánikom obyčajne strácajú svoju životnosť. Ich hudobný charakter, zväčša vzácny, je dnešnej generácii predsa už vzdialený svojou výlučnou funkčnosťou a často aj svojou archaickou štruktúrou melodickou. Avšak i v tejto skupine piesní sa nájdu melódie, ktoré svojou umeleckou silou sú i naďalej schopné žiť ako samostatné dielo a to nezávisle od obradu, miesta i akustiky (č. 10, 125, 128, 130, 161, 306 a iné). V súčasnom spoločenskom speve môžu znovu zakotviť v novej funkcii pre svoju absolútnu hodnotu melodickú.

Melodickú mnohotvárnosť, ktorá je taká príznačná pre slovenskú ľudovú pieseň, môžeme si dobre vysvetliť predovšetkým rozličnými akustickými podmienkami, v ktorých piesne vznikajú a žijú. Je samozrejmé, že roviny so širokými horizontmi celkom inak formujú pieseň ako uzavreté

doliny niekde na severe Slovenska. Pieseň z roviny na Záhorí (č. 269) by určite zanikla, keby sa spievala niekde v otvorenej horskej prírode. A naopak, lúčna pieseň spod Tatier (č. 27, 36, 236) by nezaúčinkovala a nesplnila svoje poslanie v nížinách, kde niet ozveny. Ak vychádzame zo zásady prísnej a hlbokej funkčnosti ľudovej piesne, je pieseň práve taká, akú ju ľud potreboval. A z tohto stanoviska ju môžeme najlepšie hodnotiť. V tejto súvislosti by sa dala spomenúť nejedna krivda a roztrpčenie, ktoré priniesli so sebou rozličné súťaže, kde sa pieseň posudzovala podľa schematických hľadísk, nerešpektujúcich pôvodné a rôznorodé podmienky i vyhranenosť domácich tradícií. Posudzovalo sa neraz podľa subjektívnych predstáv, bez pochopenia zákonitej spojitosti a závislosti tradičného umenia od všetkých zložiek hmotného i duchovného života, ako ich vytvorili dané vývojové podmienky.

Ľúbostná pieseň netvorí hudobne takú jednotnú skupinu, aby sme mohli o nej hovoriť ako o samostatnom, vyhranenom tematickom útvare, i keď sa môže povedať, že každá druhá slovenská pieseň je ľúbostná. Ľúbostný motív totiž preniká bezmála do všetkých piesňových skupín. Ľúbostné sú napr. takmer všetky mužské piesne večerné, či už východoslovenské parobské, alebo zvolenské fujarové, ľúbostná je i veľká väčšina piesní z prírody. Potom sú to tie ľúbostné piesne, ktoré sa neviažu úzko ani k určitému akustickému priestoru, ani k prostrediu a možno ich počuť kdekoľvek, kedykoľvek ako výraz daného citového rozpoloženia. Tie tvoria vlastné jadro tejto širokej skupiny.

Ľúbostné piesne patria k najintímnejším a najvrúcnejším prejavom našej ľudovej tvorby hudobnej i slovesnej. Už charakter týchto piesní zvádza, aby sa prehrešovalo proti ich správnemu podaniu. V mene akéhosi citového prednesu sa obyčajne neúmerne zveličujú. Nadmerné rubáto, pátos, sentimentalita, ktoré sem vnáša úpadkové mestské spievanie alebo kaviarenskí Cigáni, sú najväčšími nepriateľmi týchto piesní. A predsa celé tajomstvo ich prednesu je celkom jednoduché. Spočíva vo vystihnutí ich vnútorného espressiva a vonkajšej prostoty: tieto vlastnosti i najširším kantilénam a dlho držaným tónom dávajú plnú vrúcnosť. Ale túto vrúcnosť ľudový spevák nevyjadruje vo svojom prednese nejakým tremolom, glissandami alebo inými okázalými prostriedkami podľa spôsobu spevákov z mestského

prostredia. Spieva v rovnej, plynulej línii bez dynamických výkyvov, bez akcentov, čo na menej vnímavého poslucháča môže, pravdaže, pôsobiť až jednotvárne. A predsa je tento spev v skutočnosti presýtený vrúcnosťou, ktorá vo svojej pôvodnej intenzite predstavuje jeden z vrcholov ľudového spevu. Preto predznamenávam týmto piesňam „espressivo" a večerným ťahavým až „molto espressivo". Ale ani v nesmierne voľnom tempe (MM ♩ až — 28) nevyznieva ich kantiléna hlucho a prázdno, naopak, plynie ako neprerušený zvukový prúd, plný vrúcnosti. Či to nie je dosť presvedčujúci dôkaz sily umeleckého prejavu? Pre väčšinu z nás, ktorí už nie sme schopní v našom prednese naplno vytušiť a vycítiť a nakoniec aj vyjadriť túto hudobne čarovnú atmosféru, nezostáva iné, ako hľadať novú cestu k týmto piesňam. Najskôr tak, že s mierou nadnesieme svoj prednes. Pravda, mnoho záleží na vkuse a správnom odhade. Keďže melodika a textová časť týchto piesní sú samy osebe už natoľko výrazné, možno spievajúcemu len poradiť, že i tu menej znamená viac.

A teraz niečo o *piesňach tanečných*. Čo sa týka čardášov, ktoré v rôznych oblastiach Slovenska majú rôzne mená, upozorňujem, že mnohé z nich majú dvojaké tempo, voľnejšie i rýchlejšie. To prvé je staršie. Tak rozvážne, obradne, s plným dôrazom na každej note sa kedysi tancovalo na našich dedinách. I táto skúsenosť nám hovorí, že spev a tanec skutočné temperamentný nemá nič spoločné s udychčanou unáhlenosťou tempa, ktorá len predstiera výbušnosť; pri vystúpeniach súborov sa s tým často stretávame. Ale opravdivý temperament, to je niečo celkom iného. Treba raz na vlastné oči vidieť taký spev a tanec pred muzikantmi. Strhujúca sila je tu tlmená obradovosťou až zákonitou, čo vyplýva z povahy tradícií, ktoré ani tu nezľavujú zo svojej prísnosti. A tu sa vytvára dynamická atmosféra, vzniká ono úžasné napätie, ktoré môžeme prirovnať k sopke utajujúcej nahromadenú silu a hroziacej každú chvíľu vybuchnúť. Preto nikdy nevidíte a ani nemôžete vidieť na tvárach tanečníkov stereotypné úsmevy alebo známky akéhokoľvek vyrušenia sa z nesmiernej vážnosti; i v najohnivejšom tanci sú svojím spôsobom vážni, vznešení a dôstojní, čo vonkoncom neznamená, že by sa vo svojom temperamente akokoľvek obmedzovali. Je to temperament, ktorý sa nikdy nestavia na obdiv. A teraz si spomeňme, čo často vídame

Hana Grellová z Vyš. Sliača

Mária Kriváňová z Dolnej Lehoty

u súborov verejne vystupujúcich, kde z titulu tzv. „živého, temperamentného podania" rozdávajú sa lacné úsmevy, zveličujú gestá, mimika a zalieča sa publiku. Ako ďaleko má k pravdivosti tento prejav, ktorý sa vydáva za ľudový! Kde zostala jeho pôvodná pravda a sila?

Snažil som sa čaro tohto dynamického podania zachytiť i v zápise. Hoci si uvedomujem, že bez optickej predstavy živého tanca zostáva i najlepší notový záznam tanečnej piesne do určitej miery len torzom, predsa i taký záznam môže vnímavému čitateľovi veľmi mnoho povedať. Ako príklad spomeniem pieseň „Na levárskych lúkach" (č. 270).

V tanečných piesňach temperamentný spevák podvedome cíti ako sprievodnú nerozlučnú súčasť hru svojich hudcov, ktorí mu hrali do tanca. Pri speve je u niektorých hudobná predstava zrastená a spútaná s hudeckým sprievodom natoľko, že ak náhodou spievajú tanečnú pieseň za iných okolností než k tancu, evokujú si celé pôvodné prostredie. A potom zaspievajú svoju pieseň napríklad ako v piesni „Ej, keby bola" (č. 104).

Pravda, nebudeme, ani nemôžeme také vyhranené podanie len otrocky kopírovať — mohol by vzniknúť povrchný plagiát toho, čo pôvodne malo celkom iný zmysel, inú funkciu a údernú silu.

Bolo by užitočné zbaviť prednes tanečných piesní stereotypnej prízvučnosti na prvej dobe, ktorá je na úkor výraznosti ďalších slabík alebo nôt bezprostredne nasledujúcich. S takouto chabou interpretáciou sa takmer pravidelne stretávame v mestských súboroch. I keď na inom mieste hovorím, že ľudový spevák spieva neprízvučne, bez akcentov, môže sa práve tak dobre povedať, že v skutočnosti zdôrazňuje každú notu, lebo ani jednej neuberá na závažnosti. A tak vzniká oná živá rovina výrazová, ktorá svojou dôslednosťou robí rytmus napokon až živelným.

V tejto súvislosti je dobre spomenúť, prečo je taký farbitý a živelný v pohybe spev ruský a východných Slovanov vôbec. Prirodzený slovný prízvuk nepripadá tu totiž na prvú slabiku, ale je pohyblivý a nestály a tak samozrejme i hudobný prízvuk sa dostáva na miesto, kde by pri našom prízvukovom systéme vyznel tón neprízvučne, naprázdno. Znamená to teda, že východoslovanská tanečná pieseň má okrem prízvuku na prvej dobe i prízvuky uprostred me-

lódie a preto nedopúšťa, aby sa akcentovalo schematicky. Jej spevné podanie ani v najrýchlejšom tempe nepozná ploché miesta. Pravdaže, spev našich tanečných piesní nemohol prevziať z rázu nášho jazyka tieto prednosti, ktoré robia obdobné piesne východné takými výraznými; no môžeme sa z nich natoľko poučiť, že schematický akcent na prvej dobe spôsobuje letmé odriekanie slabík ďalších a tak ochudobňuje podanie o výrazové znaky spevu naozaj dynamického. A to nakoniec rozhoduje o úspechu alebo neúspechu interpretácie piesne tanečnej a piesní v rýchlom tempe vôbec.

Piesne spievané v prírode zaujímajú na Slovensku práve tak ako v priľahlej oblasti Moravy celkom osobitné miesto. Predstihujú analogické piesne svojich inonárodných susedov — ak vôbec môžeme porovnávať tradičné ľudové piesne, ktoré sú nám vždy obrazom daných podmienok. Slovenské i moravské piesne tejto skupiny vyznačujú sa totiž až geniálnym zmyslom pre akustiku prírody. Ľud ich komponuje priamo do voľného priestoru prírody s rozkošou pravého umelca. Keby pri týchto spevoch nešlo o živelnosť napospol takú zdravú, mohli by sme hovoriť temer o rafinovanom pohrávaní so zvukovým čarom. V týchto piesňach máme typ ideálnej funkčnej kompozície: sú priamo zasadené do priestoru a vypočítané na akustický účinok. Aby dosiahli tento priestorový akustický účinok, i stavebne sú uspôsobené tak, aby sa naozaj niesli a zneli priestorom: na začiatku piesne alebo úryvku združuje sa obyčajne niekoľko slabík do skupiny, ktorá akoby mala rozraziť, rozťať pomyselnú priestorovú clonu, rozletieť sa vpred, aby hneď nato nasledovali dlho vydržované tóny, ktoré majú rozochvieť diaľku a naplniť ju zvukom. Tieto piesne, i keď zvukovo musia prenikať priestorom, aby splnili svoje poslanie, nikdy nie sú spievané tvrdo, hrubou silou, ako to teraz často počúvame pri napodobňovaní, ale s dôrazom, plynulosťou a nosnosťou, ktoré jedine majú schopnosť vrhať tón do diaľky. Diaľka, priestorový odstup im odoberajú posledné stopy hmotnej ťarchy. A to, čo potom doľahne k ľudskému sluchu, je zvuk takmer sférický. Kto raz počul takýto spev, nikdy naň nezabudne. Žijúca príroda akoby sa týmito piesňami chcela vyspievať. Je to svet zvukovo taký jedinečný, že i pre najkultivovanejšieho umelca je zdrojom vzácnej inšpirácie (Suchoň

v prvom obraze Krútňavy, Moyzes v Trávniciach, Janáček v Líške Bystrouške a Káti Kabanovej a i.).

Ako spievať tieto piesne? Aby sme sa čo najväčšmi priblížili ich duchu, musíme sa vžiť do ich pôvodnej funkcie v akustike prírody. Všetky piesne z prírody, teda piesne poľné, žatevné, lúčne, pri sene, lesné, na jahodách, na malinách a iné spievajú sa *do diaľky*, ako to vyplýva z ich funkcie a zodpovedá akustike prírody. Tieto dve slová — do diaľky — vysvetľujú všetko. Takto spievať, rozumie sa, neznamená vychádzať z hrubej sily hlasu, ktorá len zdanlivo robí zvuk ďaleko počuteľným. Máme na mysli skôr skutočnú nosnosť tónu do diaľky. Pravdaže, túto diaľku treba vycítiť, chápať akusticky. Ľudový spevák, pravda, na to myslieť nemusí, má to už v krvi. Pretože v prírode je vo svojom živle, vycíti akustiku skoro pudovo a počína si neomylne. No človeku, ktorý už nemá tak blízko k prírode, treba pomôcť. Preto predznamenávam pre všetky piesne z prírody: *do diaľky*.

Trioly horských piesní (č. 160, 204) plynú kaskádami v ideálnom legatissime, plynne a rovnomerne. V niektorých krajoch sa tieto rozbehy na začiatku piesne zdajú akoby vyšvihnuté z odrazového mostíka (doliny v Trenčianskej, č. 19, 83, 260), doslova vpadnú do priestoru a rozrazia ho. A zasa inde leje sa melódia široko, vážne, až s nábožen-skou dôstojnosťou (Važec, č. 120, 448, 449) a plynie ako sýty zvukový prúd. A v tom je nevystihnuteľná krása, najväčší pôvab a nenapodobiteľnosť týchto piesní.

Skrátka, predstava diaľky, voľného priestoru pred nami nech nás vždy sprevádza, kedykoľvek budeme tieto piesne spievať. Ak sa melódia má ďalekým priestorom skutočne niesť, nemôžeme ju spievať tak, ako spievame iné piesne. Treba ju až monumentalizovať, ak môžeme použiť tento výraz o útvare v podstate takom drobnom, až nápevkovitom, ako je horská pieseň. Ak má byť priebojná, bude treba ukovať nápev tak, aby nadobudol pevnosť stavebnú i zvukovú, lebo veľký voľný priestor volá po tónoch rovných, jasných, oceľovo pevných. Len tie sú schopné prenikať do diaľky.

Tieto piesne do diaľky možno spievať práve tak dobre vo forte ako v piane s účinkom v podstate rovnakým a nezmenšeným: prvé, ako ich počujeme vo voľnom priestore, druhé ako počuté z diaľky. Možno v sile jednotlivé slohy

striedať, lebo aj v prírode speváci akoby sa piesňou rozprávali a vzájomne si odpovedali. Napr. pieseň „Keď si ja zaspievam" (č. 29, 199) znie potom raz zblízka a inokedy zďaleka. Pravdaže, spev v pianissime neznamená nijako zvoľniť alebo spievať nepočuteľne, bez rezonancie, ako býva často zvykom v našom sborovom speve. V tomto prípade jednoducho pokladajme piano akusticky za forte z diaľky počuté a tým, i keď ide o tichý zpev, nestratíme na intenzite výrazu.

Piesne z prírody majú v sebe toľko životnosti a umeleckej sily, že žijú a budú žiť i mimo svojej pôvodnej funkcie samostatne ako umelecké klenoty vzácnych hodnôt. V uzavretom priestore alebo na pódiu spievame ich najradšej ušľachtilým polohlasom rovnými tónmi s dokonalým legátom a bez akýchkoľvek dynamických výkyvov. Ich dlhé tóny vydržujeme na konci veršov (tenuto, ten.), a to tak, že im dávame vyznieť v plnej sile a intenzite bez akéhokoľvek diminuenda (decrescenda). To bude asi najsprávnejšia a najschodnejšia cesta, ako sa pri interpretácii priblížiť tejto umelecky vysoko cennej skupine našich ľudových piesní. Spievame teda splývavo, bezprízvučne s vydržovanými rovnými tónmi, pokiaľ si krajové osobitosti nevyžadujú iné predznamenanie.

Ešte by som pripomenul, že hlasy chvejivé s tremolom, vibratom (priamy vplyv rozhlasu a mestského podania) narúšajú toto jedinečné zvukové čaro. Je neuveriteľné, že stačí často jediný takýto pomeštený hlas, aby v dedinskom súbore, hoci aj veľmi početnom, narušil ideálnu zvukovú jednotu a tým i silu pôvodného účinku.

Dojem, ktorý tieto piesne vyvolajú v pôvodnej akustike prírody, je úchvatný a neopísateľný. To, čím sú východným Slovanom ich sborové piesne „proťažné", čím sú pre Slovanov južných ich piesne bohatierske, čím pred sto rokmi boli v českom prostredí pastority, piesne luhov a hájov, tým sú Slovákom piesne z prírody. Na svojich zberateľských cestách pokladal som za sviatočné chvíle, keď som mal možnosť počuť takýto spev. Dnes sa už stráca, stáva sa vzácnosťou a čoskoro celkom umĺkne; na Morave, ktorá bývala taká spevavá, zaznie už len časom niekde na Valašsku.

Nemožno očakávať, že by ešte niekedy polia a lúky znovu ožili tradičným spevom, ak už raz zatíchli. Je to celkom

prirodzené pri tempe a spôsobe mechanizácie poľnohospodárskej práce. Ale tieto piesne možno s novým poslaním (v novej funkcii) spievať i nezávisle od pôvodného prostredia ako zvlášť výrazný a krásny umelecký prejav našej ľudovej kultúry. Je až na počudovanie, že niektoré piesne z prírody, napríklad trávnice, vlastne najkrehkejší prejav ľudovej tvorby, kvet zdanlivo nepresaditeľný, ujíma sa tak priaznivo v našom spoločenskom speve a teší sa veľkej obľube. Svedčí o ich hlbokých ľudských a umeleckých hodnotách, že i v prostredí natoľko odlišnom zdomácneli. Je to veľké zadosťučinenie hodnotám ľudového umenia.

Pokiaľ ide o *piesne našich krajanov v Amerike*, tvoria jednu z výrazných zložiek tvorivosti nášho ľudu v súčasnosti. Uvádzam tu zo svojich zápisov len tie, ktoré vznikli na pôde Spojených štátov severoamerických a majú priamy vzťah k novému domovu a novému spôsobu života amerických Slovákov. Hoci sa v nich neraz spieva o neľahkom živote v baniach i oceliarňach niekde v Pensylvánii alebo v Ohio, voňajú ešte starým domovom; sú plné spomienok a túžby po vlasti, po rodine, po priateľoch. Ich verš a melódia je srdcom a duchom naplno ešte v „starom kraji", a preto nie div, že sa v niektorých variantoch s obľubou spievajú i na Slovensku ako poézia sem prenesená a ľudu blízka. V týchto piesňach sa prejavila nová tvorivosť slovenského ľudu vo vzácnej vyzretej forme. Niektoré z textov majú takú silu poézie a pravdy, že tvoria ľudovú obdobu geniálnej sociálnej poézie Bezručovej („Sliezske piesne").

*

Dvojhlas a trojhlas, ktoré v spevníku uvádzam, sú, samozrejme, pôvodu ľudového. Jednak sú harmonizácie so skutočným a výslovným úmyslom nápev harmonicky obohatiť, ako to vidíme v piesňach z Važca, z okolia Dobšinej a najmä z dolín Trenčianskej, kde ľud vedome „kontruje" a pozná i tzv. „hlbokú kontru" (tretí hlas). Inde, napr. na východnom Slovensku, ide o harmóniu neúmyselnú, pôvodu heterofonického, keď skupina spieva ten istý nápev, ale každý jednotlivec svojimi vlastnými, okamžitými variantami bez odchýlenia sa od vlastnej témy, ktorá zostáva všetkým spoločná. Ak týmto spôsobom spieva väčší sbor, vzniká tu často veľmi pôvabná harmónia (č. 4, 9, 60, 117,

294), ktorej účinok sa zvyšuje ešte prestupovaním, prepletaním hlasov.

V niektorých viachlasných piesňach označujem náhodné a len občasné znenie malými notami. Ale pretože všetky tieto tóny sú harmonické, môžu sa spievať súčasne i ako druhý alebo tretí hlas, čím možno obohatiť pôvodne jednohlasnú melódiu. Zvlášť účinné je spievať tieto malé noty pri opakovaní alebo pri ďalších strofách. Tým možno dosiahnuť aj určitú gradáciu v podaní. Pravda, taký trojhlas nie je vždy len obyčajné harmonické spievanie, kde sa spevák pridŕža len svojho príslušného hlasu. Taká trojhlasná pieseň (č. 212, 417) neznamená teda spievať prvý, druhý a tretí hlas mechanicky, len v rámci, v línii svojho hlasu. Podľa miery svojej fantázie, temperamentu a harmonického cítenia spevák so svojou melódiou striedavo vystupuje a zostupuje, čím nastáva ono ustavične nové prelínanie, prestupovanie a prepletanie hlasov, ktoré nazývame heterofóniou, čo dodáva piesňam, najmä tanečným (č. 101), osobitú, neobyčajnú plynulosť a robí ich naozaj čarovnými. Je úplne zrejmé, že v zápise na jednej osnove nemohli byť rozvedené tieto varianty, ktoré sú okrem toho v ustavičnom pohybe. Známu pieseň „Nepi, koňu" počul som spievať v tejto harmónii (heterofónii):

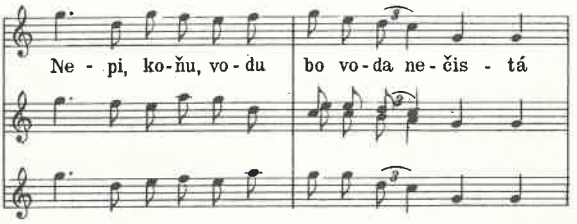

Nie je vôbec ťažké vycítiť, kde a ako možno hlasy prepletať. Nemôže sa tu naozaj urobiť chyba, pretože sa nikde nevybočuje z daného jednoduchého harmonického rámca. Inokedy som tento pohyb naznačil i graficky: ×

Pri speve je dobre vychádzať z unisona, a len neskoršie, pri repetíciách, od slohy k slohe priberať ďalšie harmonické tóny.

O spievaní týchto ľudových harmonizácií platí vcelku to, čo som už povedal všeobecne v piesňach z prírody. Tieto piesne vznikli a žijú totiž väčšinou vo voľnom priestore:

bude len na prospech spievať ich rovnými, dlho vydržovanými tónmi, ktoré práve vo svojej pokojnej nálade vyznievajú jedinečne. Sú dediny, kde ľudoví speváci sú si plne vedomí krásy a estetického účinku tejto harmónie. Preto aj oni v harmónii rozvíjajú svoj spev ako neúmyselnú gradáciu, najmä pri opakovaní (č. 101), alebo pri ďalších strofách. Pravda, v mladej dedinskej generácii zachádza táto túžba po harmonizácii niekde tak ďaleko, že sa harmonizuje za každú cenu kdečo, teda i piesne, ktoré to pre svoju absolútnu melodiku neznesú. Stretávame sa čoraz väčšmi i s terciovými kadenciami, ako ich poznáme z piesní českých a chorvátskych, ktoré v takom pôvodnom prostredí, ako je Slovensko, znamenajú začiatok rozkladu starých tradícií.

*

A teraz sa dostávame k zvláštnostiam *hudobných dialektov* slovenskej ľudovej piesne. Sú pre cvičené ucho práve také odlišné ako dialekty jazykové. Ak je ťažké naučiť sa hovoriť v dialekte určitého kraja, v ktorom sme sa narodili, alebo od malička nevyrastali, platí to tým väčšmi o dialekte hudobnom. Je to naozaj náramne ťažké — a spravidla neprekonateľné — spievať važeckú pieseň skutočne po važecky alebo detviansku po detviansky. Vyberám úmyselne tieto dva zvlášť vyhranené príklady. Keď pieseň spieva niekto z iného prostredia, skreslí obyčajne celý jej obraz a prednes pôsobí nútene, násilne, afektovane a neraz nemá ďaleko od paródie. Rozhodne je správnejšie spievať takéto piesne verne podľa zápisu než povrchne odpočúvať ozdoby parlando (hovorený spev), glissando (kĺzanie hlasom), rubata, zvláštne akcenty a celú škálu osobitých výrazových prostriedkov, ako ju prináša ľudová interpretácia. Nájdu sa i výnimočne talentovaní speváci, ktorí to vedia, no to je veľmi zriedkavé. A nebývajú to cvičené hlasy, ktoré by si tieto zvláštnosti osvojili, lebo školený hlas je stavaný na celkom iných základoch, je uspôsobený pre celkom iné požiadavky ako hlas ľudový. Konečne: dôsledne verná, až otrocká kópia nemôže byť naším ideálom. Už preto nie, že nemožno samoúčelne vytrhnúť práve iba ľudový spev zo súhrnu množstva zložiek, ktoré vzájomne súvisia a prísne sa viažu so všetkými ostatnými prejavmi tradičnej ľudovej kultúry. Hlasivky ľudového speváka, jeho dychová

funkcia, tvorenie tónu sa od malička vyvíjali celkom inak, len pre potrebu tradičného spevu. A nie div, že toto zlé, povrchné kopírovanie všetkého ľudového za každú cenu zničilo už nejeden školený nádejný hlas, ktorý sa takto zbytočne zmaril. I mnohé naše súbory ĽUT prechádzali touto nebezpečnou praxou bezduchého, škodlivého napodobovania, čo ľudový spev iba vulgarizuje. Buďme radi, že sa predsa len včas spoznala jeho škodlivosť a umelecká pomýlenosť.

Pri tejto veci rád by som sa ešte zastavil. Rozhodne sme teda proti spievaniu „ľudovým" spôsobom za každú cenu, najmä vtedy, keď pre to nie sú vrodené fyziologické predpoklady. I dobre vyškolení speváci strácajú nakoniec predstavu správneho spievania, ak sú nútení tvoriť tzv. ploché tóny, ako to praktikujú vraj na ľudový spôsob aj v niektorých našich popredných súboroch. Takéto pokusy totiž celkom dezorientujú speváka a obyčajne mu uzavierajú možnosť vrátiť sa k normálnemu spievaniu. Toto preškolovanie hlasu na „ľudové spievanie" je nielen zbytočné, ale i nebezpečné, pretože je útokom na hlasivky, ktoré sú ústrojom veľmi jemným a citlivým. To vedia až príliš dobre tí, čo hlas už raz stratili. Vyliečiť taký chorý hlas je takmer nemožné.

Ale keď už niekto túži po takomto spievaní, je predsa jedna možnosť, pomerne veľmi jednoduchá, a čo je hlavné, i bez škody pre hlasové ústrojenstvo. Skúste zaspievať pieseň hlasom veľmi jasným, niekedy až presvetleným, vo výraze pasívne a rovným hlasom, ako spievajú deti, a dosiahnete pravdepodobne účinok, ktorý sa pomerne najviac priblíži k tomuto túženému ideálu. A keď sa už spieva ľudovým spôsobom, pravda, v tom dobrom zmysle slova ľudovým, nech sú to iba tie piesne, ktoré i ľud takto spieva a ktoré jedine znesú tento spôsob spevu. Sú to napríklad všetky piesne z prírody, starodávne piesne obradové v prírode spievané, teda piesne svadobného sprievodu, svätojánske, pri vynášaní Moreny, ďalej piesne chórovodné (do kolesa) a hry, skrátka, piesne vyhraneného, celkom určitého akustického priestoru. Ale týmto spôsobom nespievajú sa piesne ľúbostné (o tom na inom mieste), tým menej už potom piesne umelé, teda ani súčasné budovateľské piesne. Pripomínam to preto, lebo sme sa s týmto zjavom stretávali pri súťažiach ĽUT a pri rôznych produkciách, kde bolo

možné počuť i vážne sborové diela v naturalistickom podaní, ktoré sborovú skladbu nevyhnutne vulgarizuje.

Ale vráťme sa k zvláštnostiam slovenských hudobných dialektov. V starých piesňach na Záhorí a v Zemplíne zachoval sa *zdobený spev*. Ozdoby v ľudovej piesni vyznievajú v podaní veľkej väčšiny našich spevákov, a to i školených a vysoko kultivovaných, obyčajne príliš hmotne, ťažko. A predsa nejde o viac než o ľahko zdobené tóny, nie o samoúčelne zdobený spev. Pre tento druh piesní mali speváci svoj osobitný spôsob spievania. Hovoríme ako o minulosti, lebo formy tohto zdobeného spevu — a to práve tie najhonosnejšie — u nás už zanikli. Darí sa mu len v mezzoforte alebo v piane a len v rovnej línii; v tremole alebo vibrate sa všetky tieto jemnosti rozrušujú a sú pohlcované. Tento spev sa na Záhorí a priľahlých oblastiach južnej Moravy označoval ako „tichá nota". Vo svojich zápisoch rozlišujem, kedy je ozdoba nerozlučnou súčasťou melódie (piesne zo Záhoria) a potom ich označujem notami normálneho typu. A ozdoby len nahodené, hoci rovnako dôležité pre ľudové podanie, značím notami malými (č. 89, 90, 264, 419). V prvom prípade treba sa snažiť ozdoby vyspievať spôsobom, ktorý sme naznačili, t. j. polohlasom, plynule, v rovnej línii. V druhom prípade odporúčam všetky malé noty radšej vynechávať. A hovorím to po dobrom uvážení: väčšina školených spevákov totiž už nikdy nevystihne prípustnú mieru zvukovej sily, ktorú si tieto ozdoby žiadajú. Vyznievajú skoro dôsledne príliš ťažkopádne, ťažko, tuho, ako povrazy. Naproti tomu v ľudovom podaní plynú ako hodvábna niť, nezaťažujú, len prebehnú: melódia za nepatrný zlomok sekundy sa hneď prepadáva, hneď zdvíha (pozri drobné ozdoby v č. 89, 90, 264, 419). Azda by sa to lepšie vysvetlilo grafickým obrazom. Tak by vyznela pieseň v tradičnom podaní (č. 271):

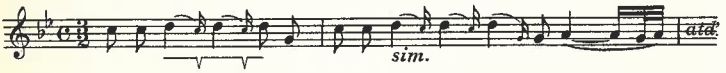

A tá istá v pravdepodobnom podaní umelom, bez znalosti tradičného spevu:

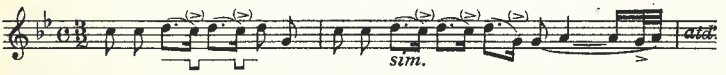

Tento obrazec isto nechce a nemôže byť ani vodidlom, len opticky má priblížiť zvukovú predstavu tam, kde už nestačia noty. Sme tu zasa v okruhu majstrovstva ľudových techník, nepostihnuteľných pre ľudí mestských a všetkých, čo sa už vymanili z tradície.

K znakom ľudového prednesu, ktoré sú pre interpretáciu takmer nepostihnuteľné, patria i tóny prechodné a prírazové (napr. č. 461 i 486). Sú ľahké ako vlákna babieho leta: chceš ich zachytiť, a len sa ich dotkneš, potrhajú sa. Nežijú samy pre seba, ale dodávajú melodickej línii plavnú, ľahkú plynulosť, zvláštny nenapodobniteľný pohyb. Ak sú pre nás prakticky nespievateľné, neznamená to ešte, že by sme mali právo zo zápisu ich vypúšťať. To skutočne nie je nejaká pedantská požiadavka, ako to počúvame od odborníkov ľudového spevu nie dosť informovaných. Keby sa ich zápis vynechal, bolo by to ochudobnenie celkom podstatné. Bude ich však treba v našom speve vypúšťať, bude to dokonca i nevyhnutné. Okrem osobitných výnimiek niet azda toho školeného speváka, ktorý by ich hmotne nezaťažil. Tak napr. pôvodne ľahké prepadnutie melódie (napr. č. 217) zaťažuje sa nielen do dĺžky, ale i do sily, čo je niečo celkom iné. Počul som od mnohých inak znamenitých spevákov dôsledne skresľovať tieto ozdoby. A práve tam, kde ozdoba mala pieseň nadľahčiť, kde pieseň po ozdobách ľahšie mala splynúť, v skutočnosti sa to skončilo opačne a pohyb, prúd piesne sa práve tu úplne zasekával a vyznel ťažkopádne. Takých náročných piesní je veľké množstvo.

Spev zdobený vo vlastnom zmysle slova zastupujú nám v spevníku piesne zo Záhoria a z východného Slovenska. Bývali to prekrásne spevy, ktoré znamenali vrchol ľudového speváckeho podania slovenského. Dnes sa tak už nespieva, poslední pamätníci vymreli pred niekoľkými desaťročiami, ale z podrobných zápisov si môžeme urobiť o ňom názornú predstavu (č. 89, 90, 122, 148 a iné).

Pre spievanie piesní zdobených platí všetko, čo sme už boli povedali na inom mieste o podstate ľudového spevu vôbec. Opakoval by som len, že sa ich prednes nikdy nesmie zaťažovať spievaním vo forte, lebo ozdoby by stratili ľahký pohyb a plynulosť. Hoci z nejednej stránky pripomínajú umelý spev barokový, nedajú sa dobre spievať v jeho štýle, kde každá nota rytmicky pevne sedí, má svoju

váhu — ľudový spevák svojimi ozdobami noty skôr len obaľuje.

K melodickým ozdobám počítame i drobnejšie zdobné útvary, prírazy, opory, obaly atď. Pomerne najľahšie spievateľný je príraz pred notou, ako ho poznáme najmä z gajdošských piesní. Ak sa objaví za notou, preberá funkciu akejsi veľmi krátkej a ľahkej opory, ktorá je pri interpretácii mimoriadne citlivá: neradno zdržať sa na nej ani o nepatrný zlomok sekundy dlhšie, než je nevyhnutné, ak sa podanie nemá v podstate skresliť. Zápis takých piesní je preto skôr obrazom, ako sa pieseň spievala, menej však už presným návodom, ako podobnú pieseň spievať, ako tieto ozdoby v piesni použiť. Na uľahčenie spevákom možno s dobrým svedomím odporúčať: ak nechcete piesni uškodiť, vynechajte všetky drobné ozdoby, rozhodne neurobíte chybu, ani pieseň tým podstatne neochudobníte. Spievajte len tie, ktoré sú vám celkom zrozumiteľné a hlavne známe z podania ľudových spevákov a dobre spievateľné. Takú ozdobu, ako je v piesni č. 157, je dobre zveriť len jednému spevákovi. Keby sme ju chceli presne zaspievať v sborovom unisone, ľahko by sme znepokojili celý sbor a výsledkom by bola — neistota.

Čo môžeme ľudovým spevákom naozaj závidieť, je ich *legato*, viazaný spôsob spevu. Svoje piesne spievajú kantilénou vzácne spätou, bez jedinkej trhliny: plynne nadväzuje slabika na slabiku, slovo na slovo, bez jediného znateľného švíka. Táto ideálna viazanosť je výsledkom mnohých zložiek. Je to predovšetkým vplyv píšťalovej hry, lebo píšťaly odpradávna bývali najrozšírenejší ľudový nástroj, prototyp viazanej hry, ktorá svojím rovným, nerušeným melodickým prúdom určila prednesový charakter mnohých piesní. Zdanlivá vonkajšia pasivita a navonok neosobná nôta prednesu piesní je v skutočnosti hlboko vnútorná. Vezmime si hoci pieseň „Aj za naším sadom" (č. 14), alebo „Na našim zahumňu" (č. 271), „Veselú, mamička . . .", (č. 455). práve tak ako č. 9, 124 a iné. Sú to klasické príklady viazaného spevu. Ani zdobené piesne zo Záhoria sa nedajú inak spievať, ak sa má v plnom bohatstve uplatniť ich kolorit, ktorý vyžaduje, aby melódia plynula ľahko, rovnomerne a nenásilne. Tieto piesne sú z druhu „tichých nuot", i keď zo stránky stavebnej a celým svojím bohatým dekorom pôsobia v porovnaní s inými pies-

ňami až monumentálne a výbojne. Azda tento moment je príčinou, že mestský spoločenský spev nasadzuje niekedy v piesňach prudké rubato. Keď mi tieto piesne pred viac ako 30 rokmi v ideálnom legatissime spievala Eva Studeničová, vybavovala sa mi predstava, akoby navliekala perly.

Ale toto legato nájdeme nielen v piesňach intímnych a v lyrických kantilénach. Tak sa spievajú i dievčenské chorovody, napr. známe karičky (správne: „v koľese", „do koľesa"). Preto sú karičky na počúvanie také čarovné, ak sa, pravda, po prenesení do nového prostredia neodsekávajú tvrdo ako čardáše. Takto viazane sa vlastne recitujú i melodizované riekanky, prednáša i textová časť ľudových hier (chodenie s betlehemom, s hadom, s brezou, na Blažeja atď.). A práve toto legato obyčajne uniká napodobňovateľom. Možno sa toto legato naučiť? Pravdaže, veď i pri štúdiu nástrojovej hry sa ho učíme. Ak si tento spôsob prednesu chceme osvojiť v ľudovej piesni, môžeme sa s úspechom pokúsiť o toto: predovšetkým vyslovujme text čo najzrozumiteľnejšie a ľahko, lebo pritom najskôr zabudneme na tzv. krásne spievanie a všetky návyky a individualistické snahy nášho spevu, ktoré sú tu len na prekážku. Spievajme tieto piesne — povedal by som — tak bezstarostne, jednoducho, akoby ich spievali deti. A predstavu takéhoto spôsobu spevu majme stále na ume. Tam, kde je melódia intonačne bohato zvlnená (č. 9, 214, 271, 385), pokúsme sa najprv vo forme akejsi improvizovanej etudy zviazať noty jediným vokálom, aby nám melódia plynula ľahko ako hra na píšťale, rovnomerne, bez akéhokoľvek tlaku na jednotlivé tóny, a to najmä vo výškach. Usilujme sa dostať až k akémusi pasívnemu tónu, nebojme sa tejto zdanlivej jednotvárnosti; je naozaj len vonkajšia, náš cit ju podvedome prehrieva. Je to ako s ľudskou tvárou: bez jediného slova, bez pohnutia jediného svalu je predsa schopná vyjadriť nepredstaviteľnú škálu citových vzrušení. Pravdaže, ak má čo vyjadriť. Tak je to i so spevom: ak neprežívame a ak necítime, čo spievame, nepomôže nám nijaký pátos, ba ani sám osebe krásny hlas.

Nakoniec ide o správnu predstavu tohto legata. Rusi napr. predpisujú svojim ľudovým piesňam „plavno", čo takmer opticky vyvoláva predstavu ničím nerušeného plynulého spevného toku. Toto „plavno" by mohlo byť ono oslobodzujúce slovo, ktoré i nám sugestívne hovorí, ako

spievať. Ak sa nám raz podarí takto zaspievať, začudujme sa, aká jednoduchá vec je potom interpretovať i takú náročnú zdobenú pieseň z moravsko-slovenského pomedzia, ako je č. 158, 269, 271, 355 a iné.

Ešte by som rád pripomenul, že tento viazaný spev legato nie je výsadou len slovenského alebo slovanského ľudového spevu; spieva sa tak veľká väčšina ľudových piesní vôbec, najmä melódie voľnejších temp.

Charakteristickým znakom niektorých mužských piesní je *parlando*, t. j. hovorený spôsob spevu. Na Slovensku tak spievajú najmä vrchári vo Zvolenskej, keď pred muzikou nadrážajú svoju nôtu. Objavuje sa však aj inde vo vrchoch, napr. na Orave, V Liptove, v hornej Trenčianskej a pod Tatrami. Musíme si priznať, že nijaký slovný opis, čo ako podrobný, ani grafický zápis, čo ako verný, nemôžu vystihnúť vlastný charakter tohto spievania. Ani vtedy, keby sme vymysleli nový systém značiek — akýsi mikrozápis — a tón za tónom vypracúvali, nedopracovali by sme sa uspokojivých výsledkov. Len dokonalá zvuková snímka je schopná ukázať nám v plnej intenzite, ako taký spev vôbec vyzerá. Ale ani ona nám vlastne nemôže poslúžiť ako vzor, pretože tento spev je nenapodobniteľný. Je výlučnou výsadou tých, čo vyrastajú v domácich tradíciách a už od mala sú s nimi spätí čo najtesnejšie. Akékoľvek napodobnenie vyznieva i v najlepšom prípade hneď udychčane, hneď krotko, ale skoro vždy neprirodzene a prázdno. Ani v našich najlepších súboroch nedosahuje toto parlando svoju pôvodnú typickú, živelnú a bezprostrednú priebojnosť, ak sa ho speváci museli len dodatočne učiť. Ide totiž o vysoko vyhranený hudobný dialekt, ktorý je svojím spôsobom jedinečný. Vyplýva z neobyčajnej farbitosti ľudovej reči, ktorá má veľmi blízko k hudobnej intonácii, tak blízko, že sám som pri počúvaní hovoriacich starých vrchárov v prvej chvíli bol neraz v rozpakoch, či hovoria, a či spievajú.

Toto parlando je prejavom najvyššieho výrazového uvoľnenia. Nesputnané pevnou intonáciou, uvoľnené z pevného taktu, vie hovoriť, útočiť i búriť. Je to výrazovo najslobodnejší hudobný prejav, naozaj bohatiersky voľný a živelný. Čím je južným Slovanom ich spev hrdinských piesní, tým sú Slovákom vrchárske piesne parlandového typu.

Poznal som ešte goralských tanečníkov, ktorí pri speve pred muzikou pohybovali sa s ľahkosťou až nepozemskou, akoby draví vtáci plynule krúžili a ich vysoko intonovaný spev vo chvíľach vrcholného vzrušenia mal v sebe silu a prenikavosť škreku tatranských orlov. To asi bol spôsob, akým hôrni chlapci spievavali svoje útočné piesne. Inakšie sa ani nedala spievať pieseň, ako je táto:

Hoj, tak si nezaspieva žiaden stoličný pán,
hoj, ako si zaspieva zbojnícky kapitán.

Alebo iná:

Ej, v Hriňovskej doline hrom za hromom bije,
nak sa k mojej milej nikto nesprobuje.

Slávni tanečníci a speváci týchto piesní bývali aj na Hrochoti, na Turom Poli, na Budinej, v starom Važci.

A teraz sa oprávnene vynára otázka, ako možno zapísať takú parlandovú pieseň, ako ju napríklad vidíme v spevníku. Môžeme si to vysvetliť tým, že mnohé piesne majú dvojakú funkciu, z čoho vyplýva aj ich dvojaká podoba. Napríklad nejedna výbojná pieseň tanečná sa v inej situácii spieva ako lyrická ľúbostná. Práve táto skupina piesní má veľmi bohatú výrazovú škálu: nespútaný, uvoľnený hovorený spev sa v iných akustických a funkčných podmienkach zmierňuje temer do normálnej spevnej línie. Medzi štyrmi stenami a mimo vlastnej funkčnosti nie je potrebné, aby toto parlando zbojnícky búrilo a potom sa spieva tak, ako to poznáme z obvyklého počutia. V tejto podobe môžu tieto piesne prejsť už ako spievateľné do spoločenského spevu. Treba pripomenúť, že jasná a zrozumiteľná výslovnosť pri interpretácii ľudovej piesne nie je ešte parlando — ide o základný znak ľudového spevu vôbec. Niektorí zapisovatelia predpisujú totiž parlando len preto, že počuli pieseň zrozumiteľne spievať.

Jedným z najväčších škodcov interpretácie slovenskej ľudovej piesne je prebujnelé *rubato*. Vplyvom hry kaviarenských Cigánov sa nadmerne rozrástlo. To, čo sa niekedy ešte podáva ako slovenská ľudová pieseň, je často len obraz videný v krivom zrkadle, v skutočnosti len troška toho, čo sa niekedy volalo ľudovou piesňou. A je to prirodze-

né: ak sa prostá ľudová pieseň ponúka s nedostatkom vkusu ako tovar, predáva sa zákazníkovi vo forme zbytočne okázalej, nadnesenej a predimenzovanej. A ak sa táto snaha spája s nedostatkom nástrojovej techniky, máme analógiu toho, čomu inde hovoríme nepodarok. Ale verte, tak sa ľudové piesne nikde nespievajú, lebo ľud na celom svete cíti zdravo a obdivuhodne zachováva mieru a poriadok. Ani národy južné, známe svojím temperamentom, nepoznajú takýto spôsob spevu, pokiaľ, pravda, nejde o celkom výnimočné emocionálne prejavy pri obradoch.

Najzaujímavejšie na celej veci je však to, že ani Cigáni nespievajú svoje vlastné piesne rubato, ale práve tak proste a triezvo, ako ich spievajú príslušníci ktoréhokoľvek národa. Na vlastných skúsenostiach i zápisoch som si neraz overil, že ani „olaskí" Cigáni, ktorým by bolo najskôr možno prisúdiť predikát celkom uvoľneného prejavu, nespievajú svoje piesne ináč. Rovnako naši dedinskí cigánski hudobníci na strednom Slovensku, keď hrajú k tradičným tancom — teda čiste funkčne — robia tak v duchu naozaj ľudovom, pokiaľ, pravda, nemali živšie styky s mestom. Je treba pripomenúť, že tak dobre hrali i naši sedliacki hudci, ktorí ešte pred 30—40 rokmi boli všeobecným zjavom takmer vo všetkých dedinách hornej Trenčianskej, Oravy a Liptova.

Ale vráťme sa k veci. Len čo táto dedinská cigánska kapela opustí prostú funkčnosť a prejde k repertoáru samoúčelnému, t. j. ak hrá len na počúvanie piesne voľného tempa, nastáva ono známe „citové" vyhrávanie so všetkými trápnymi zápormi, ktoré sme tu spomenuli a ktoré ešte znásobuje nedokonalá technika nástrojová, neobratnosť harmonická a modulačná.

Ak máme nejako paralyzovať nadmerné používanie rubata, treba už predznamenanie prednesu piesne moderovať — mierniť. Z toho dôvodu len veľmi zriedka je v tomto spevníku predpísané rubato, častejšie len poco rubato. I potom však ešte treba vystihnúť pravú mieru a neprekračovať ju. Znamená to teda rozlišovať medzi citovým vzrušením, ktoré sa prejavuje vnútorným nepokojom — a to bude náš prípad — a medzi nedisciplinovaným vystrájaním. Tí, ktorí si navykli spievať bez disciplíny, budú i naďalej zastávať tento spôsob prednesu z titulu „temperamentného" prejavu. Ale temperament v umení neznamená len

búrenie, prejavuje sa predovšetkým dokonalým ovládaním a zdisciplinovaním všetkých výrazových prostriedkov, čo sa v plnej miere vzťahuje i na slovenskú ľudovú pieseň.

Rytmický útvar 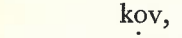 neznie v ľudovom podaní nikdy tak tvrdo, úsečne, ako ho počujeme v súčasnom spoločenskom speve. Práve tým sa slovenská pieseň líši od obdobných uhorských. Najhoršie to, pravda, vyzerá so záverečnými taktmi. Počujeme takmer dôsledne: 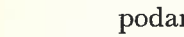 , prípadne ešte s akcentom a odseknutím krátkej záverečnej noty. To je práve novouhorské spievanie. Ani stará maďarská ľudová hudba a pieseň nepoznali takéto dôrazy, až kaviarenskí Cigáni im vtlačili tento charakter. V ich podaní vyznieva hociktorá prostá pieseň ako vojenský pochod.

Väčšine slovenských tanečných piesní nesvedčí tvrdé *staccato* a vôbec prehnane úsečný spev, ktorý tak často počujeme u súborov, v rozhlase a na pódiu vôbec. Je mylné vidieť v odsekávanom speve prejav rytmickej sviežosti, alebo temperamentu. Tento spôsob spevu nikdy nevyznie živelne, pretože zbytočne ochudobňuje spievané slabiky o zvuk a pre svoju umelú vykonštruovanosť ostáva chcený, až nepríjemný.

Prevažnej väčšine tanečných piesní najlepšie vyhovuje spôsob, ktorý huslisti poznajú ako tzv. francúzske detaché (detaché — odrazene), v našom prípade široko odrazene. V naturálnej forme sa s ním stretávame aj u dobrých ľudových huslistov. Najlepšie, keď si to objasníme na príklade:

Zle:

Ešte horšie: 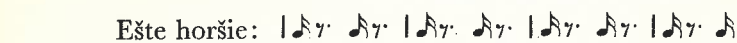

Správne: 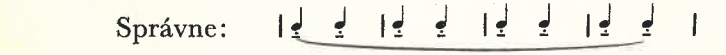

Pravda, uvedené staccata sú len tušené, ľahko nanesené a prerušovanie len pomyselné. Ak sme tento spôsob interpretácie raz pochopili, otvárajú sa nám bohaté výrazové možnosti, ktoré ďaleko siahajú do širokej oblasti hudobného prednesu vôbec. Citlivý temperament hudobný sa práve tu najlepšie prejaví.

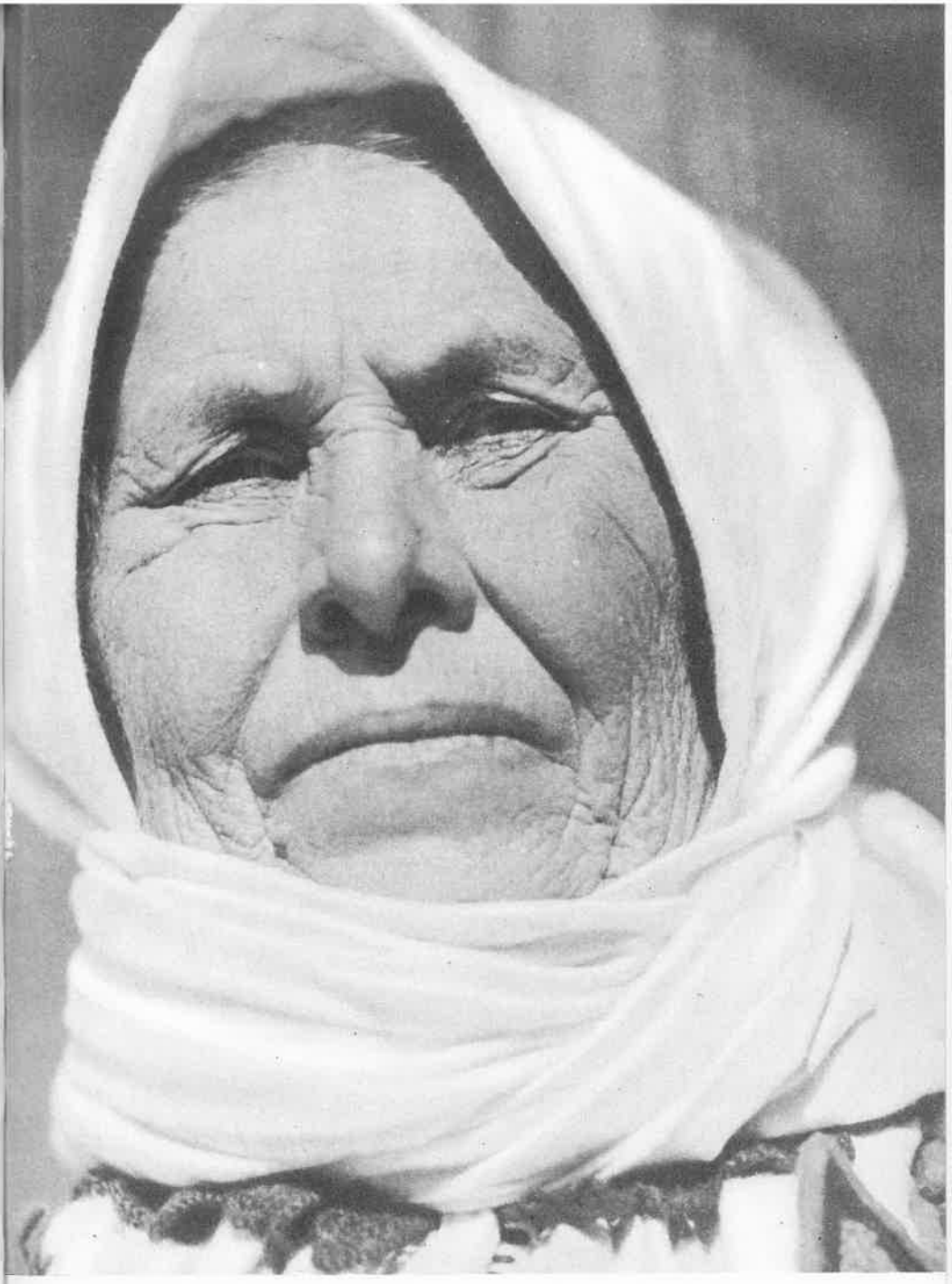

Žena z Lúžnej

Zuzana Kolesárová z Rejdovej

Ak hovoríme o skracovaní a o strate zvukových hodnôt, dobre je spomenúť na tomto mieste i zrkadlový rytmus, resp. jeho podobu , ako sa s ním stretávame hlavne v čardášoch trenčianskych (č. 434) a v piesňach ku krepčeniu zo Záhoria (č. 215, 270, 481). Tieto výrazne rytmizované závery sú plné akcie a zvukového napätia

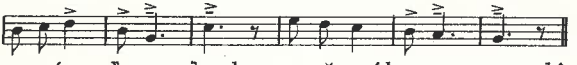

preto musíme ľutovať, ak sa naše súbory temer dôsledne uspokojujú s nezvučným | ♪♩. | ♩ 𝄽 | alebo dokonca s unaveným a mdlým podaním | ♪♩. | ♪𝅘𝅥𝅯 𝄽 | . A to je predsa niečo celkom iného.

Glissando, kĺznutie hlasom z tónu na tón, vyskytujúce sa najmä v piesňach východoslovenských a záhoráckych, má málo spoločného s glissandom, ako ho napríklad dnes počúvame v rozhlase v reláciách z moravského Podlužia. Tento spôsob podania nech slúži ako príklad extrémneho výstrelku, ktorý je nežiadúci v našich pomeroch. Aby som predišiel neistote o rozpätí tohto glissanda, jeho oblúka, už v zápise naznačujem,* kde sa asi začína. Nesmie skĺznuť ani rýchlo, ani príliš zvoľna, lenivo; i v tom je tradičná citlivosť, vžitá zákonitosť, ktorá má svoju mieru. Nemožno ho tiež mechanicky aplikovať na ktorúkoľvek pieseň voľného tempa. V ťahavých večerných piesňach východoslovenských má toto glissando i svoju akustickú funkciu: dlhým oblúkom tón mäkko klesá, aby dopadol do ticha, zanikal v diaľke. Pravda, z dôvodov estetických i pravdivosti výrazu nemôžeme súhlasiť s takým glissandom, ktoré má za účel nejako vyplniť jednotvárnosť voľných kantilén a dlho držaných tónov, ako to dnes neraz počujeme v piesňach zo Záhoria a moravského Podlužia. Ide tu doslova o akýsi horror vacui: glissando nastupuje tu na miesto niekdajších bohatých a dnes stratených ozdôb tohto spevu. Nie je teda glissando v tomto prípade ani funkčnou záležitosťou, ani výrazovým prostriedkom umeleckého prednesu, lež východiskom z núdze.

Je prirodzené, že zosilnenie alebo dokonca akcentovanie záveru glissandového oblúka, ku ktorému radi smerujú školení speváci, porušuje pôvodnú sugestívnosť a náladovosť pri doznievaní, „zapadaní" spevu do diaľky. Odpu-

* Pravda len vtedy, ak bolo dosť miesta.

dzuje i odstrašuje taký prednes ľudových piesní, keď spevák používa akési podberané glissando pred tónom smerom zdola nahor a potom maznavo, rozmäkčene kĺže z tónu na tón. Aj mnohí školení speváci podliehajú tejto maniere a tak zbavujú svoj prednes pevnej a zdravej línie. Horšie je, že si na to zvyká aj odborná kritika a tým stráca súdnosť pri posudzovaní tohto nešváru, s ktorým sa stretávame zvlášť často v speve umelom. V ľudovej piesni, kde je všetko tak určite a jasne vyslovené, tento nepriaznivý dojem sa potom ešte znásobuje. Niektorí ľudoví speváci tak s obľubou spievajú aj v rozhlase — iste z dobrej vôle priblížiť sa lákavému a zdanlivo úspešnému vzoru. A je len prirodzené, že sú horlivo napodobňovaní na veľkú a nenapraviteľnú škodu čistoty a rýdzosti ľudového podania. Celá stavba a charakter piesne dostáva tak rozmäkčený, sentimentálny ráz, ktorý sa veľmi vzdialil od pravdivého obrazu ľudovej piesne.

Ej, to pekné slovenské citoslovce, ktoré tak živo uvádza nejednu našu pieseň — pôvabné v dievčenských piesňach, iskrivé v piesňach tanečných, výbojné v zbojníckych — toto *ej* stáva sa v poslednom čase samoúčelným efektom spevákov so sólistickými sklonmi. Takéto *ej* uplatňované za všetkých okolností stráca, pravdaže, nakoniec svoju pôvodnú priebojnosť a opotrebuje sa. Žiaľ, v našom ľudovom speve narastá tendencia uplatňovať toto *ej* všade, kde sa len dá. Pri spoločenskom speve máva sa týmto *ej* ako zbojníckou valaškou: silácky sa rozoženie a už iba hlboko zaťať. Lenže po tomto vstupe plnom „heroizmu" vychádza dych vlastnej piesni, lebo na gradáciu niet už sily. A k tomu ešte sa toto *ej* nadmieru predlžuje a napokon tvrdo odsekne. Aby potom pieseň nevyznela naprázdno, treba ešte väčšmi hromadiť tento efekt, aby sa udržalo zdanie temperamentu. Temperament? Nie! Naozaj len maniera.

Pokladám ešte za potrebné pripomenúť, že ľudový spevák — s malými výnimkami — neoddeľuje toto *ej* od textu, ktorý za ním nasleduje, čiže nerobí za ním pauzu. V súčasnosti sme svedkami aj iného zlozvyku, ktorý sa práve zakoreňuje: *ej* sa vešia i na koniec verša a stráca tak svoju pôvodnú výrazovú, vstupnú funkciu. V tom, pravda, niet logiky. Dnes sa pod vplyvom reprodukovanej hudby začína takto samoúčelne spievať i na dedinách, a teda nečudo, že sa s týmto zjavom stretávame i v niektorých no-

vých tlačených zbierkach, ale popravde to nemá nič spoločné s tradičným spôsobom nášho spevu. Naši ľudoví speváci počínali si vždy striedmo, dobre vyvážili mieru zvukovej únosnosti a neprepožičiavali toto funkčné *ej* sólistickej zvôli. Veď dokonca ani pieseň „Nepi, koňu, vodu", ktorú som ako prvý zapísal r. 1920 a ktorá sa potom ústnym podaním rozšírila do ďalších oblastí a do miest, nemala toto vstupné *ej**, ako ho nemajú ani mnohé iné večerné valalske piesne (č. 63, 75, 144, 155).

Dynamické znamienka, ktoré som kedysi podrobne rozviedol v analogickom Českom zpěvníku (I. diel) v tejto knihe — okrem malých výnimiek (č. 312) — neuvádzam: nevyplývajú totiž z povahy ľudového spevu slovenského, ktorý, ako doteraz prísne tradičný, pohybuje sa v rôznych líniách bez zjavnejších dynamických výkyvov. Okrem toho som sa presvedčil, že je vždy ťažké z týchto znamienok, ktoré samy osebe nemôžu prednes zlepšiť, vyčítať pravú prípustnú mieru dynamiky, aby sa neporušila prirodzenosť prejavu. V túžbe vyhovieť tomu, čo predpisujú znamienka, neraz speváci upadajú do strojenosti, a návody, ktoré mali byť uľahčením alebo popudom k odstupňovaniu sily a výrazu, v skutočnosti znamenali len zošnurovanie do školáckej schémy, ustrnutie na predpise a tým i ochudobnenie prednesu. A tak sa zabúda, že aj srdce spevákov má právo prehovoriť. Ponechajme teda radšej na vôlu spievajúceho, aby sa predovšetkým správal podľa prirodzeného citu: stúpajúca melódia už od prírody v sile narastá a naopak. I tu menej znamená viac. S dynamikou v ľudovej piesni je to ako s korením: dáš len trochu viac a je po chuti.

V podstate spieva ľud v rovnej línii, od ktorej za neodchyľuje od začiatku do konca a s ktorou vystačí na vyjadrenie každého svojho citu. Nepozná vonkajšie dramatické výkyvy, neexistujú preň citové epizódy, t. j. nevytŕha slová, ktorým by dôrazom dodával osobitný význam, skrátka, svoje dielo podáva ako celok. Ľudový spevák spieva zásadne bezprízvučne. A ak jeho spev napriek tomu nie je jednotvárny, spočíva to vo vnútornej sile jeho prednesu. Ak počúvate takého ľudového speváka, márne hľadáte akcenty,

* Pozri pôvodný gramofónový zápis. *Ej* sa dodatočne pripojilo v mestskom spoločenskom speve a tak sa u tejto, dnes už populárnej piesne vžilo, že napokon naozaj neostalo iné, ako kapitulovať a toto nové, vžité už znenie uviesť i v našom spevníku.

vonkajšiu dynamiku a iné pomôcky či maniery umeleckého prednesu, s ktorými sa tak často stretávame pri prednese ľudových piesní u spevákov školených.

Tanečné piesne v prenesenej interpretácii sa však nezaobídu bez akcentu. Tieto akcenty uvádzam všade, kde som to pokladal za nevyhnutné. Plne si uvedomujem, že ani tieto predpisy nemajú všeobecnú platnosť, aj ony sú svojím spôsobom nerovnaké vo svojej intenzite, lebo škála dynamických odtieňov je nekonečne bohatá.

Oddychy, ktoré ľudový spevák používa, naznačujem len tam, kde tvoria nejaké špecifikum miestneho hudobného dialektu. Niekedy však trvajú tak dlho, že je potrebné ich dĺžku presne časovo zhodnotiť a vymedziť (č. 165). Inokedy tieto pomlky miznú, napríklad ak sa spieva v sborovom unisone, kde otázka dychu, ktorá si oddychy vynucuje a podstatne ovplyvňuje ich dĺžku, prakticky odpadá. Najmä pri východoslovenských piesňach „do kolesa" (v karičkách) a v chorovodových vôbec (veľkonočné chodenie so spevom) i v hrách (č. 207) je tento spevný prúd plynulý a sloha za slohou nastupuje bezprostredne, teda bez akéhokoľvek prerušenia, čo len zvyšuje jedinečný pôvab, pôsobivosť týchto piesní. No v ľudovom speve sú i prípady, keď celý sbor úmyselne preruší melodickú líniu na takom mieste, ktoré je z nášho stanoviska nelogické a neočakávané. Ale i to je záležitosť funkčná: tento oddych je tu preto, aby sa nabral dych na úkon osobitne náročný, aby spev nebolo potom treba prerušovať na mieste dôležitejšom (č. 51, 94, 165, 408).

Niekoľko slov o predznamenaní tempa. Pokiaľ pochádzajú piesne z môjho zápisu, označujem tempo metronómom (MM) tak, ako som ho počul v ľudovom podaní. Pokiaľ som čerpal zo zbierok, kde nie je rýchlosť pohybu určená, vychádzam z vlastného počúvania tej istej alebo mnohých analogických piesní, ako som ich počul v rôznych oblastiach Slovenska.

V slovenských piesňach stretávame sa s tempom približne od MM ♩ = 25 do MM ♩ = 252. Je to bohatá pohybová škála, ktorá vyplýva z veľkej rozdielnosti podmienok akustických a funkčných, daných predovšetkým nástrojovou hudbou.

Tempo piesní sa zrýchľuje alebo zvoľňuje podľa rôznych okolností. Napríklad ťahavé piesne, ktoré spievajú

mládenci za večerov a v noci po dedine, znejú najširšie nad ránom. I počet spievajúcich rozhoduje: čím väčšia skupina, tým voľnejšie tempo, lebo otázka dychu sa tu stáva podružnou. Tak pieseň spievaná zberateľovi v uzatvorenom priestore prispôsobuje sa naraz tempom i silou spevu daným akustickým podmienkam, t. j. upúšťa od širokých temp, ktoré sa rozvíjali len v otvorenej krajine, a spieva sa i polohlasom, lebo niet dôvodu pre spievanie naplno, keď chýbajú rezonančné ozveny priestoru.

Východoslovenské piesne do kolesa, známe ako kariočky, ktoré sa začínali v nedeľu populudní obyčajne na MM ♩ = 97, zrýchľovali sa k večeru a pred rozchodom v neskorých večerných hodinách, keď sa už matky zháňali po dievčatách, nasadzovali ešte v poslednom okamihu v „karičke čertovej" alebo „skakackej" tempo naozaj pekelné.

Je zaujímavé, že základné tempo MM ♩ = 93—106 je spoločné tak týmto piesňam „do kolesa", ako i chorovodovým piesňam východných Slovanov od Karpát a Čierneho mora až po jazernú oblasť severoruskú. Práve v tomto pohybe znejú tieto pôvabné dievčenské spevy najľúbeznejšie; v rýchlejšom tempe a najmä so sprievodom orchestrálnym, ktorým sa podfarbuje na novšie (spievali sa vždy bez inštrumentálneho sprievodu) — ľahko sa zvrhnú na čardáše. Orchestrálny sprievod s ostrými tanečnými prihrávkami núti i spevákov, aby sa prispôsobili, a je po čare. Práve v týchto piesňach prejavuje sa ničím nenarušený *spev à capella* spôsobom najplnším, sú klasickým príkladom tohto spevu. I pri tanečných zábavách v krčme, kde sú vždy poruke muzikanti, znamená spev dievčat v karičke akési intermezzo à capella.

Keď sme tu nadhodili otázku spevu à capella, je dobre pripomenúť si jeho funkciu a poslanie v interpretácii slov. ľudovej piesne. Keď hľadáme prototyp tohto spôsobu spievania, porovnajme si ľudovú pieseň ruskú, ktorá znie najkrajšie práve v tejto podobe. Takto je monumentálna v najkrajšom zmysle slova a zvukovo neprekonateľná. Spievanie ľudových piesní s orchestrálnym sprievodom (dokonca i symfonickým), ako sa to u nás tak často zbytočne praktikuje v profesionálnych i poloprofesionálnych súboroch, kopírujú neraz s obľubou i vidiecke súbory a venujú na to čas, ktorý by sa mohol oveľa lepšie využiť. Tým. pravda, nemyslíme funkčný sprievod piesní ľudovými hudec-

kými súbormi. Hutný orchestrálny sprievod sa však niekedy podkladá i piesňam z prírody, o ktorých Leoš Janáček hovorí: „Sú piesne a spevy, ktorým iba vietor bude orchestrálnym sprievodom so všetkými tými živými hláskami korún stromov a spleteného krovia, osirelých strníšk a šťavnatých trávnikov — sú piesne, ku ktorým neprosí sa gajdoš, ani cimbal sa nevlečie, ba ani hudec ich hlasy neopletá."

Kedykoľvek sa dnes stretávame so spevom à capella, môžeme sa z toho čo najúprimnejšie tešiť. Je životaschopný i v najmenších kolektívoch, je výrazove veľmi tvárny a jedinečne kultivuje hlasy. Po rôznych výstrelkoch, keď sa hrubé, naturálne spievanie považovalo niekedy za vzor ľudového spevu, prichádza ako obrodenie.

Ale vráťme sa k tempu piesní. Vcelku vidíme, že ľud sa i tu prispôsobuje daným okolnostiam. Ani v našej interpretácii nebude časom na závadu rýchlejšie alebo voľnejšie tempo. Vieme napríklad, že allegro nejakej barokovej skladby sa dnes hrá a spieva živšie než pôvodne. Súvisí to nielen s tempom doby, ale i s pokročilou nástrojovou technikou, ktorá umožňuje tempá kedysi nezvládnuteľné. Pravda, treba vytušiť pravú mieru. Keď sa zrýchluje tempo do tej miery, že spievajúci už stačia pieseň len mechanicky odriekavať, alebo naopak, keď sa zvoľňuje do takej rozvláčnosti, že melódia stráca tvar a vlastne už iba sami speváci vedia, ktorú pieseň spievajú (sem patrí i ono známe samoúčelné statické radenie akordov v sborovom speve), potom sme iste schybili. Na vine je i kopírovanie niektorých našich popredných sborových telies, ktoré zaobchádzajú s tempami niekedy naozaj až príliš slobodne a majú záľubu v extrémnych výkyvoch. Preto u každej piesne uvádzam metronóm, ktorý samozrejme nie je nijako prísne záväzný. Určuje iba, akým tempom spieva ľud tú, alebo onú pieseň. Je tiež spoľahlivým vodidlom v neistote a chráni pieseň pred výstrelkami, či už ide o prehnanú rýchlosť, alebo prílišnú rozvláčnosť. Metronom má však svoju dôslednú záväznosť pri piesňach tanečných, kde i menšia odchýlka v tempe môže znamenať citeľný zásah priamo do funkčnosti týchto piesní: sťažuje, ba znemožňuje pohybovú stránku tanca, alebo ju po svojom nepriaznivo usmerňuje. Poznáme predsa viac než dosť príkladov, ako ľahko sa dvojdobá tanečná pieseň najrôznejších odtie-

ňov zvrhla schematicky v kaviarenské čardáše. A tak tomu bude vždy, ak stratíme predstavu správneho tempa: nakoniec z toho bude len celkom obyčajný uhorský čardáš.

Korunu na note vyznačujem iba vtedy, keď bola v pôvodnom zápise. Malá koruna počíta s predĺžením asi dvojnásobným, veľká s niekoľkonásobným. Vo vlastných zápisoch ju nepoužívam, ale diaľky vypočítavam, lebo takmer spravidla ide o tóny celkom určitých dĺžok (č. 29, 140, 142, 259).

Problém *správnej výslovnosti* v ľudovom speve vlastne neexistuje. Dôkladnosť, presnosť vo všetkom, čo ľudový tvorca robí, prejavuje sa plne aj vo výslovnosti. Ľudový spevák netúži po chvále, spieva celkom prirodzene, a funkčne v najlepšom zmysle slova. Dôležitosť textovej stránky piesní priamo súvisí s obľubenosťou epiky medzi ľudom. Predstavme si potom takého ľudového speváka, ktorý by obetoval absolútnu zrozumiteľnosť slova pre zdanlivú krásu tónu. To je častý omyl mnohých našich školených spevákov, ktorí pravidelne podceňujú túto zrozumiteľnosť a len „krásne" spievajú — v reči nám neznámej. Ak sa predsa len medzi ľudom stretneme so spevákom, ktorému už tak dobre nerozumieť, pretože „tvorí tón", môžeme si byť istí, že opustil cestu ľudového spevu. A je to škoda, lebo predovšetkým zreteľná výslovnosť dovoľuje ľudovému spevákovi vyspievať kantilénu s prirodzenosťou takou dokonalou, že o nej môžu snívať mnohí školení speváci.

Poznámky k chybnej interpretácii. Predovšetkým treba spomenúť *ústne podanie z druhej ruky*. Niektoré cenné piesne prechádzajú zmenami, ktoré rozhodne neznamenajú vývoj k lepšiemu. Sám som mal príležitosť niekoľko desaťročí sledovať osudy niekoľkých piesní. Tak napr. nevýslovne pôvabná dievčenská pieseň do kolesa „Ej, točí sa mi, točí", pôvodom z Heľpy, ktorú som zapísal niekedy okolo roku 1920 a o niekoľko rokov neskoršie uviedol vo filme „Zem spieva" ako pieseň radosti v jarnom tanci, pôsobením mestského ústneho podania prešla do oblasti dialektu východoslovenského a zmenila sa na čardáš. A v tejto podobe sa dostala i do tlačených zbierok a dnes ju môžete počuť ako čardáš. O nič lepšie sa nevodilo ani piesni „Ej, nepi, koňu vodu", zapísanej v neskorších rokoch v údolí Laborca. Zaspieval som ju vtedy ako novoobjavenú pesničku na martinskom majálese. Tu ju počuli hostia z Moravy, ktorí si ju

priniesli domov, kde čoskoro tak pevne zakotvila, že napr. na strážnických slávnostiach po dvadsiatich piatich rokoch bola svätosväte vyhlasovaná za starodávnu domácu pieseň (vraj z kopaníc), hoci aj v tejto novej pozmenenej už podobe si podržala okrem melodického charakteru i všetky typické nárečové osobitosti východoslovenské, ktoré ju celkom jasne na prvé počutie lokalizujú len na východné Slovensko. A keď sme už pri tejto piesni, tak ešte niečo: ako som už spomenul, mnohí speváci si zvykli v tejto piesni na prudké rubáta i tzv. „temperamentné podanie" a ťažko sa budú zriekať tohto neprávom vžitého „dynamického" prednesu, ale nič to nepomôže, nie je to nijaká melódia zbojnícka ani bitkárska, je to pieseň letných zemplínskych večerov a nocí, akusticky zameraná do voľných, širokých priestorov, ktorým je dnešný spôsob prednesu celkom cudzí. Vráťme tejto piesni jej širokú ťahavú melodickú líniu a zbavíme ju tak divého rubata, ktoré nielen túto pieseň, ale celú skupinu piesní večerných a nočných posúva do úplne inej citovej polohy.

Rovnakým hriechom proti ľudovej piesni je drobiť ju na *dialógy*. Tiež jeden zo zlozvykov, ktorý sa dnes vžíva. Otázku spieva on, odpovedá ona, alebo naopak, hoci ľud rozoznáva len piesne mužské a piesne ženské ako celok a ľudovému spevákovi nikdy neprišlo na um hľadať také hračky. Stáva sa dokonca i to, že v jedinej slohe sa speváci niekoľko ráz vystriedajú. Ako odstrašujúci príklad:

On: Dievča, dievča, čože to máš?
Ona: Ružu, ružu.
On: Komu ju dáš?
Ona: Tebe, tebe, šuhajíčku . . .

A tak sme svedkami, ako sa pieseň neúprosne rozbíja napr. uprostred slohy pre úplne pochybný dramatický účinok. S takým „dramatizovaním" ľudovej piesne, ako to dnes praktizujú estrády aj rozhlas, nemožno súhlasiť. Je to proti duchu ľudovej piesne a ľudového tvorenia vôbec. Tak pieseň nevznikala a nikdy sa tak nespievala.* Keby to bolo ľudu blízke, bol by na to pri svojej fantázii a tempe-

* Výnimku tvoria len niektoré zvláštne svadobné alebo priadkové piesne, ale tie sú úplne odlišnej povahy. Ide tu o celkom zámerný dialóg v spoločenskom speve.

ramente už dávno prišiel. Dialogizovaním nijako nespĺňame ani požiadavku aktualizácie, v mene ktorej sa takto prehrešujeme. Vnútorná sila piesne si nežiada, aby sa jej pomáhalo týmto spôsobom — vystačí sama zo seba. Najhoršie je, že toto dramatizovanie láka na napodobňovanie a na prázdnu hru s efektami, ktoré poslanie ľudovej piesne v spoločenskom speve len znižujú. Iná vec je, pravda, umelecké spracovanie, napr. v sborových skladbách, ktoré priam nabádajú použiť rozličné hlasové farby na vyjadrenie určitých nálad a dramatických akcií. Vôbec všetky pokusy naočkovať ľudovej piesni rozličné režisérske výmysly alebo skôr zvoľu, sa neosvedčili a zlyhali. Spomeňme len defilé tých rozličných výmyslov — na šťastie mali len krátky život — keď v duchu zle, jednoznačne i primitívne vykladanej požiadavky „viac života, viac vzruchu na scénu" sa tzv. oživený prednes úplne zbytočne divadelne „hral" neobratnou a neorganickou vonkajšou akciou spevákovou. V skutočnosti sa však neinformovaní vykladači ľudovej piesne pravdepodobne nudia, ak sa domnievajú, že pieseň podaná svojou prostou, nedivadelnou formou nemôže dnešného poslucháča získať. A tak sme ešte stále svedkami, ako si speváci z neznámych príčin pri speve sem-tam nepokojne sadajú a zasa rozpačite vstávajú, susedsky bodro si potriasajú ruky, gestikulujú, krútia očami, usmievajú sa zamilovane a všelijakou naivnou hrou sprevádzajú to, čo už sám text piesne hovorí formou všetkým úplne zrozumiteľnou a nad iné jasnou. Je to len v inom vydaní — pre dospelých — známy školský prípad dramatizovania piesne „Pásol Jano tri voly". Na česť a chválu slovenským súborom ĽUT treba však povedať, že sa len ojedinele dali zviesť na takéto pokusníctvo.

*

I *hudobné nástroje*, i voľba nástrojov, ktoré piesne sprevádzajú, majú priamy, niekedy rozhodujúci vplyv na výsledný umelecký dojem. Tento vplyv môže byť jednak kladný, ak ide o dávno vžité nástroje pôvodu domáceho a ľudového (husle, cimbal, píšťaly, gajdy), alebo záporný, ak ide o nástroje, ktoré sa vlúdili ako neorganický element do sféry našej ľudovej piesne v časoch, keď mala už svoj vysoko vyhranený charakter (brnkacie nástroje, har-

monika). Neuzavierame sa, pravda, pred novými hudobnými nástrojmi, ktoré ľudová hudba doteraz nepoužívala, ale musíme uvážiť, či ten alebo onen nástroj je vhodný na interpretáciu práve našej ľudovej piesne. Niektoré nástroje ťažko obstoja ako sprievodné pri niektorom druhu piesní. Počul som pri vystúpení súborov spievať dievča pri fujare mužské piesne, teda v podstate hneď dvojnásobné prehrešenie proti tradícii. Až keď raz budú staré záväzné formy zabudnuté a ich pôvodná funkčnosť narušená, budeme sa hádam na tieto veci pozerať zhovievavejšie, slobodnejšie. Potom budú iste prípustné i takéto kombinácie a nebude zábran, ktoré máme ešte dnes, lebo máme k veciam dosiaľ bezprostredný citový pomer. V súčasnosti, keď je naše ľudové umenie ešte také svieže a zdravé, nie sme predsa nútení uchyľovať sa k podobnému riešeniu.

Ak sa na vec dívame úprimne pokrokovo, so skutočným zreteľom na budúcnosť našej ľudovej tvorivosti, potom možno len vrelo odporúčať, aby sa čo najviac používali nástroje, ktoré sú nielen naozaj ľudové alebo s ľudovou hudbou dávno zrastené, ale okrem toho ešte schopné technického vývoja. Sú to predovšetkým sláčikové nástroje a cimbal, ktoré tradične boli u nás i podstatou dedinských hudobných súborov. To bola muzika, ktorá najlepšie, najplnšie a najvýraznejšie vyjadrovala citový charakter slovenskej ľudovej piesne. Harmonika svojím plochým zvukom nezodpovedá tomuto duchu slovenskej ľudovej piesne, ktorá si vyžaduje sprievod citlivejší, plastickejší i pružnejší. Harmonika sa osvedčila skôr ako sprievodný nástroj pre piesne masové. Hoci obľúbenosť tohto nástroja prišla zo Sovietskeho svázu, treba pripomenúť, že práve najväčší ruskí skladatelia a hudobní znalci sa vyslovili záporne o vhodnosti harmoniky ako sprievodu pre starú, klasickú ľudovú pieseň. Všetky brnkacie nástroje, najmä však balalajky a mandolíny, sú duchu slovenskej ľudovej piesne bez výnimky cudzie. Keď sa dnes napr. stretneme s mandolínovým súborom povedzme v oblasti Detvy, hneď nám je jasné, že tu do citlivého, folklórne veľmi vyhraneného prostredia dostal sa nesúrodý i nevítaný prvok, ktorý nielenže v ničom nenadväzuje na stáročné tradície, ale ani sa im v ničom nepribližuje, lebo sa ani nemôže priblížiť, ale ide samoúčelne svojou cestou, pretože v tomto prostredí zostáva cudzí a osamotený. A okrem toho pôsobí neblaho ako

rozkladný živel, ktorý rozrušuje pôvodnú hudobnú kultúru v samých základoch. Sem, do okolia Detvy, patrí fujara a iné píšťaly, prípadne husle a gajdy. To je pravá vrchárska muzika, z ktorej vyrástli všetky domáce piesne, to je najsvojskejšia hudba domova všetkým zrozumiteľná, srdcu najbližšia. Mám nezabudnuteľné spomienky na celé súbory desaťročných—dvanásťročných chlapcov, malých honelníkov, ktorí s neuveriteľnou virtuozitou hrávali ako opreteky na píšťalkách svoje vrchárske piesne a „valaské nuoty". Čo si má počať mandolína a podobné nástroje so starými tóninami a moduláciami piesní a s celým ich výrazným a vyhraneným hudobným charakterom, ktorý je na míle vzdialený od brnkacích nástrojov? Mandolína ani balalajka teda nie sú a nikdy sa nemôžu stať nástrojom týchto vrchov. A ak predsa zdomácnejú, nebude už Detvy, Očovej ani Hrochote, ako sú doteraz známe.

V Terchovej som zas bol prekvapený chromatickou harmonikou. V tej Terchovej, kde skoro každý chlapec býval ľudovým hudcom par excellence. Môžete sa o tom kedykoľvek presvedčiť pri ich zábave: každú chvíľu si niektorý z hudcov ide zatancovať a chlapec z kola nastupuje na jeho miesto, aby ho zastúpil pri husliach alebo pri base. Keď sa títo chlapci zídu na zábave, ich muzika kypí živelným elánom a výbojom a doslova hrmí. Je jasné, že ľudovú hudbu takú silnú, životnú a pritom vysoko archaickú a takmer dôsledne lýdickú, nemôže predsa nahradiť moderný mestský nástroj, ktorý vychádza z úplne iných akustických podmienok a výrazových možností. Ak sa stalo, že pri jednej zo súťaží bol odmenený prvou cenou harmonikový súbor z Terchovej, musíme toto rozhodnutie pokladať za necitlivé, lebo neuvážene napomáha narúšaniu tradícií. Nemožno, pravdaže, nič vyčítať dedinským chlapcom, ktorí sa tým chceli vyrovnať hudobníkom z mesta — a z výsledkov súťaže vidno, že to i dokázali — ale také víťazstvo nás môže naplniť len ľútosťou, že nebolo odmenené to umenie, ktoré je skutočne len ich, svojím spôsobom jedinečné, pre nich typické a nenapodobniteľné. Pravda, iná vec je, ako som spomenul, s harmonikou alebo balalajkami ako nástrojmi, sprevádzajúcimi v súboroch novodobú pieseň, kde najmä harmonika má svoju význačnú funkciu, ale to je už iná kapitola.

Alebo ešte iný príklad z východného Slovenska. Zacho-

vali sa tu totiž až po naše dni starodávne chórovody, dnes známe zväčša ako karičky, tance do kola, do koľesa, gu koľesoj. Odpradávna sa spievali bez akéhokoľvek inštrumentálneho sprievodu, ako sa doteraz u všetkých Slovanov spievajú piesne tohto druhu. V poslednom čase sa však veľmi často v niektorých súboroch až stereotypne zaťažujú tvrdým, nepružným a predimenzovaným orchestrálnym sprievodom, ktorý tieto nevýslovne pôvabné a ľúbezné dievčenské piesne mení na obyčajné čardáše. A predsa ich melódia heterofonicky obohatená znie podivuhodnou plnosťou a dodáva im ráz viachlasu, ktorý po orchestri vôbec nevolá.

*

Niekto hádam bude namietať, že nejeden tu vyslovený kritický názor je pohľadom cez čierne okuliare. Ale predstavme si, že by sme mohli úpadkový zjav piesňový alebo vôbec hudobný analogicky premietnuť do literatúry, či do rovnakej polohy v umení výtvarnom alebo do oblasti ľudovej kultúry hmotnej vôbec, ktorá je opticky vnímateľná a teda i všeobecne zrozumiteľnejšia. Zrazu by sa jasne ukázala celá chudoba a menejcennosť, ba úbohosť takýchto prejavov, ktoré sú napájané meštiackou úpadkovou kultúrou, jej rozkladnými vplyvmi. Bohužiaľ to, čo je jasne vyslovené vo výtvarnej kultúre, dá sa ťažko vystihnúť v hudbe, kde jemné nuansy melódií, rytmu i farby zvuku predpokladajú nielen veľké skúsenosti odborné, ale i citlivú umeleckú kultúru a schopnosť preniknúť do ducha hudby.

Keď vidíme, ako sa pôvodná ľudová pieseň stráca, ako tíchnu slovenské polia a lúky, veľmi by sa žiadalo zachytiť včas najvyspelejšou zvukovou záznamovou technikou dokonalé gramofónové snímky najkrajších piesní a hudby z rôznych slovenských krajov v nenarušenom podaní najlepších interprétov, aby tak pre budúce časy zostala národu predstava, ako skutočne vyzerala niekedy jeho ľudová pieseň a hudba. Vieme, že to už praktikujú rozhlas i rôzne vedecké ústavy, ale takýto výber pre potrebu verejnosti, ktorá túži po pôvodnom, neporušenom znení, nie je dosiaľ poruke. Túto myšlienku treba čím prv realizovať, lebo čoskoro nebude takej možnosti, i keď sa hovorí, že pieseň sa stále ešte vyvíja. Pravda, závisí to od toho, či vývoj,

ktorým sa uberá tzv. klasická ľudová pieseň, je na dobrej ceste. I keď vieme, že tradičná ľudová piesňová tvorba zaniká, nemusíme sa poddávať pesimizmu. Nehovorme apaticky, že sa nedá nič robiť. Na pomoc by nám mohla prísť napr. rodina a predovšetkým škola. Veľká úloha školy v hudobnej výchove však veľmi povážlivo, ba nebezpečne poklesla. Príčiny sú známe: donedávna minimálny čas vymeraný hudobnej výchove a nedostatok spôsobilých učiteľov. A tak neostáva dosť času ani možnosti systematicky pestovať hudbu, ono umenie, ktoré je nášmu národu najsvojskejšie, citove najbližšie; a nie je, pravda, čas ani na ľudovú pieseň, ktorú musíme pokladať za základ a východisko našej hudobnej výchovy.

Ale škola sa dopúšťa nevedomky a zbytočne aj inej chyby. V oblastiach alebo dedinách bohatých na živú pieseň namáha sa učiteľ, aby naučil piesne, ktoré predpisuje schematická školská osnova a vôbec si nevšíma domácich, hoc aj cenných i krásnych piesní. A predsa nie je nič jednoduchšieho, než celý tento piesňový poklad domova zaradiť v plnej jeho motivickej šírke do školského spevu. Takéto pokusy, ktoré som robil niekedy pred viac ako 35 rokmi na niektorých slovenských školách, znamenite sa osvedčili: pieseň je tam dosiaľ svieža, a to práve zásluhou generácie vtedajších školákov. Tieto dediny sú dnes v celom kraji najspevnejšie.

A nazdávam sa, že nebude nadarmo, keď spomeniem i estetickú výchovu vôbec. Zabúda sa, že jedno umenie žije i odumiera s umením druhým, žiadne z nich a najmä v tradičnom prostredí nie je výlučným zjavom, ktorý by sa mohol vyžívať izolovane alebo nezávisle od iných umení. Spomeňme len vzácnu harmóniu všetkých odvetví umenia trebárs v renesancii. Ale nemusíme ani tak ďaleko. Veď klasický príklad takého ideálu umelecky harmonickej osobnosti je náš človek zo živého tradičného prostredia. V ňom sú vyvážené všetky tvorivé zložky zvrchovanou mierou.

*

Je isté, že sa ľudovej piesni nevenovalo nikdy toľko záujmu a starostlivosti ako teraz. Podľa mnohých vonkajších znakov by sa zdalo, že nadišiel u nás zlatý vek ľudovej piesne, hudby a tanca a ľudovej tvorivosti vôbec. Znie

z rozhlasu, počúvame ju na súťažiach, cvičí sa v súboroch, v škole, v záujmových krúžkoch, ožíva dokonca alebo vzniká nová tvorivosť. Veľmi často deje sa tak s úprimnou horlivosťou, ozajstným zanietením, no vieme aj to, že sa s umením ľudu niekedy iba koketuje. Pravda, v tomto prudko vzostupnom záujme o ľudovú tvorbu nie je a nemôže byť všetko hneď prežité, precítené, ako by sme si priali. V snahe priniesť v najkratšom čase a za všetkých okolností čo najviac hodnôt a viditeľných výsledkov, nechávame sa niekedy strhnúť chvatom, ktorý nám nedopraje veci domýšľať a núti improvizovať.

Nebezpečné je, že i napriek dobrej vôli vnášajú sa nepremyslene cudzie, nesúrodé prvky do rýdzeho, živého, tradičného nášho prostredia. Bolo by preto treba bedlivo si všímať i tieto záporné zjavy. Nevhodné a necitlivé zásahy zvonku, hoci vo svojej podstate pôvodne dobre myslené, ale schematické, v nepravý čas a na nesprávnom mieste uplatňované, môžu narušiť i silnú a zdravú krásu ľudového umenia, ktoré pretrvávalo veky a dosiaľ odolávalo.

Náš ľud mal toľko tvorivej fantázie, že takmer v každej doline, ba niekedy i v každej dedine vytvoril si svoj vlastný umelecký svet. A toto jeho umenie bolo aj tým najjemnejším záchvevom späté čo najužšie s materskou pôdou, z ktorej vzišlo. A teraz sa stane, že z čista jasna vpadne sem živel cudzí, vychádzajúci z celkom iného sveta a iných podmienok. Vnášajú ho sem ľudia, ktorí nikdy dôvernejšie nezrástli s duchom kraja, nezblížili sa s jeho ľudom, ani s jeho kultúrou, ani spôsobom života.

Vezmime si napríklad hudbu miestnych rozhlasov. To, čo malo a mohlo byť dobrodením, ba požehnaním v estetickej výchove ľudu, hrozí pohromou, a to predovšetkým v prostredí klasických kultúr ľudových. Akúže to jalovú hudbu s nejapnými textami musia niekoľko ráz za deň vypočuť a skonzumovať ľudia s vynikajúcim tradičným vkusom, ktorý sa cez stáročia formoval a cibril, aby teraz razom bol vydaný na milosť a nemilosť votrelcovi, ktorý sa sem vtiera prázdnou páčivosťou? Čože je budovateľského a optimistického, alebo aspoň proste ľudsky zdravého v mnohých týchto sentimentálnych šlágroch, ktoré denne chrlia amplióny po našich dedinách? Nemožno predsa vždy ponechať náhode výber gramofónových platní na MNV a zveriť ho ľuďom bez širšieho

hudobného rozhľadu so subjektívnymi záľubami. Dnes disponujeme už takým bohatým výberom platní, že by sa dali zostaviť vzorné kolekcie — a vonkoncom nie nudné — so zreteľom na miestne potreby. Ak sa nezmení táto prax, vyrastie nám znezrady generácia bez vkusu, ktorá nielenže sa nikdy nebude zaujímať o vážnu hudbu, ale ani o hudbu svojho domova. Stojí za úvahu, kam by dospel vzácny umelecký vkus nášho ľudu, keby sa nehodnotnej hudbe ponechalo neobmedzené pole pôsobnosti bez akejkoľvek zábrany.

A teraz niekoľko slov *našim súborom.* Neraz počujeme otázku, či možno predĺžiť život našej tradičnej piesne a hudby. Pravdaže, keď nie viac, aspoň čiastočne môžeme jej vývinovú premenu spomaliť a usmerniť. Predovšetkým nevnášajme ľahkomyseľne a neuvážene rozkol do tradičného podania najrozličnejšími zásahmi zvonku, ktoré pôvodne mohli byť dobre naplánované, no pri ich realizácii sa ukázalo, že často ide o úzke subjektívne stanovisko. Tak napr. kde ľudia spievajú ešte po svojom — a čo môže byť krajšie — je predsa úplne zbytočné, ba škodlivé dirigovať ich, radiť im, ako majú spievať; oni sami to vedia najlepšie. Ak napr. oddávna spievajú svoje piesne bez hudobného sprievodu (pri hrách, chórovodoch), nech si ich tak spievajú i naďalej. Keby si tieto piesne žiadali sprievod, iste by sa bol vytvoril. A ak sa tak nestalo, nie je to naozaj z neznalosti výrazových prostriedkov, alebo z nejakého primitivizmu, alebo dokonca z nedostatku tvorivej fantázie, lež jednoducho preto, že funkcii určitej piesne najlepšie vyhovuje tá podoba, tá forma podania, ktorú práve má. Nežiadajme preto, aby ľudoví speváci spievali tak, ako my chceme, ako si to my predstavujeme. Rozhodne to nebude — a ani nemôže byť lepšie, keď si staneme pred nich a budeme im taktovať. Tak len urýchlime zánik jedinečnosti, ktorou sa honosí ich pôvodný spevný prejav. Pravda, zaujímavé je vypočuť si z rozhlasu alebo na súťažiach, ako spieva susedná dedina alebo susedný kraj, ale sami si spievajme ďalej po svojom. Ak máme súbor, nedávajme mu za vzor súbor iný, i keby to bol súbor tradičný, lebo práve tak ako náš, spieva aj on svojráznym, len pre neho typickým spôsobom.

Aj v súťažiach spievajme po svojom a nenapodobňujme súbory, ktoré azda v tom čase sú „úspešnejšie". Ochudob-

nili by sme tak svoj prejav o jeho najvlastnejší pôvab a čaro, ktoré má len náš domov.

Na súťažiach, kde sa schádzajú súbory z rôznych krajov, často sa stáva, že sa obľúbené a úspešné piesne alebo tance navzájom „kradnú". Na prvý pohľad by sa zdalo, že je prípustné, aby sa pieseň alebo tanec šírili aj týmto spôsobom. Avšak práve táto okolnosť spôsobuje, že sa obraz slovenskej piesne v posledných desiatich rokoch rýchle mení a stiera sa charakter jeho krajovej príslušnosti. Úspech niektorej piesne alebo spôsob nového podania je pre horlivých vedúcich súborov lákavý a preberajú do svojho, doteraz vyhraneného prejavu prvky cudzie, nesúrodé. Sám som bol neraz svedkom, ako vedúci skupiny nabádal asi takto: „Na to dajte dobrý pozor, to im vezmeme!"

Neponáhľajme sa nerozmyslene ani s novou tvorbou. Nenúťme sa tvoriť za každú cenu. Bez hlbšieho tvorivého prežitia ani nová tvorba nie je schopná života. Ak sa klasická ľudová pieseň tvorila len pozvoľna celé stáročia, nemôžeme žiadať, aby nám nová pieseň vznikla takmer za noc; aj ona potrebuje svoj čas, svoje vyzretie, ak má byť hodnotná a stať sa prínosom naozaj umeleckým. V tej forme, v akej sa s ňou často stretávame, nemá ďaleko k lacnému profesionalizmu a býva problematické, či v takých prípadoch ide naozaj o ľudovú tvorivosť, a nie o diletantské hranie sa na umenie. Takáto nevyzretá tvorba neraz diskredituje dobré a statočné snahy o novú tvorivosť.

Je veľká a nenapraviteľná škoda, že mnoho zdravých súborov, ktoré pôvodne s úprimným porozumením i úspechom pestovali živé domáce tradičné formy, zapadlo pre nedočkavosť ich vedúcich alebo poradcov. Za každú cenu chceli vytvoriť niečo „nové" tam, kde pre to ešte nedozreli podmienky, kde tradícia stále ešte žije v plnej tvorivej sile. Čo povedať na to, že niekde sa došlo až tak ďaleko, že klasické ľudové piesne a tance hodnotili sa ako nečasové, zastarané alebo dokonca ako muzeálna záležitosť? A je len prirodzené, že nám dnes neraz i vlastnou vinou už mizne pôvodný vzácny klasický tvar, lebo je rozdrobený, rozrieďovaný a všelijako pozmeňovaný, pretváraný z prenáhlenej a nedomyslenej snahy po niečom „novom" a lepšom (týka sa to predovšetkým tancov). Preto nemôžeme byť nikdy dosť vďační tým súborom, ktoré nielen udržujú umenie nášho ľudu svieže, ale objavujú i jeho starú kultúru a pies-

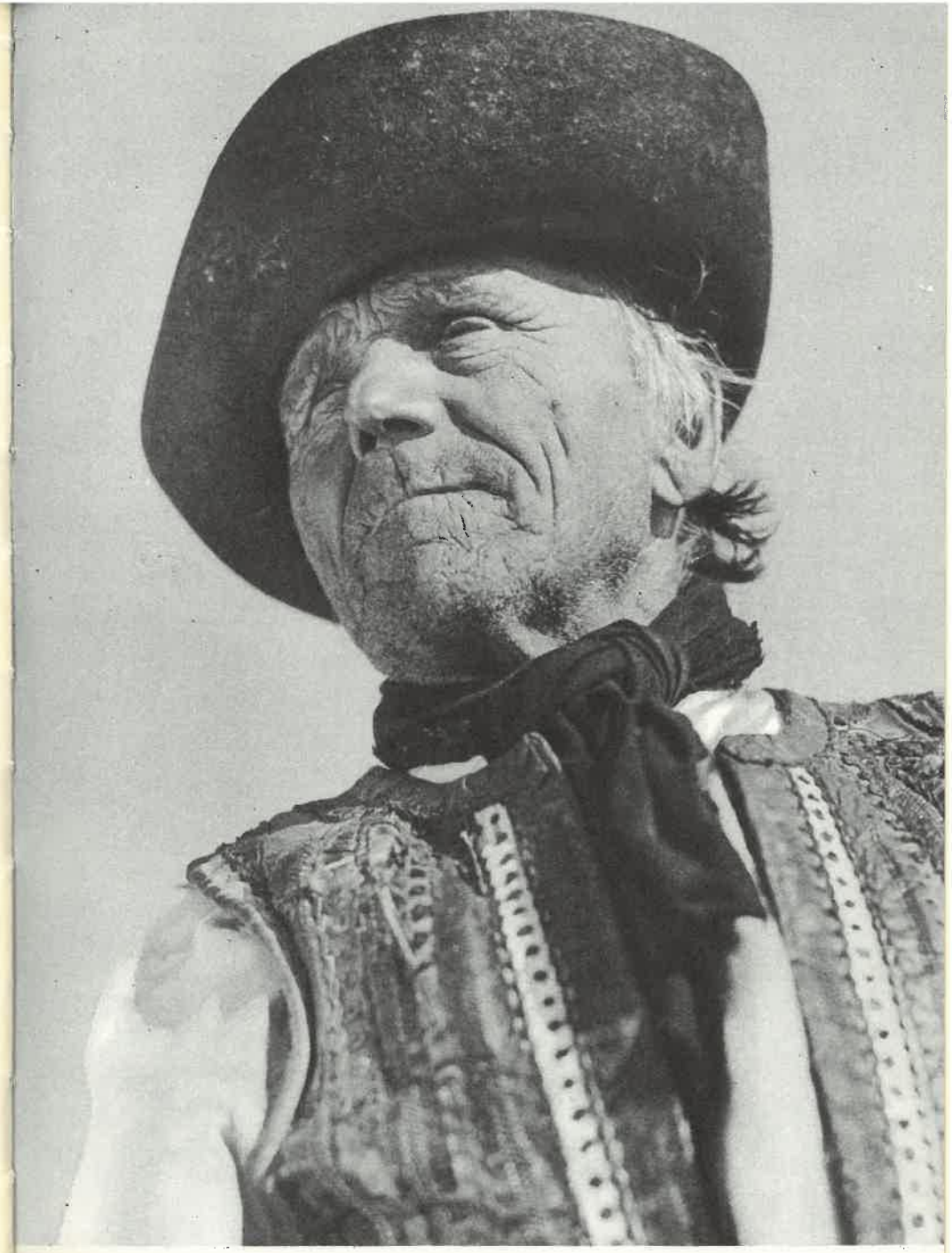

Gajdoš Ján Štiavina — Gombiar z Helpy

Perinárka z Myslavy

ne i tance rokami zabudnuté znova uvádzajú do života. Nehovorme o tých, čo s láskou pestujú svoje tradičné umenie, že „spievajú a tancujú stále to isté a neprinášajú nič nové". Ako je možné, aby sa niekto, kto si prisvojuje titul odborníka, nudil pri pohľade na túto večnú krásu? Bude potom taký odborník, či už praktik alebo teoretik vôbec schopný oceniť neskoršie to nové, po ktorom volá? Stále sa ešte stretávame s nezdravými tendenciami zneuznávať a zbaviť sa tradičného umenia ako „dedičstva dôb feudálnych", a to dokonca ešte skôr, než sa mohlo poznať, prežiť i zaznamenať. A predsa je celkom nemysliteľné vytvárať nové umelecké hodnoty bez tých pevných základov, aké nám v tomto prípade poskytuje práve len klasické ľudové umenie.

Nová tvorivosť ľudu je prirodzeným pokračovaním tradičnej piesne. Čím je základ zdravší, živší, tým väčšia je nádej, že sa i na tomto poli dočkáme hodnotnej tvorby. Nesmiernu výhodu mali tu východní Slovania: bez prerušenia mohli zo živej ľudovej tradície prejsť do tvorby novej bez toho, že by tu nastalo prechodné štádium, ktoré sa napr. u nás často prejavilo pod vplyvom meštiackej kultúry ako úpadkové obdobie. I naša ľudová tvorivosť bezpečne môže vyrastať len z pevných koreňov pôvodnej domácej tradície a na ňu úzko nadväzovať. Z praxe však vieme, že mnohé naše súbory nestavajú svoju prácu vždy na týchto bezpečných základoch, ani z nich nevychádzajú. Dostávajú sa k novej tvorbe akosi priveľmi ľahko, skôr než by sa boli bližšie zoznámili so svojou domácou ľudovou kultúrou a hlbšie ju prežili.

Ak má byť nová tvorivosť nášho ľudu hodná svojho poslania a mena, musí sa usilovať dosiahnuť takú umeleckú úroveň, aká charakterizuje tradičnú pieseň klasickú. A jedine z nej môže vyrastať a o ňu sa opierať, ak chce túto vysokú úroveň naozaj dosiahnuť. Ak by volila inú cestu, čoraz väčšmi by sa vzďaľovala od ľudu, stala by sa vecou neľudovou, až samoúčelnou a nakoniec by zdegenerovala. Pravda, ani pri najväčšom obdive a nadšení pre umenie ľudu nie je možné, aby sme sa ešte voľakedy vrátili k tradičnému spôsobu života so všetkými dôsledkami a teda aj k pôvodnému spôsobu spievania, tancovania, hrania takisto, ako nemôžeme obliecť hoc aj najkrajší kroj a urobiť ho znovu každodenným odevom. Chápanie

hodnôt ľudovosti neznamená teda akékoľvek ustrnutie v archaizmoch a odumierajúcich formách, ktoré sa často zle vysvetľujú ako primitivizmus. Nechceme, ba ani sa nemôžeme zriecť výhod a možností, ktoré nám priniesli nové životné podmienky — výhod spoločenského zriadenia a novodobej vzdelanosti. Ale chceme a musíme sa vždy znovu vracať k večným umeleckým hodnotám, ktoré vytvoril náš ľud. A je to práve klasická ľudová pieseň, ktorá je pre národ onou studnicou — hlbinou bezpečnosti — v ktorej znie hlas krvi a domova silou takou svojráznou, ako v žiadnom inom umení. Je to večné žriedlo fantázie, pravdy a čistoty, súhrn filozofie a životnej múdrosti ľudu, verný obraz jeho života citového. A bolo šťastím pre naše umenie, že najsvetlejšie zjavy našej umeleckej histórie buď priamo vyrastali z ľudovej kultúry, alebo k nej mali nesmierne blízko. Nie je práve v kultúrnych dejinách slovenského národa dôkazom nad iné žiarivejším epocha poézie štúrovskej generácie? A nie je netušený rozkvet našej súčasnej modernej hudby a jej svetovosť dôstojným pendantom k veľkému obdobiu slovenskej poézie minulého storočia? Korene tohto v najkrajšom zmysle slova národného umenia vyrastajú z hlbín matky zeme, napojili sa zdravými stáročnými tradíciami svojho ľudu, aby vydali ovocie najvzácnejšie. A vždy znovu sa potvrdzuje známa skúsenosť: kedykoľvek sa niektoré umenie stalo skutočne svetovým, bol to predovšetkým génius jeho národa, ktorý z diela vedel hovoriť rečou zrozumiteľnou celému ľudstvu.

Ak dnes prebudený záujem o ľudovú tvorivosť narástol u nás takmer v silu revolučného hnutia, bolo by neodpustiteľným hriechom na veci národa, keby tento veľký morálny kapitál ostal ležať ladom a plne sa nevyužil.

EDIČNÁ POZNÁMKA

Prevažná časť piesňového materiálu v Slovenskom spevníku je zo Slovenska. No zberateľ sa zameral i na piesne území mimo Slovenska, kde žijú Slováci. Slovenské piesne z Maďarska, Rumunska a Juhoslávie nesú znaky strednej slovenčiny, z Rakúska majú spoločné prvky s piesňovou kultúrou Záhoria, východoslovenského charakteru sú zase piesne z USA. Okrem terénnych zápisov použil editor v zbierke aj texty, publikované už v Slovenských spevoch I—III (1880—1926) a vtedajšími editormi prevažne upravené do spisovného úzu i bez udania miesta, pričom neraz stratili svoj nárečový charakter. Pravopisne nerovnaký piesňový text bolo treba preto pre naše čitateľské vydanie zjednotiť a súčasne dbať na to, aby texty nestratili svoj nárečový ráz. Pri redakčnom spracovaní publikácie pridržali sme sa spôsobu transkribovania textov ľudových piesní, ktorý sme už predtým použili v zbierke J. Horáka, Slovenské ľudové balady, SVKL 1956 a HK 1958. A tak podľa dnešnej spisovnej normy prepisujeme interpunkciu, upravujeme písanie *i*, *y* a graficky neoznačujeme mäkkosť *d*, *t*, *n*, *l* pred *e*, *i*. Pritom treba pripomenúť, že v piesňach zo stredoslovenskej a východoslovenskej oblasti zmäkčuje *e*, *i* predchádzajúce *l* aj v prípadoch typu: ľen/ľem, zľe, zeľeny, rubaľi, zverbovaľi . . .; ľem, daľeko, daľej, žeľeny, premiľeny, ľehňe, ľeje, šaľela, pokoľeme, koľena, ľes, kľetka, kaľinovy, pravodľiva, padaľi, vandrovaľi, urafaľi, ľubiľi, ňeboľi, doľiny, maľiny, ľičko a pod. Piesne ze západného Slovenska a sčasti aj z iných jazykových oblastí nášho územia majú zase dominantne tvrdú výslovnosť. Označenie lokality piesňového záznamu v záhlaví každej piesne je náležitým ukazovateľom výslovnosti textov.

Redakcia

OSOBITNÉ ZNAČKY POUŽITÉ V NOTÁCII

Trochu predĺžené

Trochu skrátené

Intonované trochu vyššie alebo nižšie*

Tón neurčitej výšky

Glissando, skĺznutie z tónu na tón

Malá nota zaznie len občas

Hlasy v protipohybe

Beztextové predtaktie znejúce ako *ng*, inokedy ako neurčitý vokál *e* (len v niektorých starých piesňach*)

* V interpretácii neprichodí do úvahy, v spevníku uvedené len kvôli presnosti zápisu.

1. A HRUŠČIČKA, ČO NERODÍŠ

Piešťany (Považie)
Z vlastných zápisov

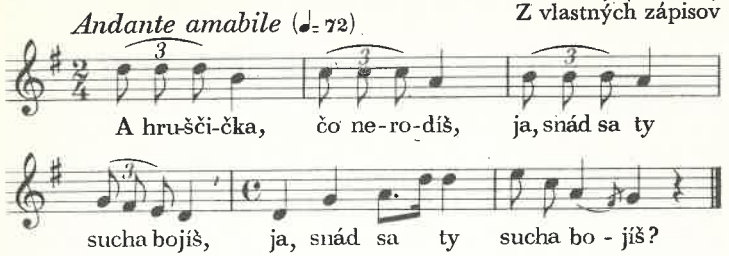

„A já sa sucha nebojím,
jak som zróstla, tak aj stojím.

Róstla som já na doline,
na téj drobnéj jateline.

Spodek panny olámali,
vrch mi vtáčky odzobali.

Každá svému, já žádnému,
lebo smutná nemám kemu."

2. A JAK PRIŠIEL PONDZELEK

Na priadkach

Štôla (Spiš)
Z vlast. zápisov

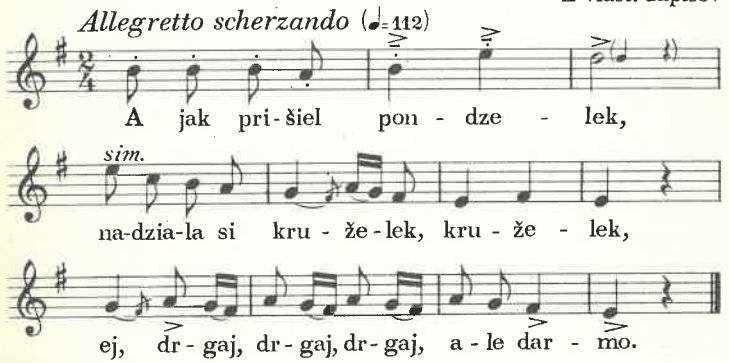

A jak prišiel ten ftorek,
už jej smrdzel kruželek.
Ej, drgaj, drgaj, drgaj,
ale darmo!*)

*) Pridáva sa ku každej strofe.

A jak prišla ta streda:
„Ach, mamičko, mne beda!"

A jak prišiel ten piatek:
„Ach, mamičko, mam sviatek!"

A jak prišiel ten štvrtek:
„Ach, mamičko, mam smutek!"

A jak prišla sobota,
smrdzela jej robota.

A jak prišla nedzela,
na taneček bežela.

3. A JAKA JA SMUTNA, NEVEŠELA

Dievčenský spev na dedine

Gerčel (Zemplín)
Z vlast. zápisov

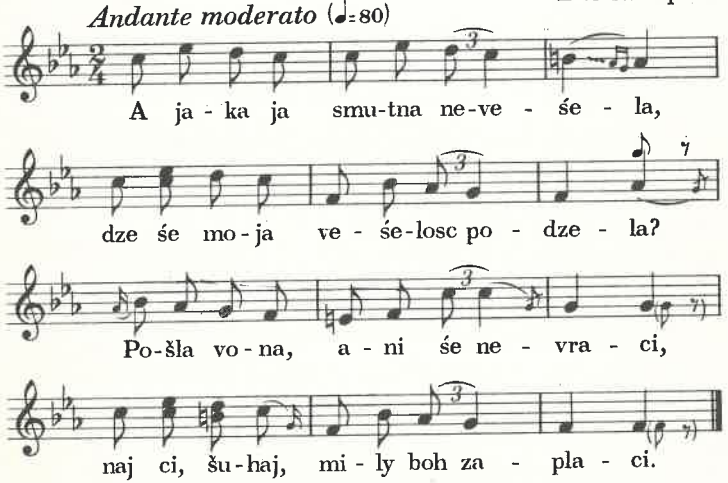

Jaj, bože moj, co ja narobila,
z varkoča ja žouty vlas stracila,
rozplit še, varkoč premileny,
stracila ja svoj vinok želeny.

4. A KEDZ JA ŠE PRIK VALALA

„Do kolesa"

Brestov (Zemplín)
Z vlast. zápisov

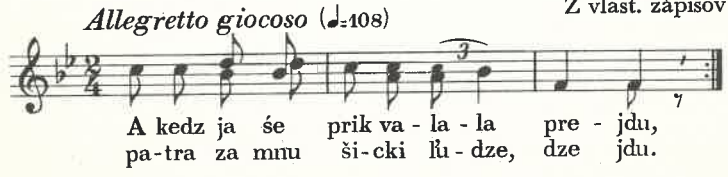

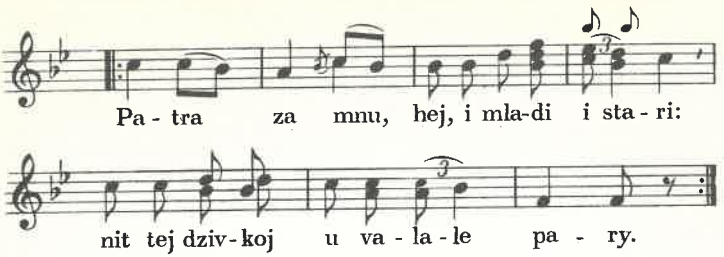

Eja, hoja, kedz idu prez valal,
eja, hoja, kamene čerkaju,
eja, hoja, ej, co kraši parobci,
eja, hoja, za mnu popatraju.

*

Eja, hoja, kedyś' do nas chodzil,
eja, hoja, maci śe beśnela,
eja, hoja, ej, kedz by śi me żal,
eja, hoja, bula pošalela.

5. A KEDZ JA ŚE

„Dupkace kolecko" (Karička dupkaca)

Nacina Ves (Zemplín)
Z vlast. zápisov

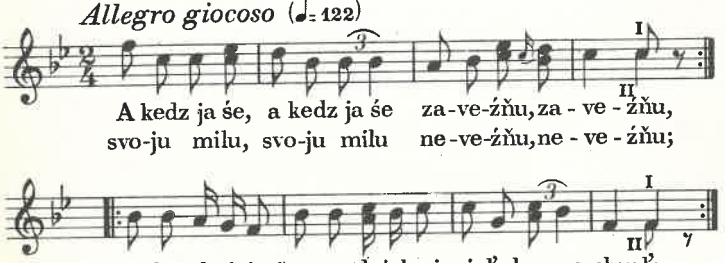

Lem ja veźňu kaľvinku,
starodavnu frajirku, hop...*)

A ty, mily, ne muj muž,
dze śi pomok, tam śe suš, hop...

*

A ja pomok v šašine,
pri tej švarnej dzivčine, hop...

*) Pridáva sa ku každej strofe.

6. A NA HURE, NA VYSOKEJ

Spev dievčat „v kolieše"

Šamudovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

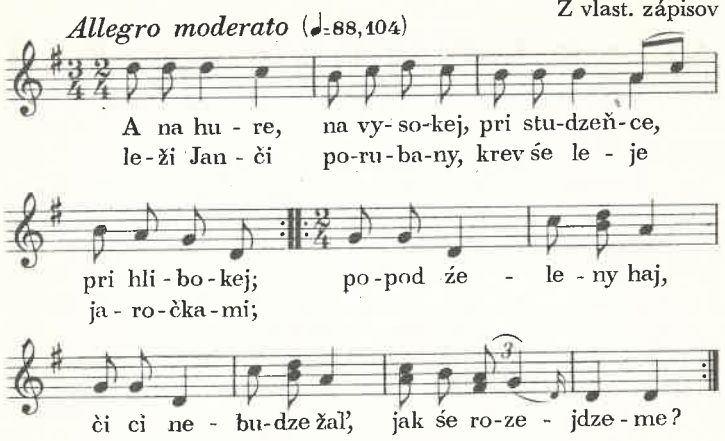

Leži Janči porubany,
krev še leje jaročkami,
kadzi tota krev kapkala,
bila ruža rozkvitala;
popod želeny haj,
či ci nebudze žaľ,
jak še rozejdzeme?

7. A PONIŽEJ PREŠOVA

Svadobná „za stolom"

Megeš (Šariš)
Z vlast. zápisov

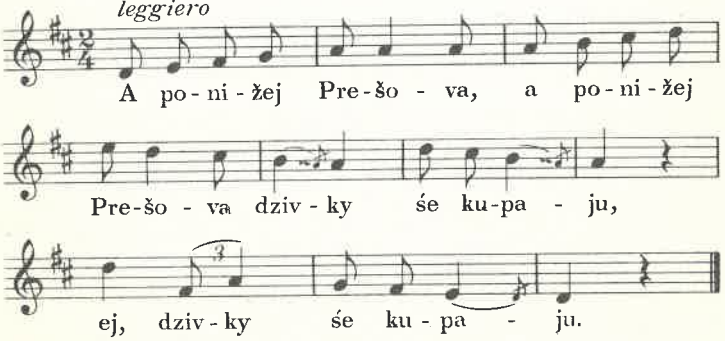

A poniżej Prešova
dzivky še kupaju,
na želene verbinky
chustečky višaju.

Ej, podzme, pajtaš, podzme,
dze dva švičky horia,
ej, skoro zadurkame,
doraz nam otvoria.

Ej, a tam nepujdzeme,
dze len jedna hori,
bo tam dzivka paradna,
ta nam neotvori.

8. (J)A TAM DOLU NA DOLINE

Nový Šastelek (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

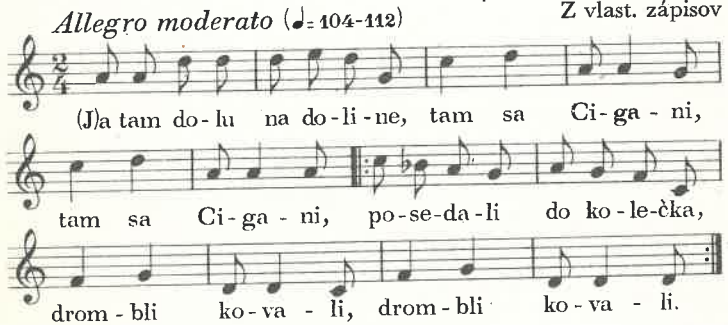

A ja som im išol pomocť,
nič mne nedali,
s onucami, s papučami
za mnu hadzali.

9. A TAM DOLU U JARČEKU

Buzice (okolie Košic)
Z vlast. zápisov

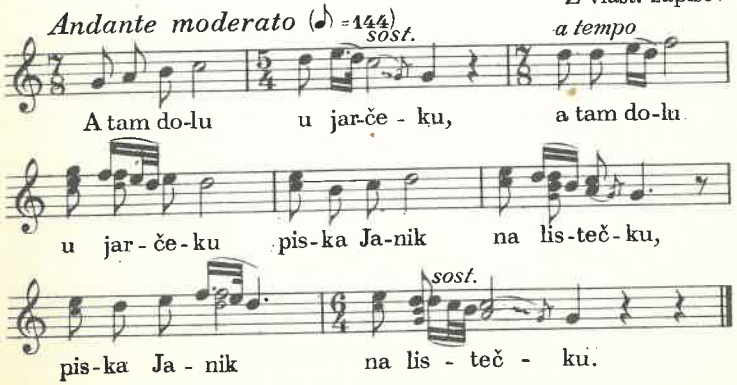

A tam dolu u jarčeku
piska Janik na listečku.
„Janku, Janku, coś porobel,
že ši ruku zakervavel?“

„Zastrelil som holubičku,
co šedzela na oblačku,
vo dne v noci hurkotala,
mne smutnemu spac nedala.“

Smutne zvony zazvoneli,
už Janička ulapeli.
„Janči, Janči, šire poľo,
co zapatriš, šicko tvojo!“

„Ja nevidzim lem horečku,
nad horečku šibeničku,
nad šibeňu zlata kavka,
na nej viši moja hlavka.“

10. A TAM HORE NA BUKOVINE

Na Veľkú noc pri „chodení na mostku“

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

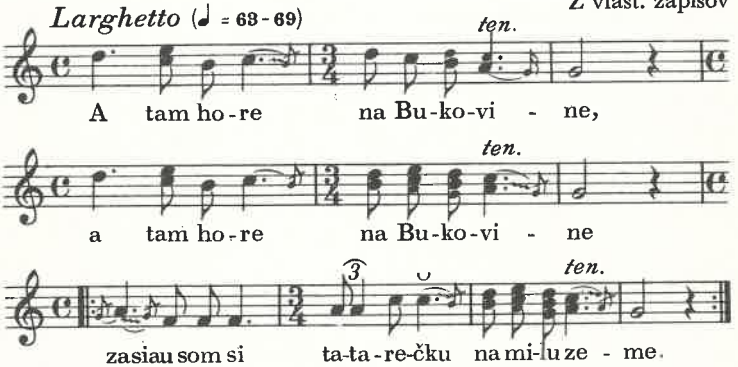

„Tatarečko, jak bielo kvitneš,
ah, mamily, premamily,
už mi neprideš!“

Uvidela jeho biely kvoň:
„Ach, mamily, premamily,
vera si ty moj!“

Jeho mila lesu lomila,
vyši, vyši stupovala,
by ho videla.

Nahaj, stade nichto nechodi,
len Janiček, pacholiček,
konička vodi.

11. A TAM HORE NA TOM VRŠKU

Magurici (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

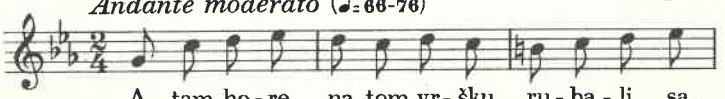

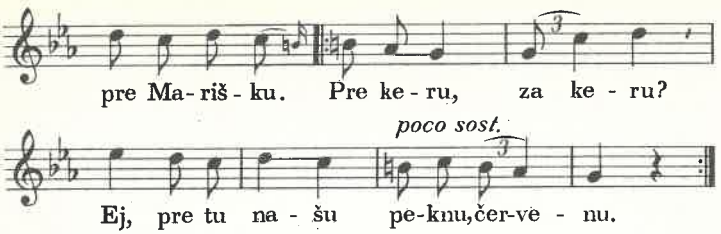

Mohli ste sa nerubati,
mohli ste sa tak nahati!
Nenaham, nenaham,
ej, všetku hlafku dorubanu mam.

Lem mi hlafku postiskajte,
sladkym vinkom polevajte,
prosim vas, na ten čas,
ešte sa za ňu pojdem rubať zas!

12. A V REJDOVEJ PRI KOSTELE

Lúčenie regrútov

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

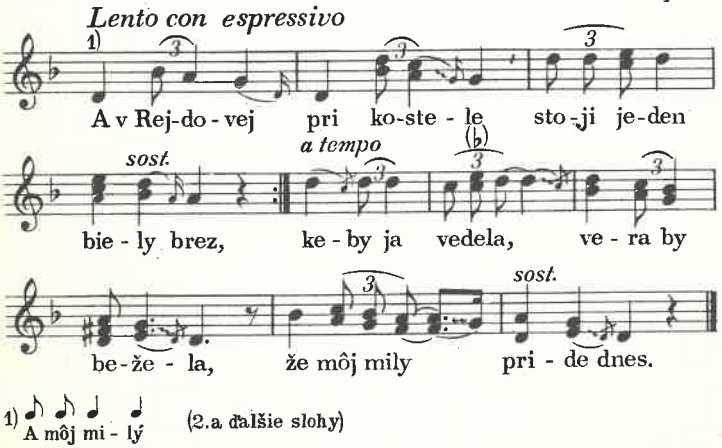

A môj mily, premileny,
na konička si seda,
konik se mu spina
a on si pripina
na lavy bok šabličku.

A jak si on šablu pripiau,
postaviu se pred svoj dom,
tak horce zaplakau,
horečne nariekau,
až pod nim koň zrihotau.

Jeho mati uslyšela,
naraz vonkaj vybehla,
„Syn môj premileny,
syn môj utešeny,
chto te dau do tej vojny?“

„Neviem, mamko, neviem, mamko,
tot rejdousky pan richtar,
tot me lapit kazau,
ruce, nohy zviazau,
šikuju me do Komarna.

A jak me už tak priviedli,
šturmu zrobili,
šturmu zrobili,
na buben udreli,
že Janička lapili.

A jak me už tam priviedli,
šitkych panov zvolali:
Otvarajte vrata,
vedu vam regruta,
celobranskie podani.“

13. A VÁM, MANKO, A VÁM

Krajné (Myjava)
Slov. sp. III, 455

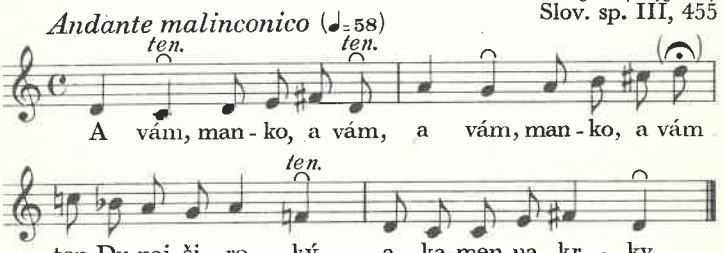

[: čo ste ma nútili, :]
abych opustila
mojeho sokola.

[: Sokol mi uletel :]
do šíreho sveta,
za ním duša lieta,

[: za ním duša lieta, :]
srdce oplakáva
a hrob očakáva.

14. A ZA NAŠIM HUMNOM

Svadobná pieseň obradná

Hlivište (Zemplín)
Z vlast. zápisov

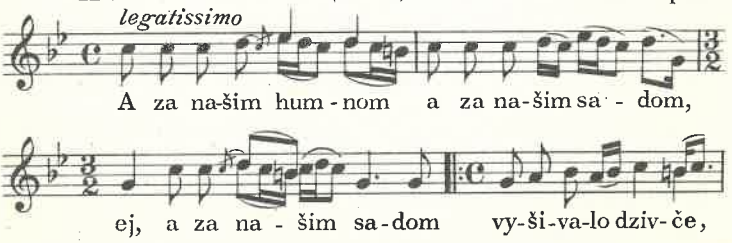

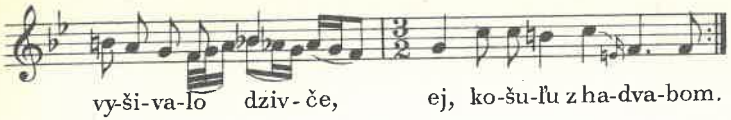

Jag ju vyšivala,
tag jej vinšovala,
ej, tag jej vinšovala,
[: by zakľa tirvala, :]
ej, zakľa šiva skala.

15. ACH, BOŽE MUJ, I Z TEJ AMERIKY

Pittsburg, Pa (USA)
Z vlast. zápisov

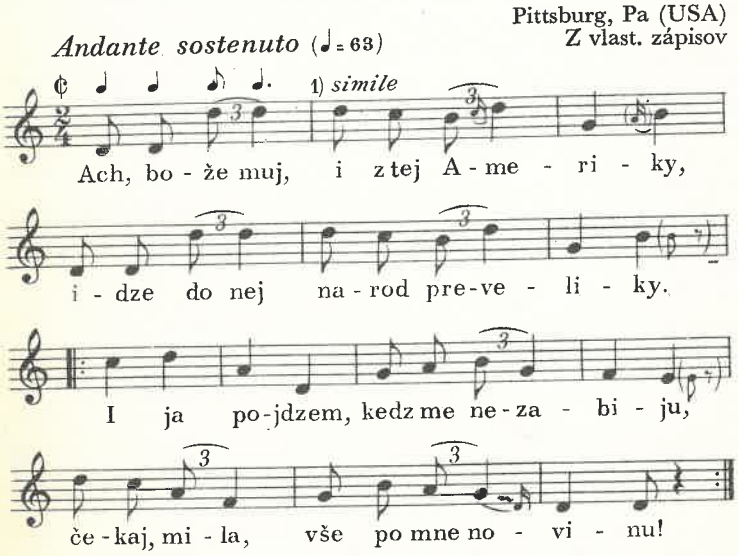

A jak po mne novinu učuješ,
šicko sebe do poradku prineš.
Sama šidaj na vraneho koňa,
pridzi za mnu, frajiročko moja!

*

[1]) ako čardáš (♩ = 69)

Jaj, bože muj, co v tej Americe,
že tak do nej šicok narod idze?
I ja mlady, i ja pujdu išče,
oprubuju v Americe ščesce.

Oprubuju, kedz me nezabiju,
a ty, ženo, vše čekaj novinu.
Jak od muža novinu učuješ,
šicko sebe do poriadku prineś.

Jak od muža novinu učula,
do šireho śveta ucekala,
śedla vona na tot šif veliky,
a tak pošla až do Ameriky.

A jak prišla do Nevjorku mesta,
tam śe pyta, dze jej muž už meška?
Tam vun leži u hlibokej jame,
jaj, bože muj, už nigda nestane!

„Jaj, bože muj, co ja narobila,
štvero dzeci doma zochabila!
A vy, dzeci, śiroty budzece,
oca, macir viac neuvidzice."

*

Kedym išol z Ameriky do domu,
modlil ja śe verne panu bohu:
Pomož, bože, čez morjo preplavac,
bo ja by chcel svojim kraju byvac.

16. ACH, HANIČKO, MAŠ KRASU

Spievajú dievčence „v koľeśe"

Slovenské Raslavice (Šariš)
Z vlast. zápisov

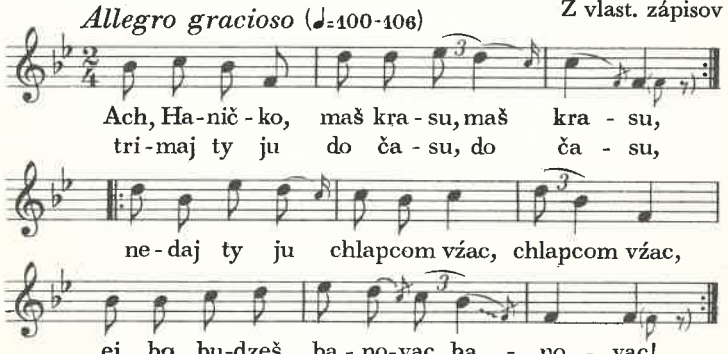

17. ACH, MAMENKO MOJA

Regrútska

Jablonica (okolie Trnavy)
Z vlast. zápisov

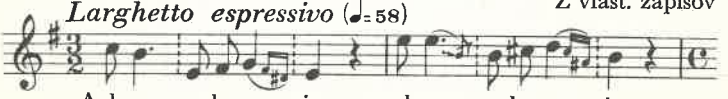

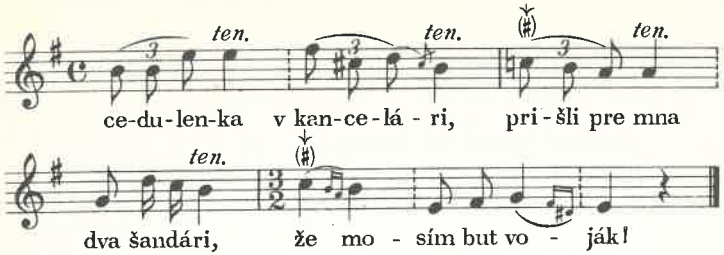

Mamenka hovorí,
že si synka nedá,
že tacíčka doma není,
že on leží v čiernej zemi,
mosí but hospodár.

Vojáčku, vojáčku,
malá služba tvoja,
ked ti tambor zabubnuje,
už vojáček mašíruje
do čirého pola!

A v tom čirém poli,
smutný voják stojí,
tak si on tam rozvažuje,
svú hlavenku si turbuje
o frajerke svojí:

„Frajírenko moja,
popros pána boha,
ked ja budem v patálii,
aby ma tam nezabili,
potom budeš moja!“

18. ACH, MAMKA, MAMKA

Púchovská dolina
Z vlast. zápisov

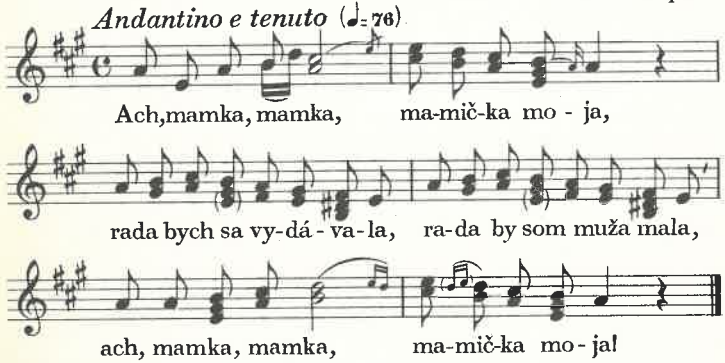

„Ach, céra, céra,
céruška moja,
ešče si ty velmi mladá,
tebe muža nepotreba,
ach, céra, céra,
céruška moja!“

19. AJ, HORA ZAKOPA

Pri poľnej práci

Maríková (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

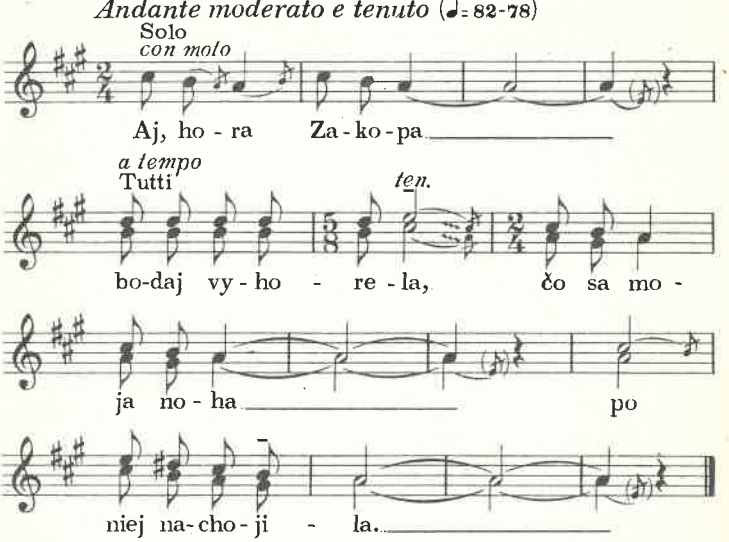

Noha nachojila,
ruka narobila,
aj, hora Zakopa
bodaj vyhorela!

20. AMERIKA VYCHVALENA

Danville, Pa (USA)
Z vlast. zápisov

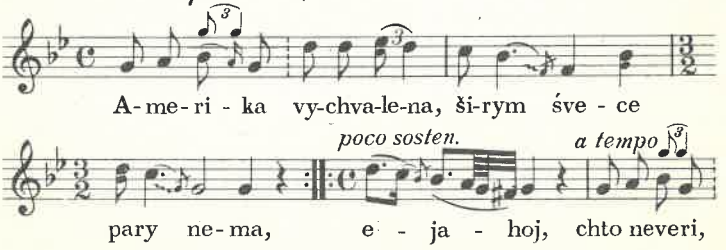

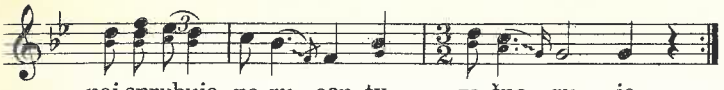

Ameriku som zvandroval,
paru centy zašporoval,
ej, paru centy, jednu stovku,
zbiral ja še do Nevjorku.

U Nevjorku šif laduju,
co me na nej pošikuju,
ej, agenci še dohvariaju,
že tum šifkarty maju.

Jak ja na tu šifu šidal,
kamaratom mi dzekoval:
„Ej, zbohom, zbohom, kamaraci,
bo ja idzem do svej vlasci!"

Jak me prišli na štred morja,
šifkapitan na nas vola:
„Ej, chlapci mojo, modlice še,
veľka burka, topime še!"

Jak me prišli do pristavu,
treni na nas už čekaju,
„Ej, šidajce, Slovaci, braci,
bo sce prišli do svej vlasci!"

Jak mi prišol do Berlina,
vypil ja tam pohar vina,
pohar vina červenoho,
až mi ličko rumenelo.

Jak mi prišol na štred Prahy,
pytali še, či ja zdravy?
„Zdravy, zdravy, chvalabohu,
mam penezi, idzem domu!"

Jak mi prišol do valala,
žena vratka otvirala:
„Ej, vitaj, vitaj, dušo draha,
davno ja tebe čekala!"

[1]) „ejahoj" - v každej strofe.

21. ANI ŠE MI NEPYTAJCE

„Do koľesa"

Niž. Hutka (Košická)
Z vlast. zápisov

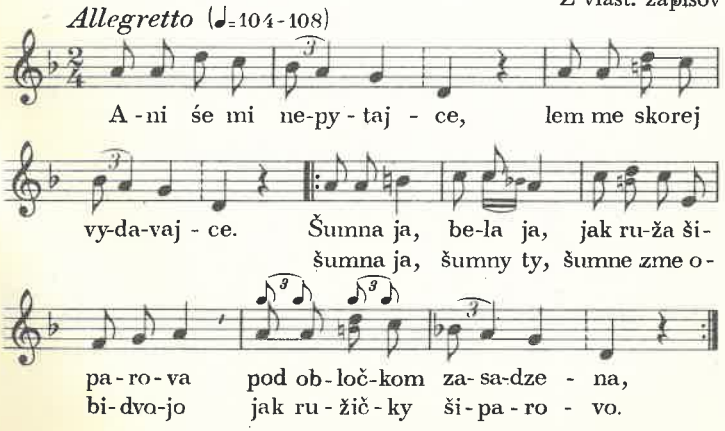

Hura, hura, šiva skala,
povedz, mila, s kým ši stala?
Šumna ja...

A ja stala zos šuhajom
pod hustočku s bilym krajom.
Šumna ja...

22. (J)ANI SOM NEIŠEL

„Do skoku"

Šarany (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

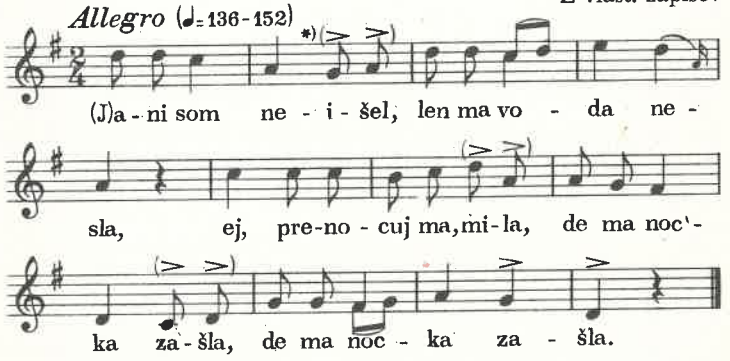

Nocľahu mi dala,
nič mi neposlala,
na holej lavički
ležeť mi kazala.

Bodaj ťa, aby ťa,
aj s tvoju postelu,
bol by sa vyležel
pod horu zelenu.

Na hore zelenej
ptačkovia spevaju,
na tvojej posteli
šarvanci spavaju.

23. ANI TAK NEZVONI

Fujarová melódia

Očová (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

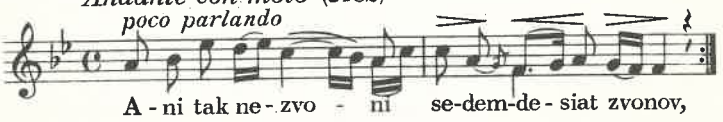

*) akcenty hudcov

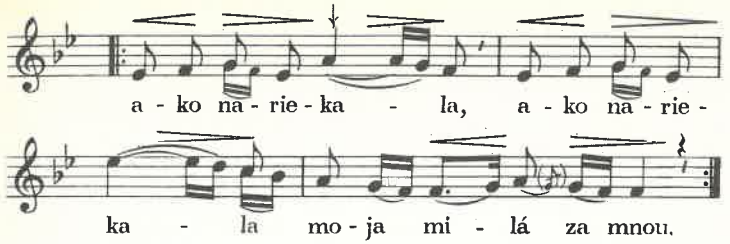

Ani nezvonilo,
ani nezazvonia,
[: ako nariekala, :]
keď som šiou do boja.

Načo sa mi, načo
v kostole organy,
[: keď mi organuju :]
po poli havrany.

24. ANI TO NE RUŽA

„Do kořesa"

Brekov (Zemplín)
Z vlast. zápisov

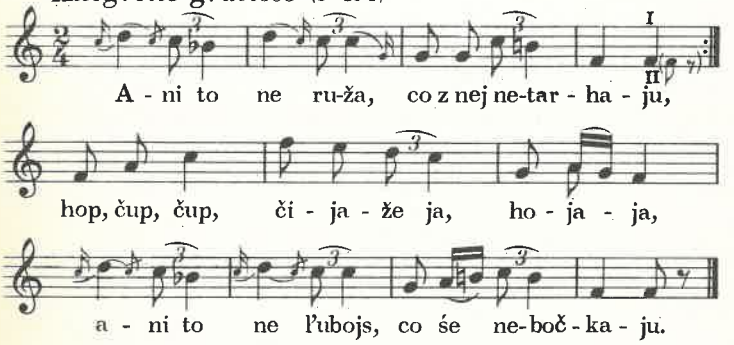

Pobočkaj, neukuś,
oblap a nezaduś,
hop, čup, čup,
čijaže ja, hojaja,
pobočkaj mi ličko,
šuhaj, da kuščičko!

25. ANI TIE ORGANY TAK KRASNE NEHRAJU

Na lúkach

Važec (Liptov)
Z vlast. zápisov

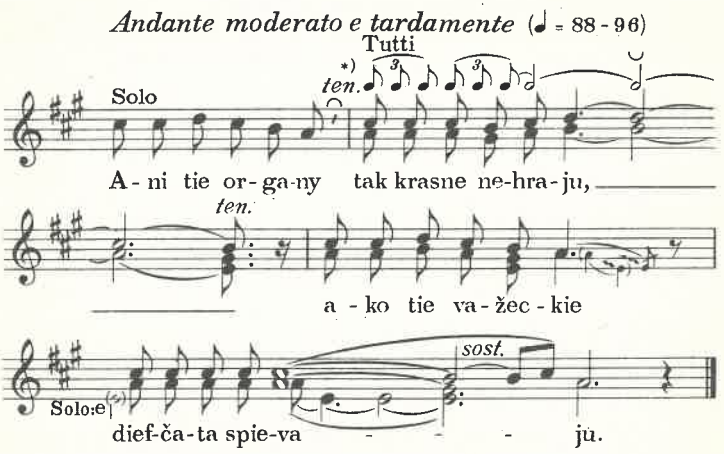

To moje hrdieuko ako ta hrkauka,
z dalekieho kraja privoua šuhajka.

Peknô ja hrduo mam i pekne si spievam,
ale sa nikomu do znamosti nedam.

26. ANIČKA, DUŠIČKA

Nitrianska
Slov. sp. I, 65

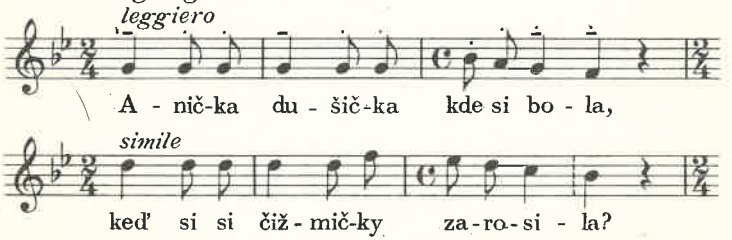

*) Ako si deklamácia žiada.

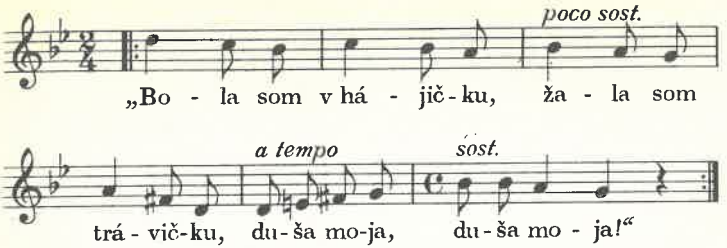

A ja som po tri dni
trávu kosil,
ešte som si čižmy
nezarosil.
„A ja som hrabala,
teba som čakala,
duša moja, duša moja!“

27. ANIČKA MLYNÁROVA

Slov. sp. I, 35

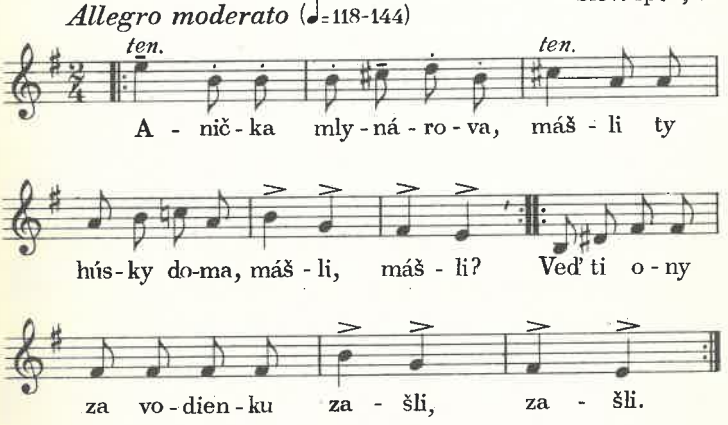

Zašli ti za vodienku,
zmáčal som košelienku,
zmáčal, zmáčal,
keď som si ja k mojej milej
kráčal, kráčal.

28. BA, DOLINY, DOLINY

Poľná pieseň

Dol. Maríková (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

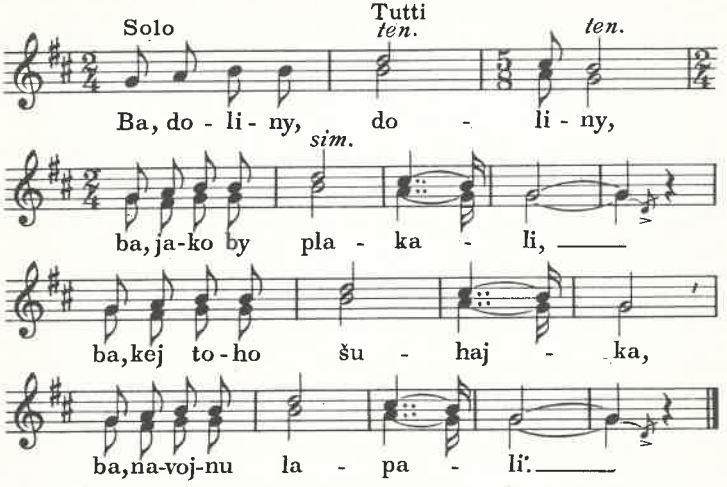

Ba, doliny, doliny,*)
veru mi neplačte,
mojeho Janička
veru mi navraťte!

29. BELEJ SA, MILÁ, BELEJ

Spev pri poľnej práci

Púchovská dolina
Z vlast. zápisov

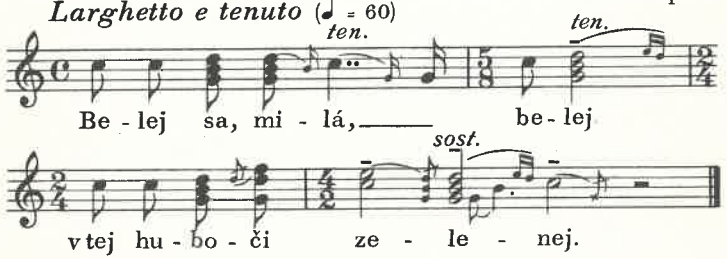

Jako bych sa belela,
keď je huboč zelená.

*

*) Každý verš sa začína s „ba".

Zelená sa pohanka,
daj ma, mamko, za Janka.

Jak ma za Janka nedáš,
ani mi robic nekáž.

Za Janka ma nedala,
a robic mi kázala.

*

Povej, vetríčku, povej,
moju hlavičku ovej!

Moja hlavička mladá
vetríčkovi je rada.

30. BELIŽE MI, BELI

Uspávanka

Lučivná (Spiš)
Z vlast. zápisov

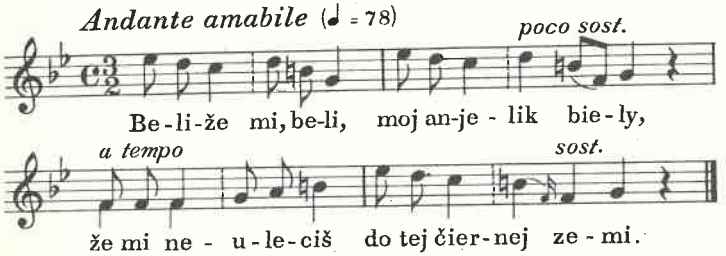

Usniže mi, usni,
velky mi narastni,
veliky jak i ja,
biely jak lalija.

*

Spiže mi, spiže mi,
dietatko dušička,
ved tu nad koliskof
bdie tvoja mamička.

Bibibi, bibibi,
pojdzeme na griby
a z griboch na raky,
daju nam turaky.

31. BEREM TRÁVU, BEREM

Zubák (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

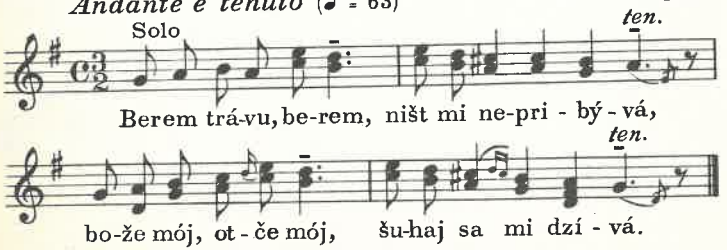

Nedzívaj sa, milý,
na moju trávičku,
veru to nebuje
pre tvoju kravičku.

*

Pasú sa mi, pasú,
ale neviem dze sú,
idú hore hájkom
a ja za šuhajkom.

Pasce sa mi, pasce,
jako by sce spali,
jako by sce mali
do kolena trávy.

*

Čo mi dáš, to mi dáš,
pane bože večný,
lenže mi nedávaj
starú babu z dzecmi.

32. BOLA JEDNA ORLIČKA*)

Magurici (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

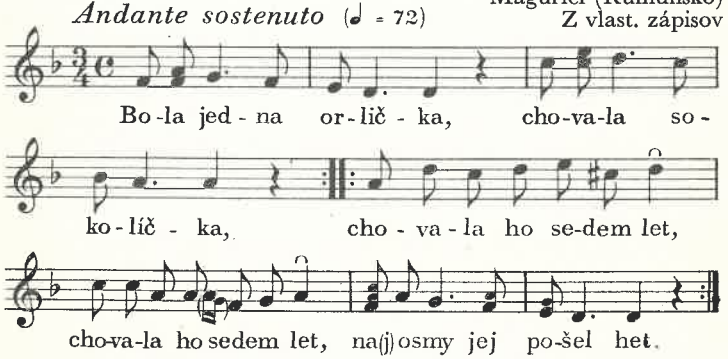

Jak sa schytil, tak letel,
milej na hrob zaletel:
„Či spiš, mila, či čuješ,
či ma ješte miluješ?"

„A ja nespim, ja čujem,
ja ťa ješte milujem,
na mne leží černa zem,
ja (j)už nigda nestanem."

33. BOLA JEDNA PANSKÁ LÚČKA

Nová Bystrica (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

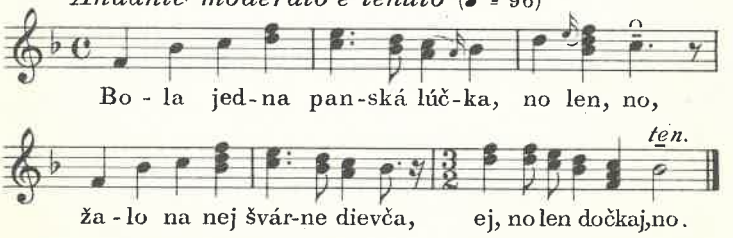

*) Pozri pieseň „Viem ja jeden hájiček".

A pán sa mu oknom díval,
no len, no,*)
od radosci aj omdlieval.
ej, no len dočkaj, no.**)

„Širuj, kočiš, kone vrané,
ideme na poľovanie!

Vypoľujeme zveriatko,
to dvanástročné dievčatko."

Keď už prišli na kraj lúce,
zalamuje dievča ruce.

„Čo ty ruce zalamuješ,
iste s nami vóle nemáš.

Stúp, dievčatko, stúp na kameň,
a z kameňa do stremeňa.

Zo stremeňa do hintova,
až ty budeš ženka moja!"

34. BOLA SOM JA, BOLA

Ihrište (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

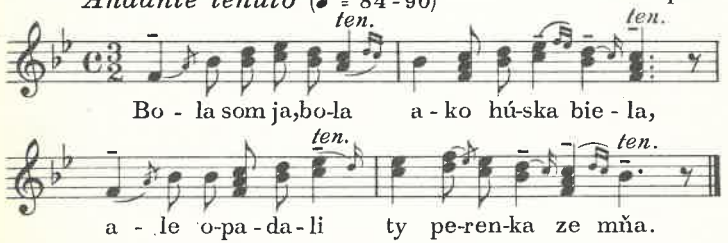

Keby som ja mohla
ty pierka pozberac,
ešče by mi bolo
za chlapci pozierac.

35. BOŽE MÔJ, OTČE MÔJ

Slov. sp. I, 511

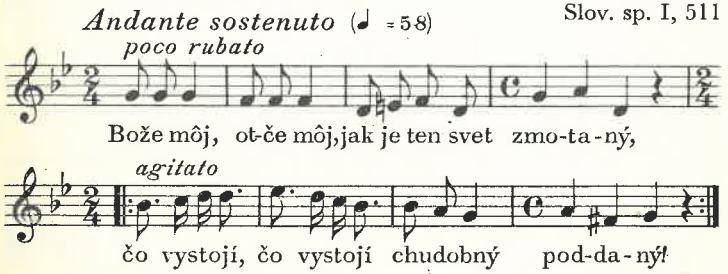

*) Pridáva sa ku každej prvej strofe.
**) Pridáva sa ku každej druhej strofe.

Každý ho sužuje,
nik nepoľutuje,
veď sa nazdá, že naveky
panuje, panuje.

Vy páni zemani,
my sme vaši poddaní,
my budeme v čiernej zemi
zrovnaní, zrovnaní.

Jak sedliak, tak i pán,
musia všetci umríti,
musia všetci v čiernej zemi
uhniti, uhniti.

36. BOŽE MÔJ, OTČE MÔJ

Na lúkach

Važec (Liptov)
Z vlast. zápisov

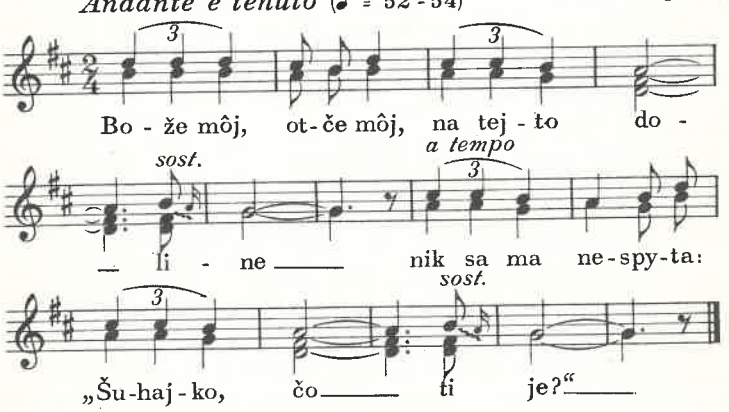

Čo mi je, to mi je,
porobeno mi je,
kto mi ho porobiu,
bodaj ho boh pobiu!

37. BRAŠOVSKÁ KASÁRŇA

Regrútska

Nadlac (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

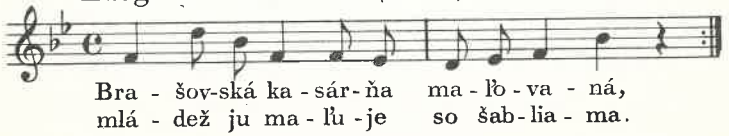

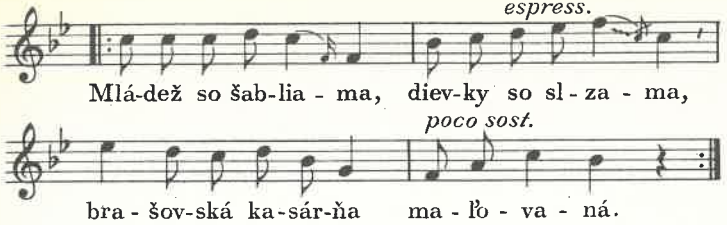

Bražovská kasárňa
široký dvor,
po ňom sa prechodí
ten milý môj.
Po ňom sa prechodí,
prežalosne plače,
že sa tá kasárňa
celá trasie.

„Neplačte, mamovka,
veď ja prídem,
keď si ja tri rôčky
vybojujem!
Keď ja domov prídem
a vás živých najdem,
tak vás ja, mamovka,
chovať budem!"

38. BUDE VOJNA, BUDE

Sväté Jány (Záhorie)
Z vlast. zápisov

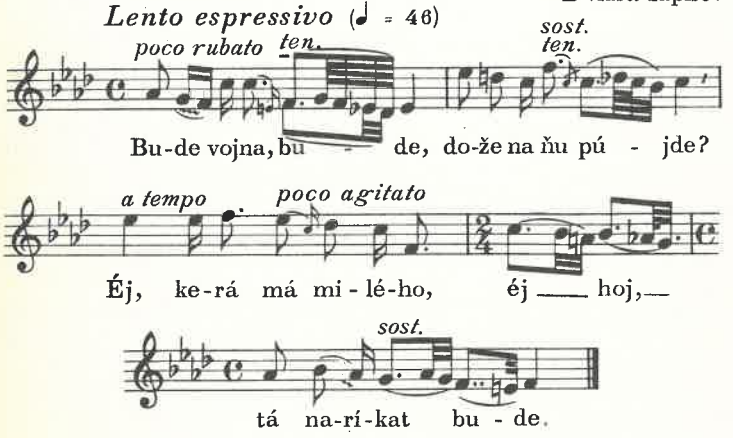

Bude jaro, bude,
budú chuapci orat,
éj, a já nebožátko, éj hoj,
mosím mašírovat.

Bude jaro, bude,
budú chuapci kosit,
éj, a já nebožátko, éj hoj,
mosím šablu nosit.

39. BUL JA ZA HUROMA

Keď sa šuhaj vracia večer k milej

Dlhá nad Cirochou (Zemplín)
Z vlast. zápisov

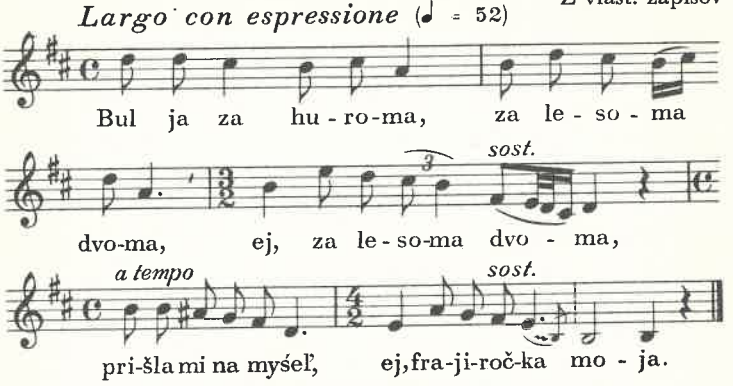

„Švic, mila, maš komu,
bo idzem do domu,
ej, bo idzem do domu,
kedz nimaš kreśiva,
ej, zaśvic mi s očima!"

40. CERA MATKY SE SPYTALA

Svadobný tanec „Makový"

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

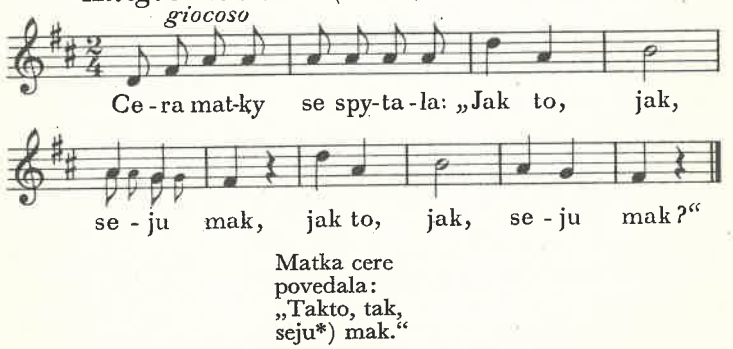

Matka cere
povedala:
„Takto, tak,
seju*) mak."

*) V nasledujúcich strofách sa spieva: rosne, okopuju, pleju, kvitne, orezuju, dervia, jeďa — a pritom sa ukazuje, čo sa v piesni spieva.

41. CESTA JE ZARUBANA

Važec (Liptov)
Z vlast. zápisov

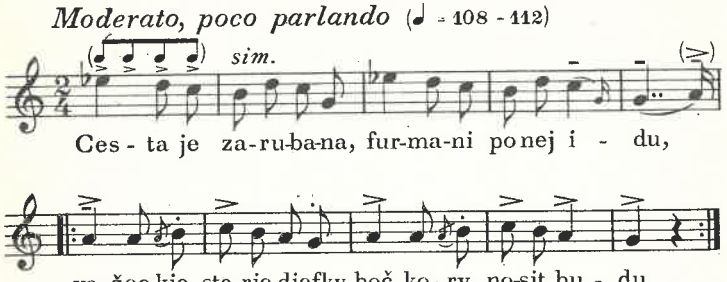

42. CEZ TU LUŽNU

Lúžna (Liptov)
Z vlast. zápisov

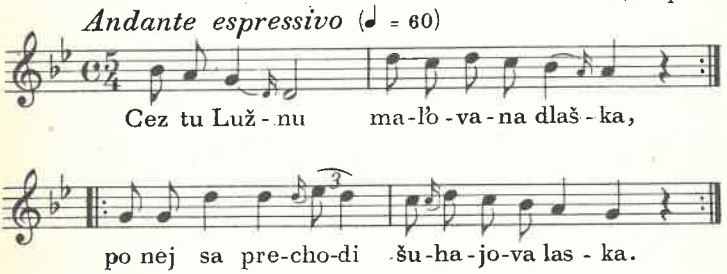

Prechodi sa,
prežalosne vola:
„Otvorže mi, otvor,
draha duša moja!“

Jednou ručkou
dvere otvarala
a s tou druhou ručkou
slzy uterala.

„Čože plačeš,
moja najmilejša,
možeš dobre vedeť,
že nebudeš inša.“

43. CIGANE, CIGANE

Bracovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

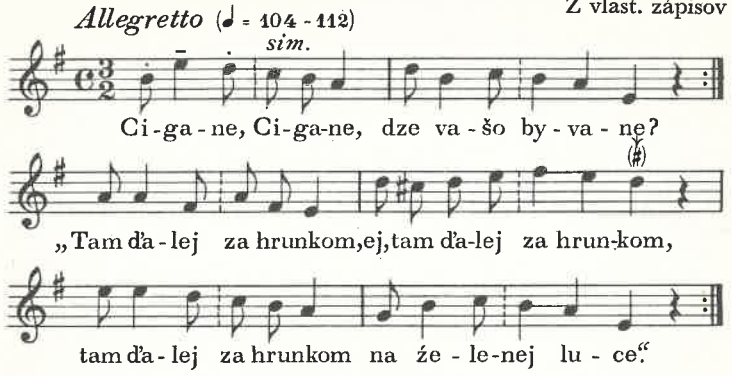

Kovaľu, kovaľu,
trimaj še kovadla,
bo jak še oderveš,
ej, bo jak še oderveš,
bo jak še oderveš,
ta pujdzeš do ďabla!

44. CIP, CIP, CIPURUŠKA

Tanec „Cipuruška“

Detva (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

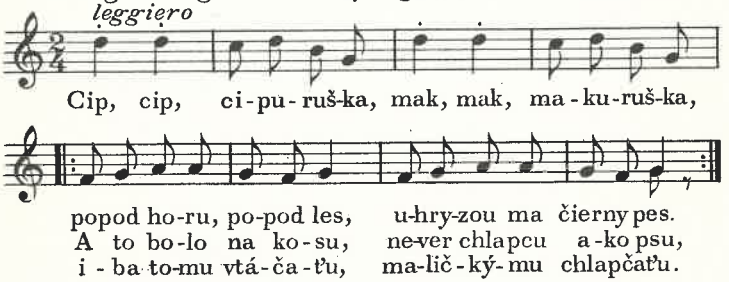

Mám, mám prsteň nový,
dám, dám frajerovi,
popod horu... atď.

45. CO ŚE ČERVENEJE

Večerný spev mládencov na dedine

Udavské (Zemplín)
Z vlast. zápisov

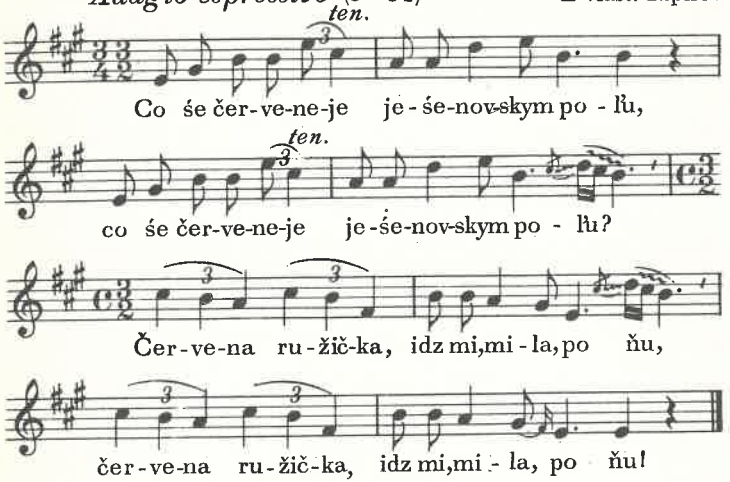

Idz mi, mila, po ňu,
založ za čapočku,
žeby ľudze znali,
že mam frajiročku!

46. ČARDÁŠ BUDZOGÁŇ

Myjava
Slov. sp. II, 488

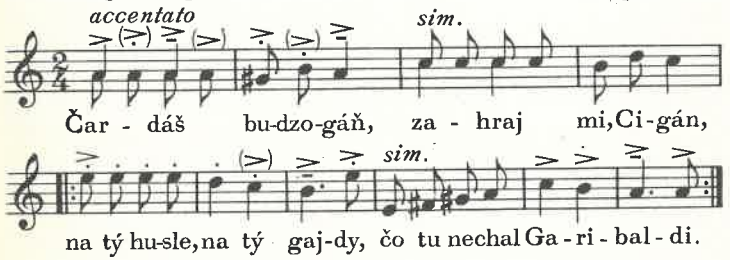

Garibaldi hovorí,
že sa Nemca nebojí,
a Nemec mu zas hovorí:
„Garibaldi je chlap dobrý!“

47. ČARNE JA OČKA MAM

„Do kołecka“ (karička)

Nacina Ves (Zemplín)
Z vlast. zápisov

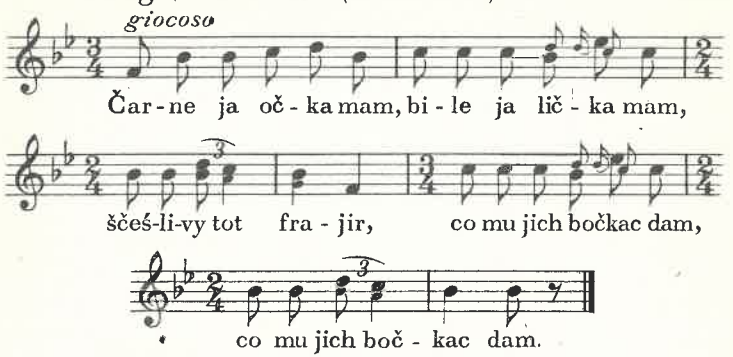

Očka mam pre pana,
lička pre maľara,
gambočky pre toho,
co ja budu joho.

*

Počitaj frajiru,
hvizdočky na nebe,
a jak jich počitaš,
ta pojdu za tebe.

Meśačku na nebe
a hvizdočky na križ,
čom na mne, frajiru,
tak chmuravo patriš?

*

Popadzce, očička,
do toho dvorička,
dze sce ľubovali
žoutovlas Janička!

Janičku žoutovlas,
ulapil by ce fras
za mojo ľubene
sto śidzemdzešat raz!

Ne tak za ľubene,
com' ce ľubovala,
jak za tote nocky,
com' poutracala.

48. ČASNE RÁNO LASTOVIČKA ČIKÁ

Púchovská dolina
Z vlast. zápisov

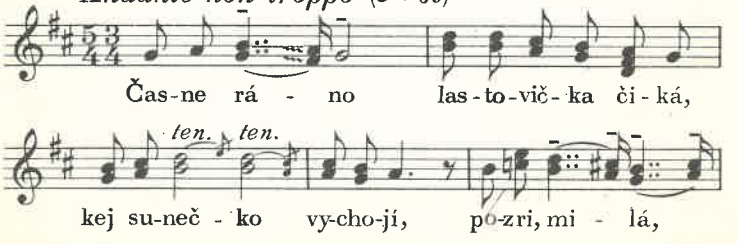

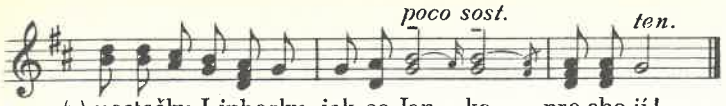

Prechojí sa zrovna po rinečku,
šablenku si štemuje,
pozri, milá, (v) mestečku Linberku
jak sa Janko šnoruje!

Šnoruje sa hadbábnú šnórečkú,
až mu sudze padajú,
pozri, milá, (v) mestečku Linberku
jak mu šaty dávajú!

Dávajú mu celkom šaty nové,
aj koníčka vraného,
pozri, milá, (v) mestečku Linberku
už si sadá na neho!

A kej si on na koňa vysadne,
kolom si ho zatočí:
„Zbohom, zbohom, moja najmilejšia!"
již sa s tebú rozlúči!

49. ČERNE OČKA, IDZTE SPAŤ

Šarany (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

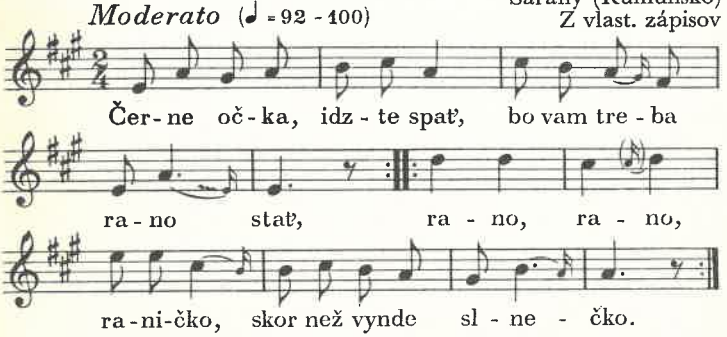

Už slnečko vychodi,
ma mila sa prechodi,
prechodi sa po rinku,
nese chlapcom novinku.

(J)a novinku ľahučku,
že verbuju na vojnu.
Keď verbuju, budu brať,
škoda chlapcoch nastokrať.

Zverbovali Janička,
davali mu konička,
davali mu aj šaty,
aj klobuček rohaty.

50. ČERVENÔ JABLČKO

Tanec „Čuchom"

Važec (Liptov)
Z vlast. zápisov

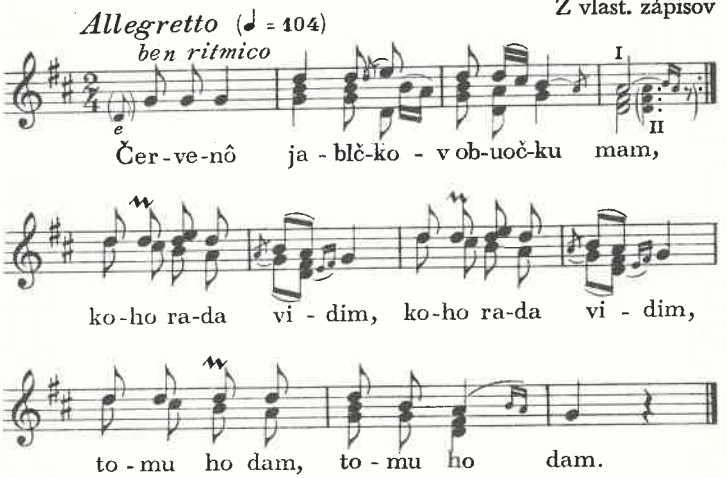

A ja tia, Janičko,
najračej mam,
[: ja ti to červenô :]
[: jablčko dam. :]

*

Umreua mi žena,
už som vdovec,
[: dau som ju pochovat :]
[: pod borovec. :]

Kopali jej jamu
tri muadenci,
[: nemohli vykopat :]
[: do pounoci. :]

A ja som sa chytiu,
vykopau som,
svoju muadu ženu,
holubičku sivu,
[: pochovau som. :]

Len som sa jej zabou
opytati,
[: či sa mi dovoli :]
[: oženiti? :]

Ožen sa, mužičku,
len sa ožen,
len tie naše deti,
tie naše siroty,
[: nerozožen! :]

Ja som sa oženiu,
vziau som strigu,
už tie naše deti,
tie naše siroty,
[: sa rozidu. :]

51. ČI TO ZVONY ZVOŇA

Dievčatá pri chodení v kolese

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

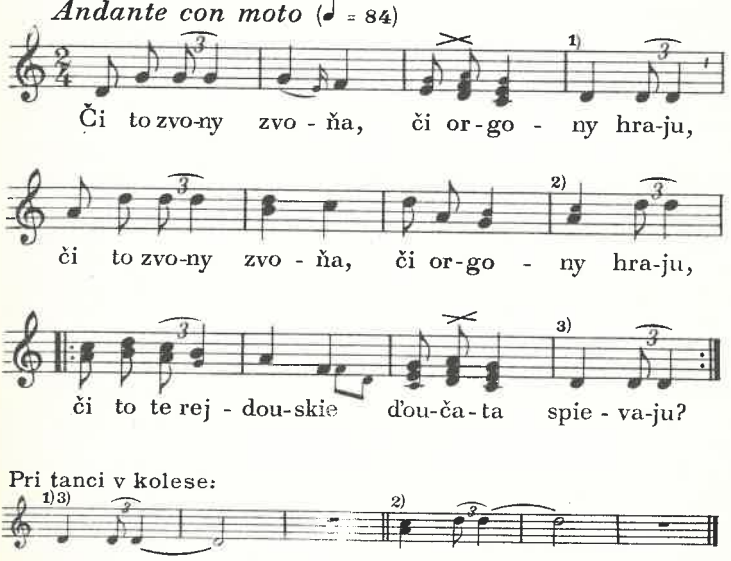

Zvony nezvonili,
orgony nehrali,
lem to te rejdouskie
ďoučata spievali.

*

Ďoučata, ďoučata,
ohrešeny koren,
bodaj sa narodil
mesto každej kamien.

Mesto každej kamien
a mesto mne skala,
žeby som te reči
telo nesluchala.

*

Spievala by som si,
mily môj, o tebe,
ale mi je tažko
pozerat na tebe.

*

Spievala by hlasom,
ne som v polu našom,
polo je to panskie,
ďouča som rejdouskie.

52. ČI ZHORA, ČI ZDOLA

Lúčna pieseň

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

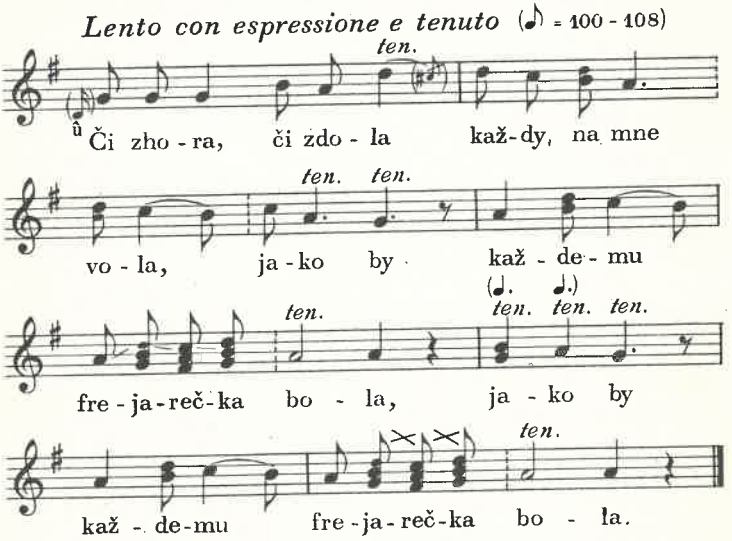

Či zhora či zdola,
na mne nevolajte,
chudobne som ďouča,
pokôj že mi dajte!

Chudobna poctivost,
na svete panuje,
chto ju može dostat,
nach si ju varuje!

Chudobne som ďouča,
z chudobneho otca,
ale me nedaju
za starieho douca.

Chudobne som ďouča
z chudobnej materi,
ale me tak trimu,
jak v knižke litery.

Ešče aj v tej knižke
karty preberaju,
mne chudobne ďouča
všiade spominaju.

*

Môj otec, moja mat
za pecou si šepcu,
kceli by me vydat,
parobci me nekcu.

*

Mily môj, mily môj,
mile mojo serce,
tak te rada vidim,
jako starie kerpce!

Mily môj, mily môj.
mile mojo zlato,
tak te rada vidim,
jak na ceste blato.

53. ČIE SA TO OVEČKY

Slov. sp. I, 118

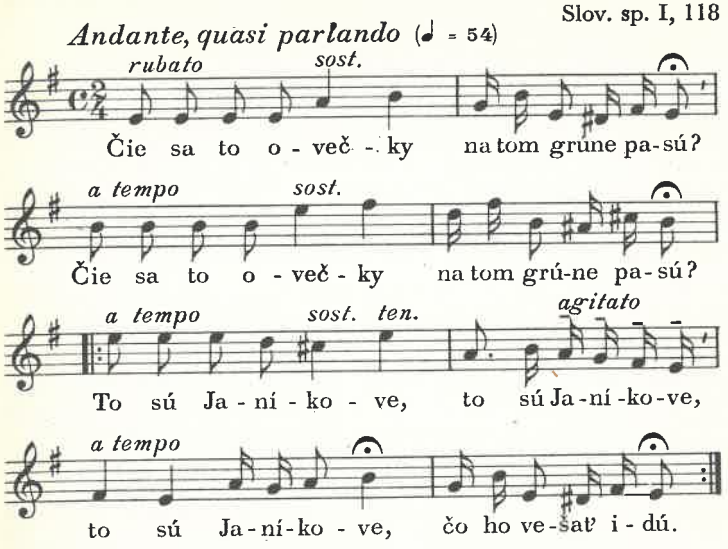

A keď už ho viedli
cez to šíre pole,
milá naňho volá:
„Vráť sa, srdce moje!"

„Akože sa vrátim,
keď som okovaný,
čakajú ma kati
pod šibenicami.

Nevešaj ma, kate,
nevešaj ma hore,
kým sa ja odbieram
od otca, matere!

Neodbieram sa ja
na rok ani na dva,
ale sa odbieram,
že neprídem nikdá."

54. ČIJE SA TO KAČKY

Hrochoť (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

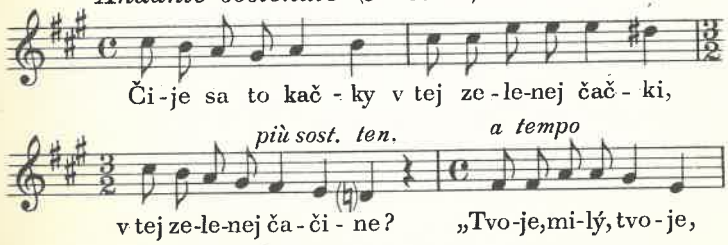

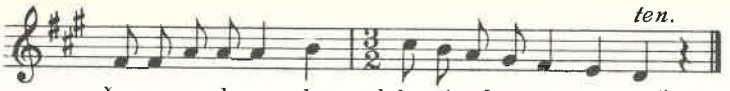

Zapáčilo sa mi
diouča na majeri,
ale mi ho nekcu dať,
ale mi ho dadia,
ešte odprevadia,
len ma kcu s ním trucovať.

Čo sa teraz stalo,
diouča sa prespalo
teraz mi ho núkaju;
a ja im ho nekcem,
obrátim sa de kcem,
nak si ho tam chovaju.

55. ČO BUDEME ROBIŤ

Vrchovská

Budiná (Novohrad)
Z vlast. zápisov

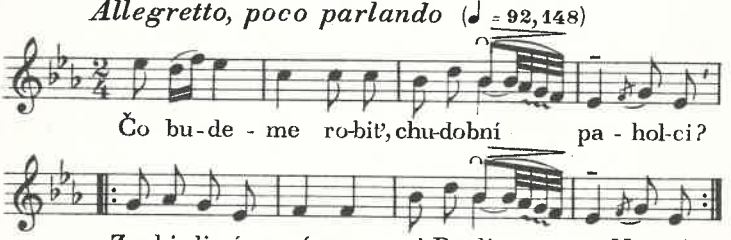

Čo budeme robiť,
u'zme porobili,
budeme sa váľať
z vršku do doliny!

56. ČO ROBÍŠ, DIEFČA

Čičmany (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

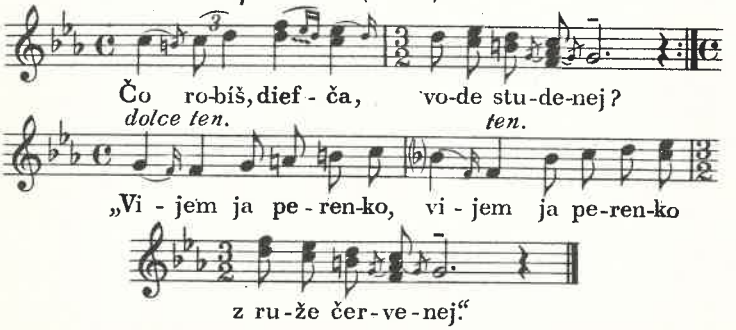

Keď ho uviješ,
komuže ho dáš?
[: „Tebe, moj šohajko, :]
keď pojdeš od nás!“

57. ČO SA STALO V TRNAVE PRI BRÁNE

Hor. Vašardice (Považie)
Z vlast. zápisov

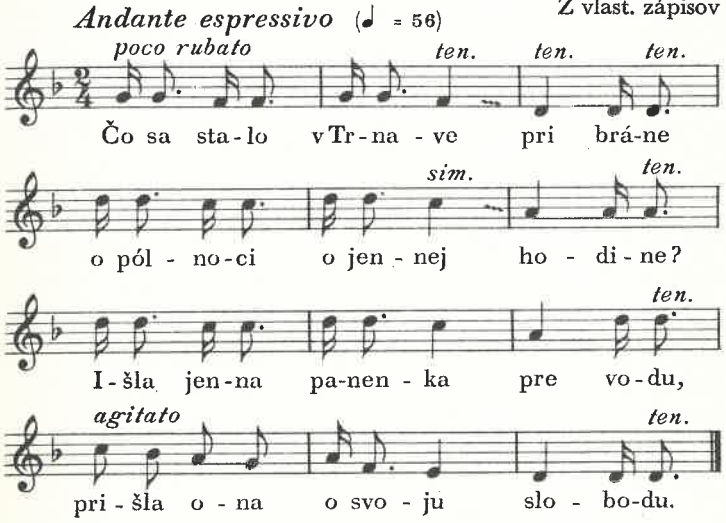

Domov prišla, salla na lavičku,
zalomila rúčky za hlavičku:
„Ách, mamička, tatíčko mój milý,
de sa podev vínek mój zelený?“

„Ách, céruška, de si si ho dala,
včera večer, ked si vodu brala?“
„Ked som brala vodu do putínky,
odpadov mi vínek do studínky.“

„[: Ách, konári, de ste kone pásli, :]
[: či ste mójho vínečka nenašli? :]“

„Nenašli sme, ale sme videli,
jak sa gúlav z vŕšku do doliny.
Tvój víneček dole vodu beží
a synáčik na kolíske leží.“

58. ČO SI, JANIČKU

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

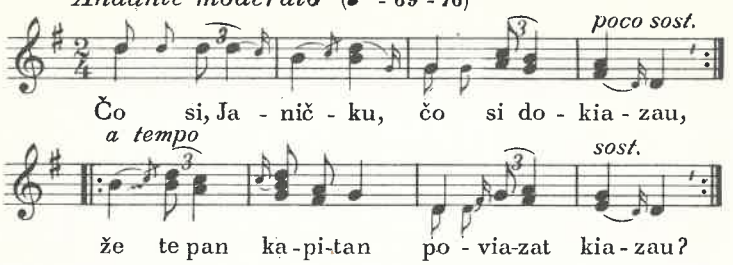

„Nič som neurobiu
takieho novieho,
lem som neposluchau
otca starieho.

Otca starieho,
staru mamičku,
teraz musim nosit
pri bočku šabličku.

Šablička ne moja,
ale cisarova,
cisar mi darovau,
by som s ňou vojovau.

Cisaru, cisaru,
čo nas telo bereš,
malu krajinu maš,
deže nas podeješ?"

„Choc je aj mala,
ale je bohata,
ani ju nevidno
od striebra, od zlata."

59. ČO SME SA NAŽALI

Pri žatve

Bytča (Trenčianska)
Slov. sp. III, 552

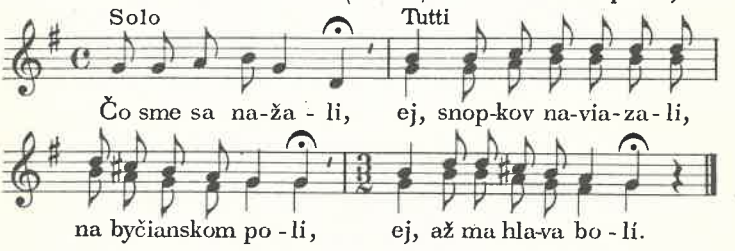

Stodolienka plná,
ej, žitka červeného,
daj nám, bože, zažic,
ej, požehnania tvého.

60. ČOM' ŚE VAM, MAMOČKO

„Do kołesa“

Jastrabie (Zemplín)
Z vlast. zápisov

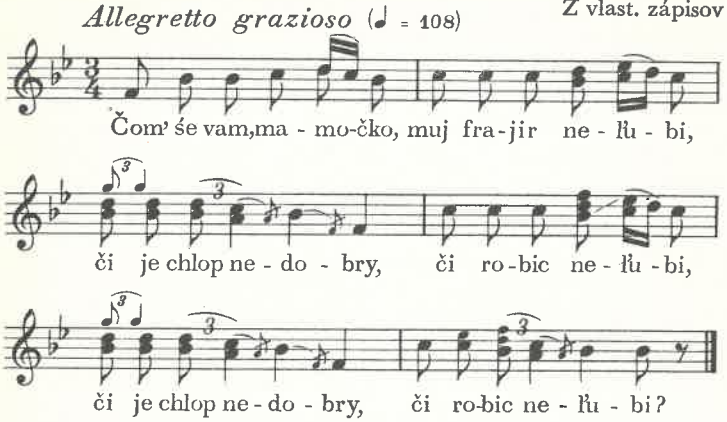

„Vera chlop je dobry,
i robic vun ľubi,
lem śe mi neľubi,
že paradne chodzi.“

*

Frajirkam' ci bula,
iščem' ci hodna buc,
a žena nebula,
[: ani nežadam buc. :]

Nechodz do nas, nechodz,
nekažu ci chodzic,
nemam dozvoleňa
[: von gu ce vychodzic. :]

Nemaṃ dozvoleňa
od oca, macere,
by ja otvirala
[: nidakomu dzvere... :]

Nidakomu dzvere,
nidakomu vrata,
naj do nas nechodzi
bida nidajaka.

*

Odpisal mi mily
listok z Ameriky,
by ja nenośila
za nim žaľ veliky..

61. ČOŽE JE TO ZA ZELENÚ TRÁVU

Svadobná

Púchovská dolina
Z vlast. zápisov

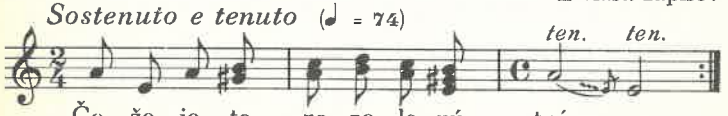

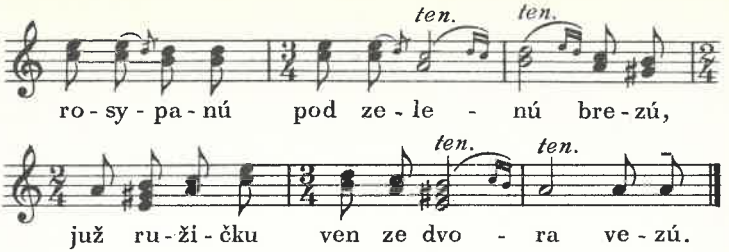

Vezú, vezú na zlatém kočári
a jej milý na svém vraném koni.
Koník vraný prevesele skáče,
a to dzievča prežalosne plače.

„Neplač, neplač, Zuzulienka moja,
lepší som ci, než mamička tvoja,
keby tebe mamička umrela,
dze by si sa, Zuzička, podzela?“

[: „Išla by som do poľa čirého,
hľadala bych svojeho milého.“ :]

62. ČOŽE MI JE PO ŇOM

Na lúkach

Lúžna (Liptov)
Z vlast. zápisov

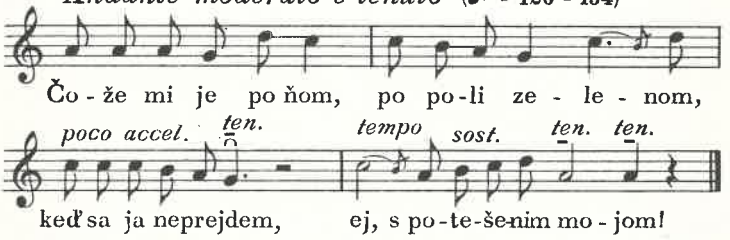

Potešže mňa, poteš,
každeho, aj mňa tiež,
každej matky ceru,
ej, aj mňa zarmucenu!

Potešeňa nemam
od otca, matera,
ale ho budem mať,
ej, od svojho frajera.

63. DAJ, BOŽE, DOBRY DZEŇ

Nočný spev mládencov

Jasenov (Zemplín)
Z vlast. zápisov

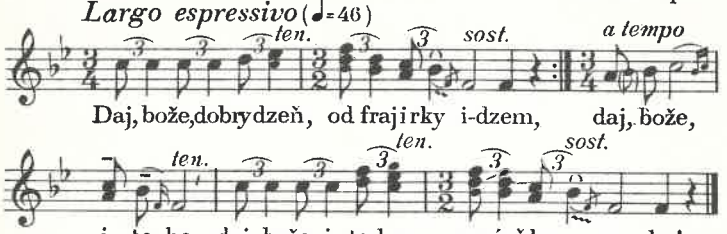

Ked sebe zaśpivam,
i zaplakac muśim,
[: šumnu frajirku mam, :]
zohabic ju muśim.

64. DAJ, DAJ, DAJ

Spoločný spev pri stole

Púchovská dolina
Z vlast. zápisov

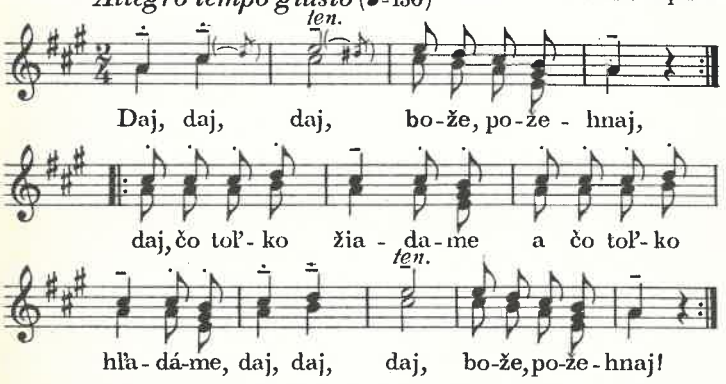

Daj, daj, daj,
bože, požehnaj
kuchárenku s hrnčekom,
hospodára s ploščekom,
daj, daj, daj,
bože, požehnaj!

Daj, daj, daj,
bože, požehnaj,
štyri kone do maštale,
švarné dievča do poscele,
daj, daj, daj,
bože, požehnaj!

65. DAJCE ME, MAMOČKO

Spev dievčat „v koľeše"

Klokočov (Zemplín)
Z vlast. zápisov

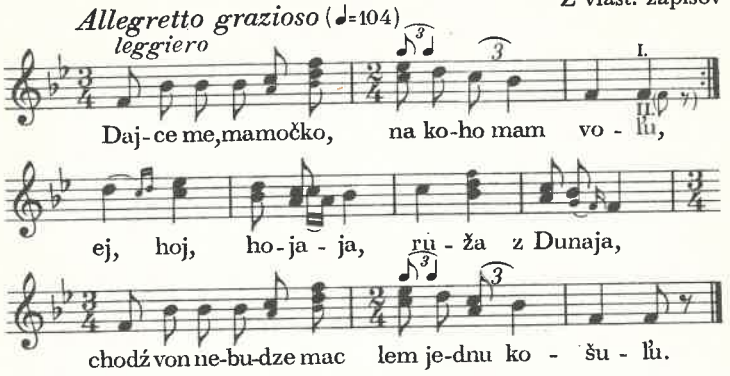

Jednu von budze mac,
druhu mu ušiju,
ej, hoj, hojaja,
ruža z Dunaja,
i tag ja s nim, mamčuš,
na švece vyžiju!

Šuhajičku, šuhaj,
byvaj u nas, byvaj,
ej, hoj, hojaja,
ruža z Dunaja,
byvaj až do rana,
duša moja draha!

66. DAJCE ME, MAMOČKO

Spev dievčat „do koľesa"

Gerčeľ (Zemplín)
Z vlast. zápisov

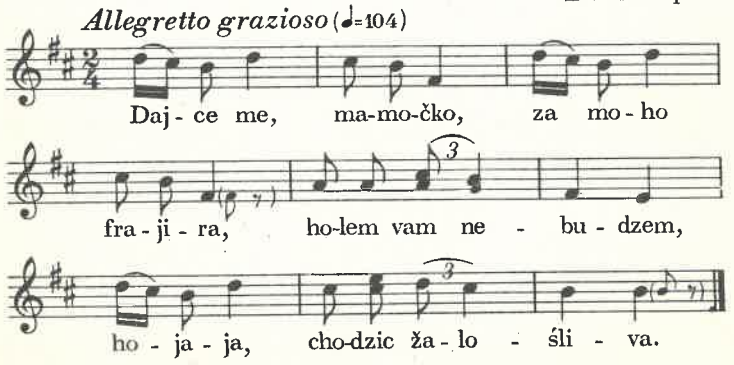

Ani žalośliva,
ani vyplakana,
bo ja na frajira
sama dzeku mala.

*

Očka mojo čarny,
skalu by sce źedli,
od maľučka sce me
na frajira zvedli.

Očka mojo čarny,
popatrajce rezko,
naj frajir neduma,
že mi za nim čežko.

*

Nestrojce śe, očka,
tej noci na spane,
bo mace frajira
na druhym valale.

*

Frajir muj vojači
a ja sebe pani,
ľubujem, koho chcu,
nichto mi nebrani.

67. DAJTE ME, MAMIČKO

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

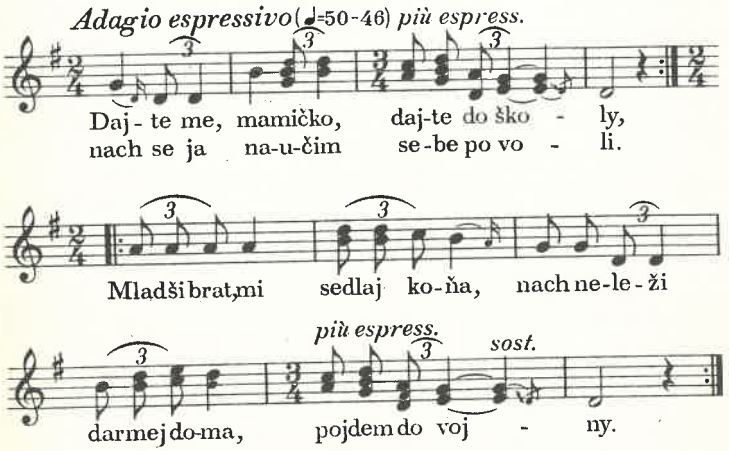

Sama si, mamičko,
sama pričina,
sama si volala:
„Berte mi syna!"
Nekcela si so mnou žiti,
teraz musim vojak byti,
plače rodina.

68. DALEKO ŚME VANDROVALI

„Svatovska“

Hlivište (Zemplín)
Z vlast. zápisov

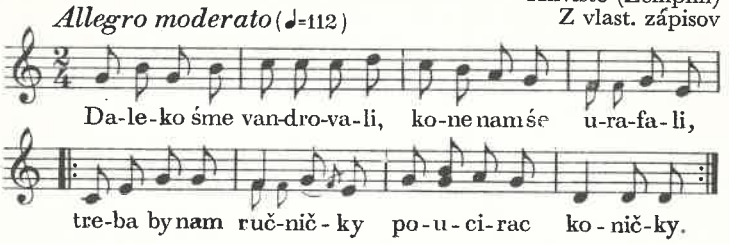

Naša mlada dluho spala,
ta ručničkov nenatkala,
treba by nam palicu,
povycinac mladicu.

Šak vona to dobre znala,
že jej idu svatočky,
ta jej bulo povišac
na široky vratočky.

69. DARME MI, MAMIČKO

„Starosvetský“ (čardáš)

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

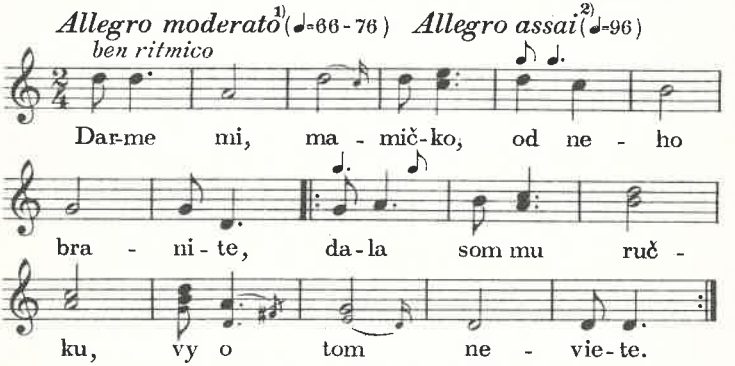

Dala som mu ručku,
dala som mu pravu,
ved som mu ju dala
na tom našom prahu.

Na tom našom prahu
skala zaplakala,
ked som te ja, mily,
verne milovala.

*

Či te tu pobozkat,
či dalej pojdeme?
„Nedbam, dušo draha,
i tu sa možeme!“

*

Net to krajšej hory,
jako je jedlova,
či v lete, či v zime
vždycky je zelena.

[1] [2] „Tichý“ a „frišký“ čardáš.

70. DETVIANSKY CINTORÍN

Spev mladuchy — siroty

Detva (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

Andante doloroso (♩=66-69)

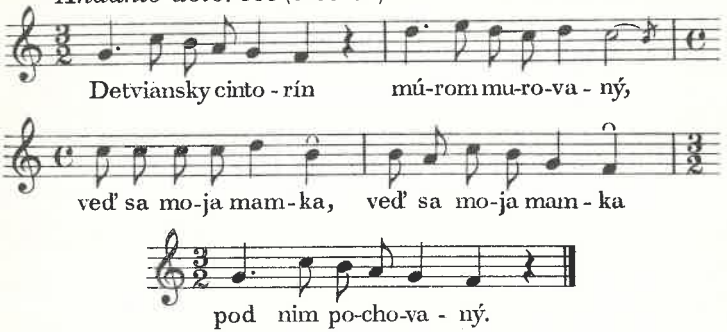

Tá moja mamička
v čiernej zemi ležia,
a v pravej ručičky
rozmarin si držia.

Rozmarin zelený,
veď ťa ja mám dosti,
veď sa z mojej mamky
rosýpajú kosti.

71. DEŽE SI BULA

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

Andante moderato (♩=88-92)

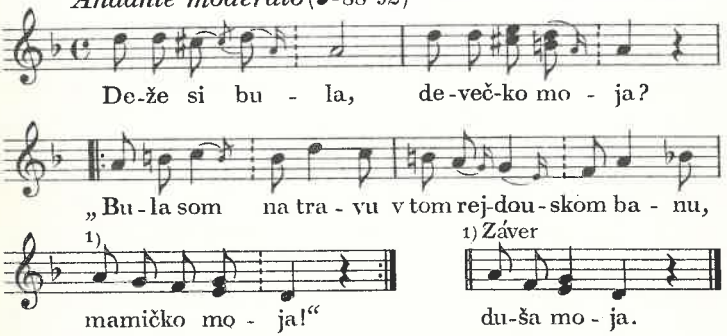

De te hledat mam,
devečko moja?
„Nedaleko mlyna
pri hustej verbine,
mamičko moja!“

Kiaže si išla,
devečko moja?
„Čez uzku lavičku,
spadla som s travičku,
mamičko moja.“

Čo ti oblest mam,
devečko moja?
„Červenu sukničku,
na hlavu partičku,
mamičko moja!“

Čo ti obut mam,
devečko moja?
„Čižmy kordovane
a nepodkovane,
mamičko moja!“

Chto te ponese,
devečko moja?
„Ti štyria mladenci
pod peknyma venci,
mamičko moja!“

Jak me tu nahaš,
mamila moja?
„Dost tažko prevelmi,
frejar môj uprimny,
duša moja!“

72. DEŽES' BYU, JÁNOŠKU

„Do krepčená“
Tanec mládencov pred muzikou

Sväté Jány (Záhorie)
Z vlast. zápisov

Presto con spirito (♩=152-192)

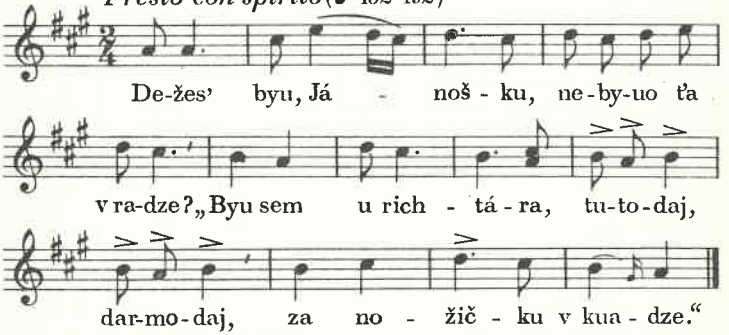

Prečo ťa, Jánošku,
do téj kuady dali?
„Pro tebja, duša má,
tutodaj, darmodaj,
že sme spouem spali.“

Nespali, nespali,
eném sme ležali,
naše černé očká,
tutodaj, darmodaj,
na sebja hledzeli.

73. DO POLEDNE ZASPAL

Žatevná

Púchovská dolina
Z vlast. zápisov

Andante moderato e tenuto (♩=88)

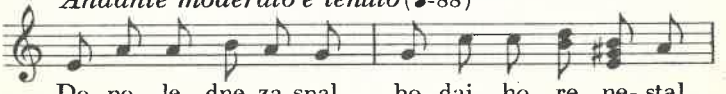

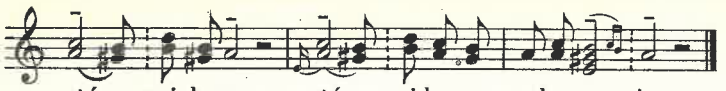

Ja som nezaspala,
ja som hore stala,
[: stávaj hore, :]
srdce moje!

Vidzelas' ma, milá,
čo som v poli oral,
[: stávaj hore, :]
srdce moje!

*

Vidzela, počula,
čos' na volky volal,
[: stávaj hore, :]
srdce moje!

74. DO ŠAŠU, DZEVEČKY, DO ŠAŠU

Tanečná pieseň

Bytčica (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

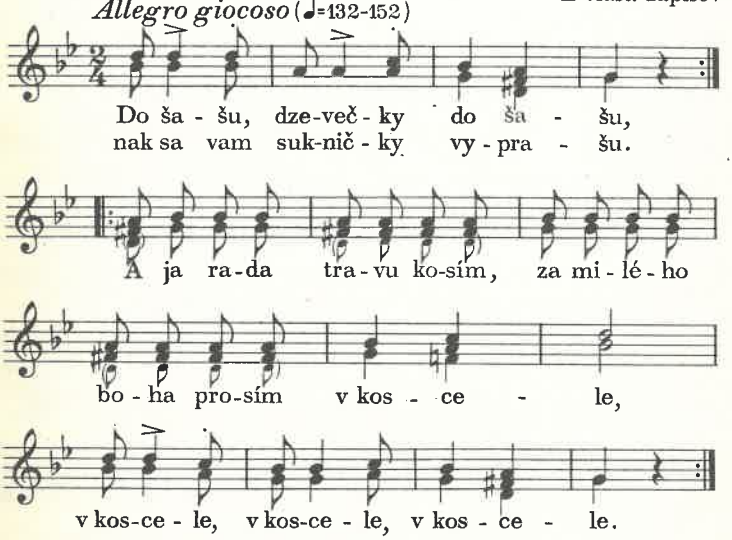

Zahraj mi, hudečku, jak umíš,
šak ty mím noženkám rozumíš,
zahrajže mi na strunečku,
nak vykrútim frajerečku,
ešte dnes, [: ešte dnes, :] ešte dnes!

75. DOBRU NOC, DOBRU NOC

Nočný spev mládencov po dedine

Nacina Ves (Zemplín)
Z vlast. zápisov

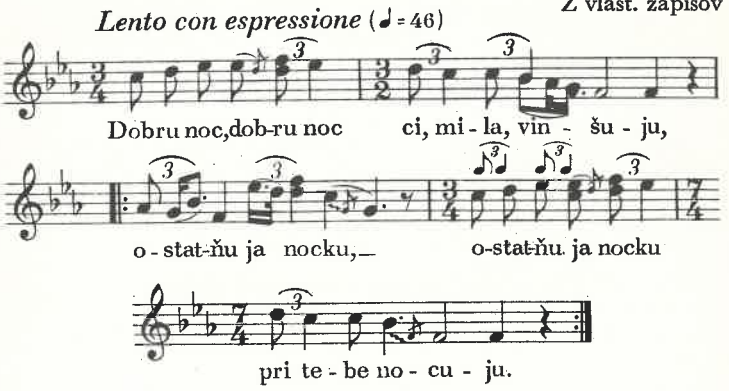

Ostatňu i peršu,
i ručku ci davam,
a to šicko zato:
ľubic ce prestavam.

76. DOBRÚ NOC, MÁ MILÁ, DOBRÚ NOC

Slov. sp. I, 13

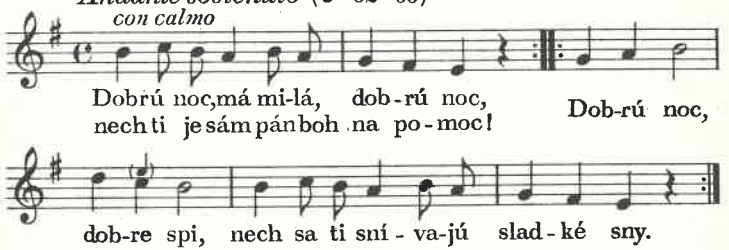

Dobrú noc, má milá, dobrú noc,
nech ti je sám pán boh na pomoc!
Dobrú noc, dobre spi,
nech sa ti snívajú o mne sny.

77. DOLINA, DOLINA

Kokava (Liptov)
Slov. sp. I, 452

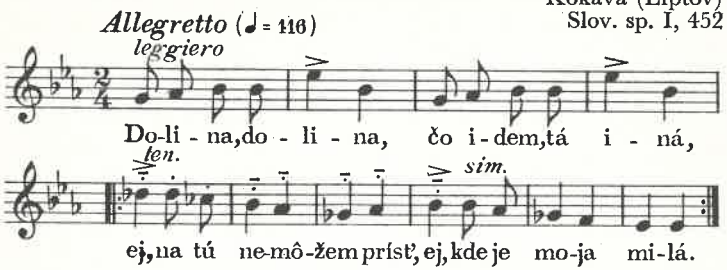

„Chodieval si, milý,
vo dne v noci do nás,
ej, a už sa mi teraz,
ej, do známosti nedáš!"

Akže sa ti, milá,
do známosti dati?
Ej, keď na teba pozrem,
priam musím zaplakati.

Dolina, dolina,
na doline ďatel,
ej, keď musím zanechať,
ej, frajerku pre mater!

78. DOLINA, DOLINA

Slov. sp. I, 154

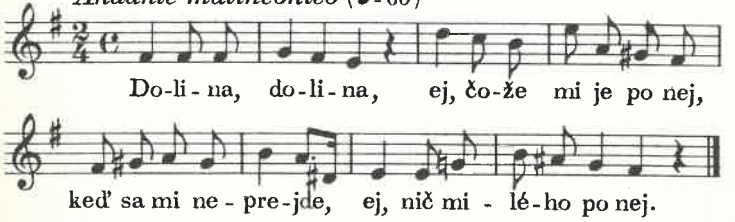

Bože môj, otče môj,
ej, v tej smutnej doline,
nik sa neopýta:
„Ej, dievčatko, čo ti je?"

Čože by mi bolo?
Ej, hlavička ma bolí,
hlavička ma bolí,
ej, srdiečko ma morí.

Čože by mi bolo?
Ej, hlavička ma bolí,
pre teba, milý môj,
ej, že sme sa ľúbili!

79. DOLINA, DOLINA

Tisovec (Gemer)
Slov. sp. II, 432

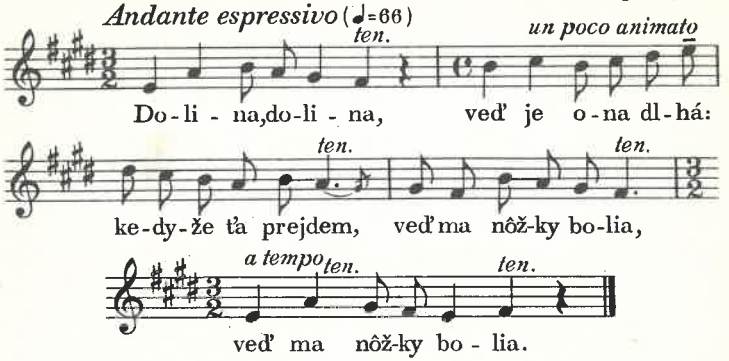

Bolí že ma, bolí
tá moja hlavička,
keď ma nešanuje
tá moja mamička.

Šanujže ma, šanuj,
mati moja, šanuj,
keď od teba pôjdem,
potom že nebanuj!

Kedy moja mati
bude banovati,
keď ja za jej stolom
budem ďakovati?

Čoby len za stolom,
ale aj za dvorom;
zostávaj tu, mati,
s milým pánom bohom.

Dala ma moja mať
za tu čiernu horu,
žeby som neprišla
ku nej na žalobu.

A ja tam tú horu
okolo obídem,
a ja k mej materi
na žalobu prídem.

A tak sa jej budem
žalostne žalovať,
čo sa jej až bude
srdce rozkrajovať.

80. DOST SOM CHODIU

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

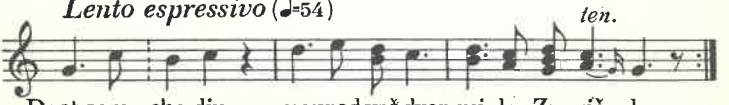

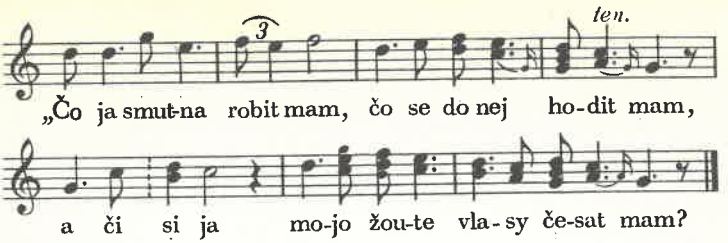

Čo by si se,
mila, do tej
vody hadzala,
ved ta tvoja mamka horko —
ťažko chovala.
Vo dne šila košielku,
v noci priadla kudelku,
tak te ona vychovala
mne za frejarku.

81. DRÁPCE, DRÁPCE, DRAPULENKY

Spev pri driapaní peria

Púchovská dolina
Z vlast. zápisov

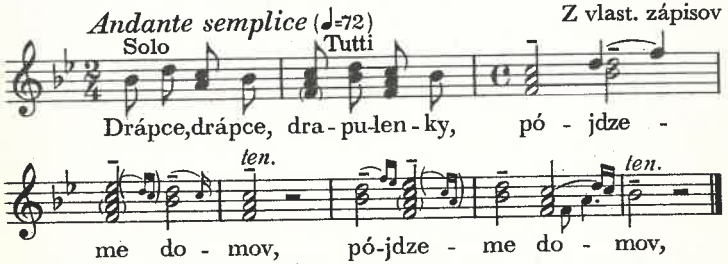

kerá najvác nadrápece,
[: doložce na mój! :]

82. DRIEME SA MI, DRIEME

Petrovec (Juhoslávia)
Slov. sp. III, 139

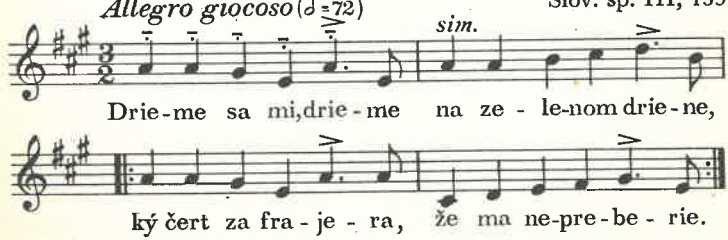

Preberaj, preberaj
na píšťalky dierke,
ej, ver' si vyberám
tie vrškárske dievke.

Tie vrškárske dievke
v zahrade sadaju,
kerá groš, kerá dva
na farbu dávaju.

Mara Melegová
na samý vrch dala,
a to šecko preto,
aby sa vydala.

83. DZIEVČA, DZIEVČA, KOLÁROVČA

Poľná pieseň

Dol. Maríková (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

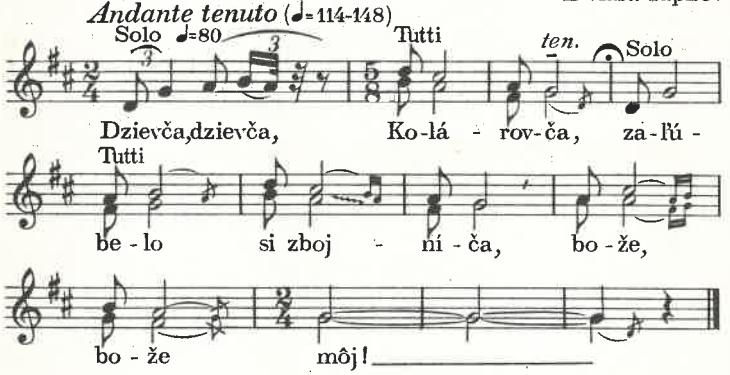

Janko, Janko, veľký zbojník,
vie po horách každý chodník,
bože, bože môj!

Každý chodník, každú cestu,
kerá ke kerému mestu,
bože, bože môj!

84. DZIVČE, DZIVČE, DAJ MI MALIN

Spev dievčat „v kolese"

Vranovské Dlhé (Zemplín)
Z vlast. zápisov

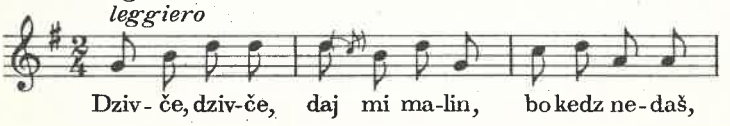

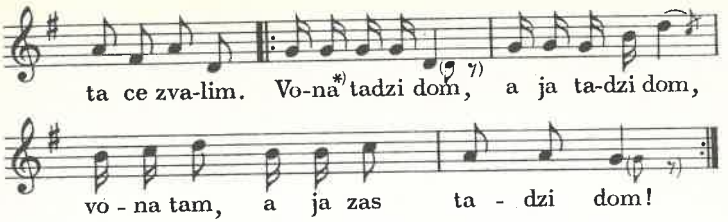

Bo ce zvalim do doliny,
poberem od ce maliny.

*

Nichto nezna, co me boli,
lem tot dochtor, co me hoji.

Neboli me žadna rana,
lem gambočky od bočkaňa.

Nebola me žadne kojsci,
lem gambočky od ľubojsci.

85. EJ, A TY DETVA, DETVA

Večerná fujarová

Detvianska Huta (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

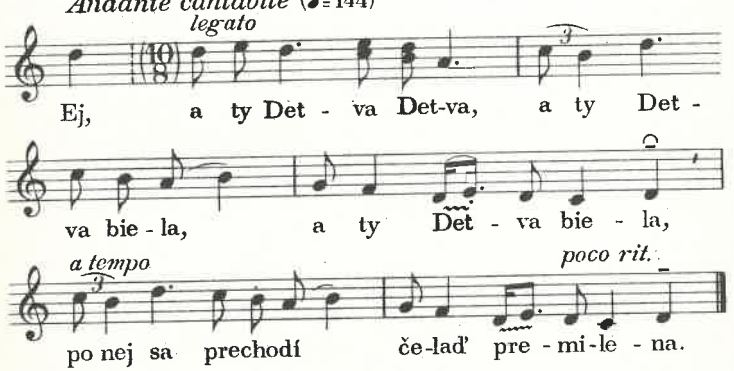

Ej, a ty Detva, Detva,
[: tam sa vyšie vršky, :]
po nich behávaju
mladych chlapcov nôžky.

Ej, nôžky moje, nôžky,
[: veru ste vy smelie, :]
keď ste behávali
po tých hôrkach smele!

*) Pridáva sa ku každej strofe.

86. EJ, ANI SOM NEMYSLEU

Pomalý čardáš

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

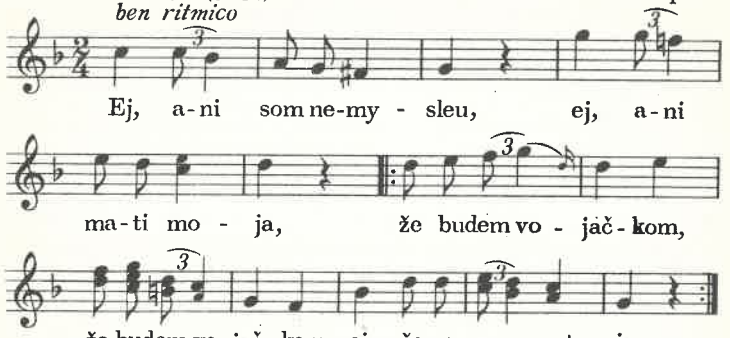

Ej, strojili, strojili,
ej, ani nepustili,
[: hned na pervom raze, :]
ej, hned me odobrali.

Ej, ked me odobrali,
ej, v Rožnave v tom dome,
[: zaplakala mati, :]
ej, i serdečko vo mne.

Ej, mati zaplakala:
„Ej, synu moj jediny,
[: chto me bude chovat, :]
ej, na moje starie dni?"

87. EJ, APOČKO, MAMOČKO

Pôvodne tanečná „do kolesa"

Passaic, N. J. (USA)
Z vlast. zápisov

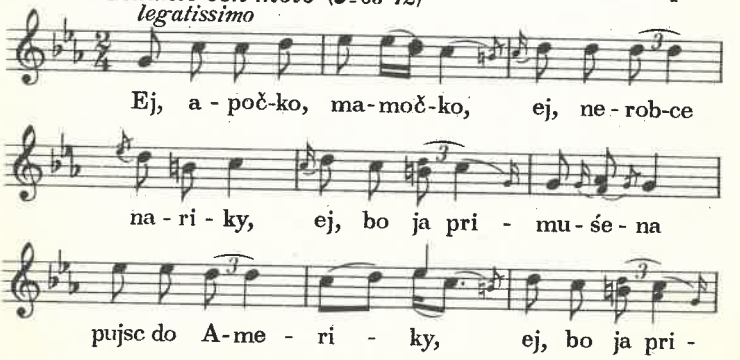

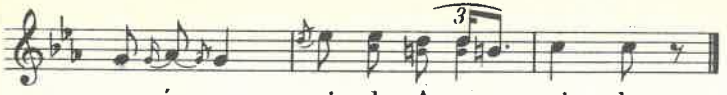

Ej, bo tota nepujdze,
čo ma milijony,*)
bo vona še oda,
choč pres jednej nohy.

Ej, až tedy budzece,
mamočko, narikac,
jag me nebudzece
iz valala čekac.

Ej, lem budzece čekac
listy z Ameriky,
co ja vam vypišu
svuj žaľ preveliky.

Ej, svuj žaľ preveliky
i svoju čežobu,
co ja ju mavala,
mamočko, za tobu!

*

Ej, a keby ja mala
kridelka orlovo,
oblecela by ja
morjo naokolo.

Ej, morjo naokolo,
calu Ameriku,
šedla by ja sebe
na joho**) fabriku.

*

Ej, Amerika poľo,
s ružami okolo
tamaľ še prechodzi
pocešene mojo.

*

Ej, pocešene, laska,
nevidzelam' dneška,
jutre pohotove
uvidzim abo ne.

88. EJ, BOŽE MUJ, CO MNE Z TEHO

Dlhá n/Cirichou (Zemplín)
Z vlast. zápisov

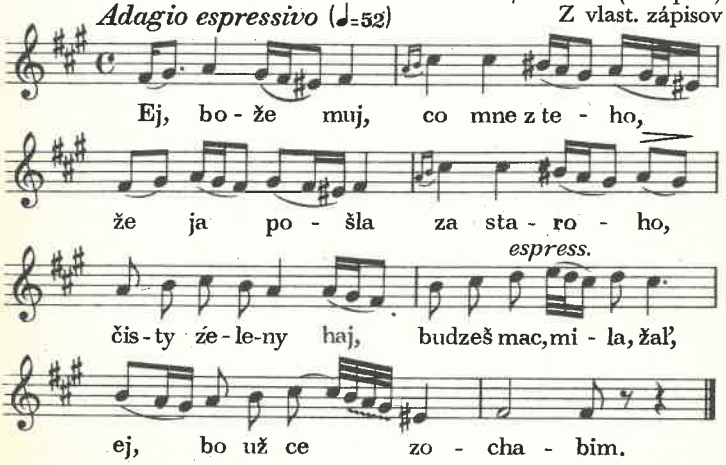

*) Každý 2. a 3. verš sa začína s „ej".
**) t. j. milého.

Stary lehne, śiva brada,
i ja by śe ľubic rada,
čisty źeleny haj,
budzeš mac, mila, žaľ,
ej, bo ja ce zochabim.

89. EJ, BUDZE VOJNA, BUDZE

Bracovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

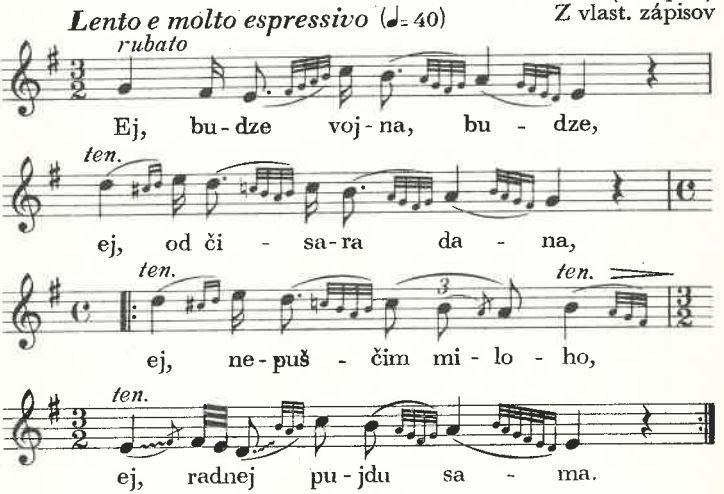

Ej,*) nepuščim miloho
do vojny vojovac,
radnej pujdu sama
śveta vyprobovac.

Ej, budu śe mi pytac
najstarši panove:
„Pre koho śi, dzivče,
na tej strašnej vojne?“

Ej, povim, že pre brata,
povedzą: „Ne pravda!“
Povim pre frajira.
„Pravda spravodliva!“

*

Ej, Bilograd, Bilograd,
bilogradske mosty,
dze śe nachadzaju,
ej, z bilych chlapcov kosci.

*) Každý verš sa začina s „ej“.

90. EJ, ČO SOM UROBILA

Stará Pazová (Juhoslávia)
Z vlast. zápisov

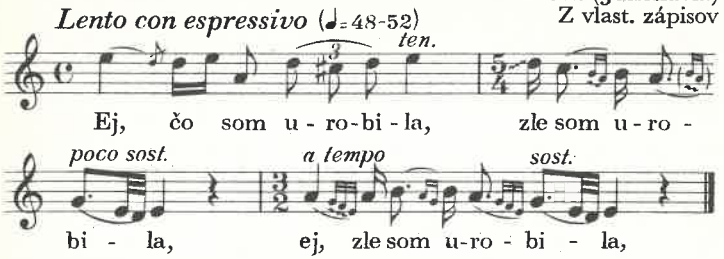

ej, že som za jednyho
šeckych opustila.

Ej, opustila som ja
sokola za páva,

ej, tašla by ho hľadať,
neviem, de sadáva.

Ej, sadáva, sadáva
susedovom dvore,

ej, susedovom dvore
na suchom javore.

Ej, dadia mily pán boh,
že ho vetrík zveje,

ej, zvejčže ho, zveje
pred maštalskie dvere,

ej, pred maštalskie dvere,
pred tie kone vranie.

91. EJ, DAJCE ME, MAMOČKO

Svadobná

Vyšné Ladičkovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

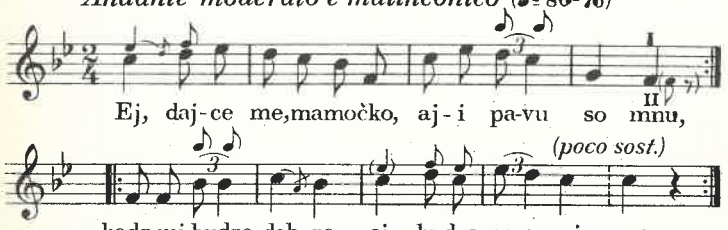

Ej, išče neminulo
dva dni, dva nedzele,
už pava zlecela,
ej, pod mamčino dzvere.

Ej, jak mac uvidzela,
horko zaplakala:
„Už moja dzivočka,
ej, do nevoli spadla!“

„Ej, viňce me, mamočko,
z tej biedy, nevoli,
budu vam umyvac,
ej, vašo bile nohy."

„Ej, choč by ši umyla,
totu vodu pila,
nehodnam' ce vyňac,
ej, bom' ce zatracila."

92. EJ, DALA SOM SI ČIŽMY PLÁCAŤ

Tanečná pieseň

Horný Dačov Lôm (Hont)
Z vlast. zápisov

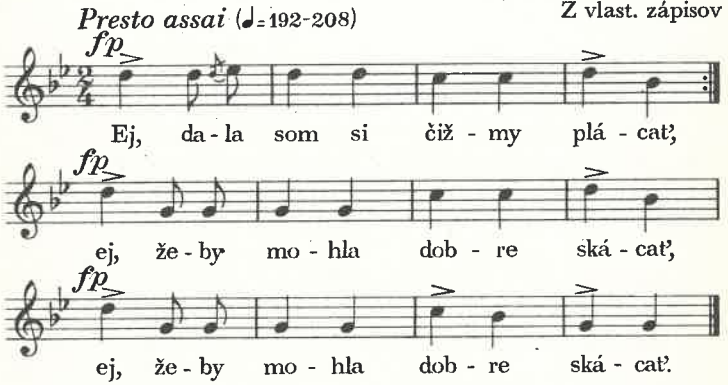

Ej, ešte som si dala podšiť,
ej, žeby mohla dobre skočiť!

Ej, štveri trieske, päť opalkov,
ej, oženiu sa Paľko Vargov.

*

Ej, skadeže mu hudci boli?
Ej, zo Bzovíka bandurovi.

93. EJ, DARMO MI JE, DARMO

Fujarová melódia („Tichá nôta")

Detvianska Huta (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

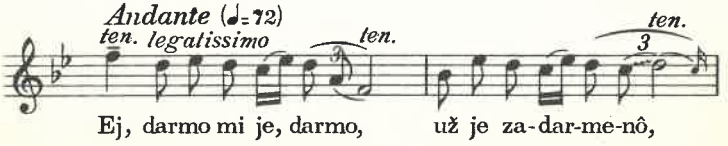

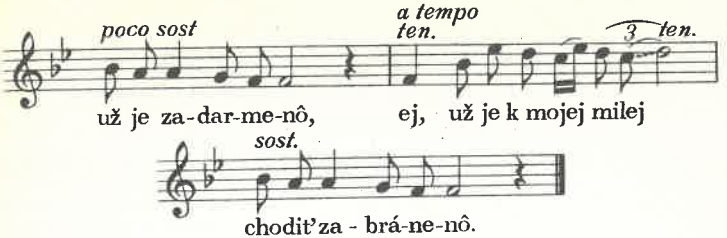

*

Ej, načúvaj ma, milá,
[: načúvaj na uhle, :]
ej, ako šuhajkova
fujarôčka mumle.

Ej, fujara trombita,
[: dukátmi vybitá, :]
ej, ktože ju vybíjau,
sedem rôčkov zbíjau.

94. EJ, DOLINA, DOLINA

Na lúkach

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

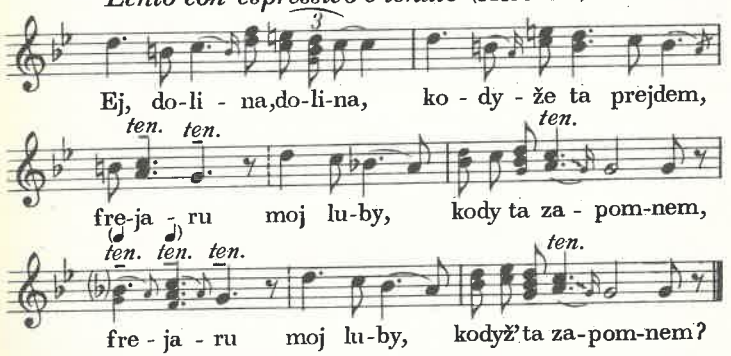

Ej, už som zapomnela,
na koho som kcela,
na tebe, šuhaju,
nemožem docela.

Ej, hore tou Rejdovou
strieberna retazka,
kedyže se zejde,
mily, naša laska?

*

Ej, braňaže mi, braňa
od môjho frejara,
možu mi nebranit,
bo mi nezabraňa.

Ej, vtody mohli branit,
ked počau k nam chodit,
teraz je už darmo,
bo už chodi davno.

*

Vyndi, mila, naverch,
pozri do doliny,
či smo narouno
lasku rozdelili.

„Ej, ne rouno, ne rouno,
tebe viac zostalo,
to mojo serdečko
plakat neprestalo."

*

Ej, ja pozeram hore,
ty pozeraš dolu,
nemožno se videt
čez tu hustu hôru.

Ej, dajmo si, mily môj,
tu hôru pretati,
žeby smo si mohli
v oči pozerati.

*

Ej, obed mi je, obed,
obed ku obedu,
už moj frejar žene
ovce ku košaru.

Ej, ovce ku košaru
a volky ku ždžaru,
obed mi je, obed,
obed ku obedu.

Ej, obed mi je, obed,
alebo už po nom,
bo už v mojom bruchu
zvona velkym zvonom.

Ej, po obede jedna,
vera by ja jedla,
po obede dve su,
obed mi nenesu,
po obede štyri,
nese mi moj mily.

*

Ej, rozlučže me, bože,
s tymto svetom marnym,
jak si ma rozlučiu
s tym šuhajkom švarnym!

Ej, rozlučže me, bože,
nebudem banovat,
či vo dne, či v noci
budem ti dakovat!

*

Ej, večier mi je, večier,
večier verchovaty,
pusteže nas domov,
naš pan horar zlaty.

Ej, ked nas nepustite,
my vam uteknemo,
my vam vašo jamky
kopat nebudemo.

95. EJ, DUBY, DUBY

Radoma (Šariš)
Z vlast. zápisov

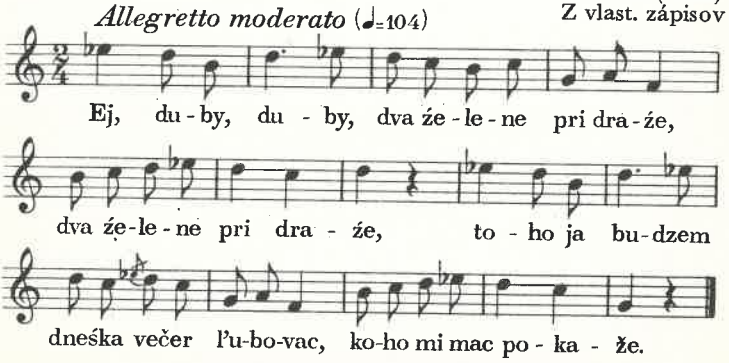

Ej, prišli do nas
dva hajduci červene,
ej, co mi budu
dneška večer ľubovac
mojo ličko rumene.

Ej, neľubilam'
hajduka červenoho,
ej, ľubilam' ja
moho Janka biloho,
moho Janka biloho.

96. EJ, DUBY, DUBY

Nový Šaštelek (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

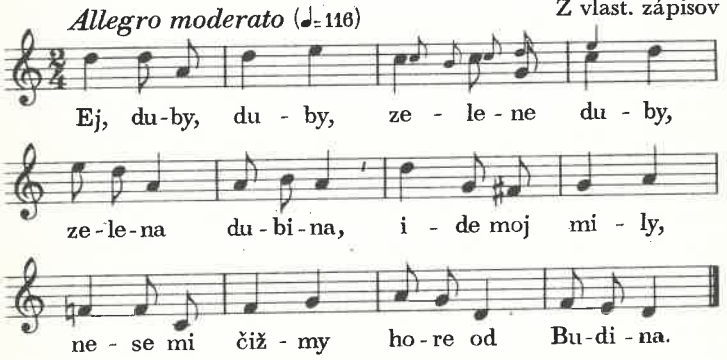

Ej, ide, ide,
listeček piše
s černym (j)atramentem
a ja mu budem,
až sa s nim zendem,
se sreblem, se zlatem.

97. EJ, DZIVČE, DZIVČE

„Straškom" pri priadkach

Dlhá n/Cirochou (Zemplín)
Z vlast. zápisov

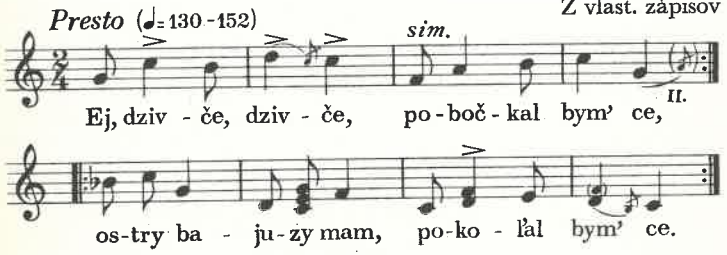

Pokoľal bym' ce,
byś' pamätala,
kedy śi huncuta
frajira mala.

98. EJ, FRAJIROČKO MOJA

Hažin (Zemplín)
Z vlast. zápisov

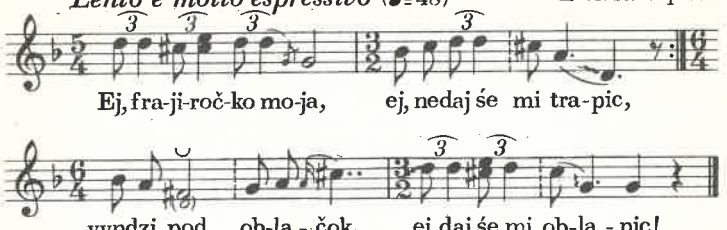

Ej, vyšla pred oblačok,
ej, dala še oblapic.
Jaky to čežky žaľ,
ej, frajirku zochabic!

99. EJ, HOJ, NECHOCE, KOŇARE

Koniarska

Dlhá n/Cirochou (Zemplín)
Z vlast. zápisov

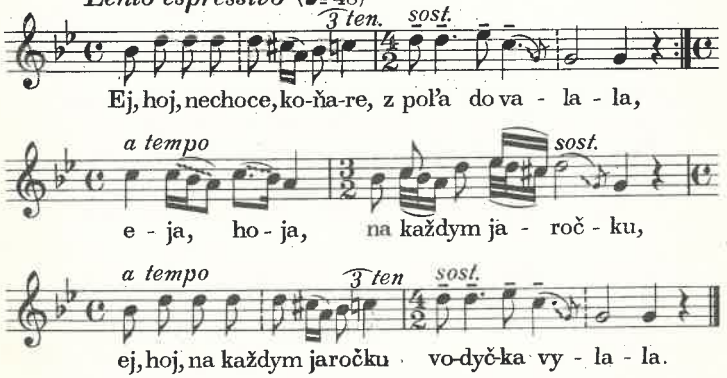

*

Ej, hoj, pošol bym', pošol bym'
s koničkami na noc,
eja, hoja, a tebe, ma mila,
ej, hoj, a tebe, ma mila,
šťeślivu dobru noc!

Ej, hoj, dobru noc, dobru noc,
ale ne každomu,
eja, hoja, lem tomu dzivčecu,
ej, hoj, lem tomu dzivčecu,
co chodzu gu ňomu!

100. EJ, HOJ, POKARALO POPA

„Do koľesa“

Megeš (Šariš)
Z vlast. zápisov

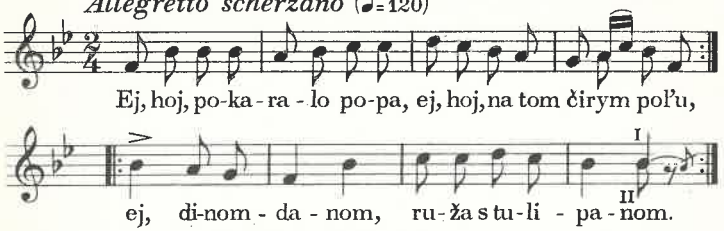

Ej, hoj, nechcel vyspovedac,
ej, hoj, frajiročku moju,
ej, dinom — danom,
ruža s tulipanom!

101. EJ, HORA, HORA

Čardáš

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

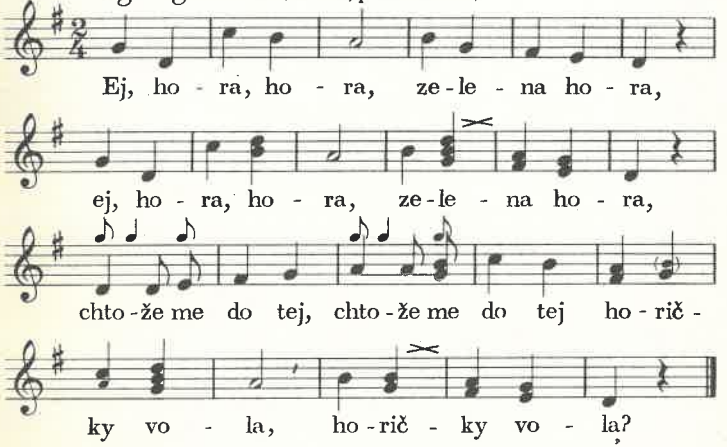

Vola me, vola
frejarka moja:
„Pod k nam, šuhajku,
sama som doma!

Ej, sama, sama,
šitkie v kostele,
pod k nam, šuhajku,
do mej postele!“

*

Čo robiš, ďouča,
v haji zelenem?
„Vijem pierečko
z ruži červenej."

Ked ho uviješ,
komuže ho daš?
„Tebe, šuhajku,
ked prideš do nas."

Zasiau som žitko,
zešla pšenička,
čože je lepšie
jako ženička?

102. EJ, HORY, HORY

Lučivná (Spiš)
Slov. sp. I, 36

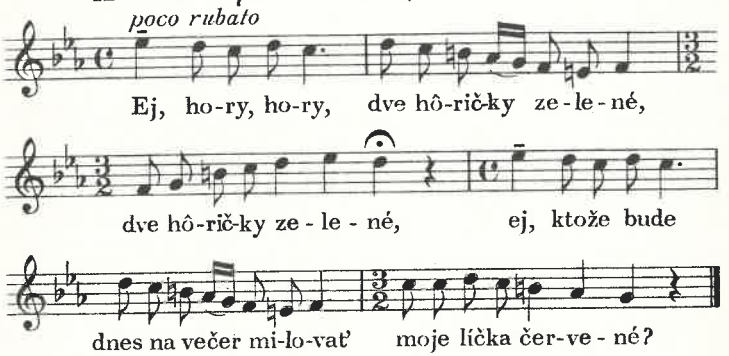

Ej, príde Janko,
moje srdce milené,
ej, iste príde
a ten bude celovať
moje líčka rumenné.

103. EJ, HRAJTEŽE MI, HRAJTE

Pomalý čardáš

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

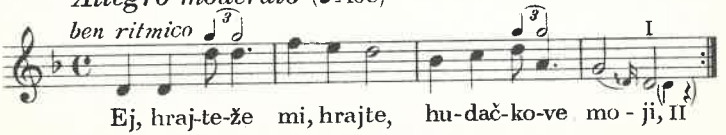

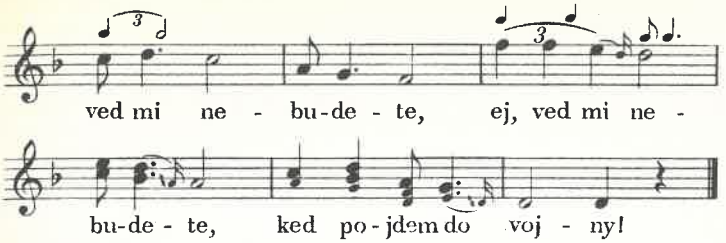

Ej, ani mi nehraju,
ej, ani nebubnuju,
[: ale mi konička, :]
ej, na vojnu šafuju.

Ej, neplačte vy, mamko,
ej, za to, že som vojak,
[: ale nad tym plačte, :]
ej, chto vas bude chovat.

104. EJ, KEBY TI, FRAJER MÔJ

Dievčenský tanec „Čuchom"

Važec (Liptov)
Z vlast. zápisov

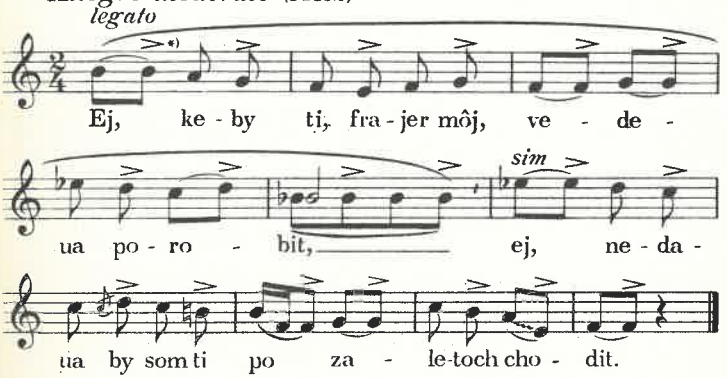

Ale by ti daua
po tom našom dvore,
že by neraniuo
to srdečko moje.

Frajere, frajere,
neštiastni frajere,
ved mi za vami
srdce kameneje.

*

*

Zalety, zalety,
neštiastnie zalety,
museu som sa vratit
od samej Lehoty.

*) > nie v obvyklom význame, ale iba ako vlnenie melódie.

105. EJ, KEĎ JA Z DETVY POJDEM

Fujarová

Detvianska Huta
Z vlast. zápisov

Andante espressivo (♩=63-72)

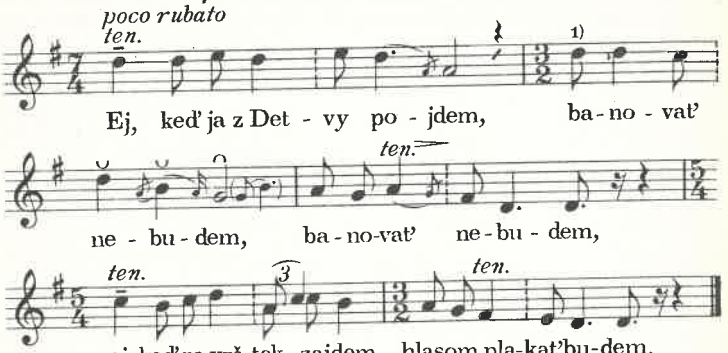

Ej, keď stadeto pojdem,
upletiem zahradku,
mojej frajerôčki
nahám na pamiatku.

*

Ej, a ty Detva, Detva,
kto ťa rozveselí,
keď ja tu nebudem
iba do jeseni?

Ej, v tej Detve dva duby,
nič sa mi neľúbi,
na Kriváni tretí,
ta mi srce letí.

*

Ej, keď si ja zaspievam
hore Detvou v noci,
ej, nejedna panenka
na okno vyskočí.

Ej, na okno vyskočí,
predo dvere vynde,
ej, čože to za šuhaj
po dedine ide?

*

Ej, dívali sa páni
spoza vrch Poľany,
ej, ako sa Janíček
valaštičkou bráni.

Ej, Poľana, Poľana,
celá si zoraná,
ej, chlapci ťa zorali,
keď sa pasovali.

*

Ej, veď som si pomysleu
na detvianskom moste,
ej, hodím sa do vody,
nebudem v árešte.

106. EJ, KEĎ SA, MILÝ

Hor. Tisovník (Novohrad)
Z vlast. zápisov

Andante espressivo (♩=62-66)

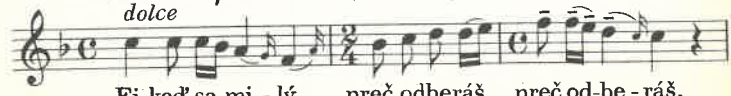

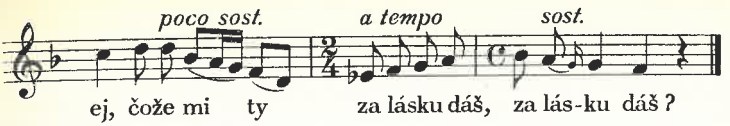

Ej, nahám ti ja
strom zelený,
ej, zasaď si ho
predo dveri!

Na tom strome
šatka biela,
to ti bude
na znamenia.

A v tej šatki
zlatý nožík,
narežže si
na rovášik.

Narežže si
každý týždeň,
kedy ti ja
z vojny prídem!

Ak neprídem
o rok, o dva,
nečakaj ma,
milá, nigda!

107. EJ, KEĎ SOM IŠOU PO ULICI V NOCI

Nadlac (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

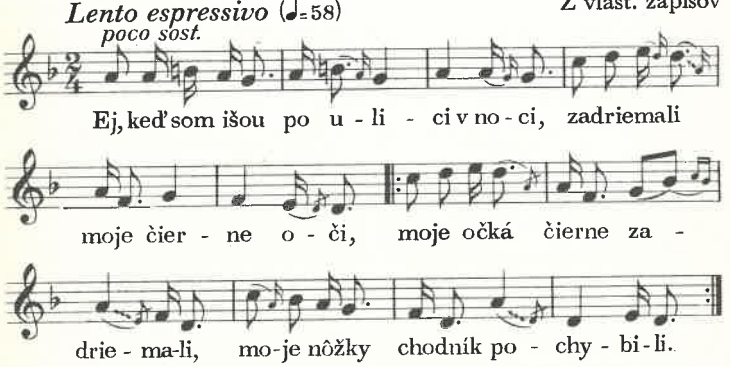

Ej, keď som išou k voľačímu domu,
hneď som sa ja nič neúfau tomu,
pustila ma edna švárna žena,
nak ju za to sám pán boh požehná.

Sám banujem, že som to vykonau,
nevodlujem, koho som milovau,
nevodlujem, ani nezvestujem,
radšej nech ja z toho sveta zídem.

108. EJ, KED SI JA ZASPIEVAM

Večerný spev mládencov na dedine

Važec (Liptov)
Z vlast. zápisov

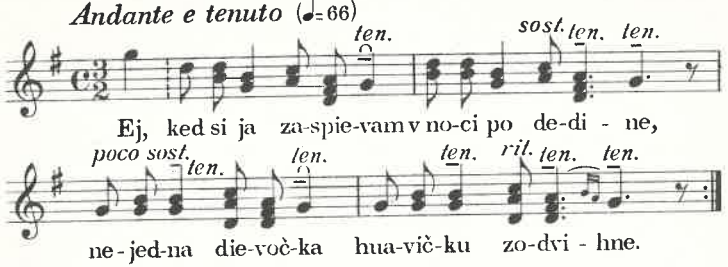

Ej, ked si zaspievam
v noci o pounoci,
nejedno diefčatko
do obločka skoči.

Ej, porubem, posekam
s ostrof sekerečkof,
koho najdem ležat
s mojof frajeročkof.

*

Ej, nechot, ty, kamarat,
ku mojej frajerke,
že tia nevynesu
v krvavej košielke!

109. ÉJ, KONE MOJE, KONE VRANÉ

Sv. Jány (Záhorie)
Z vlast. zápisov

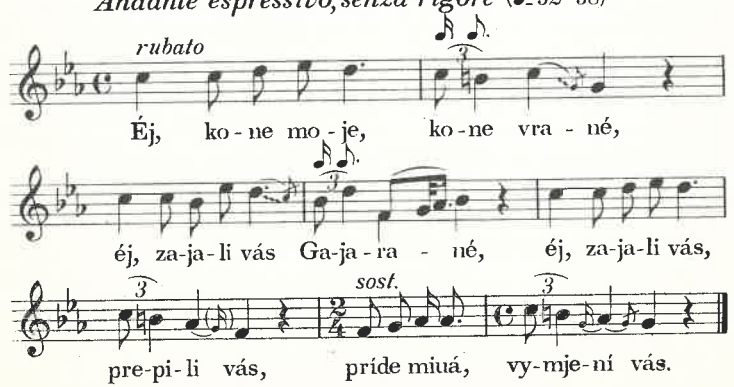

Éj, išua miuá k richtárovi:
„Vrácte kone šuhajovi,
éj, dám vám za ne tri tolare,
vrácte kone rizovrané!“

110. EJ, ĽUĽUŽE MI, ĽUĽU

Uspávanka

Jenkovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

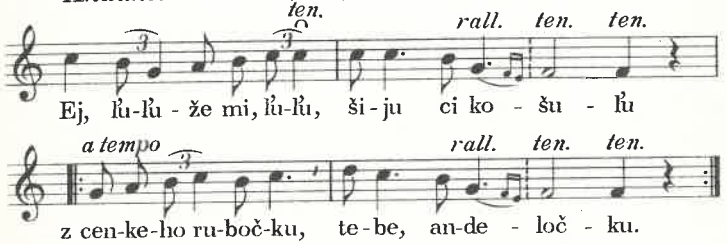

Ej, koliš še mi, koliš,
kolisočko nova,
koliše še u ce
dzecinočka moja.

*

Ej, hajuže mi, haju,
pujdzeme do raju
na bily kvitočky,
dzecku do ručočky.

*

Ej, haju, hajovočky,
nit doma mamočky,
pošla na maliny
z hory do doliny.

Ej, a išče mi čuču,
bohu ce poruču,
bohu jedinomu,
duchočkoj svatomu.

111. EJ, MAU SOM PEKNÚ MLADU ŽENU

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

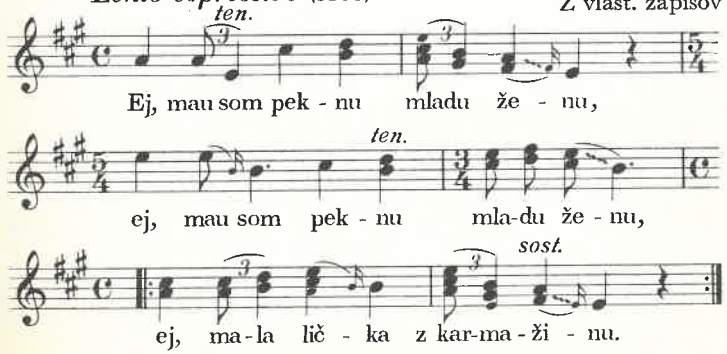

Ej, nežiu som s nou lem dva leta,
ej, ziau mi ju boh z toho sveta.

Ej, a ja za nou tak banujem,
ej, do Prešova povandrujem.

Ej, a z Prešova do Budina,
ej, moja pekna, mlada žena!

112. EJ, MÁM JA KOŇA FAKU

Liptov
Slov. sp. I, 182

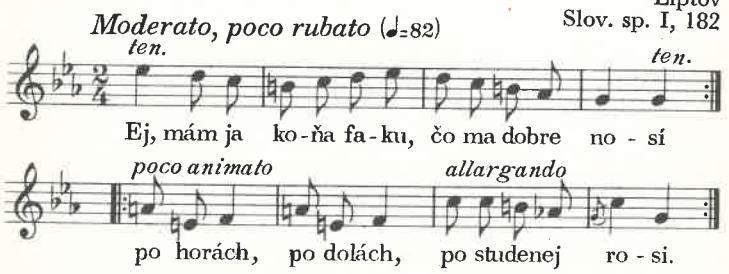

Ej, mal som sýkorenku,
zlámala si nôžku,
podaj mi, má milá,
čerstvej vody trošku!

Ej, mal som frajerečku
ako iskerečku,
ale ma sklamala,
strela v jej srdiečku!

113. EJ, MILA MOJA, MILUJEM CE

Spev dievčat „v koľeše"

Vranovské Dlhé (Zemplín)
Z vlast. zápisov

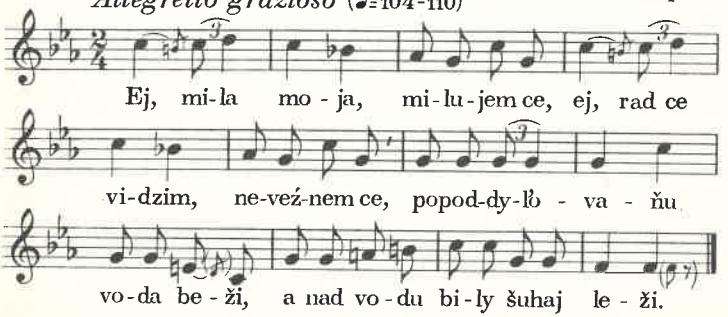

Ej, rad ce vidzim od maľučka,
ej, bo si cenka, neveľučka.

Ej, a muj mily z Kelebeša,
ej, a čom že ce neobeša?

114. EJ, NA KOŠICKEJ TURNI

Spev dievčat „v koľeše“

Lastomir (Zemplín)
Z vlast. zápisov

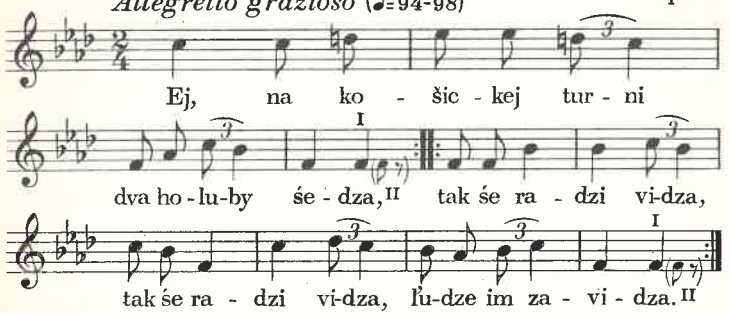

Ej, ľubme my še, ľubme,
jak my še ľubili,
[: naj nam zavidza, :]
jak nam zavidzeli.

Ej, keby bula znala,
že še rozejdzeme,
[: bula by ci dala :]
perečko želene.

Ej, perečko želene
z košickoho poľa,
[: to na rozlučene, :]
draha dušo moja.

115. EJ, NA VRCHU JAVORÍ

Zbojnícka
Fujarová melódia

Hor. Tisovník (Novohrad)
Z vlast. zápisov

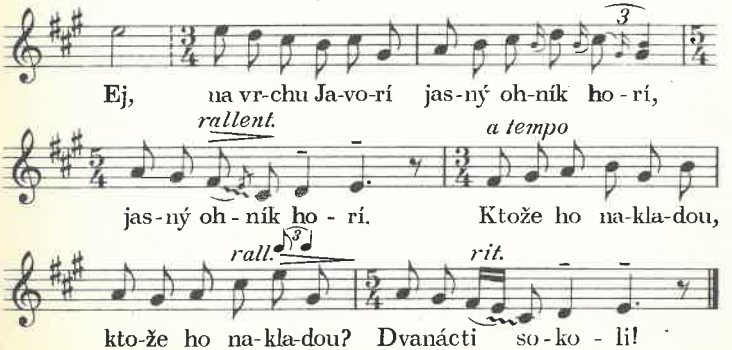

Ej, kamaráti moji, tu ma nenahajte,
pod javor zelený pochovať ma dajte!

*

Ej, hore Detvou idem, na nebo nepozrem,
všetko ľudia vravia, že si hrdo vediem.

Ej, hrdo si nevediem, ešte si len budem,
tym detvianskym dioukam na truc robiť budem.

116. EJ, NEBUDEM ROLNIKOM

Zbojnícka

Važec (Liptov)
Z vlast. zápisov

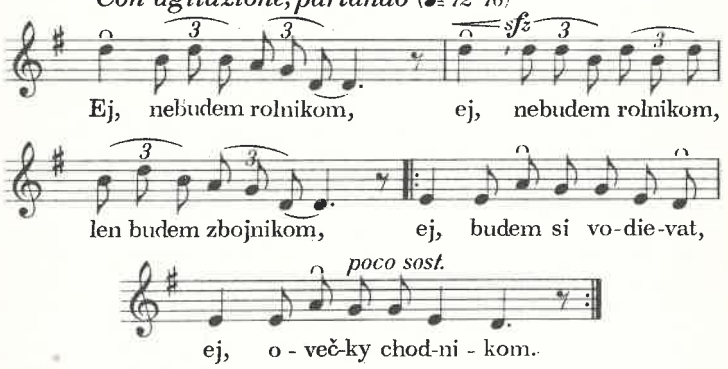

[: Ej, ovečky chodnikom, :]
kozičky gruniami,
ej, budem sa probovat,
ej, z liptovskyma panmi.

[: Ej, šibeniček sedem :]
a ja chuapec jeden,
ej, chtoru si vyberiem,
ej, na tej viset budem.

*

117. EJ, NEPI, KOŇU, VODU

Nočná pieseň pastierov koní

Dlhá n/Cirochou (Zemplín)
Z vlast. zápisov

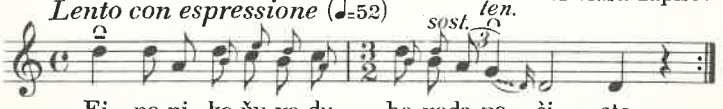

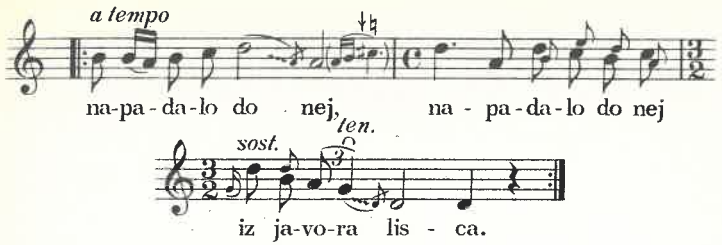

*

Ej, koňare, koňare
dze sce kone paśli,
[: stracila ja vinok, :]
chtori sce ho našli?

„Ej, nenašli, nenašli,
ale sme vidzeli,
[: jak vun dolu plaval :]
po cichym Dunaji."

118. EJ, PIŠTELOČKA MOJA

Valaská, tiež „Do krutu". (♩= 158)

Andante moderato e tenuto (♩=82)

Važec (Liptov)
Z vlast. zápisov

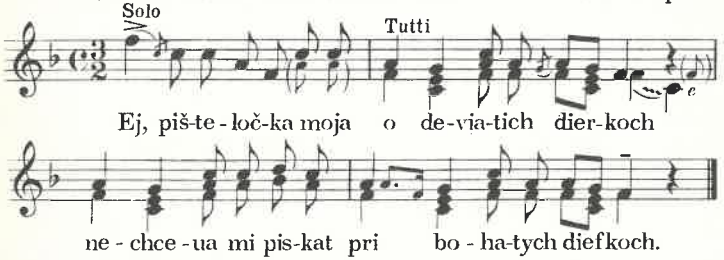

Ej, len som si pomysleu
na jednu chudobnu,
priam mi zapiskaua
na dieročku spodnu.

Ej, ked som si pomysleu
na jednu bohatu,
priam mi zapiskaua
na dierku deviatu.

119. EJ, PONDELOK RANEČKO

Larghetto, poco rubato (♩=62)

Nadlac (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

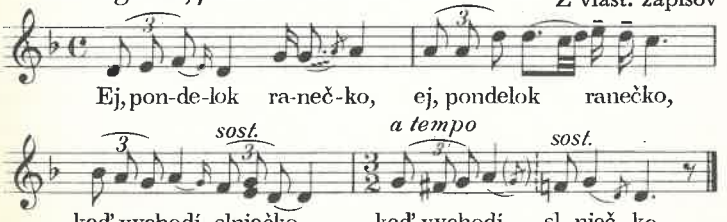

oprelo sa na stenu,
na kráľovu zahradu.

V tej zahrade devečka,
čo uvíja pierečka.

Keď už edno uvila,
diabou sa k nej dobíja.

Keď už druhô uvila,
už sa druhý dobíja.

Prišou edom mládenec:
„Daj mi, dievča, ten venec!"

„Čerta si ty mládenec,
ty si z pekla šibenec."

„Sadaj, dievča, na koňa,
tajdeme my do raja,

tajdeme my do raja,
kde si nikda nebola,

ani otec, ani mať,
ani sestra, ani brat."

Keď už prišli pred peklo:
„Otvor, starý, to peklo!

Dajteže jej smolu piť,
nak privyká s nami byť."

Keď za prvý vypila,
hneď napoly omdlela.

Keď za druhý vypila,
plameňom sa chytila.

Keď za tretí vypila,
celá blkom horela.

„Pusteže ma na pole,
nak ma vetrík preveje!

Kto tam bude na poli,
odkážem si materi,

chová doma tri dcéry,
nak im nedá po vôli!

Mne po vôli dávala,
do škole ma nedala,

do škole ma nedala,
do krčmy ma poslala."

120. EJ, POZERALO DIEVČA

Na lúkach

Kubínska Hola (Orava)
Z vlast. zápisov

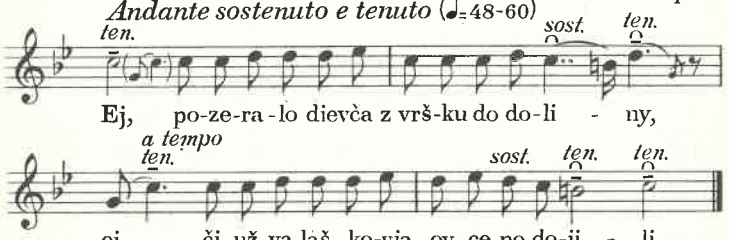

Ej, už ich podojili,
už ich zaháňajú,
ej, už sa na tej hore
búčky zelenajú.

Ej, vtedy sa mi, vtedy
dievča spodobalo,
keď si (v) bystrej vodi
nôžky umyvalo.

*

121. EJ, PRED HOSTINCOM HUDCI HUDÚ

Slov. sp. I, 277

Allegro assai (♩=136,160)

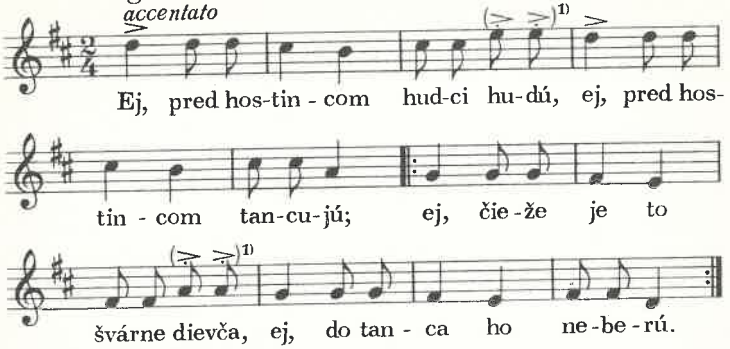

Ej, má kabátik damaškový,
ej, a sukničku zelenú;
ej, čieže je to švárne dievča,
ej, do tanca ho neberú.

122. EJ, PRETO ME, BOŽE MUJ

Regrútska „žalobna"

Bracovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

Lento con espressione (♩=46-70)

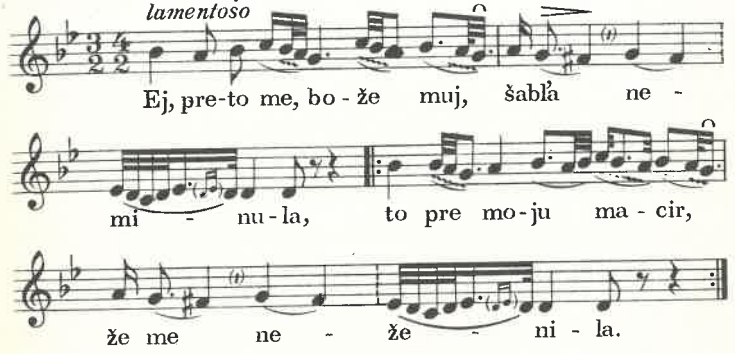

Ej, že me neženila
tym dvacatym ročku,
[: že mi nedala vźac :]
moju frajiročku.

[1]) akcenty hudcov.

123. EJ, PRŠALO, TMA BOLO

Pieseň svadobného sprievodu

Piešťany (Považie)
Z vlast. zápisov

Allegro leggiero (♩=126)

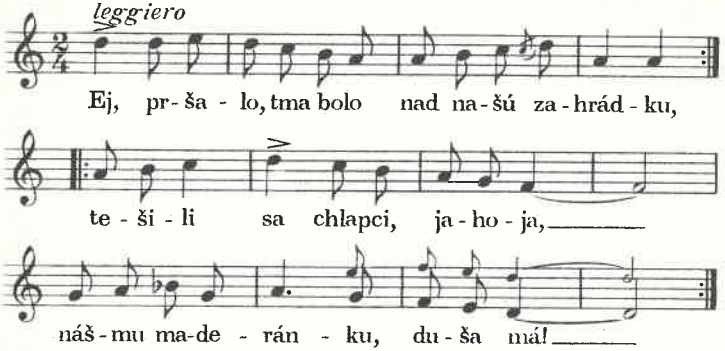

Ej, netešte sa, chlapci,
mójmu maderánku,
u suseda majú, jahoja,
červenú fijalku, duša má!

Ej, čo ma po fijalke,
ked mi ništ nevoní,
čo ma po frajírke, jahoja,
ked mi neni k vóli, duša má!

Ej, čo by bola k vóli
occovi, materi,
ale není k vóli, jahoja,
mójmu srdínkovi, duša má!

Ej, tak mi povedali
na horách ftáčence,
že mi neotvórá, jahoja,
v Píščanoch díščence, duša má!

Ej, ked mi neotvórá,
nebudem sa prosit,
sannem ja na kona, jahoja,
budem šablu nosit, duša má!

124. EJ, RUŽA, RUŽA

Keď zavíjajú mladuchu

Bracovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

Andante cantabile (♩=69-84)
dolce espressivo

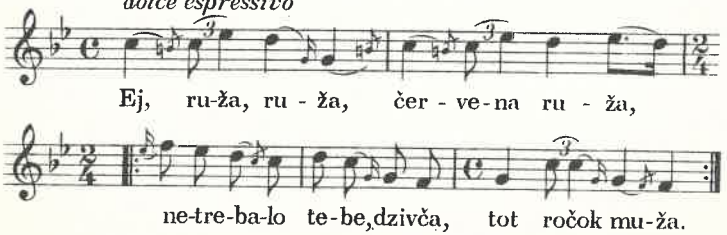

Ej, oves, oves,
žeľeny oves,
na ďabla ši zaňho išla,
ked nema mores.

Ej, duby, duby,
žeľene duby,
na ďabla ši zaňho išla,
ked nema zuby.

Ej, jarec, jarec,
žeľeny jarec,
naco ši še odavala,
ked neznaš tanec?

Ej, trava, trava,
žeľena trava,
na co ši še odavala,
ked nebars zdrava?

Ej, lena, lena
žeľena lena,
jaka z mojej frajiročky
prekrasna žena.

Ej, žitko, žitko,
žeľene žitko,
naco ši še odavala,
ked neznaš šicko?

Ej, oves, oves,
žeľeny oves,
naco ši še odavala,
ked neznaš mores?

Ej, ruža, ruža,
červena ruža,
netrebalo tebe, dzivča,
tot ročok muža.

125. EJ, SLNIEČKO HORÚCE

Na lúkach

Vyšny Sliač (Liptov)
Z vlast. zápisov

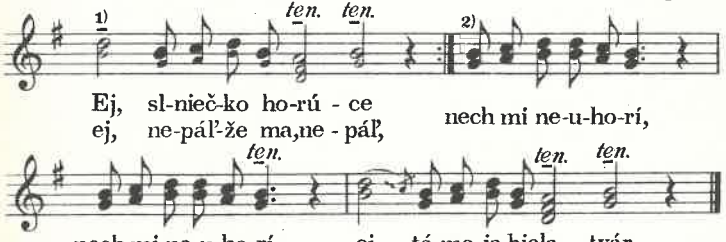

Ej, a keď mi uhorí,
ej, veru ma zabolí,
ďaleko je šuhaj,
ej, čo mi ju zahojí.

*

Ej, veru je veselo,
ej, komu je veselo,
a mne je, bože môj,
ej, srdce zarmútenô.

Ej, to moje srdiečko
ej, i plače, i spieva,
od veľkieho žiaľu,
ej, nevie, čo robieva.

Ej, žiale moje, žiale,
ej, kde sa mi beriete,
vari sa na mojom,
ej, srdiečku sejete?

*

Ej, ďaleko je hora
ej, od širieho poľa,
ešte som ja ďalej,
ej, od mojho frajera.

Ej, veselô to pole,
ej, kde je srdce moje,
ešte je veselšie
ej, kde je obidvoje.

*

[1]) Dvojhlas až pri opakovaní.

[2]) ♪♪♩ ♪♪♩ 𝄽 | (ako si to deklamácia žiada).

Ej, to moje srdiečko,
ej, na dvoje sa delí,
v jednom kúte plače,
ej, v druhom sa veselí.

Ej, veselá horička,
ej, kde spieva Hanička,
veselší grúníček,
ej, kde rúbe Janíček.

*

*

Ej, trávička zelená,
ej, po jednej ťa zbieram,
nie raz ani nie dva,
ej, pri tebe zaspievam.

126. EJ, SPI, JANIČKO, SPIŽE

Uspávanka

Lučivná (Liptov)
Z vlast. zápisov

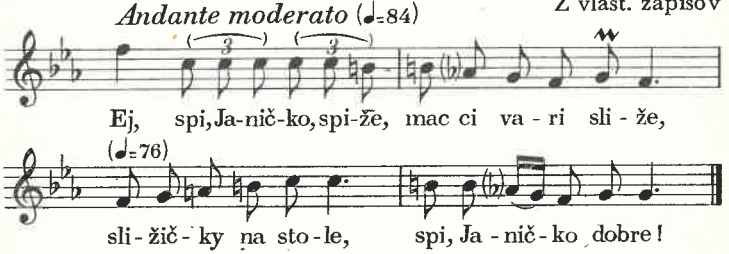

*

Ej, spiže mi, spiže mi,
syn moj premilený,
maci ci umrela,
ocec sa ci žení.

127. EJ, SPI, ŽENO, SPI, ŽENO

Čardáš

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

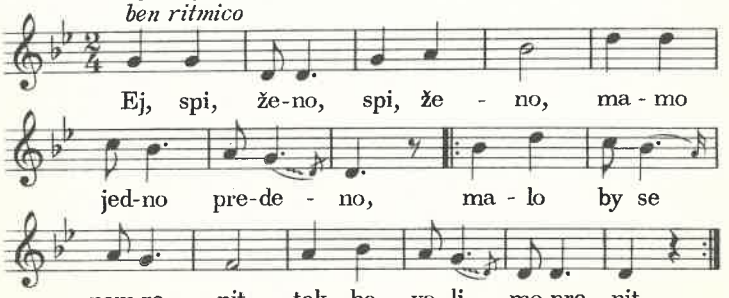

Ej, spi, ženo, spi, ženo,
ved si se vyrobila,
ved si mi na svitaňu
kravičky podojila!

128. EJ, SPIEVALA BY HLASOM

Na lúkach

Záskalia (Orava)
Z vlast. zápisov

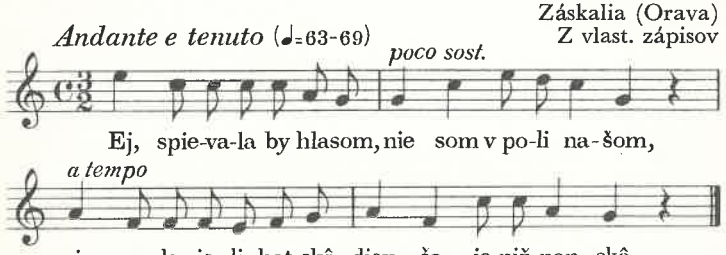

Ej, duje vietor, duje,
a to všetko od hôr,
ej, frajerečka moja,
otvorže mi, otvor!

Ej, duje vietor, duje
po jačmenom klase,
ej, každý frajer pozná
frajerku po hlase.

Ej, duje vietor, duje
po zelenej tráve,
ej, azda mi vyduje
z môjho srdca žäle.

Ej, žäličku, žäličku
na mojom srdečku,
ej, vezmi mi ho, bože,
aspoň polovičku!

129. EJ, ŠVIC, MEŠAČKU, JASNO

Trembitová melódia[1])

Koromľa (Zemplín)
Z vlast. zápisov

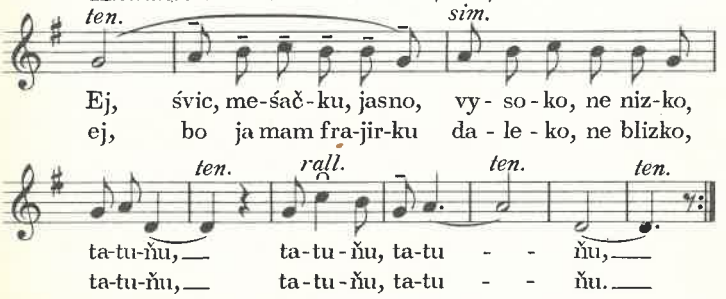

[1]) Pôvodom z karpatských Polonín.
*) Tatuňu... pridáva sa v každej strofe.

Ej, bo ja mam frajirku
na trecim valale,
tatuňu, tatuňu, tatuňu*)
ej, pokľa gu nej dojdu,
i mešačok zajdze.

Ej, volalo me dzivče
do široho poľa,
ej, že mi kupi kantar
na biloho koňa.

*

Ej, kantar kupovala,
peneži nemala,
ej, červenu pantličku
na koňa viazala.

130. EJ, ŠUHAJKO, ŠUHAJKO

Lúčna „nóta"

Čičmany (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

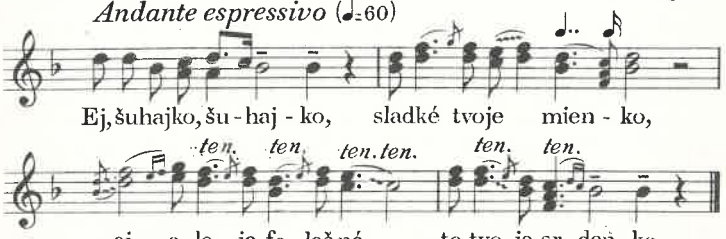

Ej, to moje srdenko
horko zaželelo,
ej, keď sa náhle s milým
rozlúčiť moselo.

Ej, bože mój, bože mój,
ešte raz, bože mój,
na kohos' ma nehal,
uprimný frajer mój?

131. EJ, TO SA CHLAPCI, TO SA

Hor. Tisovník (Novohrad)
Z vlast. zápisov

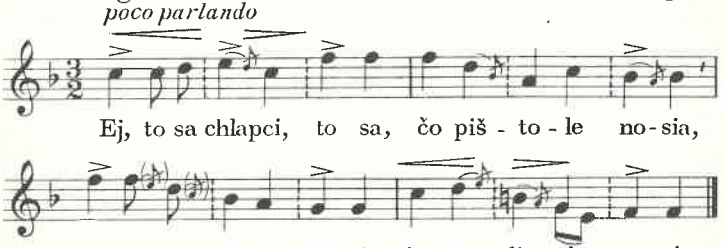

*

Ej, nepôjdem od teba,
má milá belavá,
ej, pokým mne nebude
košieľka krvavá.

Ej, košieľka krvavá,
hlávka dorúbaná,
ej, nepôjdem od teba,
má milá belavá.

Ej, frajerôčka moja,
dobrá si mi bola,
ej, keď som u vás zaspau,
zobudila si ma.

*

Ej, keď ma moja manka
za rúčku vodila,
ej, už sa mi valaská
košeľa páčila.

132. EJ, TOČÍ SA MI, TOČÍ

Spev dievčat „v kolese"

Heľpa (Horehronie)
Z vlast. zápisov

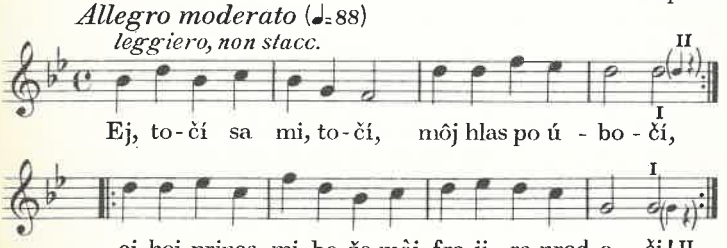

*

Ej, povedzže mi, povedz,
Dunaj, tichá voda,
ej, hoj, či sa už mám vydať,
či ma ešte škoda?

*

Ej, davno som ja, davno
tu zvoľu čakala,
ej, hoj, že by na tej Heľpe
tak pekne spievala.

Ej, hlase môj, hlase môj,
môj panensky hlase,
ej, hoj, veď som ťa stratila
včera o tom čase!

Ej, včera o tom čase,
včera pred večerom,
ej, hoj, daj sa mi, bože, zísť
s tym mojim frajirom!

133. EJ, UŽ JE NEDALEKO

Regrútska

Važec (Liptov)
Z vlast. zápisov

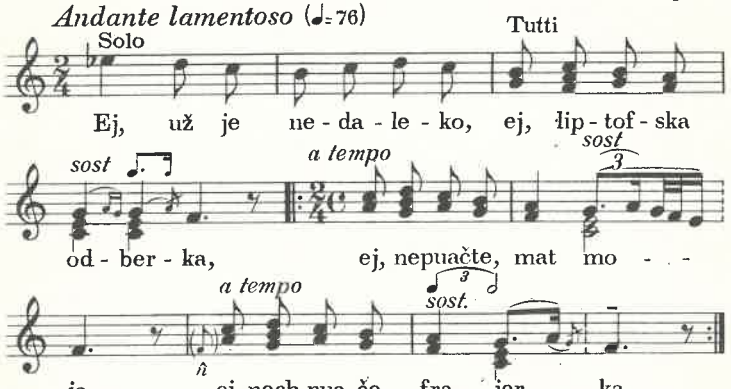

Ej, bouo nas jedenas
ej, chuapcof neboračkof,
ej, ale nas pobrali
ej, všetkych za vojačkof.

Ej, voleuas' ma, mamko,
ej, do Dunaja hodit,
ej, ako si ma maua
ej, na tento svet spuodit.

134. EJ, UŽ TEBE, JANIČKU

Pri chodení na môstku

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

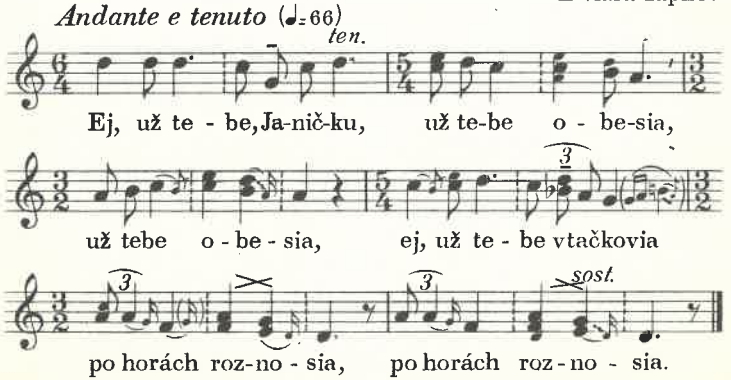

„Ej, ked me obesite,
obeste me v haju,
ej, budu chodit ku mne
nevesty na travu.

Ej, nevesty na travu,
ďouky na fijalku,
ej, pozdravte nastokrat
tu moju frejarku!“

„Ej, ja by ju pozdraviu,
keby som ju vedeu,
ej, dau by jej pierečko
z mojich zlatych kridel.“

135. EJ, V HRIŇOVSKEJ DOLINE

„Podpoľanská do skoku“

Hriňová (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

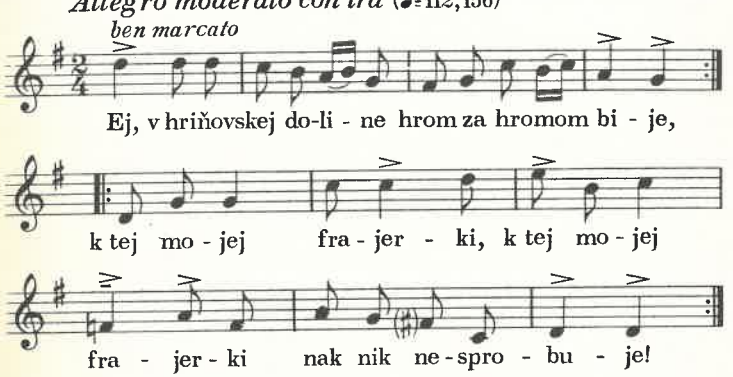

Ej, a keď aj sprobuje,
čak ho ja opáčim,
hriňovskú dolinu
šetku s nim zavláčim.

*

Ej, keď sa my zídeme,
srdiečka smelýho,
veru zastaneme
jeden za druhýho.

Ej, boli by nás bili,
ale sa nás báli,
kde dvaja, kde traja
z valaškámi stáli.

*

Ej, husličky z javora,
či pekne hudete,
pane večný bože,
kedy mne budete?

Ej, aždaj tebe, Jakub,
všecia čerti šopcu,
že tie tvoje husle
tak pekne štebocu.

Ej, zahrajže mi, Jakub,
ja peňazí nemám,
veď ti ja zaplatím,
keď si koňa predám.

136. EJ, VEĎ SOM ŤA ZABUDLA

„Tichá“ melódia (fujarová)

Detvianska Huta (Zvolenská)
A. Medveçký: „Detva“

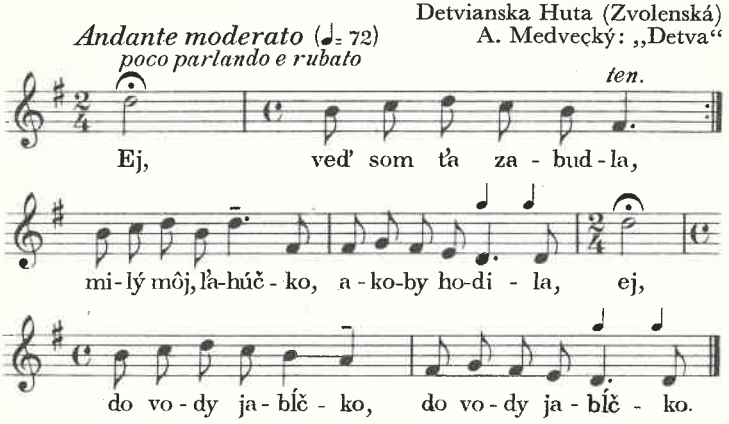

Ej, dobre nám bývalo,
ej, kým štestia trvalo,
ej, sedávati v okne,
ej, [: s mojim milým potme. :]

137. EJ, VOJNA, BOŽE, VOJNA

„Žalobna“, spev regrútov

Koškovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

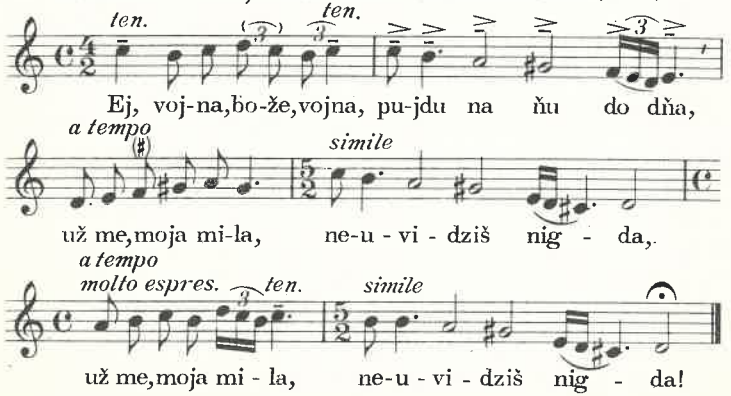

Ej, modli še, dzifčatko,
panu bohu verne,
[: by ci nezabili
frajira na vojne! :]

138. EJ, Z VÍGĽASKYHO ZÁMKU

„Podpoľanská"

Hrochoť (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

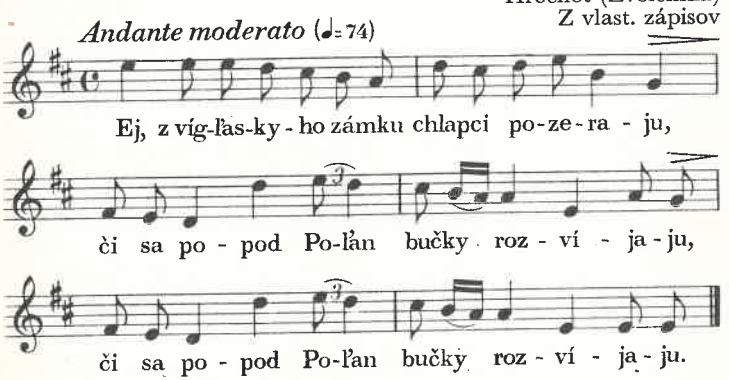

Ešte sa nerozviu
iba jeden hrabec,
[: z vígľaskyho zámku
ušiou jeden chlapec. :]

139. EJ, ZALUŽICKY POĽO

Spev dievčat „v kořeše"

M. Zalužice (Zemplín)
Z vlast. zápisov

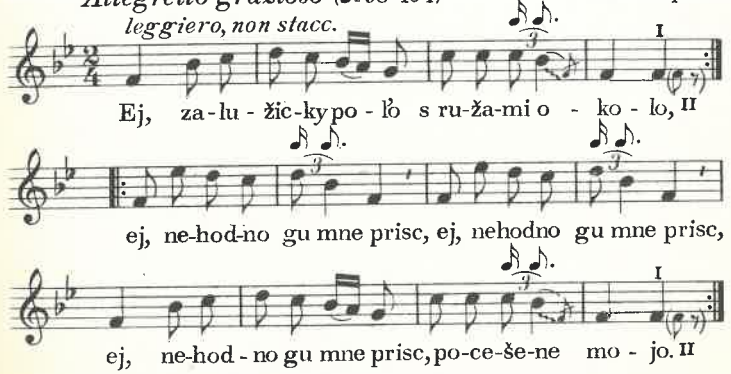

Ej, nehodno, nehodno,
by ružu zlamalo,
ej, pocešene mojo
by me ľubovalo.

*

Ej, Zalužic dzivočky
maju bily lička,
ej, od čoho to, bože?
Od sladkoho mlička.

Od sladkoho mlička,
od biloho mydla,
ej, našo bily lička
nepobridnu nigda.

*

Ej, vyjdu na zahumne,
staňu sebe pekne,
ej, chto me chce ľubovac,
naj predo mnu klekne.

Ej, naj predo mnu klekne,
šidzem raz prišahne,
ej, že joho serdečko
za druhu necahne.

*

Ej, tak my še dvojičko
verne ľubovali,
ej, až ten strom rozkvital,
čo me pod nim stali.

140. EJ, ŽALA SOM JA, ŽALA

Žatevná

Lazy (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

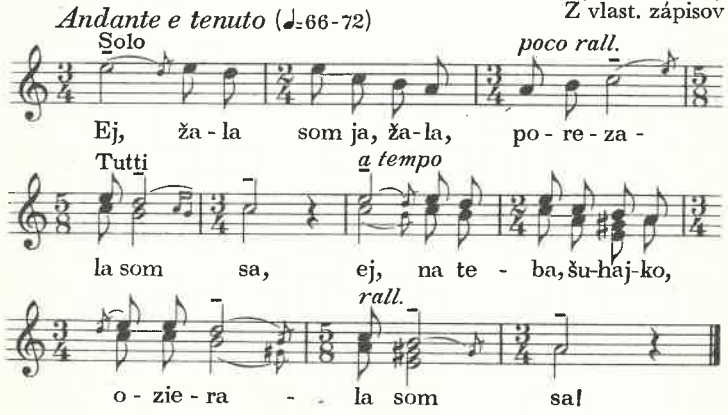

Ej, bolí ma prst, bolí,
ale neviem kerý,
ej, od kraja malíček,
za tebú, Janíček!

141. EJ, ŽALO DIEVČA, ŽALO TRÁVU

Nadlac (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

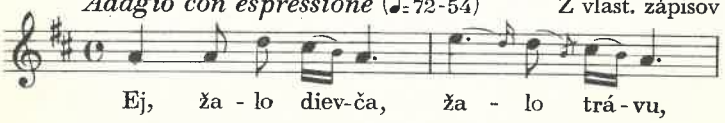

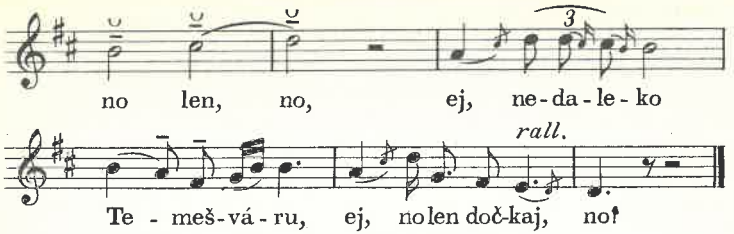

Ej, keď nažalo, poviazalo,
no len, no*)
ej, na šuhajka zavolalo:
ej, no len dočkaj, no!*)

„Ej, šuhaj, šuhaj, z druhej strany,
ej, poď mi dvíhať batoh trávy!"

„Ej, nech ti dvíha otec, mati,
ej, nechceli ťa za mňa dati.

Ej, ešte ťa len kolimbali,
ej, už ťa za mňa sľubovali.

Ej, ešte si len húsky pásla,
ej, už si v mojom srdci riasla".

142. EJ, ŽNIVO MILÉ, ŽNIVO

Pri žatve

Púchovská dolina
Z vlast. zápisov

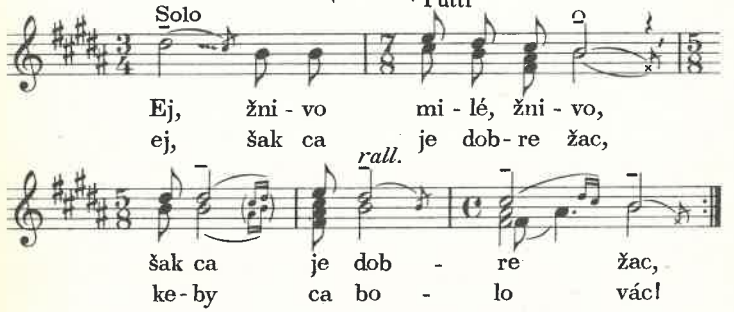

Ej, užínaj, dzievečko,
užínaj u zeme,
ej, až sa ci kravičkám
na zimu nažene!

*

Ej, na púchovskej veži
zlatá makovička,
ej, maľuval ju šuhaj,
šuhaj-lastovička.

Ej, na púchovskej veži
dvanásc hodzín bije,
ej, povedal šuhajko,
že dnes večer príje.

*

Ej, čakaj ma, mój milý,
na trenčanském mosce,
ej, pošlem ci perečko
po rybacém chvosce!

*) Pridáva sa v každej strofe.

„Ej, nejedna rybenka
popod ten most prešla,
ej, ešče som nevidzel,
že by pierko niasla."

Ej, niasla ona, niasla,
ale bolo malé,
ej, môžeš dobre vedzec,
že nebolo tvoje.

143. EŠTE SA RAZ OBZRIEŤ MÁM

Zvolenská
Slov. sp. I, 174

Largo e malinconico (♩=46)
con espressione

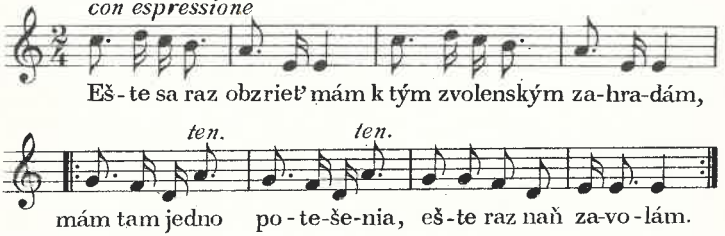

Ej, volala, volala,
ružičku mu dávala,
keď sa oni rozlúčili,
priam tam ona skonala.

Stázala sa mamka má,
kde mi pán boh dobre dá:
v tom zvolenskom cintoríne,
tam mne môj dom vystavia.

Tam ja budem tuho spať,
tam mi budu hudci hrať,
tam mi budu pekní, mladí
gavalieri tancovať.

144. FRAJIROČKY DVACEC

Večerný spev mládencov

Kahanovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

Adagio e molto espressivo (♩=58)

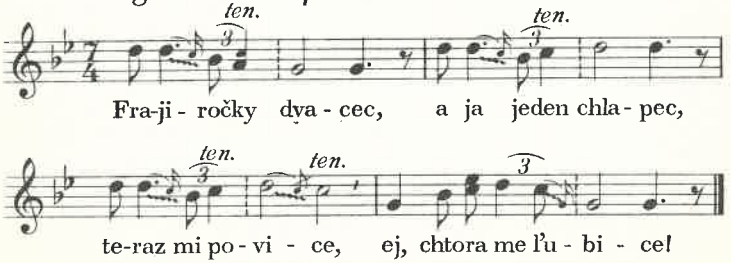

Či tota najmladša,
či tota najstarša,
či tota Hanička,
co ma bile lička.

Bile ja lička mam,
čarne ja oči mam,
šťeślivy tot šuhaj,
co mu jich bočkac dam.

Šťeślivy, šťeślivy,
i od boha dany,
co mu jich bočkac dam,
gamby šnurovany.

145. FRAJIROČKO MOJA

Nočný spev mládencov

Dlhá n/Cirochou (Zemplín)
Z vlast. zápisov

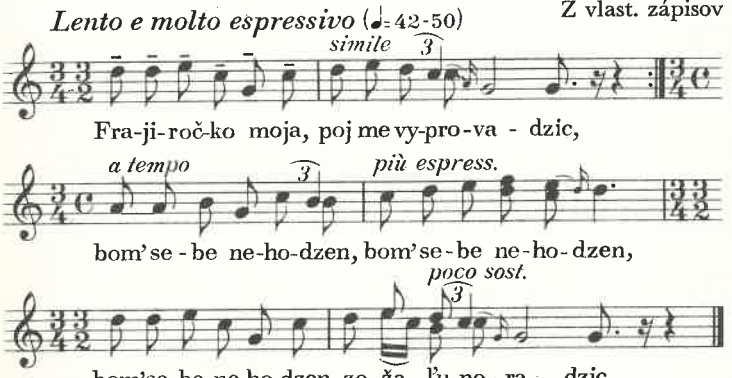

Haničko, Haničko,
daj lem mi kuščičko
oblapic, pobočkac
tvojo bile ličko.

*

Podzme domu, podzme,
lem še nerozvodzme,
rozvodzic budzeme,
domu nedojdzeme.

*

A dolu potokom
beža koňa skokom,
čerkaju parobci
pod našim oblakom.

A chodź by čerkali
z večara do rana,
ja gu nim nevyjdzem,
bo ja ručku dala.

146. FREJAREČKA PEKNA, ŠUMNA

Čardáš

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

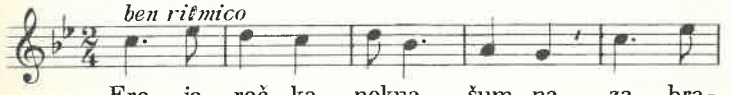

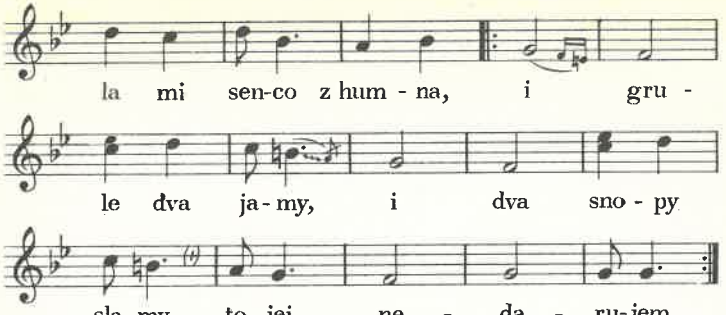

Pojdem na nu do richtara,
aka jej to bula vola,
richtar jej vyplati,
vytne jej s korbači,
frejarečke mojej.

147. HAJAJ, BELAJ, KOLIŠU CE

Uspávanka

Šamudovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

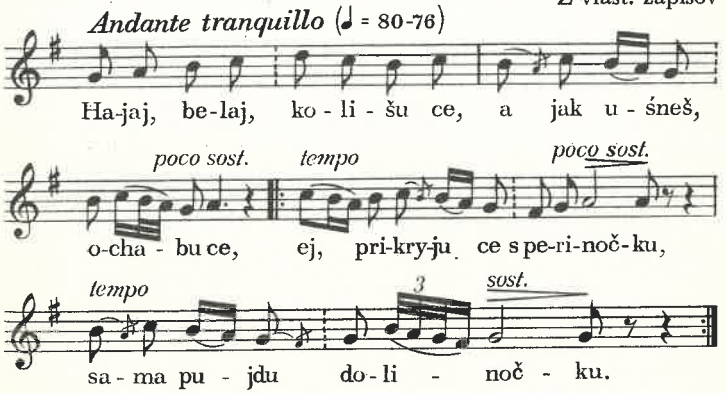

Chorému dieťaťu:

Ľuľaj, ľuľaj, dzecko mojo,
na cintiru mesco tvojo,
na cintiru na hrunočku,
tam ci kopia dolinočku.

A ja horko narikala,
dolinočku zahribala,
nepujdzeš už do doliny,
kvitočku muj premileny!

148. HAŇČU LAJCE, HAŇČU BICE

Bracovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

Largo con molto espressione (♩ = 36)

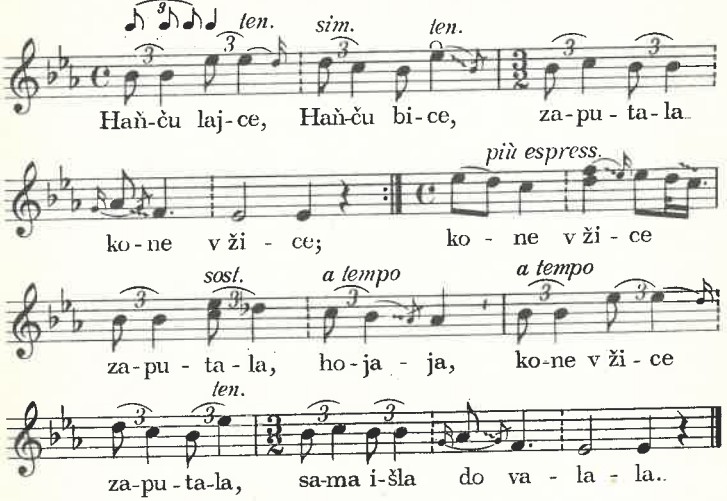

*

A na hure na tej rovni,
košι šuhaj počarovny;
košι, košι, nema rosy, hojaja,
košι, košι, nema rosy,
dzivčatko mu vodu nosι.

149. HEJ, HAJU, HAJU

Uspávanka

Vydumanec (Zemplín)
Z vlast. zápisov

Andante amabile (♩ = 68)

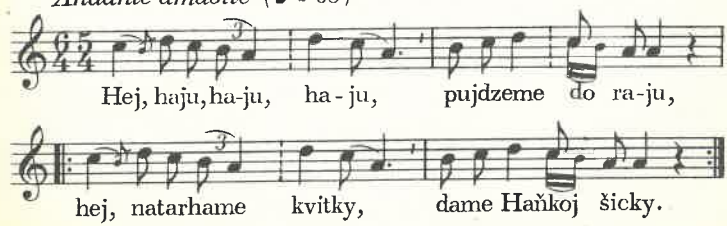

Hej, uśniže mi, uśni,
velika vyrośni,
hej, velika jak i ja,
bila jak lelija.

Hej, ľuľuže mi, ľuľu,
pod želenu gduľu,
hej, gduľka gduľky rodzi,
Haňka zbirac chodzi.

*

Hej, ľuľajže mi, ľuľaj,
lem še nevykuľaj,
hej, z novej kolisočky
do čarnej žemočky.

*

150. HEJ, HORE HÁJ, DOLU HÁJ

Slov. sp. I, 120

Andate sostenuto con agitazione (♩ = 58)

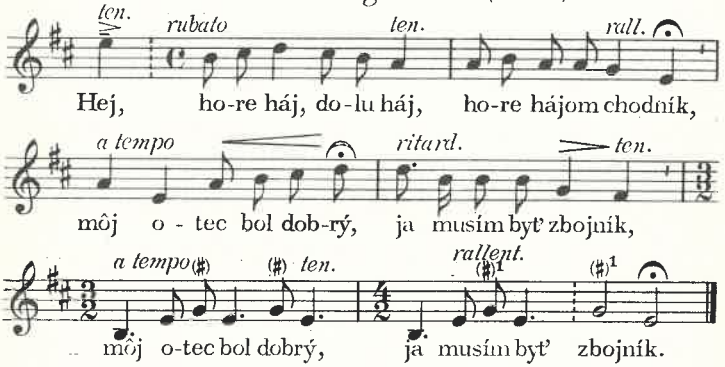

Hej, ja musím byť zbojník,
bo krivda veliká,
neprávosť u pánov,
pravda u zbojníka.

Hej, pravda u zbojníka,
čo zná krivdy s vami,
a keď im niet lieku,
márni ich guľami.

151. HEJ, HORY, HORY

Trenčianska
Slov. sp. II, 2

Andante sostenuto e tenuto (♩ = 58)

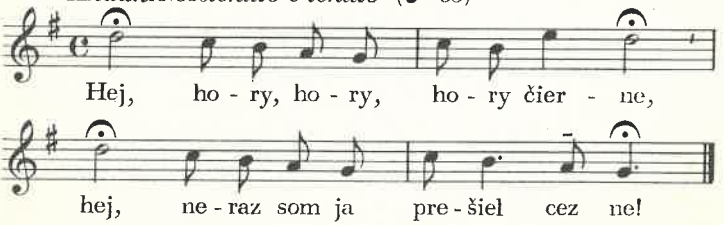

Hej, neraz, nedva
nevečeral,
hej, ani doma
nenocoval!

152. HEJ, OVEČKY, BARANY

Rovné (Trenčianska)
Slov. sp. III, 509

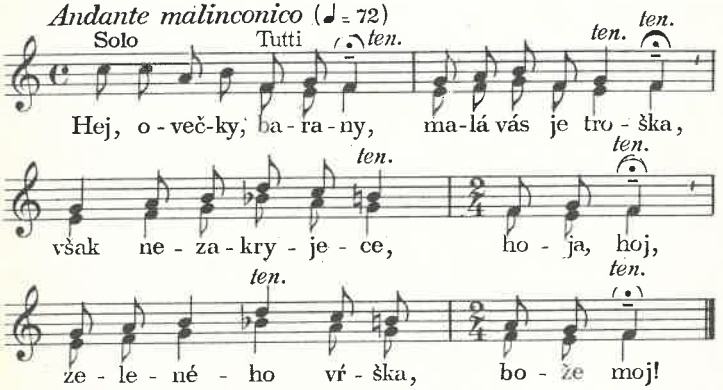

Hej, ovečky, barany,
košár polámaný,
chto ho budze stavac, hoja, hoj,
kedz je bača starý, bože moj!

153. HEJ, POFUKUJ, POVIEVAJ

Fujarová

Detva (Zvolenská)
Slov. sp. I, 556

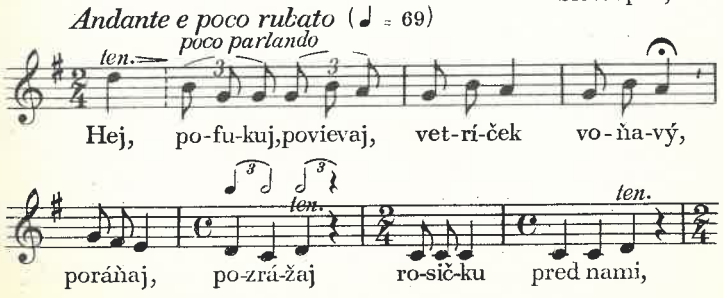

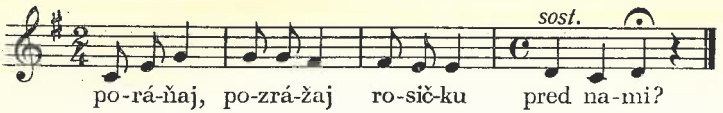

*

Hej, piju chlapci, piju
v kamenej pivnici,
všetko ľudia vravia,
že sa to zbojníci.

154. HEJ, TATKO NAŠ, TATKO NAŠ

Šarany (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

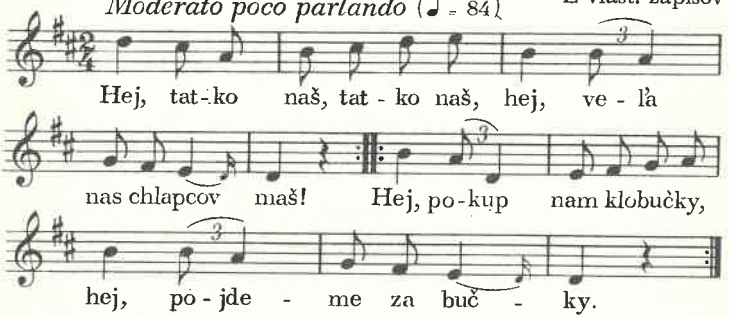

Hej, ja šuhaj mladučky,
nenosim paličky,
iba taky prutik,
zaspevaj, kohutik!

Hej, zaspevaj, kohutku,
na šibovym prutku,
žaden človek neve
o mojim zarmutku.

*

Hej, žaden človek neve,
ani neuhodne,
dobre moje srdce
bočkem nevypadne.

155. HEJ, TEN STOLIČNÝ DOM

Podpoľanský tanec „do vysoka"

Detva (Zvolenská)
Slov. sp. II, 3

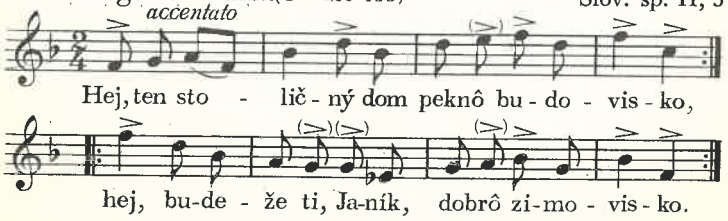

Janíček Vršovský,
nejdi bez valašky,
hej, lepší si ty jeden,
ako druhých sedem.

Nebojím sa jeden,
čo ich bude sedem,
hej, keď ich bude dvacať,
budem sa obracať!

156. HEJ, ZAPADAJ, SLNIEČKO

Lúčna pieseň

Zvolenská
Slov. sp. II, 204

Lento con espressione (♩ = 56)

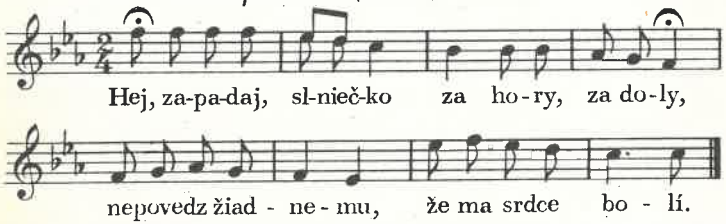

Hej, bolí ma hlavička,
srdca polovička,
pre teba, šuhajko,
sivá holubička.

Už slniečko zašlo
za hory, za doly,
a mňa moje srdce
čo deň väčšmi bolí.

157. HOLUBENKA SIVÁ

Poľná pieseň

Dol. Maríková (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

Andante moderato e tenuto (♩ = 72)

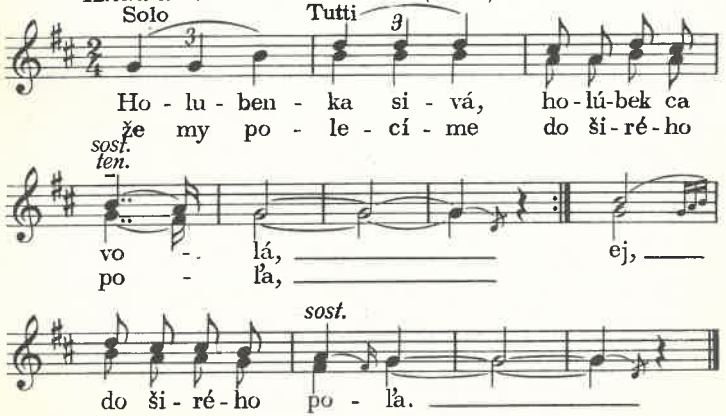

158. HOLUBIENKO SIVÁ

Sv. Jány (Záhorie)
Z vlast. zápisov

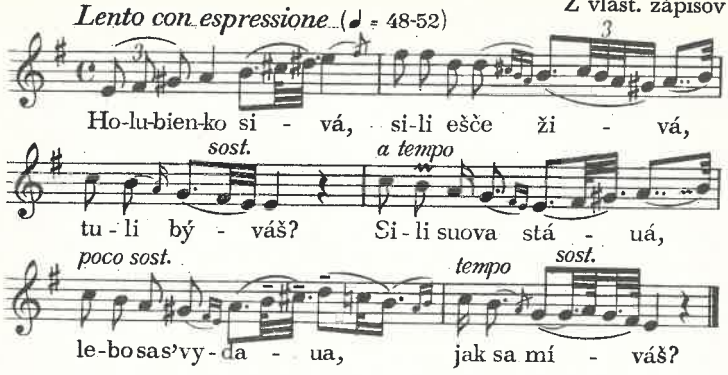

„Já sem suova stáuá,
sem sa nevydaua,
sivý holúb,
dyckys' mi slubovau,
a fčils' mja zanechau
prenevolnú.

Já pújdem ku skále,
budem čakat stále
u chodníčka,
kady ludé pújdú,
pýtaci sa budu
na Janíčka:

Vidzeli ste mého
sokoua sivého
lecet k moru?
Mjeu on perí huatké,
milování suatké
k srcu mému."

159. HOPŽE, ČUPŽE, BAČA MÔJ

Tanec „Pod hajduke"

Očová (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

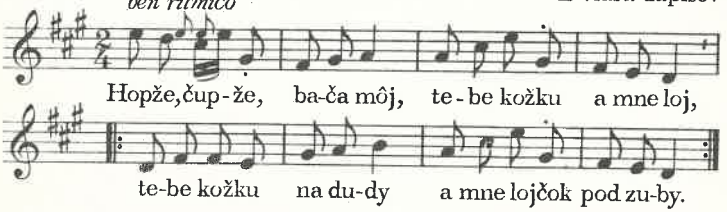

Kto vyskočí na ten stvou,
dám mu mojich deväť psou,
hojže, hojže, voloviar,
tebe kožka a mne loj!

Poza bučky, poza peň,
vyberiem si, kerú kcem:
vyberiem si Zuzanu,
čo mi bude na zimu.

Poza bučky, poza peň,
vyberiem si, kerú kcem,
vyberiem si Rafajku,
čo mi bude na fajku!

160. HORA, HORA JAVOROVÁ

Poľná pieseň

Ratnovce (Považie)
Z vlast. zápisov

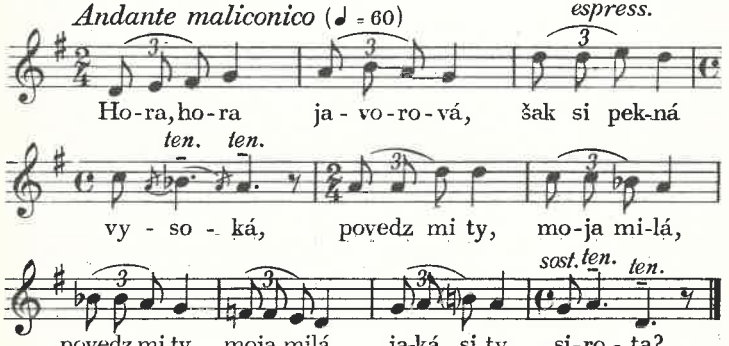

„Já som sirota taková,
nemám occa, matere,
ale já mám podkovenky
len zo saméj ocele."

Ktože ci ích, moja milá,
ktože ci ích pribíjav,
ada ten Janko kováčov,
čo u vás nocuvav?

„Nebov to Janko kováčov,
bov to jeho tovariš."
Ada mi len, moja milá,
neská večiér otvóríš?

161. HORA MOJA, HORA

„Lúčna"

Liptovská Teplička (Liptov)
Z vlast. zápisov

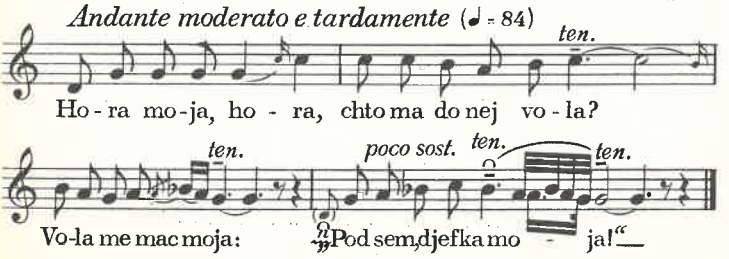

Hora moja, hora,
chto ma do nej vola?
Vola ma Janičko,
že mi da jablčko.

A ja to jablčko
na dvoje rozkrojim
a cebe, Janičko,
zochabit ja musim.

162. HORE DEDINÚ

Pieseň svadobného sprievodu

Čičmany (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

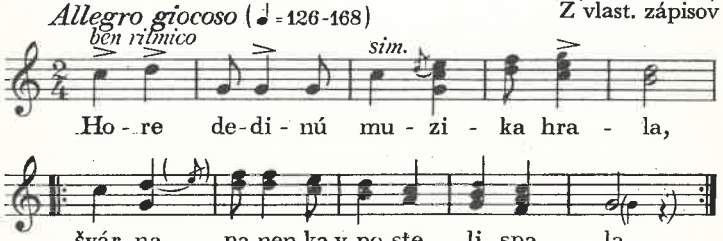

Kebych bol vedel,
bol bych zobudil,
švárnej panence
haňbu nerobel.

*

Súniačko hore,
mesiačok dole,
gazda s palicu
chojí po dvore.

„Dež' bol, paholek,
dež' bol do rána,
koníčky lačné,*)
veď je to haňba!"

„Vyplať ma, gazda,
nebudem slúžiť,
mám švarné dievča,
budem sa ženiť!"

„Ja ťa ožením,
aj ťa vyplatím,
ale tvé kosti
na prach obrátim!"

163. HORE HRONOM, DOLU HRONOM

Vít. Novák, I. 5

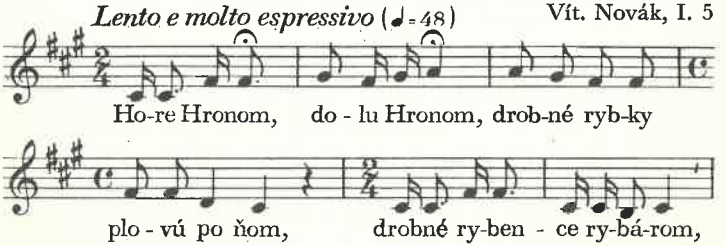

*) Tiež: kone hladové.

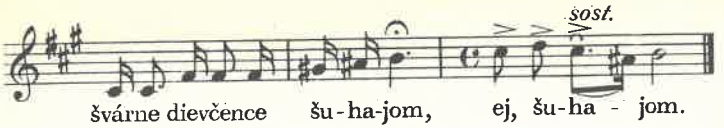

Kebys' ma bol nezaviedol,
a za hory neodviedol,
bola by som sa vydala
za švarnejšieho šuhaja,
ej, šuhaja.

164. HOR' ULICOU IDEM, DO NEBA NEPOZRIEM

Spev mládencov v noci

Nadlac (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

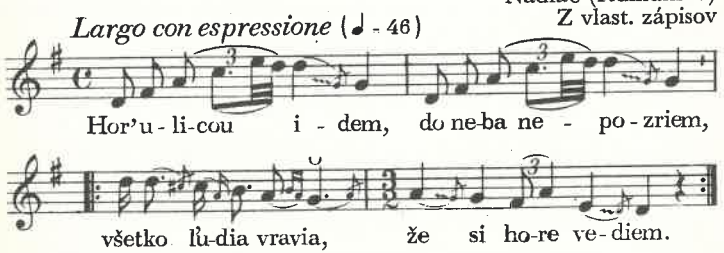

Ešte si nevediem, ale si povediem,
niet toho dievčaťa, čo ho ja nezvediem!

Akže ho nezvediem čiernymi očima,
tak ho potom zvediem sladkyma rečima.

Stroja sa ma, stroja, frajerôčka moja,
vašom dvore nabiť, ale sa ma boja.

Nabiť ako nabiť, ale pokrvaviť,
frajerôčka moja, poď ma odprevadiť!

165. HORY ZELENÉ

Poľná pieseň

Dol. Maríková (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

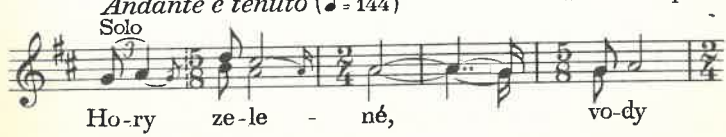

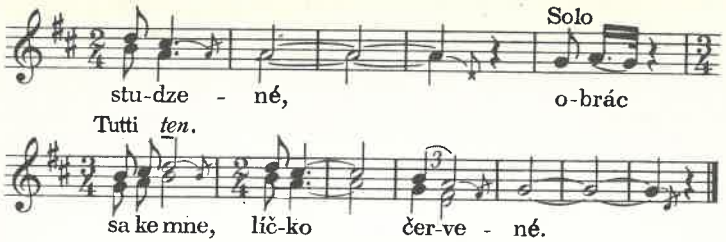

Darmo ma voláš,
darmo ma hľadáš,
nebujem tvoja,
vec ty dobre znáš.

Vodu hrabala,
piesek viazala,
od tej roboty
týždeň ležala.

*

166. HRABALA, HRABALA

Na lúkach

Hranovnica (Spiš)
Sp. n. ľ. č. 139
Zápis: P. Tonkovič

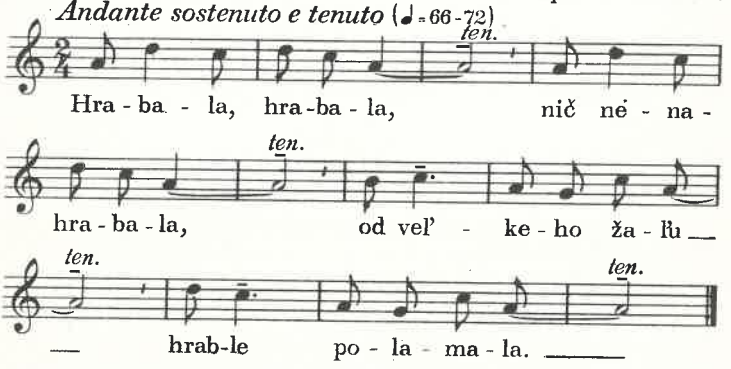

Hrabaj, dziefče, hrabaj,
bože ci pomahaj,
na sobotu večar
do nas še ponahľaj.

Hrabaj, dziefče, hrabaj
to želene šeno,
ved by ja hrabala,
nemam nakošeno.

Hrabaj, dziefče, hrabaj
od kraja gu kraju
a ty še priźieraj,
falešny šuhaju.

167. HRAJ, MUZIKO, HRAJ

Pri svadobnej večeri „keď pýtajú do vínku"

Sv. Jány (Záhorie)
Z vlast. zápisov

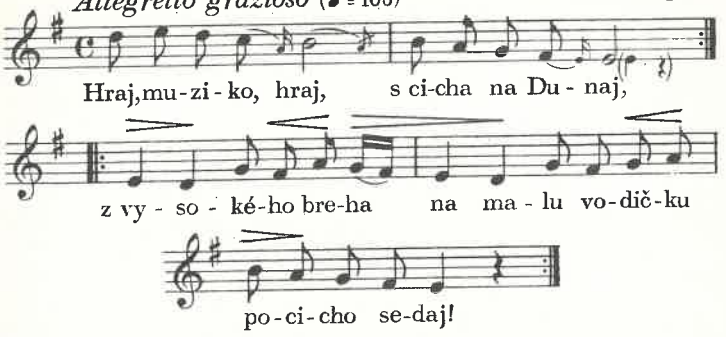

A vy formané,
širujte kone,
straciua sem vínek,
stríbrný prstének
u méj matere!

U méj matere
v novéj truhle je,
v červeném jabúčku,
v miuého srdečku
zapečacené.

168. HUČELA DOLINA

Na lúkach

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

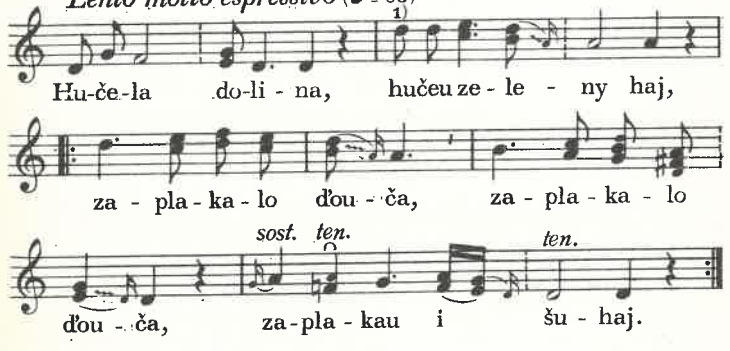

1) ♪ ♪ ♩ | ♪ ♩. ♩. 𝄾 |
ke-by te lu-bi-la
mne bra-ni mo-ja mat

Ďouča zaplakalo,
že se nevydalo
[: a šuhaj zaplakau, :]
že si ďouča neziau.

*

Dobrú noc ti davam,
ty mi neďakuješ,
[: frejarečko moja, :]
ty me nemiluješ.

Dobra noc by bula,
keby te lubila,
[: ale te nelubim, :]
brańi mi rodina.

Tebe brani otec,
mne brani moja mat,
[: zhľadnite na boha, :]
dajte se nam pobrat!

Ked se nam, mily môj,
tu zebrat nedaju,
[: pojdeme širy svet, :]
nahaj nas hledaju.

Tebe pojde otec,
mne pojde moja mat,
[: budu se dohvarat: :]
„Dajmo se jim pobrat!"

169. HURA, HURA PAPIROVA

„Do koľesa"

Snina (Zemplín)
Z vlast. zápisov

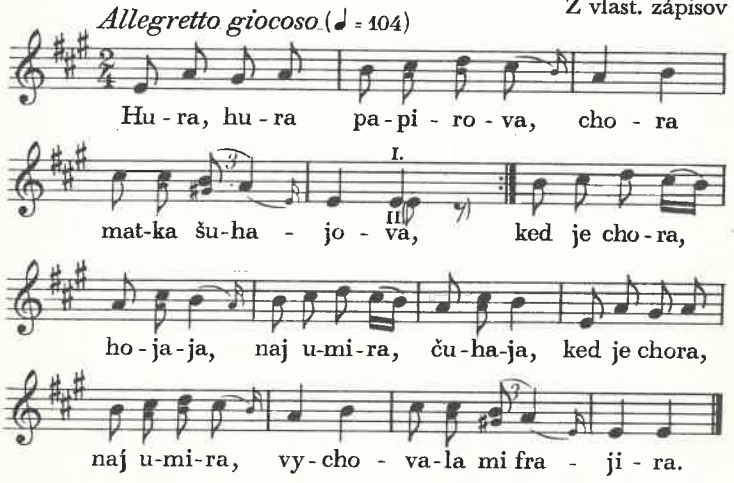

Hura, hura, šiva skala,
miloho mi voda vźala.
Kedz ho vźala, naj ho neše
cmavym leše na koleše.

Cmavym leše na koleše,
dze herlička vajca neše.
Nanesla jich tri tišice,
prelecela cez Košice.

Košičane, buce zdravi,
bo ja idu do Moravy.
A z Moravy až do Vidňa,
nevracu še stamac nigda.

170. HURAMI, LESAMI

Spev dievčat „v kolieše"

Staré (Zemplín)
Z vlast. zápisov

Allegretto grazioso (♩=102)

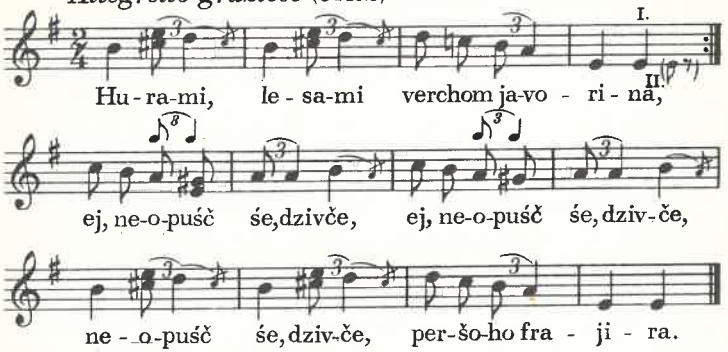

Bo to perši frajir
predobra dobrota,
[: ej, oblapic, pobočkac, :]
to jeho robota.

*

Janičku z Trenčina
s čarnyma očima,
ej, ozdaj bym' za tobu,
ruža bila, lelija,
ozdaj bym za tobu
Dunaj preskočila.

Dunaj preskočila,
Tisu preplavala,
ej, od kraju do kraju,
ruža bila, lelija,
od kraju do kraju
za tobu, šuhaju!

171. HUSAR NA RENKU

Tanec „Do krutu"

Lučivná (Spiš)
Z vlast. zápisov

Allegro giocoso (♩ = 138)

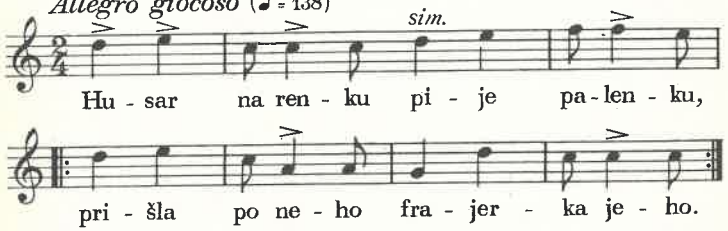

„Podz, husar, domu,
pojdzeš na vojnu,
bo konik vrany
stoji sedlany!"

172. CHODIEVAU JANÍČOK

Hrochoť (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

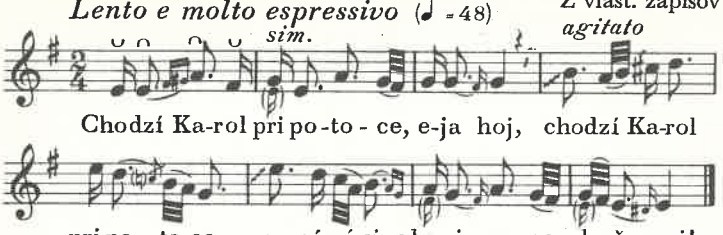

Keď ma moja manka
za rúčku vodila,
ej, už sa mi valaská
košeľa páčila.

173. CHODZÍ KAROL PRI POTOCE

Jablonica (okolie Trnavy)
Z vlast. zápisov

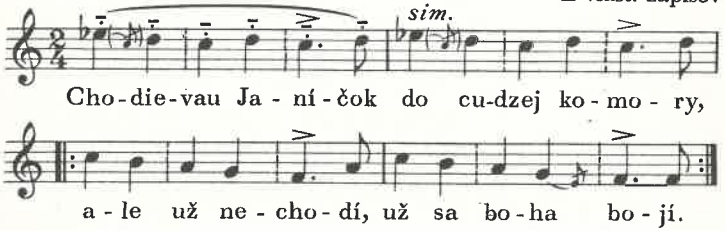

Cos', Karolku, cos' urobil,
keds' ručenky zakrvavil?

„Zabil sem tam holubičku,
co sedala v okenéčku.

Ve dne v noci hrkútala,
mne smutnému spat nedala."

Nebola to holubička,
lež to bola frajírečka.

174. CHODZÍ ŠUHAJ PO ULICI

Večerný spev mládencov

Sv. Jány (Záhorie)
Z vlast. zápisov

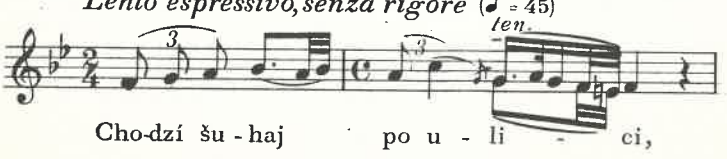

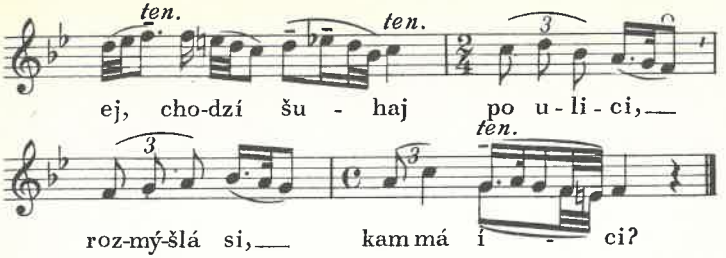

Esli hore k téj panence,
lebo dúle k téj gdovjence?

U gdovjenky dzeci puačú,
u panenky chuapci skáčú.

„Dzi, šuhajku, kam ci vúla,
šak já nejsem závistlivá!

Ked nevidzím, nic neríčem,
a ked vidzím, smutne puačem.

Ked nevidzím, nic neríkám,
a ked vidzím, smutne vzdýchám."

175. CHODILA MARIŠKA PO HRÁDZI

Slov. sp. I, 416

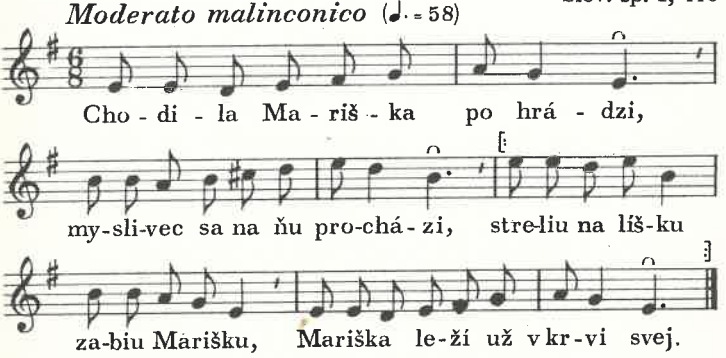

Mariška leží už v krvi svej,
mysliveček bježi friško k nej;
širuček strhá,
vjetríček dzelá:
„Bože muj, co sem to udzelau?

Zabiu sem moju najvjernejší,
byla mi v svjece najmilejší."
Mariška leží,
v krvi sa topí,
ta její mamička nic neví.

„Vy, moja mamička, doma ste,
vy o mej bolesti nevíte:
s vama sa lúčim,
v krvi sa topím,
z toho svjeta už ít mosím."

176. CHOJA CHLAPCI PO DZEDZINE

Spev dievčat pri priadkach

Hoštiná (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

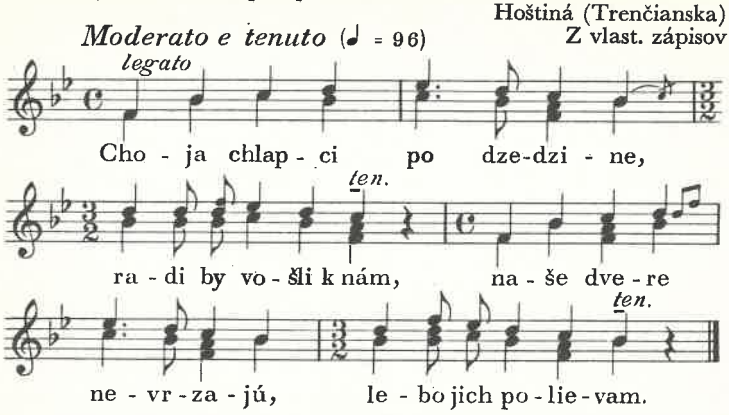

Polievam jich sladkým mliekom,
kyselú smatánkú,
aby oni nevrzali,
zakel som panenkú.

Čia to lúčka u potôčka?
Tej našej Aničky,
rosce na nej bazalička,
voňavé hrebíčky.

*

Čia to lúčka u potôčka?
To je nášho pána,
kosia na nej štyria chlapci
skosia hu do rána.

177. CHUDOBNÁ DIOUČINA

Svadobná

Detva (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

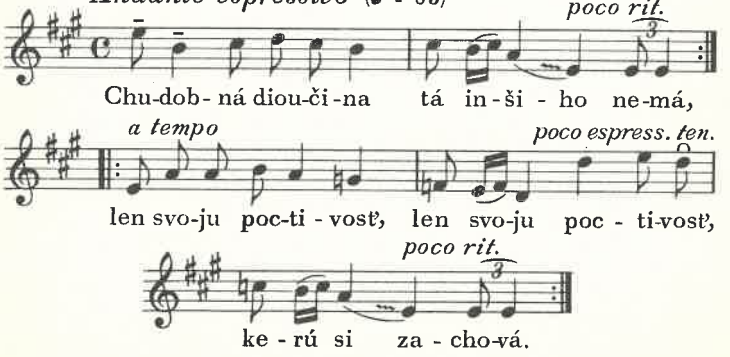

Kerú si zachová,
do ručníčka viaže,
a príde pred oltár,
tam hu preukáže.

178. IDE JANÍČKO CEZ HORY

Piešťany (Považie)
Z vlast. zápisov

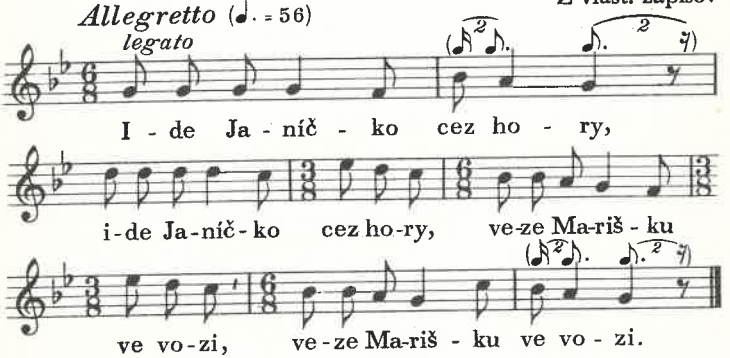

„Spievaj, Mariška, vesele,
ideš od otca, matere!"

Pekne si ona spievala,
dvanást zbojníkov zvolala.

„Načo vás dvanást idete,
však ma aj jeden zotnete!"

Vytiahov z pošvy šabličku,
odtav Mariške hlavičku.

Priviazav jej hu ručníčkom
a poslav domov chodníčkom.

Tažké to bolo idení,
ked bola hlava na zemi.

179. IDE FORMAN DOLINÚ

Stará Lehota (pod Inovcom)
Z vlast. zápisov

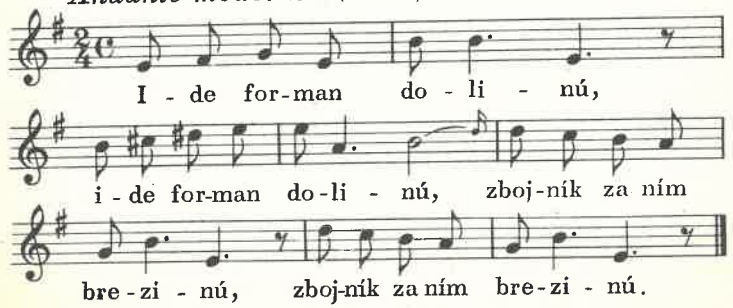

„Počkaj, forman, nešibaj,
predné kone vyprahaj!“

„Vyprahaj mi predného,
to je brata mojeho.“

Žlna, žlna, pekný vták,
nerob hniezda pri cestách.

V ceste ide zlý, dobrý,
hniezdečko ti poborí.

*

180. IDEM, IDEM, IDEM, IDEM

Vojenská

Piešťany (Považie)
Z vlast. zápisov

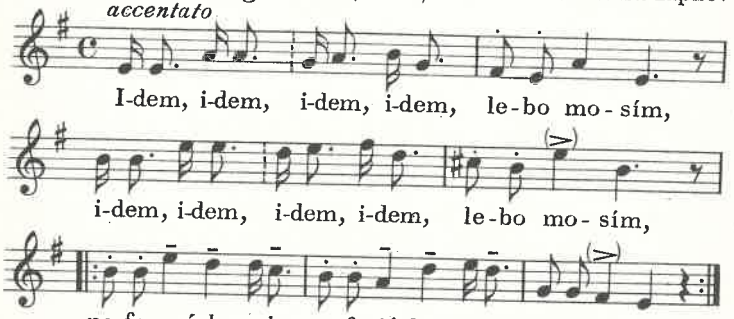

Škoda by devečku bolo
za mna dáti,
dajte hu do školy,
ja pójdem do vojny
bojúvati.

Nech sa ona, nech sa učí
medzi žáci;
ona medzi žáci,
já medzi vojáci
bojúvati.

181. IDEME, IDEME

Pieseň svadobného sprievodu

Čičmany (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

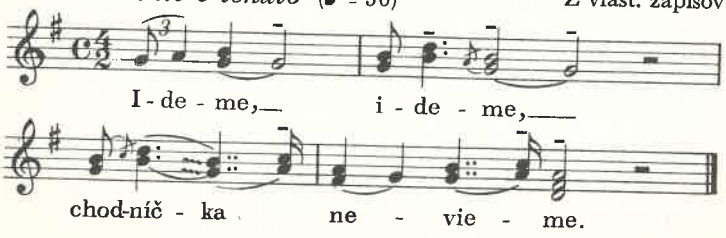

Ideme, ideme,
chodníčka nevieme,
dobrí ľudia vedia,
tích nám ho povedia.

Svatý Mikulášu,
žehnaj cestu našu
a svatá Trojička,
buď nám pomocníčka!

*

Zajmaj, furman, kone
cez zelené pole,
zajmaj ich vesele,
nech sa dievča smeje!

*

Pozri si, Anička,
ta hore, na vežu,
už tvoju slobodu
do ručníčka viažu.

182. IDZE VERBUNK, IDZE

Tanec „Verbunk"

Nacina Ves (Zemplín)
Z vlast. zápisov

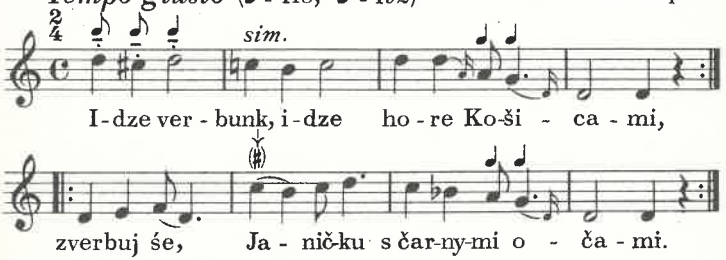

Zverbuj še, nebuj še,
pujdzem i ja s tobu,
budzem pohaňala
konička za tobu.

183. IŠIEL MACEK DO MALACIEK

Malacky (Záhorie)
Slov. sp. II, 322

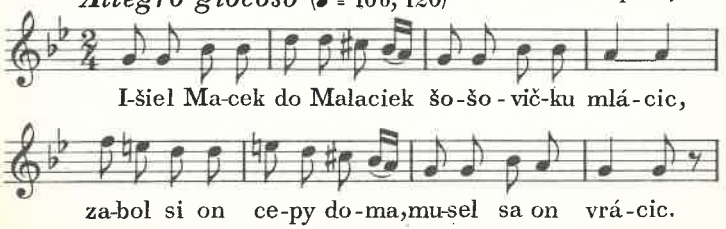

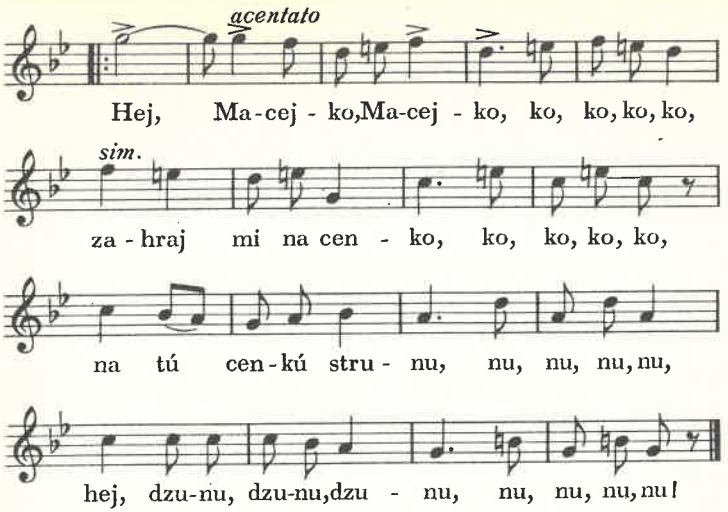

184. IŠLA MARINA

Hra dievčat „Na šest mieškov" (tiež tanec „Marina")

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

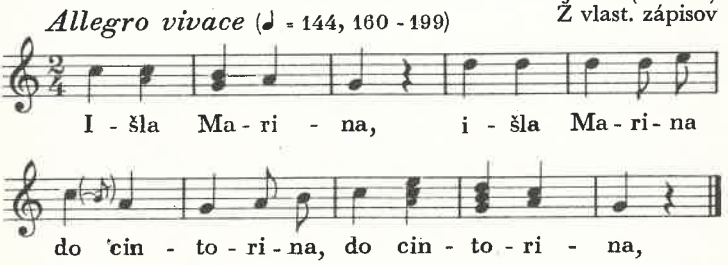

Išla Marina
do cintorina,
pan pater za ňou
s holbičkou vina.

„Počkaj, Marina,
napi se vina,
budeš červena
jako kalina!"

„Nechcem, pan pater,
z vašeho vina,
mala by ceru
alebo syna!"

185. IŠLA POĽKA POD HÁJ

Očovské Dúbravy (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

Allegro giocoso, tempo giusto (♩ = 118)

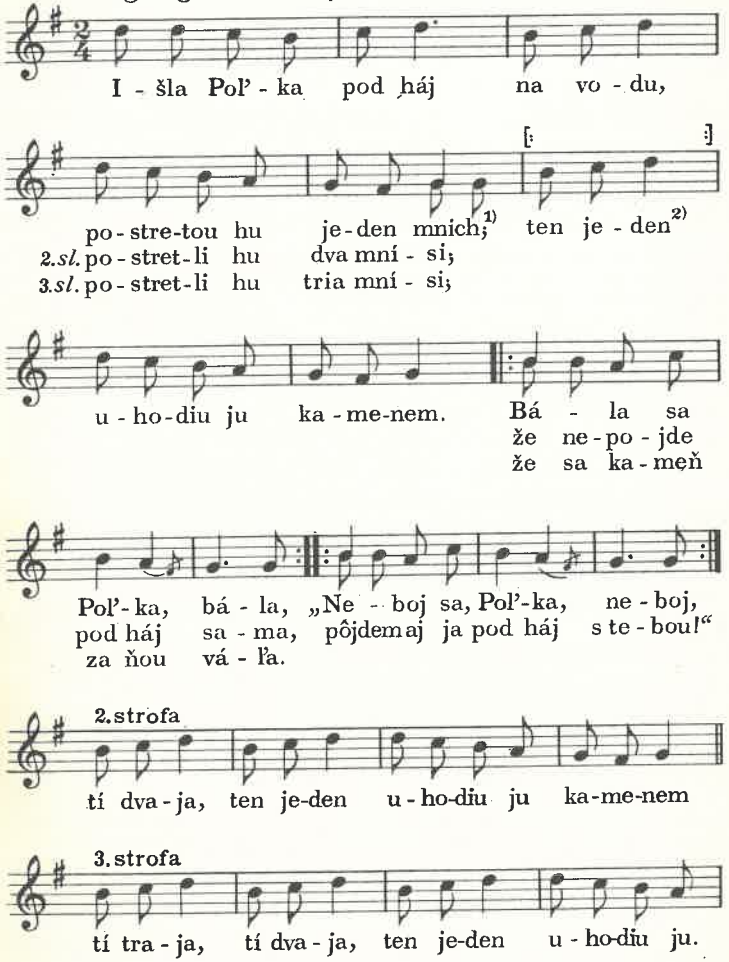

[1]) V 2., 3. a ďalších slohách: postretli hu dva mnísi, tria mnísi, atď.
[2]) . . . tí dvaja, tí traja, atď.

186. IŠLA SIRÔTENKA

Andante e mesto (♩ = 76)

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

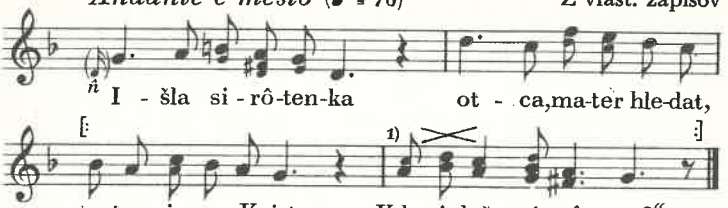

„Idem si ja, idem
otca, mater hledat.“
„Odlamže si, odlam
tri limbovo prutky
a zaklopaj na hrob,
mat se ti ohlasi!“

Ona zaklopala,
mat se jej ozvala:
„Vitaj, cerko moja,
jak som tverdo spala!“

„Mamo, moja, mamo,
jaku ja mater mam!
ked ma ona myje,
s hrebenom ma bije,
ked ma ona češe,
kožu zo mne vleče.

Ona svojim detom
postelky vystela,
a mne, sirôtenku,
pod metlu posiela.

Ona svojim detom
kašu s mliečkom vari,
a mne, sirôtenke,
otruby zabari.

Ona svojim detom
postruhničky peče,
a mne, sirôtenke,
z popela napeče!“

„Obzriže se, obzri,
de ti otec ore
a bratik pohaňa
so zlatym bičikom!“

Ona se obzrela
a mat se jej skryla
a mat se jej skryla
a zem zatvorila.

187. IŠLO DZIEFČA PO VODU

Spev dievčat pri priadkach (Tanec „Kotka“)

Alla Polka (♩ = 118)

Lučivná (Spiš)
Z vlast. zápisov

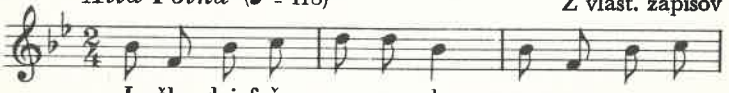

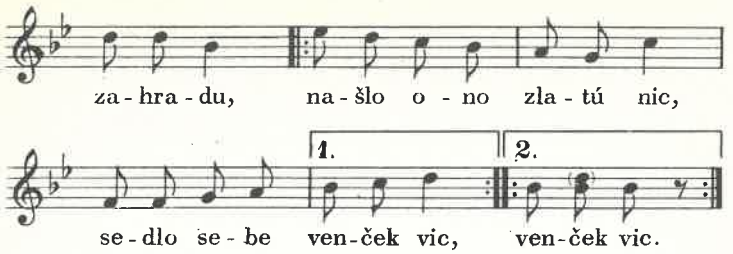

Prišiel kun' mu mladzienec:
„Daj mi, dziefča, ten venec!"
„Jakže ci ja dam venec,
ked si z pekla odmenec?"

„Po čom si ma poznalo,
žes' ma panom nazvalo?"
„Po klobučku rožkatom
a po nose džobkatom."

Ked ja pojdzem s kudzelu,
dze ja kudzel podzeju?
Kudzel rucim do šancu,
a ja pojdzem do tancu.

188. IŠLI TRI PANENKY Z TURCA

„Šatkový" tanec

Detva (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

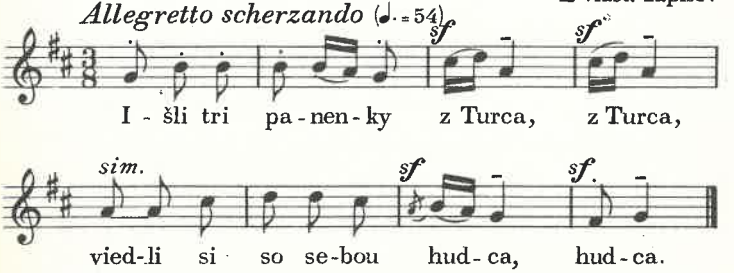

Niesli si so sebou niti,
dali si čižmičky šiti.

U' sa tie čižmičky deru,
už čerti čižmára beru.

Zodrali čižmičky v rose,
miseli tancovať bosie.

Jaj, bože, prebože, jačmeň,
akože tancovať začnem?

Jaj, bože, prebože, slama,
akože tancovať sama?

Jaj, bože, prebože, žito,
akože tancovať s týmto?

*

189. IŠOU JANÍK, IŠOU

Fujarová melódia

Ábelová
Z vlast. zápisov

Andante moderato (♩ = 72)

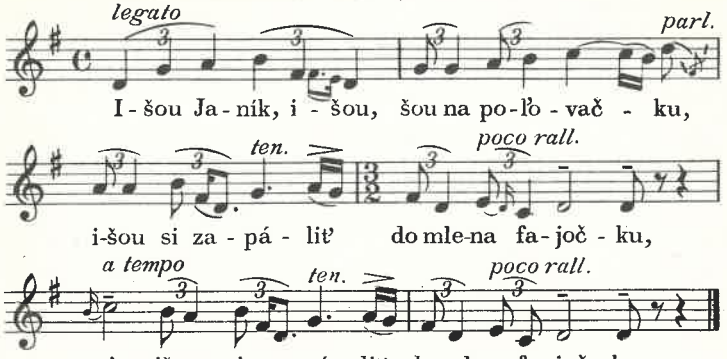

Chrochotská mlenárka
tak ma privítala:
fajočku mi vzala,
uhlík mi podala.

Chrochotská mlenárka,
dám ti pozdravenia,
či bys' nezomlela
za kilu jačmeňa?

„Zomelem, zomelem,
mýto ti neveznem,
hladký mi je kameň,
kým si ho nakujem."

Kameň nakuvala,
na jatky bežala,
štvrtku baraniny
odvážiť kázala.

„Odvaž, mäsar, odvaž
štvrtku baraniny,
ja som ta mlenárka
z chrochotskej doliny!"

A keď jej on oťau,
do dverí si zastau,
na jej bielo líčko
deväť ráz ju bozkau.

Deväť ráz ju bozkau,
desiaty nemôhou,
od žiaľa veľkýho
pomocť jej nemôhou.

190. JA HELO, HELO, MALENKA

Helokanie kraviarok

Púchovská dolina
Z vlast. zápisov

Moderato e tenuto (♪ = 160 - 168)

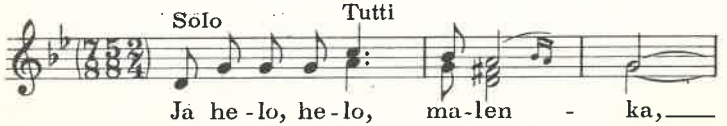

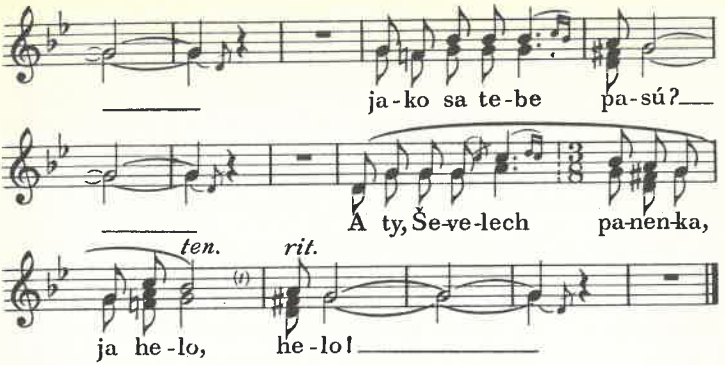

„Ja helo, helo, malenka,
veru sa dobre pasú,
a ty, Kubicech panenka,
ja helo, ja helo, helo!"

191. JA KOŇA NAPAVAL

Čardáš (čapáš)

Nacina Ves (Zemplín)
Z rukopis. zb. J. Novenku

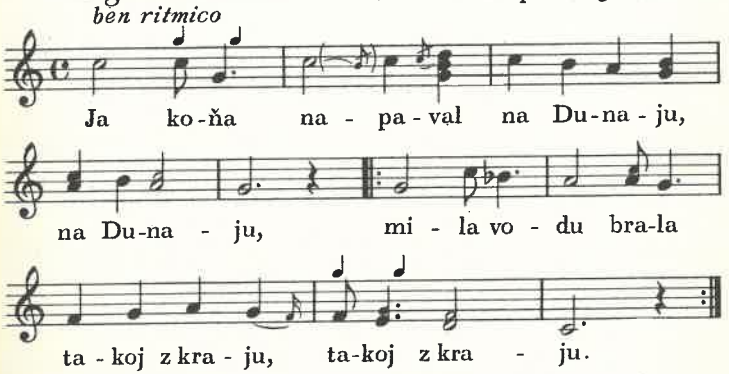

Ja na ňu zavolal:
„Idz dalej brac!
Idz dalej brac!"

Vona povedala:
„Boju še bars,
boju še bars."

192. JA PAROBOK MLADYM VEČKU

Večerný spev regrútov

Nacina Ves (Zemplín)
Z vlast. zápisov

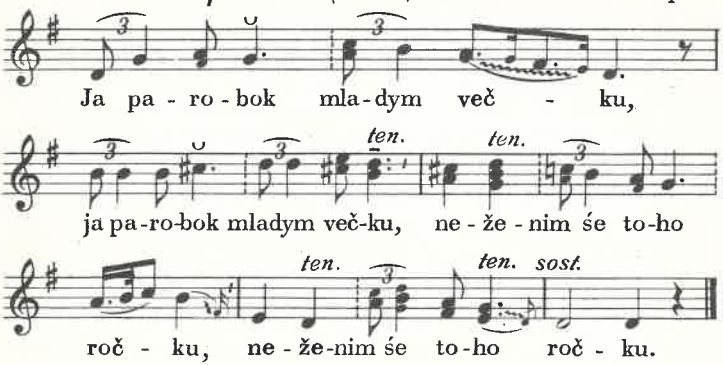

Toho ročku vojna budze,
načože mi žena budze?

193. JA SOM BAČA VEĽMI STARÝ

Orava
Slov. sp. I, 70

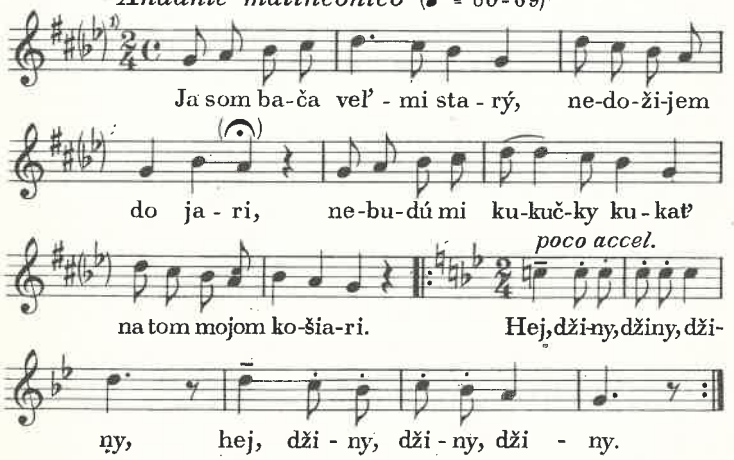

[1]) Možno spievať obidvoma spôsobmi

Ani kuku, ani sova,
ani sojka klebetná,
nebude ma viac prebúdzať
lastovička štebotná.
Hej, džiny...

Ja som bača veľmi chorý,
nespôsobný do hory,
nevládzem už po vŕškoch chodiť,
ani ovečky dojiť.
Hej, džiny...

Ktože vás už, ovce moje,
poženie na tie hole,
bude s vami k studničkám chodiť
a do chládku vás voditť?
Hej, džiny...

Kto zachráni vás od škody,
keď prídu zlé nehody?
Kto vás bude od vlkov brániť,
kto jahniatka vám chrániť?
Hej, džiny...

Už ťa nechám, dobré bydlo,
už odložím cedidlo,
zložím baltu i sekanec,
smrť ma vedie na tanec!
Hej, džiny...

Stíchli spevy po lučinách,
smutno, ticho v dolinách;
stíchli gajdy i fujary,
nežije bača starý.
Hej, džiny...

194. JAG JA IŠOL PREZ LES KALINOVY

Večerná pieseň mládencov

Jasenov (Zemplín)
Z vlast. zápisov

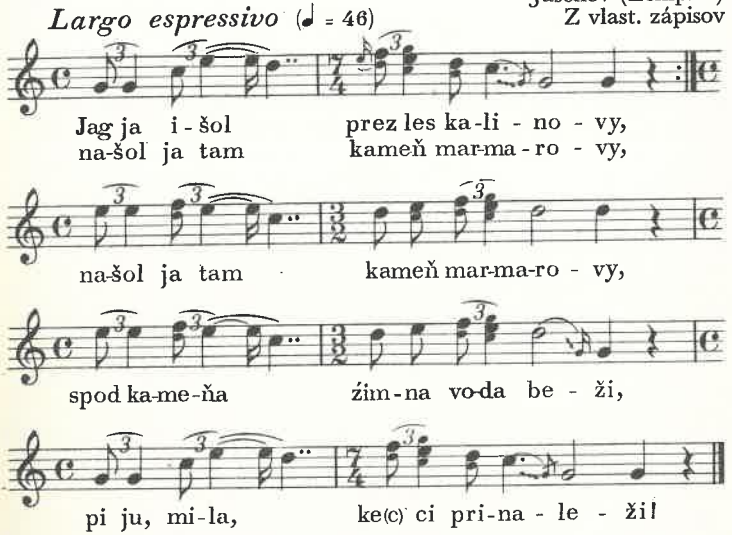

„A nač by ja zimnu vodu pila,
šag ja išče dzivka spravodliva,
napijem še z bystroho jaročka,
nebudzem ci vecej frajeročka."

195. JAG JA ŚE OD MILEJ NA VOJNU BRAL

Regrútska večerná pieseň

Jasenov (Zemplín)
Z vlast. zápisov

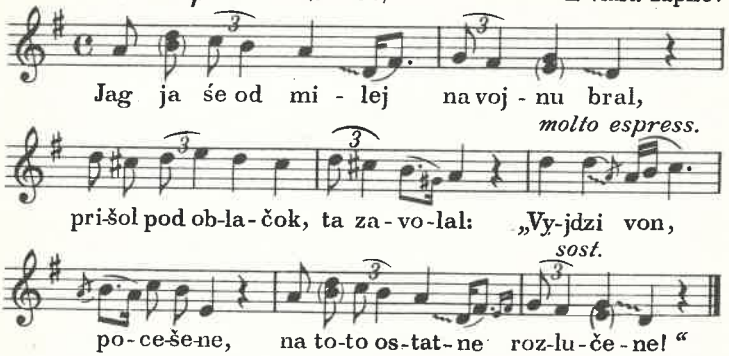

Mila išla vonka, zaplakala:
„Čeho ja śe, bože, dočekala?
Vinočka to naisce,
už mi leži chlapec v kolisce.“

Ked mi toto dzivče vzac nedaju,
pujdzem ponad skaly, zlamem hlavu,
vyceče krev nevina.
Pre koho? Pre tebe, moja mila!

*

196. JAG JA ZOMREM CUDZIM KRAJU

Večerná pieseň mládencov

Jasenov (Zemplín
Z vlast. zápisov

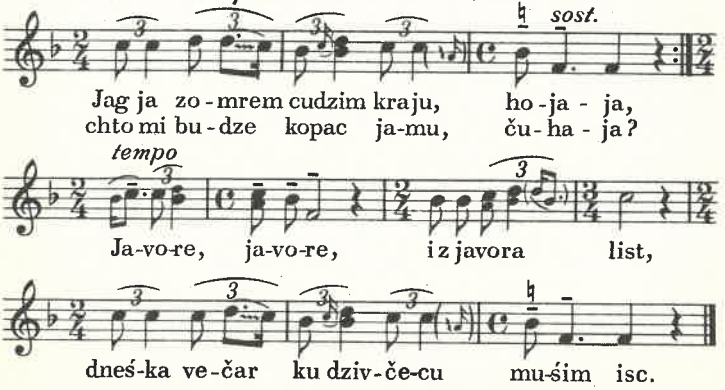

Straky, vrany kopac budu, hojaja,
a herdličky plakac budu, čuhaja.
Javore, javore, i z javora list,
dneśka večar ku dzivčecu mušim isc.

197. JAJŽE, LUČKA ZELENUČKA

Čardáš

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

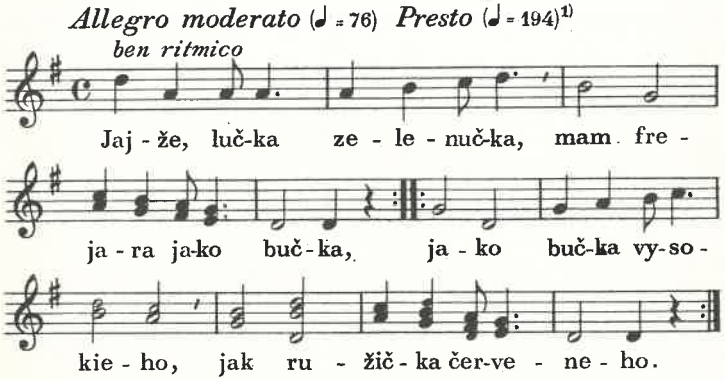

*

Keby si me nebuu zviedou,
čez te veršky me previedou,
bula by som se vydala,
za švarneho za šuhaja.

Ale že si me ty zviedou,
čez te veršky me previedou,
teraz som se nevydala
za švarneho za šuhaja.

198. JAJ, BEDA, JAJ, BEDA MNE!

Liptov
Slov. sp. I, 232

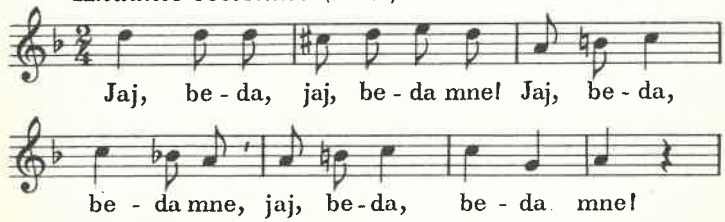

[1]) Spočiatku pomaly ako v kolese, potom rýchle.

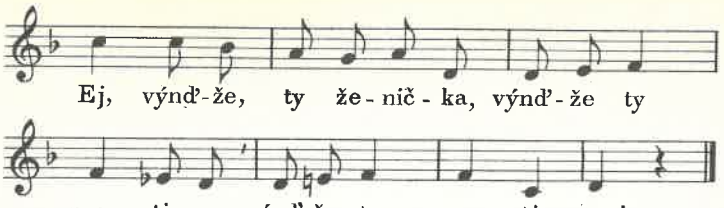

„Jaj, ako by ja vyšla
[: proti korheľovi, :]
ej, čo mi prepil žito
[: ešte na koreni! :]

Jaj, a čo by len žito,
[: ale kone, voly, :]
ej, i sukňu zelenú,
[: čo mi bola k vôli!“ :]

199. JAK TO PEKNE VANDROVAT

Spievajú chlapci mladoženichovi pred svadbou

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

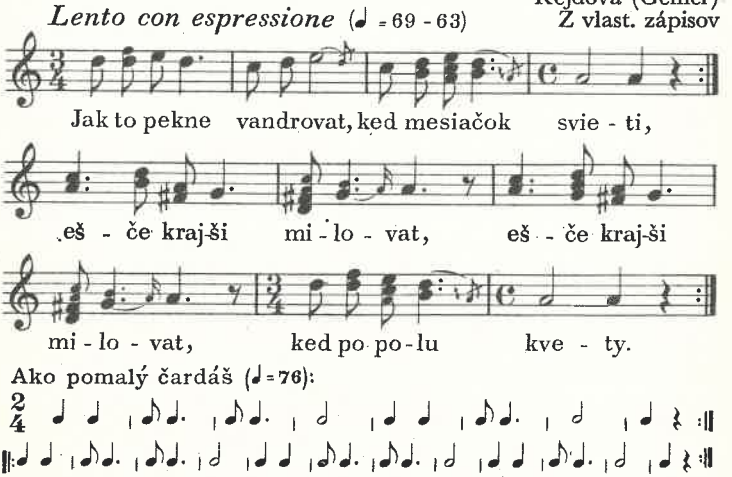

Ako pomalý čardáš (♩ = 76):

I ja som to milovau,
čo mi bulo g voli,
[: a ziat mi ho zbranili :]
rodičove moji.

Rodičove premili,
vy obanujete,
[: neraz se vy nad mojim :]
hrobom vyplačete.

Rodičove premili,
teraz možte plakat,
[: ked vidite par s parom :]
po ulici skakat.

I ty že zostan zdrava,
ma mila Zuzička,
[: ej, kelo som raz bozkau, :]
tvojo biele lička.

200. JAKIE JE TO SMUTNE ĎOUČA

Dievčatá v kolese

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

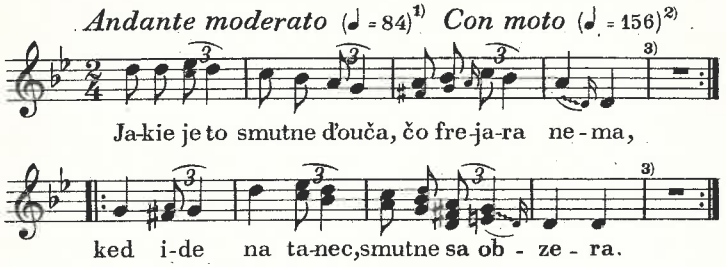

[: A taka si vše veselo
v tancu prespevuje, :]
[: kotra se s frejarom
v tancu oblapuje. :]

*

„Opusť, ďouča, opusť, ďouča,
švarneho šuhaja!"
„Jakže ja ho opustit mam,
ked mi on zakiazau,
[: ked on mojo serco
cverienkou zaviazau. :]

[: Bohdaj se ti ta cverienka
aj na šiťe zejšla :]
[: že by som ti, mily,
ešče na um prišla." :]

201. JAKO SI, JANENKO

Jablonica (okolie Trnavy)
Z vlast. zápisov

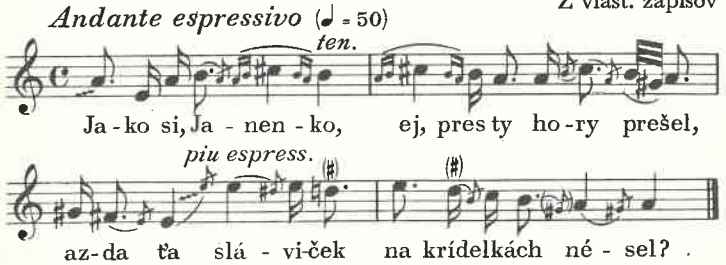

[1]) Pri chodení v kolese.
[2]) Do tanca.
[3]) Táto pauza len pri chodení.

„Nebol to sláviček,*)
bola lastovenka,
tá ma až zanésla
milej do okénka."

To milej okénko
bolo malované,
nechodz tam, Janenko,
tam je čarované.

Nečarovala som,
ani moja mamka,
lež to čarovala
zavaska cigánka.

Nečarovala som,
ani moja mamka,
lež to čarovali
tvé falešné očká.

202. JAKO TEN MESIAČEK

Lúčna pieseň

Čičmany (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

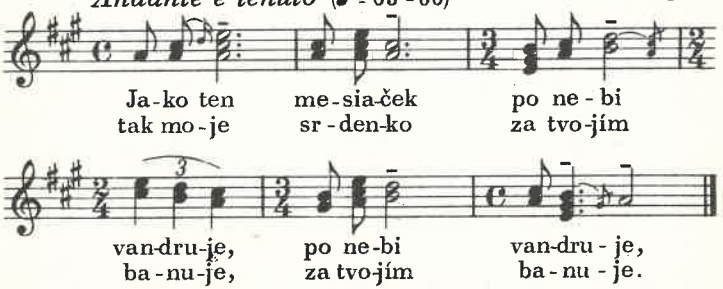

Jako ty hviezdičky
[: po nebi jadajú, :]
tak moje očičky
[: šohajka hľadajú. :]

Bývaj, večer, bývaj,
na nás nezabývaj,
polodne už bolo,
na nás nezabolo.

*

Čičora, čičora,
daj, bože, večera,
večera čírého,
pre mojho milého!

203. JAKŽE SI TY, JANIK

Na lúkach, v hore

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

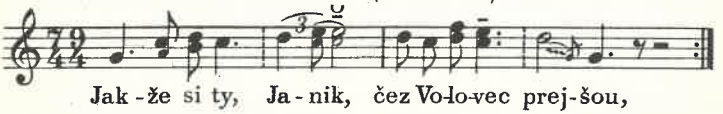

*) Každý riadok sa opakuje.

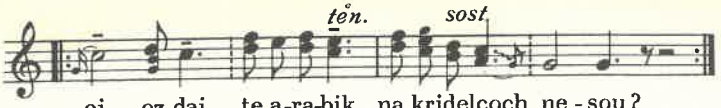

Kuščok me aj nesou,
kus som aj sam prejšou,
ej, preci som k mej milej
na nocku nezajšou.

Ked pojdeš popred nas,
nepukaj bičom bars,
ej, budu lude povdat,
že tam frejarku maš.

*

Oha, volky, oha,
tu frejarka moja,
ej, bo jak se vyvratiš,
svoj život utratiš!

204. JÁNOŠÍK, JÁNOŠÍK

Poľná pieseň

Ratnovce (Považie)
Z vlast. zápisov

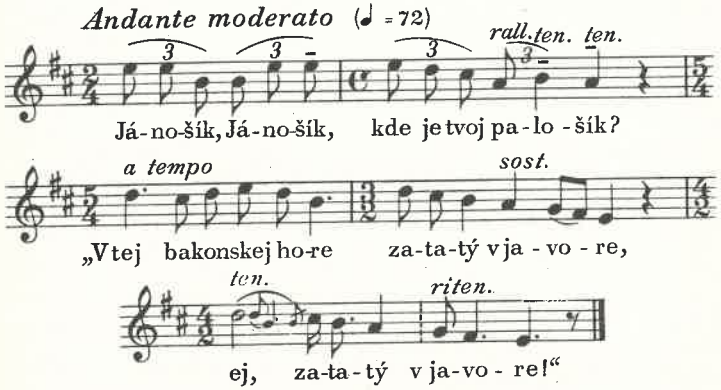

Ej, hora, horička,
pod nú je skalička,
chycili, zvázali
[: toho Jánošíčka. :]

„Ked ste ma chycili,
teda ma už majte,
tý moje poklady
[: vy šetky najdete! :]

Tý moje poklady
v tej bakonskej hore,
čo som ja zhromáždil
[: v tej zbojníckej čate.“ :]

205. JAVORE, JAVORE

Večer na dedine

Veľké Zalužice (Zemplín)
Z vlast. zápisov

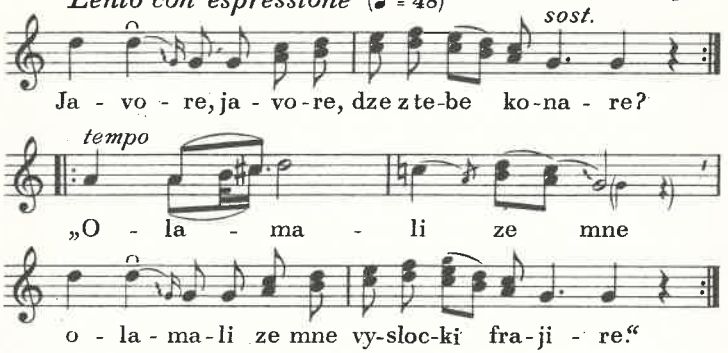

A išče, javore,
dze z tebe listočky?
„Otarhali ze mne
kucanske dzivočky.“

Škoda, bože, škoda,
že vyľala voda,
že gu nam paradni
parobci nechodza.

*

206. KAMARÁCI MOJI

Trenčianska
Slov. sp. 249

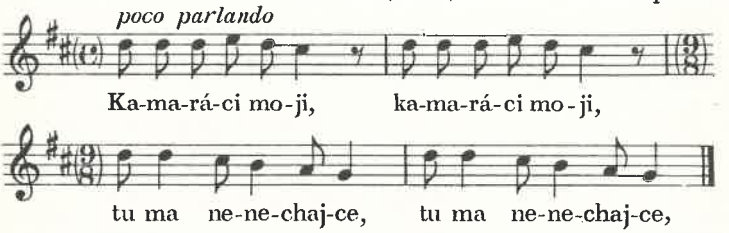

pod zelenú lipku,
tam ma pochovajce!

Kamaráci moji,
pomáhajce plakac,
už ma nebudzece
medzi sebú čakac.

207. KAPURKA ŠAŠOM

Hra „Na kapurku“

Malčice (Zemplín)
Z vlast. zápisov

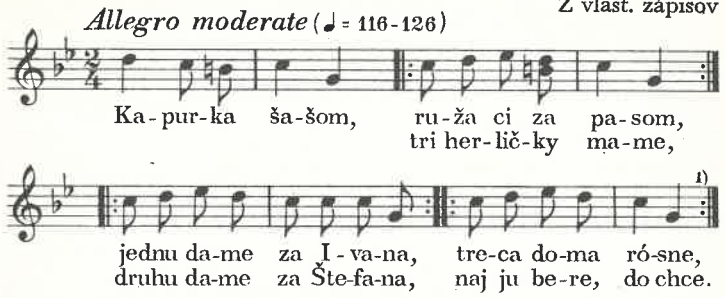

Po celý čas hry spieva sa tento nápev bez akéhokoľvek prerušenia.

208. KARIČKA ČERTOVA

Tanec dievčat „karička čertova“

Kista (Zemplín)
Z vlast. zápisov

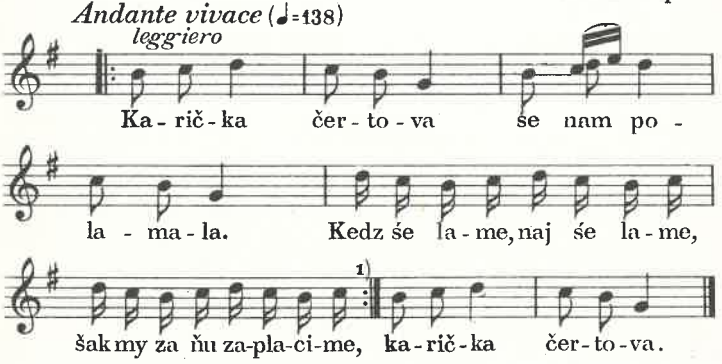

Karička čertova
še nam polamala.
Kedz še lame, naj še lame,
my še na ňu poskladame,
karička čertova.

Opakuje sa znovu a znovu až do únavy.

209. KÁZALA MI MATI

Slov. sp. I, 184

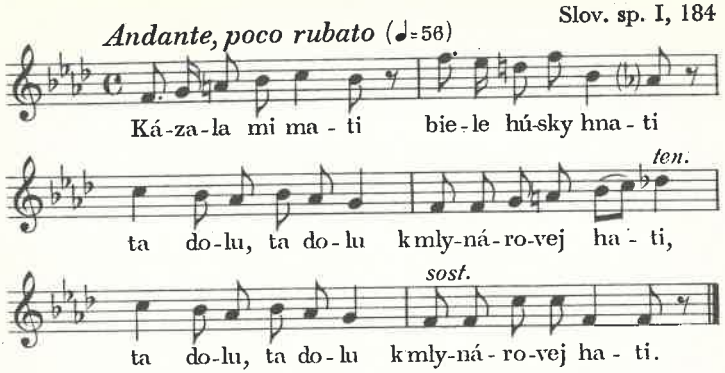

Chytila mlynárka
širokú lopatu,
zabila mi húsku
najkrajšiu, chochlatú.

Počkaj ty, mlynárka,
čo sa tebe stane,
ak moja husička
na nôžky nestane!

Hotuj sa, mlynárka,
do panského práva,
lebo moja húska
na nôžky nestáva.

Počkaj, ty mlynárka,
urobím ti škodu,
stanem na mlynicu,
odrazím ti vodu.

210. KDE SI BOLA, ANULIENKA MOJA

Tisovník (Novohrad)
Slov. sp. I, 51

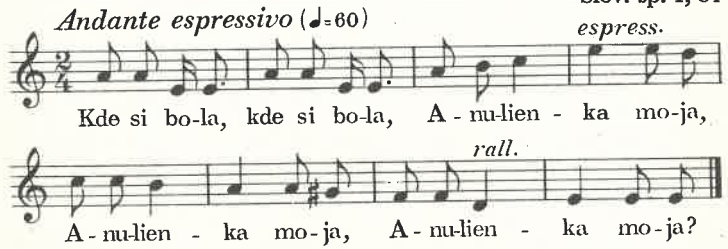

Kde si bola, Anulienko moja,
nebolo ťa včera večer doma.

„Pásla som ja na doline pávy,
kde nebolo sedem rôčkov trávy.

A na ôsmy trávička narástla,
tam som si ja páviky napásla."

Či si dala koníkovi obrok?
„Dala som mu, keď prišiel pod oblok."

Či si dala koníkovi vodu?
„Dala som mu, keď mi prišiel k brodu."

Či si dala koníkovi ovsa?
„Dala som mu, môj milý, neboj sa!"

211. KEBY BOLO NESVITALO

Gajdošská melódia „do skoku"

Boromlak (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

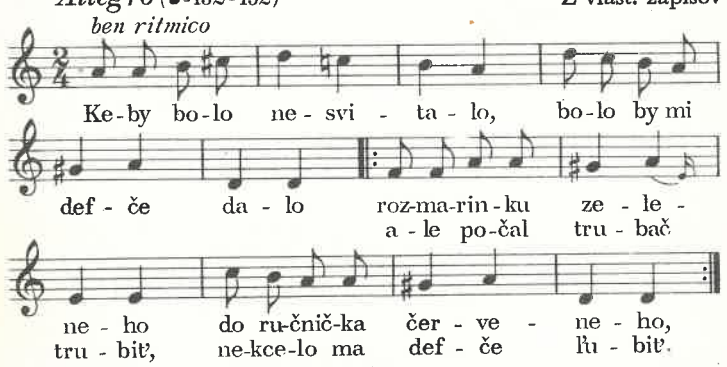

*

Tancovala rybka s rakem
a petruška s paštrnakem,
[: cibulka sa čudovala,
jak petruška tancovala. :]

212. KEBY MŇA MAMKA

Pri trhaní konopí

Púchovská dolina
Z vlast. zápisov

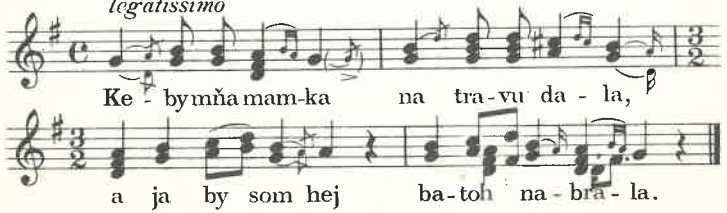

Ale mňa mamka
na trávu nedá,
nech si hu ona
po poli hľadá.

Neni hej (v) poli
ani (v) udoli,
lež ona rosce
na panskej roli.

Na panskej roli
orú mládzenci,
poháňajú him
panny pod venci.

213. KEBY NE DVA VRŠKY

Lipt. Sliače (Liptov)
Z vlast. zápisov

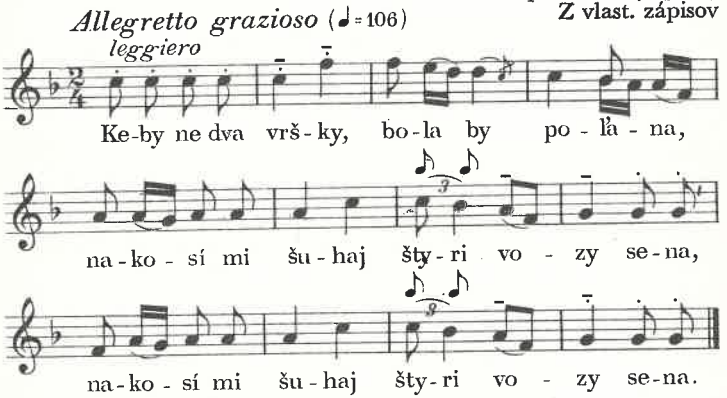

Štyri vozy sena
a piaty otavy,
abys' malo, dievča,
pri čom dojiť kravy.

Či ťa tu pobozkám,
či ďalej pojdeme,
drahá duša moja,
veď i tu môžeme.

*

214. KEBY SOM JA MALA

Očová (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

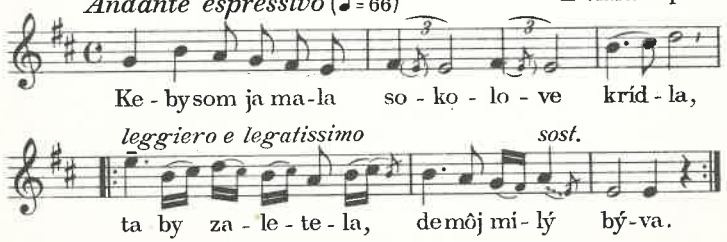

A tam by si sadla
na jeho biely dom,
aspoň by vedela,
čo robia chlapci v ňom.

Jeden vodu nosí,
druhý koňa češe
a môj najmilejší
lístočok mi píše.

Píše mi ho, píše
na hárok papieru,
že si on už našiou
v Zvolene frajerku.

215. KEBYS' BOLA MOJA

„Do krepčená", tanec mládencov pred muzikou

Jablonica (okolie Trnavy)
Z vlast. zápisov

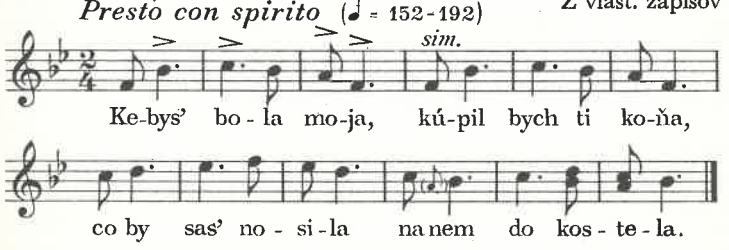

Ked si neni moja,
nekúpim ti koňa,
nebudeš sa nosit
na nem do kostela.

216. KED BYM' TO MAL, CO MOJ PAN MA

Žebeš (okolie Košíc)
Z vlast. zápisov

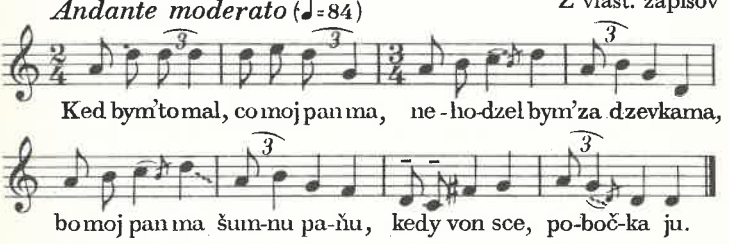

Mily, mily, milovane,
vyvolal ši šicko na mne,
vyvolal ši na lavečce,
pri novotnej frajerečce.

*

Mam frajera, pravdaže, mam,
hodzi do nas a ja neznam,
hodzi do nas calu žimu,
leha pod našu perinu.

*

217. KED JÁ POJDEM NA FRANCÚZSKU VOJNU

Jablonica (okolie Trnavy)
Z vlast. zápisov

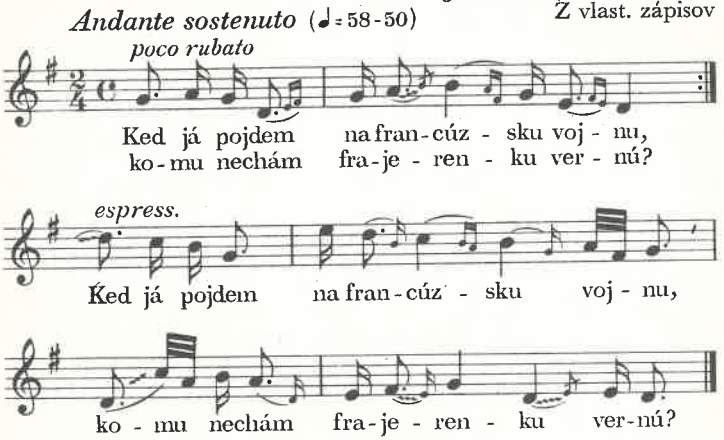

Ked já pojdem na Francúza bojúvat,
koho nechám na dome gazduvat?

Mám ja brata mladšeho od seba,
nech gazduje, milá, aj pre teba!

218. KEĎ JA POJDEM NA TU VOJNU

Magurici (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

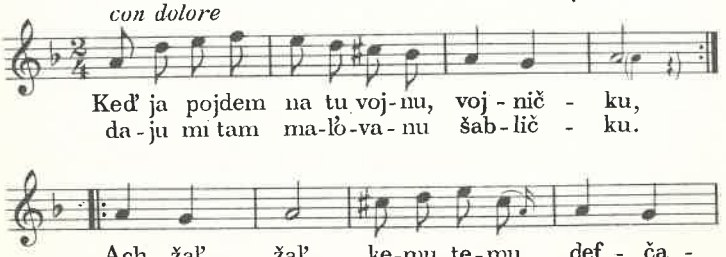

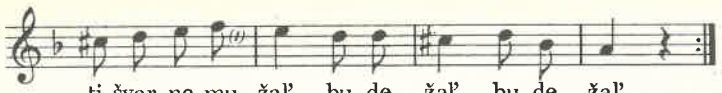

A keď mňa tam do tych šatu obleču,
tvoje oči premilene zaplaču.
Ach žaľ, žaľ... atď.

219. KEĎ POJDEM Z PAZOVA

Večerná pieseň mládencov

Stara Pazova (Juhoslávia)
Z vlast. zápisov

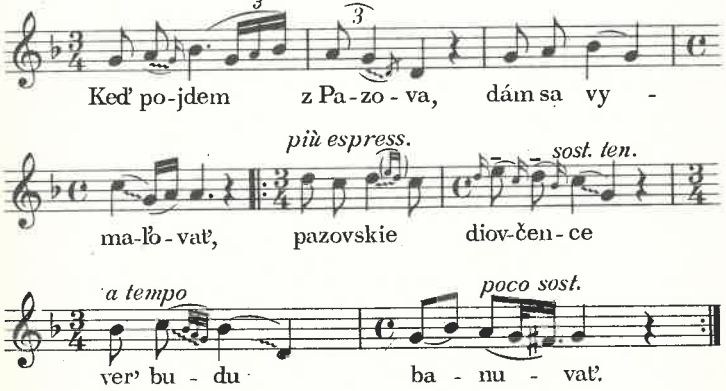

Banuj, diovča, banuj,
máš za kým banuvať,
mala si frajera,
nebudeš ho viac mať.

Mala si ho, mala,
nebudeš ho viac mať,
má on čierne oči,
kučeravie vlasy.

Očká sa mu smeju,
líčka červeneju,
spod jeho srdiečka
slzy sa mu leju.

Neleju, neleju,
len kropaj' padaju,
na marmor kemeni
janke vybíjaju.

Marmar, kemem, marmar,
marmarova skala,
šetka naša láska
pod tebou ostála.

220. KED SEM IŠÉU Z PEŠŤ-BUDZÍNA

Verbunk

Moderato (♩= 108)
Allegro vivace (♩= 216)

Stráže (Záhorie)
J. Blaho: Záhorácke I, 82

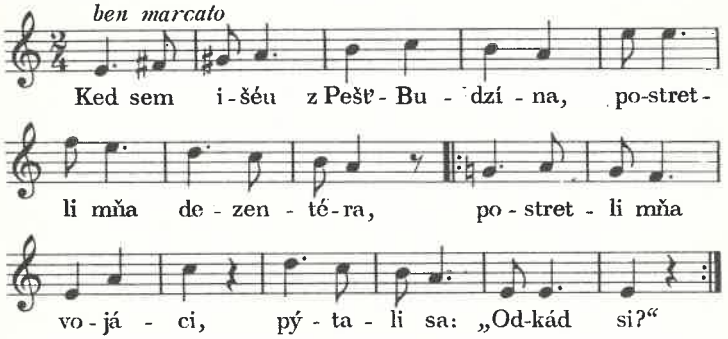

Na Búrech sem narodzený,
v Šaščíne mám potešení,
já tam dneska musím ít,
moju milú navščívit.

221. KEĎ SI JA ZASPIEVAM

„Spievka“ na holiach

Zábrež (Orava)
Z vlast. zápisov

Andante e tenuto (♩= 63)

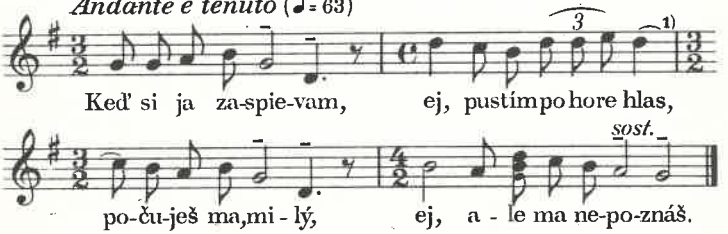

Keď ťa aj nepoznám,
ej, po tvom peknom hlase,
ale ťa ja poznám,
ej, po červenom páse.

Keď si ja zaspievam,
ej, na vrch Javorovej,
počuje ma milý,
ej, na posrieď Dubovej.

*

[1]) Ďalší takt nadväzuje bez prerušenia.

222. KEĎ SI JÄ ZASPIEVAM

Na lúkach

Bziny (Orava)
Spevy z Oravy, zápis
P. Tonkoviča, č. 55

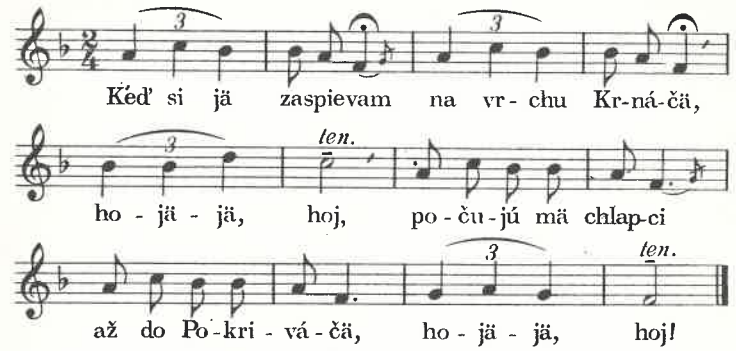

Poľäna, Poľäna,
mučä toho Jäna, hojäjä, hoj;
Poľänu skosili,
Jäna oženili, hojäjä, hoj!

223. KEĎ SOM BOLA PRI MAMIČKI V DOME

Slatina (Zvolenská)
V. Figuš-Bystrý, II, 35

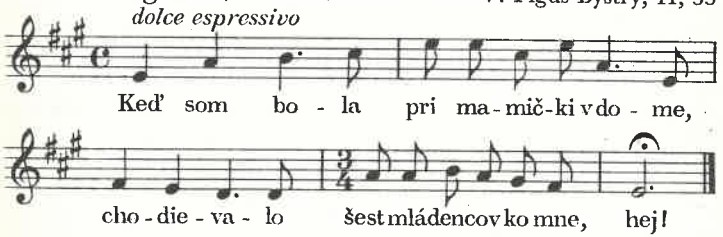

Každýho som pekne privítala,
každýmu som niečo darovala, hej!

Jednýmu som vyšitú šatôčku,
druhýmu som pierko za čiapočku, hej!

Tretímu som peknie šaty
štvrtýmu som ja prstienčok zlatý, hej!

Piatymu som aj prsteň srieborný,
šiestymu som môj vienok zelený, hej!

Jaj, mamička, čo za rozum máte,
keď ma vy ta šuhajkovi dáte, hej!

Šuhajkovi na druhú dedinu,
sám pán boh víe, či tam nemá inú, hej!

224. KEĎ SOM IŠIOU CEZ HORU

Hrochoť (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

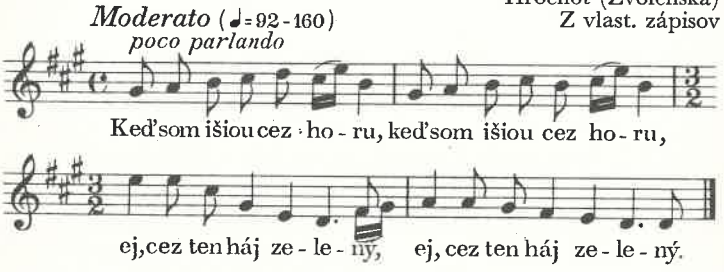

Keď som išiou cez horu,
ej, cez ten háj zelený,
stúpiu som tam na kameň
ej, na kameň studený.

A spod toho kameňa,
ej, vodička vyviera,
napi sa jej, má milá,
ej, ak si spravodlivá!

225. KED SOM IŠOU ČEZ BELOGRAD

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

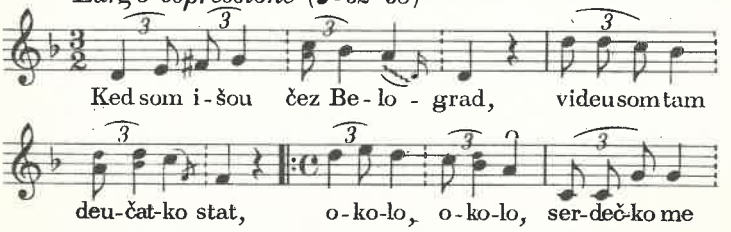

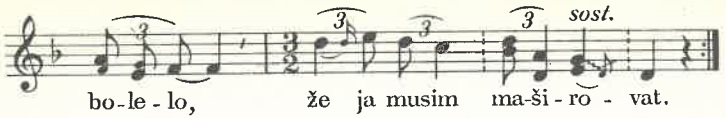

Ešče ja raz do vas pojdem,
otca, mater prosit budem:
„Apiček, tatiček,
ešče se vas raz pytam,
či mi vašu ceru date?

A kedže mi ju nedate,
pilny pozor na nu dajte,
mam ostry palošik,
odrežem jej vrkočik,
pričinu mi nedavajte!

A kedže mi ju nedate,
pilny pozor na nu dajte,
mam ostru šabličku,
odrubem jej hlavičku,
pričinu mi nedavajte!

A ked budete banovat,
dajte si ju odmalovat
na bielom papieru,
na cinovom taneru
so zlatyma literami.

A ked se vam tak nepači,
dajte si ju ešče krajši:
na dvere, na vrata,
že je ona prekľata
od caleho regementu!“

226. KEĎ SOM IŠOL OD MAMILEJ

Drieňovo (Hont)
Slov. sp. II, 49

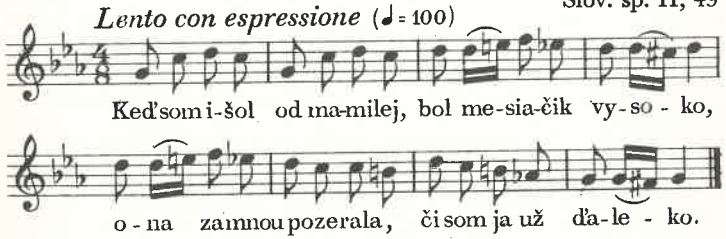

Keď som už bol na pol cesty,
ona za mnou volala:
„Vráť sa, milý, duša moja,
prenocuj tu do rána!“

Ja som sa jej vyhováral,
že mám chovať koníčky,
a ona si utierala
bielou šatkou slzičky.

227. KED SOM JA BOU PAROBČEKOM

Svadobná hra mládencov

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

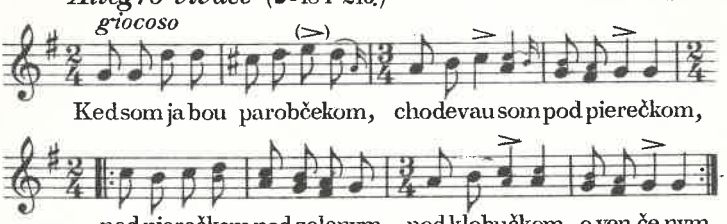

Teraz som se už oženiu,
šitku krasu som premeniu.
Bože, bože, čo si mi dau,
ked som se ja oženit mau?

Kabat je sama zaplata,
za pecou deti hromada.
Bože, bože, čo si mi dau,
ked som se ja oženit mau?

Nohavice po kolena,
aj to su lem sama dera.
Bože, bože, čo si mi dau,
ked som se ja oženit mau?

Z čižem palce vyzeraju,
vlasy klobuk prerastaju.
Bože, bože, čo si mi dau,
ked som se ja oženit mau?

228. KED SOM K VÁM CHODÍVAV

Večerná pieseň mládencov

Piešťany (Považie)
Z vlast. zápisov

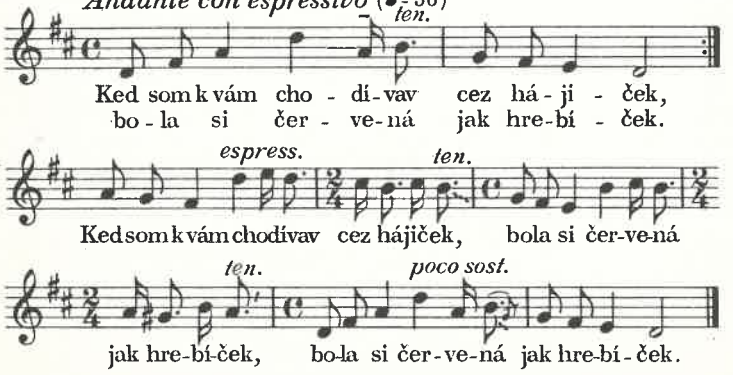

A ščúlek si bledá
jako stena,
snát sa ti tvój milý
vyspat nedá?

„Já som sa vyspala
po méj vóli,
ale ma falešná
láska morí.

Morí ma, morí ma,
premoriéva,
ked ma ten mój milý
zaneháva."

229. KEĎ SOM ŠIEL CEZ MESTO

Večerná pieseň mládencov

Čičmany (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

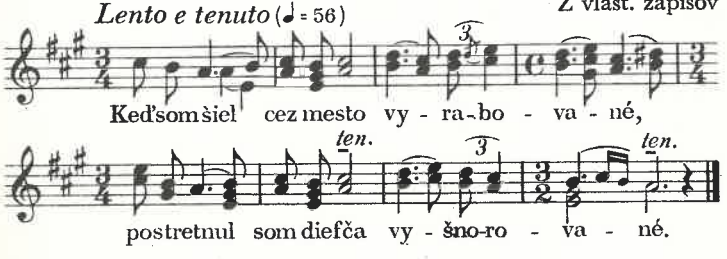

Ja som sa ho pýtal,
otkuľ je, de je,
ona mi hovorí,
že bude moje.

Ja som mu slovenský,
ono mi český:
„De ideš, kam ideš,
vojáček hezký?"

„Ja idem g Morave,
ty ideš k Čechám,
frajerenka moja,
z bohom tu ostaň!"

230. KED SOM ŠÓV CEZ HORY

Regrútska

Sokolovce (Považie)
Z vlast. zápisov

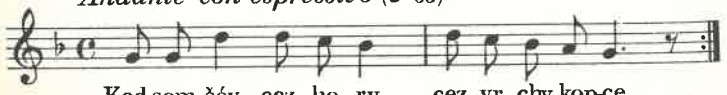

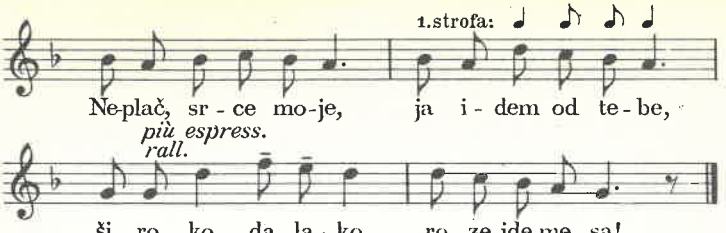

Dali mi šabličku
pre potešení,
mosím byt vojáčkem,
už ináč není.

Už mi vlásky rennú,
už mi líčka blennú,
už je zle — nedobre,
má milá, se mnú!"

231. KEĎ V REPÁŠI HRAJÚ

Čardáš

Allegro moderato (♩=108)
Presto (♩=192)
ben ritmico

Répáshuta (Maďarsko)
„Vyletel vták...", č. 22

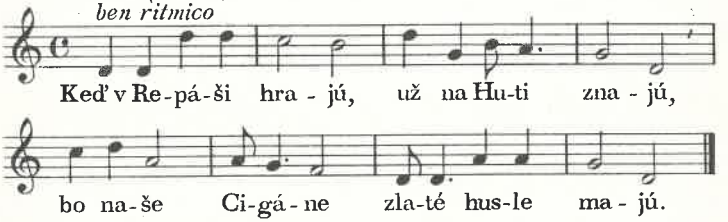

Cigáne, Cigáne,
ne tak šumne hrajte,
ale mu frajérku
ze studni ťahajte.

Keď ju vyťahnete,
do tancu ju berte,
dame vam palenky,
kelo vypijete.

232. KEDZ JA IŠOL Z AMERIKY DO DOMU

Andante moderato (♩=84-96)

Trenton, Pa (USA)
Z vlast. zápisov

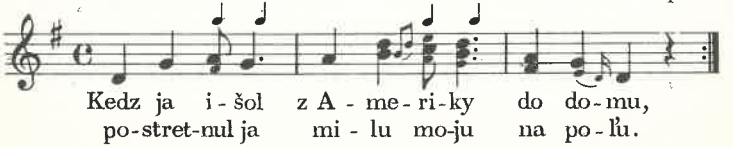

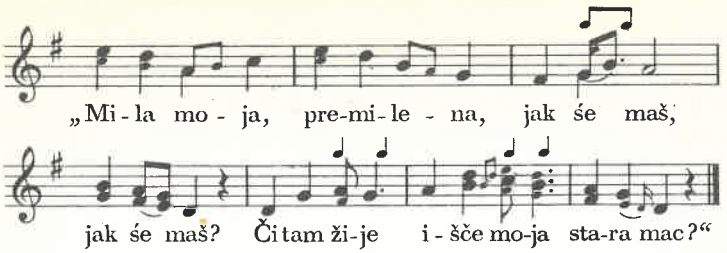

„Ach, nežije, ach, nežije, nežije,
bo ona už v tej černej zemi hnije!“
„Kebym' bul znal, že mi matka nežije,
bul bym' ostal v americkej krajine.“

*

Kedz ja išol z Ameriky na šife,
vidzel ja tam šidzem ryby velike.
Šifkapitan bere kanon a štriľa,
a tak vola, naj śe ľudze neboja.

Jak by my śe, šifkapitan, nebali,
ostali nam doma dzeci i ženy:
chtora dvojo, chtora trojo dzeci ma
a tak plače a narika nad nima.

233. KEDZ NAS SCECE, TU NAS MACE

Svadobná

Myslava (okolie Košíc)
Z vlast. zápisov

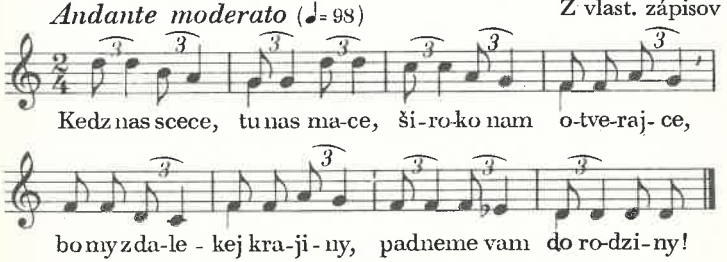

Ej, kepeň moj, kepeň moj,
debreciňsky kepeň moj,
hodz je maly, kratky je,
švarne dzefče prikryje.

*

Na kepeňu blancare
po dva, po tri taľare,
po dva, po tri taľare
i po štyri grajcare.

Kedz ja pojdzem na jarmaček,
kupim sebe dohanžaček,
dohanžaček i pipečku,
i do nohavic hustočku.

*

234. KEDZ SEBE ZAŚPIVAM

Spev dievčat „v kolieše"

Valaškovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

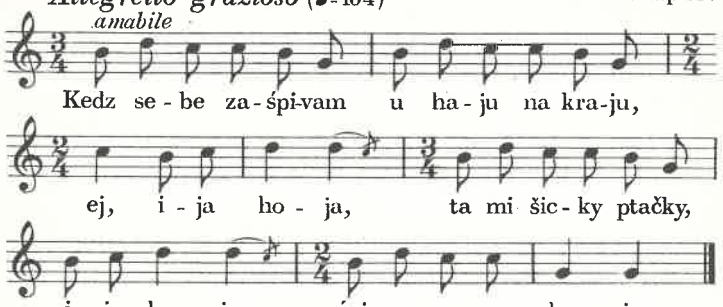

Take mam hardelko
jak košicke zvony,
ej, ija hoja,
kedz sebe zaśpivam,
ija hoja,
frajira mi mloji.

Kedz sebe zaśpivam
hore na javore,
ej, ija hoja,
pujdze muj cenky hlas,
ija hoja,
po ocovym dvore.

*

Ocec ma učuje,
tak śe mi zraduje,
ej, ija hoja,
dzivka moja ľuba,
ija hoja,
sebe rozkošuje.

235. KEJ SA MÔJ NAJMILŠÍ

Mikušovce (Trenčianska)
Slov. Sp. II, 108

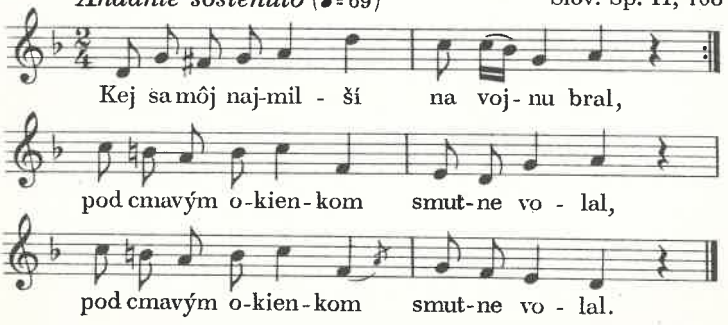

„Otvor mi, má milá,
kvietok zlatý,
prišiel som sa k tebe
odebrati.

Ništ viacej, ništ viacej –
na tri roky."
Ona mu hovorí:
„Až na veky.

Tí tvoji rodičia
takoví sú,
chudobnej nevesty
v dome nechcú."

„Pravdu, moja milá,
pravdu mluvíš,
pre frajerskú lásku
umrec musíš!"

„Kej bujem umierac,
bys' pri mne stál,
moje sivé oči
sám zatláčal."

236. KED SI JA ZASPIEVAM PO RANIAJŠEJ

Na lúkach

Važec (Liptov)
Z vlast. zápisov

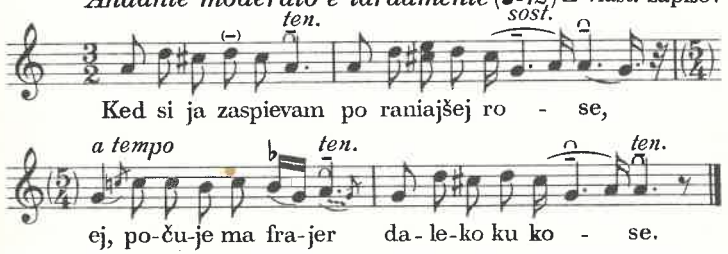

Ked si ja zaspievam raz poraz devat raz,
vera ma, frajer môj, vera ma nepoznaš!

*

Prid mi, mily, prid mi, lebo sa mi prisni,
nebud mi naveky na tej mojej mysli!

237. KOLO NAS, KOLO NAS

Tanečná pieseň do kolesa

Heľpa (Horehronie)
Z vlast. zápisov

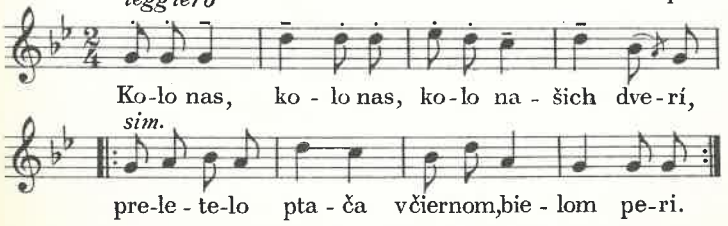

Nebolo to ptača
v čiernom, bielom peri,
ale bol šuhajko
v ľanovej košeli.

*

Dupči, dievča, dupči,
maš frajera v Lupči,
a druhoho v Brezne,
nach ho tam čert vezne!

238. KOMUŽE TAK DOBRE

Čardáš

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

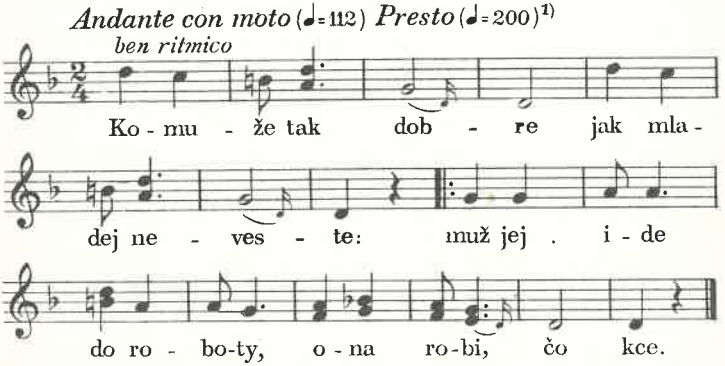

Muž jej ide orat
s troma volečkami,
ona lahne do postielky
s troma frejarami.

Muž jej ide domov
bičom pukajuci,
a ženička z kerčmy domov,
pekne spievajuci.

„Mužu môj, mužu môj,
kelo si naorau?“
„Štyri brazdy do obeda
som se usilovau.

„Ach, ženo, ženička,
kelo si vypila?“
„Pri dvoch litroch do obedu
som se zabavila.“

„Ženo moja, ženo,
maš jedno predeno,
mali by se nitky zrepit,
volimo ho prepit!“

[1]) Pri rýchlom tempe sa tlieska.

239. KONE MI U JARCU

Nočná pieseň pastierov koní

Dlhá n/Cirochou (Zemplín)
Z vlast. zápisov

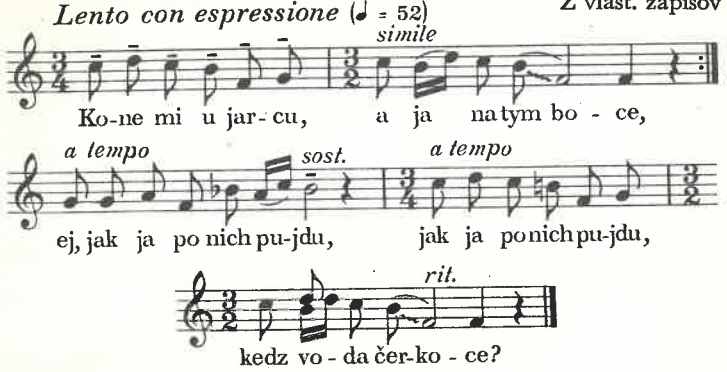

Čerkotaj, vodička,
jak si čerkotala,
ej, [: ľubuj me, Haničko, :]
jak si ľubovala!

240. KONOPA, KONOPA

„Tichý hlas"

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

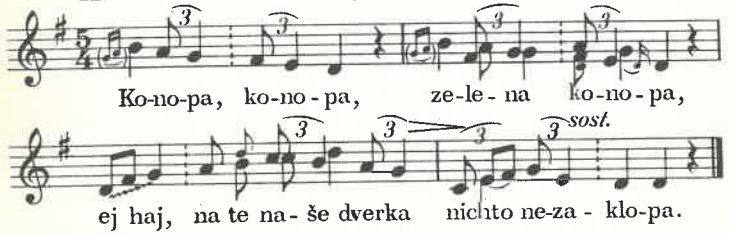

Ani nezaklopa,
ani nezavola:
„Ej haj, de si, mila moja,
či tu dachto doma?"

„Doma som, doma som,
doma me hledajte,
ej haj, lemže potichučku
dverka otvarajte!"

*

Kiade k vam, kiade k vam,
ďoučata, chodit mam?
ej haj, obločka nemate,
dverka zamykate.

241. KOŠA LUČKY, KOŠA

Verbunk

Nacina Ves (Zemplín)
Z vlast. zápisov

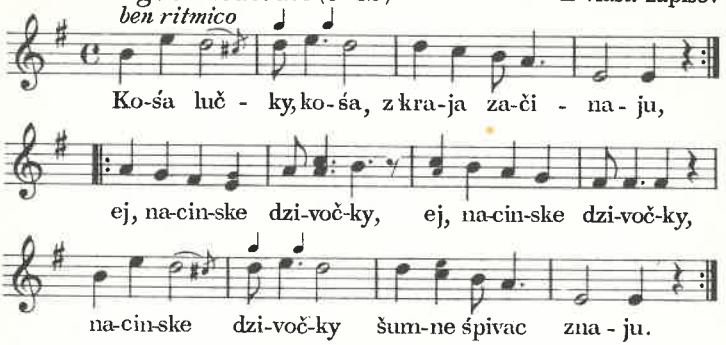

Išče voni košа
z kraja od varoša,
naciňske nevesty
najkrajši še nośa.

242. KOŠEĽÔČKA TENKÁ

Báčka (Juhoslávia)
Z vlast. zápisov

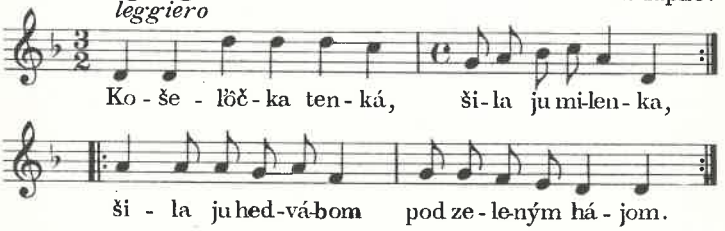

Keď ju vyšívala,
pekne si spievala,
keď mu ju dávala,
žalosne plakala.

„Načo ti, môj milý,
tá košieľka bude,
keď pôjdeš do vojny,
kto ju nosiť bude?“

„Keď pôjdem na vojnu,
vezmem si ju sebou,
budem sa s ňou tešiť
ako s mladou ženou.

Keď ma porania,
bude mi na rany,
a keď ma zabiju,
bude mi do jamy.“

243. KOZIČKA BETULA

Tanec „Starosvetský"

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

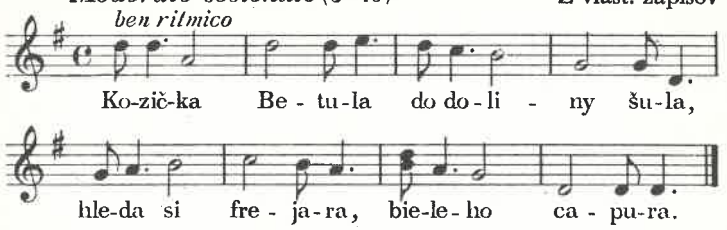

Pasou by som ovce,
ale se mi nechce,
bo ovečka pani,
planu travu nechce.

Pasou by som kozy,
ale me to merzi,
bo každa kozička
hore chvostik derži.

244. KROVY MOJE, KROVY

Kraviarky na paši

Osturňa (Spiš)
Z vlast. zápisov

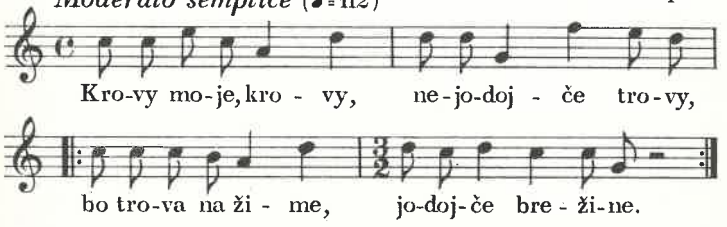

Krovy moje, krovy,
nejodojče trovy,
iče do potocka,
napiče še vody.

*

De ja pastir novy,
potračul jek krovy,
kebe jo vas naseu,
to be jo tam zaseu.

245. KUKAJŽE MI, KUKAJ

„Jarnia pieseň" v prírode

Čičmany (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

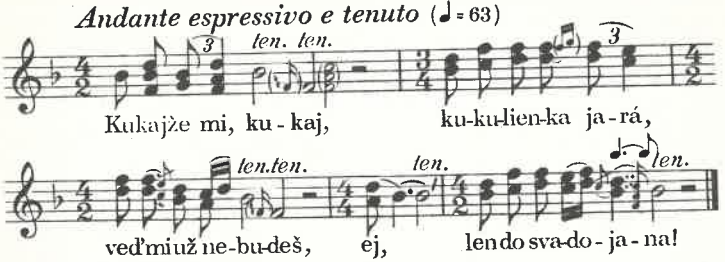

Vyšla som na bučka
jako tá kukučka,
začala som kukať,
ej, a ja poj pod bučka!

Kukulienka kuká,
že sa hora puká
a sláviček píska,
že sa hora prská.

*

Narobela chystu,
že nabere listu,
a nabrala dreva,
ej, že jéj bolo treba.

246. KUKULIENKA KUKÁ

Poľná pieseň

Púchovská dolina
Z vlast. zápisov

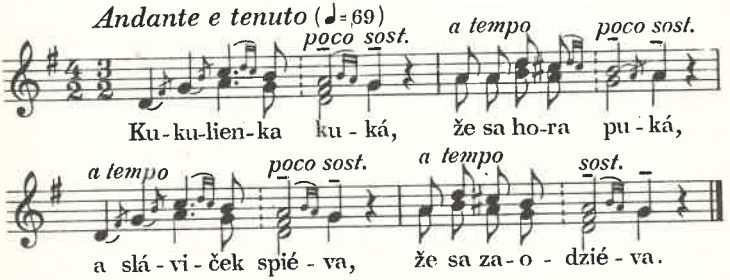

Kukaj mi, kukučka,
do Jána každý dzeň,
a po Jáne týždžeň
zakukaj každý dzeň!

247. KUĽALO SA PRES DUNAJ

Do skoku

Magurici (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

Allegro (♩ = 126-144)

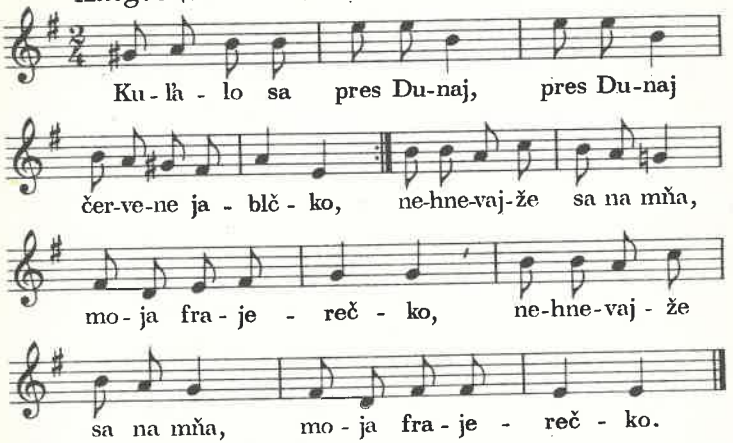

„Ani sa ja [: nehnevam, :]
iba mi je ľuto,
že ty chodiš ku druhej
prez zelene žito.

A ty, žito, [: žitečko, :]
do ťa bude kosiť,
moj mily je ve vojne,
musi šabľu nosiť."

248. LÁSKA, BOŽE, LÁSKA

Slov. Sp. I, 8

Andante espressivo (♩ = 58)

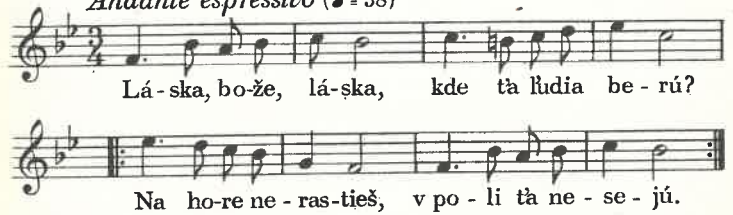

Ľúbosti, ľúbosti,
mala som ťa dosti,
ale už ťa nemám
ani medzi prsty.

Aby sa tá láska
na brali rodila,
nejedna panenka
hlavu by zlomila.

249. LIMBORA, LIMBORA

Vít. Novák, I, 13

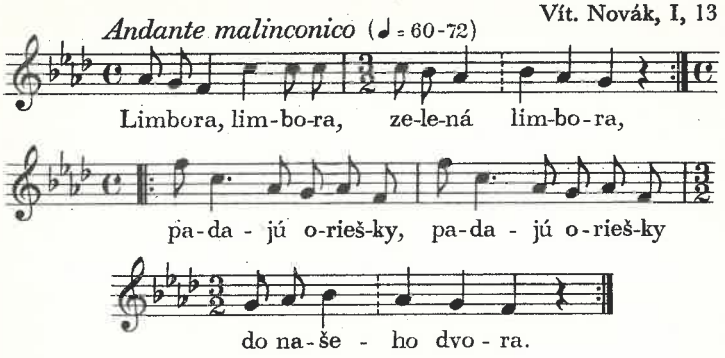

Padajú oriešky,
drobné oriešťatá,
[: ktože vás poberie, :]
chudobné dievčatá?

250. ĽUĽAJCE, BEĽAJCE

Uspávanka

Lastomir (Zemplín)
Z vlast. zápisov

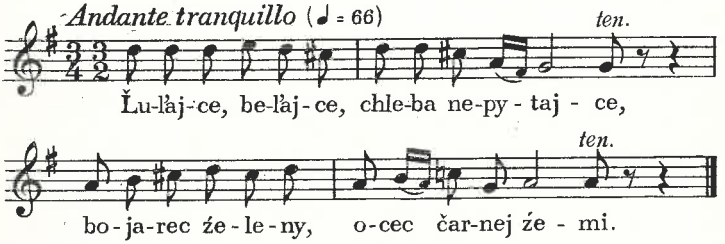

Haju, haju, haju,
pujdzeme do raju
a z raju do neba,
da nam pan boh chleba.

*

Ušniže mi, ušni
cholem dva hodziny,
kebym' ce ukolisala,
tak jak bym' ce bohu dala.

251. MALA SOM HOLUBKA

Magurici (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

Andante moderato (♩ = 69-78)
melancolico

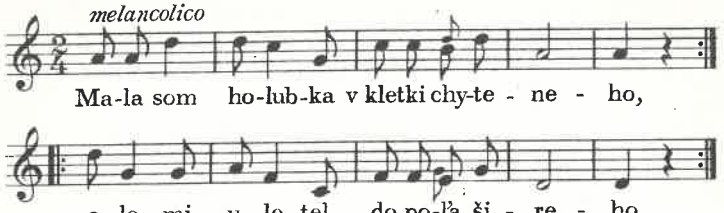

Do poľa šireho,
na veľkeho buka,
tam je moj holubček,
jak mi pekne huka!

Dobre mi byvalo,
kým šteste byvalo,
teraz mi ho treba,
kupiť mi ho treba.

252. MÁM, MÁM KOŇA ŠIMLA

Čardáš

Veľká Kubra (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

Allegro giocoso (♩ = 132-172)
ben ritmico

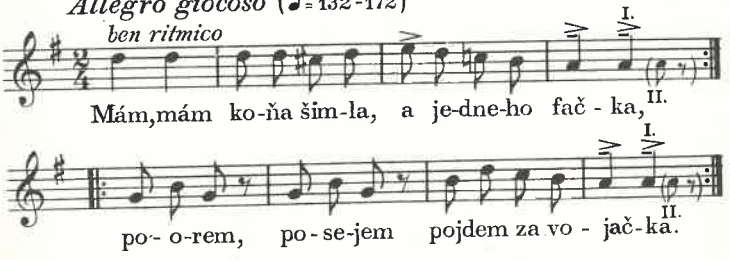

Mám, mám koňa šimla,
čo ma dobre nosí,
po horách, po dolách,
po studenej rosi.

253. MAV SOM HOLKU JENNU

Tanec „Šúchaná"

Piešťany (Považie)
Z vlast. zápisov

Allegretto gracioso (♩ = 60-58)

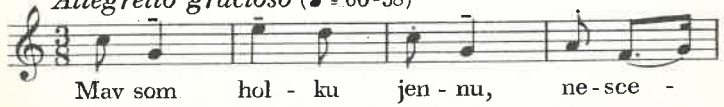

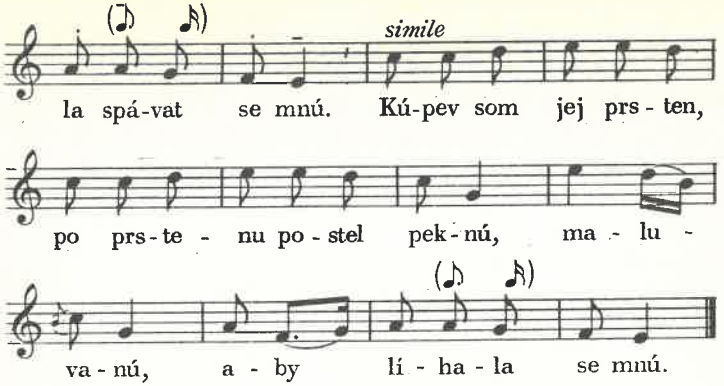

Ona ešče nebude,
lebo sa ma bát bude,
abych hu neuvez,
na nečo neprivez,
ako tú lánskú zimu,
strhov som za perinu.

Hovorí mamka cérke:
„Cérka, nechod za gdovca,
gdovec má pól srcca,
pól nehav nebožce,
a mládenec má celý,
ten sa s holku predelí."

254. MEDZI DVEMA VRŠKY ŠIROKÁ DOLINA

Tardoš (Maďarsko)
Z vlast. zápisov

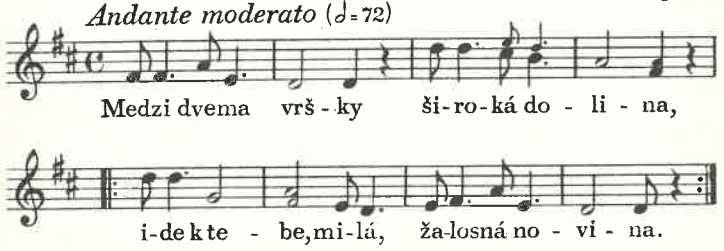

Čo je to, milý, čože za novinu,
ada si si našél frajérečku inú.

Já som si nenašél frajérečku inú,
ale ti já povém žalosnú novinu.

Medzi dvermi stála, slze jej padali,
na marmarov kameň janky vybíjali.

255. MILÁ, ČO ROBÍŠ

Slov. sp. I, 185

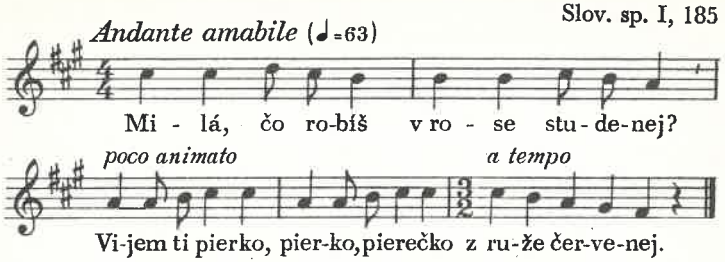

Z ruže červenej,
aj z majeránu:
prídiže, milý,
milý, premilý,
ráno v nedeľu.

Čo si neprišiel,
keď som kázala?
Už som ja pierko,
pierko, pierečko
inému dala."

Preč' si ta dala?
ja som nekázal!
Kýže ti Perun,
Perunský Perun
zuby ukázal?

256. MILA MOJA, EJ, NEZAMYKAJ DVERE

„Skakava karička"

Nižný Žipov (Zemplín)
Z vlast. zápisov

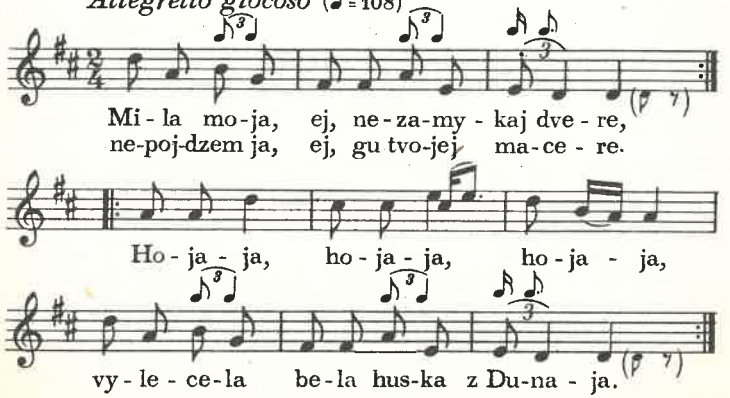

Lem ja pojdzem, ej, gu ce na lavičku,
oblapže me, mila, ej, s pravu ručku.
Hojaja, hojaja, hojaja,
mam frajira, mam frajira beťara.

A ja bul śe, paradnico, oženil,
ked bul mi śe gu ličku śe nezveril,
hojaja, hojaja, hojaja,
jaka dobra žimna voda z Dunaja.

257. MILA MOJA, NEUMIRAJ

„Kolečko čupariki"

Petrovce (Zemplín)
Z rukopisu Jána Novenku

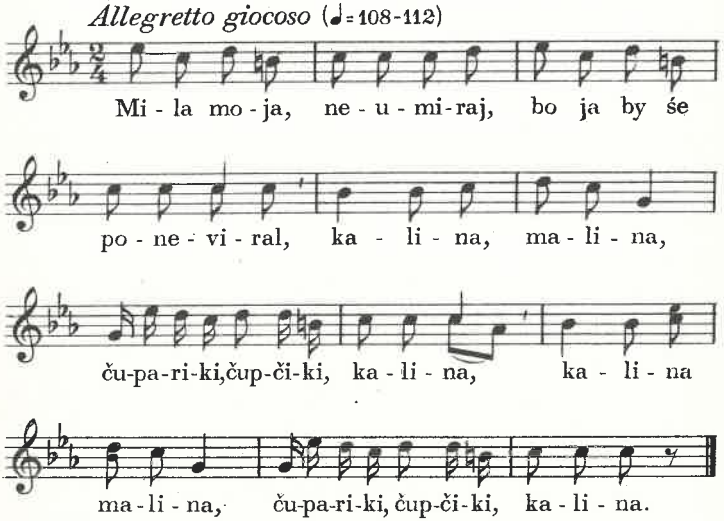

Netreba ci ponevirky,
jest (v) Petrouci šumne dziuky,
kalina, malina,
čupariki, čupčiki,
kalina.

258. MILA MOJA ROZMARIJU SADZILA

„Skakava karička“

Nižný Hrabovec (Zemplín)
Z vlast. zápisov

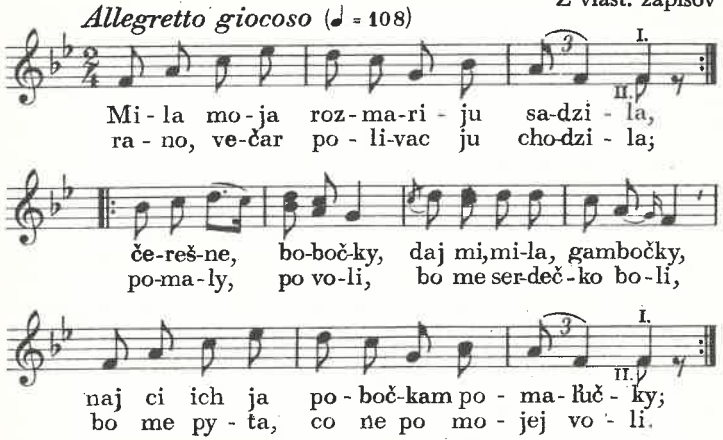

259. MLÁDZENCI, MLÁDZENCI

Poľná pieseň

Púchovská dolina
Z vlast. zápisov

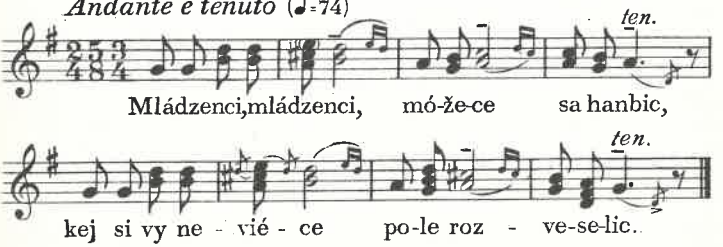

Mládzenci, mládzenci,
čo si nespiévace,
lebo by sce jedli,
lebo sa hneváce?

„My by sme nejedli,
my sa nehneváme,
za jedným dziévčacom
všecci smutek máme.“

Čo ma je, šuhajko,
po tvojej peknoce,
kej ca ja nevidzim
(v) poli pri roboce;

(v) poli pri roboce,
(v) koscele pri knižce,
čo ma je, šuhajko,
po tvojej peknoce!

*

260. MOJ KRÁTKY, CICHÝ HLAS

Na lúkach

Papradno (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

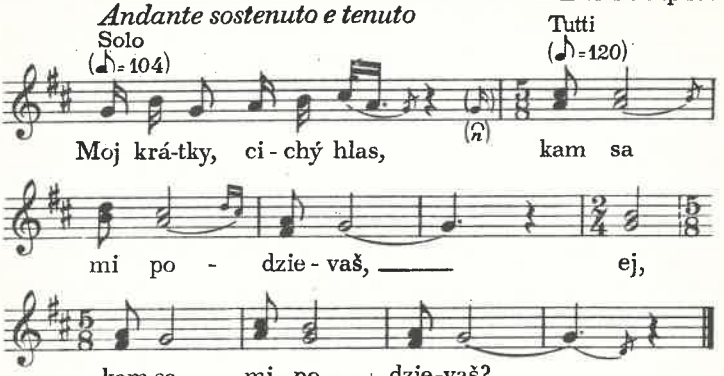

Po hore, po lese
moj kratky hlas nese,
ej, moj krátky hlas nese.

261. MRTVICKOM POLI, ŠIROKOM POLI

Bitkárska

Gorna Mitropolija (Bulharsko)
Z vlast. zápisov

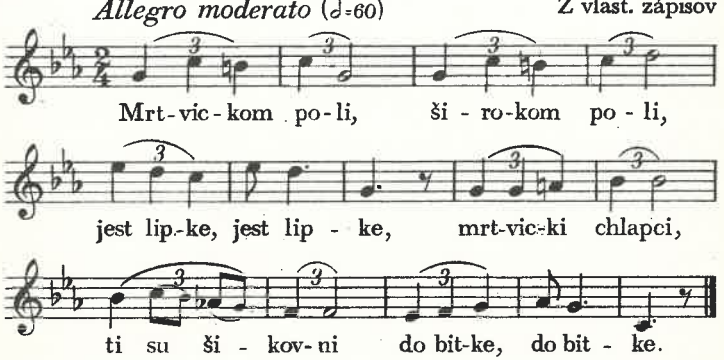

Bili sa oni sobotu večer do rana
a pri každom stala frajeročka verna, plakala.

Keď by sa bili, tak by sa bili rukama,
ale sa biju, ale sa kolu nožama.

„Nebi sa, mily, frajer uprimny, nebi sa,
tu maš vinečko, tu maš pivečko, napi sa."

„Nechcem ja vino, nechcem ja pivo, horkô je,
pre teba, mila, holubička siva, bitka je."

262. MUZIKANTI, MUZIKANTI

Pri svadobnej hostine

Slov. sp. II, 201

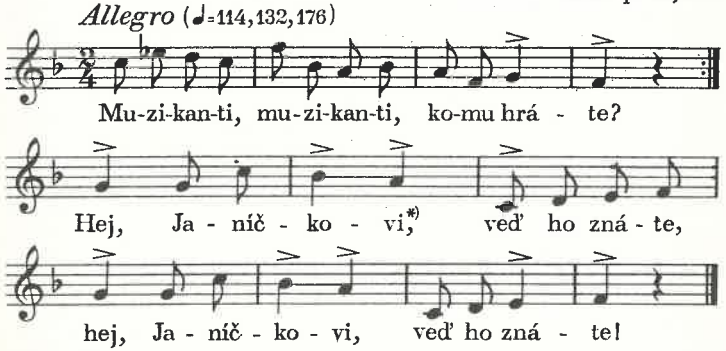

263. MUŽU MUJ PREĽUBY

Kamenica nad Cirochou (Zemplín)
Z vlast. zápisov

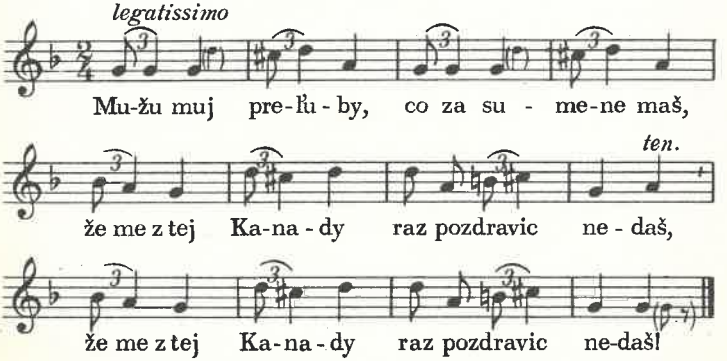

*) Rôzne mená hosťov.

So slovom bym' ce dal,
neskoro še doznaš,
pismo bym' ci poslal,
počitac ho neznaš.

*

Pošol muj milenky
do tej Ameriky,
nič mi nezochabil,
lem žaľ preveliky.

Ani mi nekazal
za sobu banovac,
ani mi nekazal
druhoho ľubovac.

*

Pošol muj milenky,
ani ho nevidno,
lem mu u Kanadze
biły nožky šlidno.

Kanada, Kanada
s ružami okolo,
tamac še prechodzi
pocešene mojo.

Tamac še prechodzi
i tamac prekvita,
a ja po Hažine
chodzu jak zabita.

264. NA CIMBALÁCH HRAJU

Regrútska

Stára Pazova (Juhoslávia)
Z vlast. zápisov

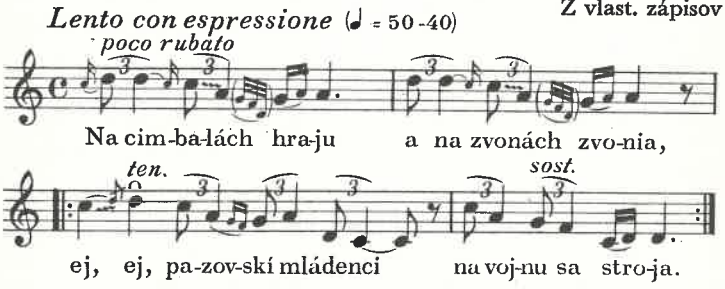

Jak sa oni stroja,
tak sa zhováraju,
ej, ej, pazovkie diovčence
zdravia ím vinšuju.

265. NA ČIČMANSKÉM CINTERI

Čičmany (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

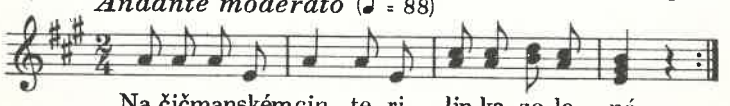

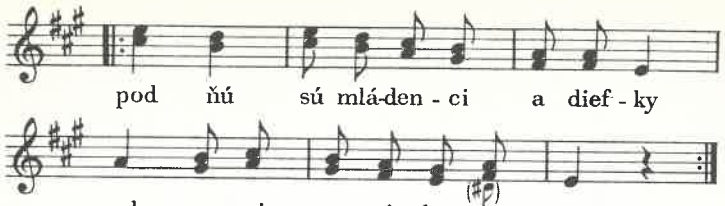

Volakerá gazdiná
peknú céru má,
pójme k nej, mládenci,
šeci sme jednací,
ona nám hu dá.

Ona nám hu nedala,
len sa zasmiala;
prišiel k niej Janíček,
švarný šuhajíček,
tomu hu dala.

266. NA KAŠTIELI OHNÍK HORÍ

Na Jána

Hrochoť (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

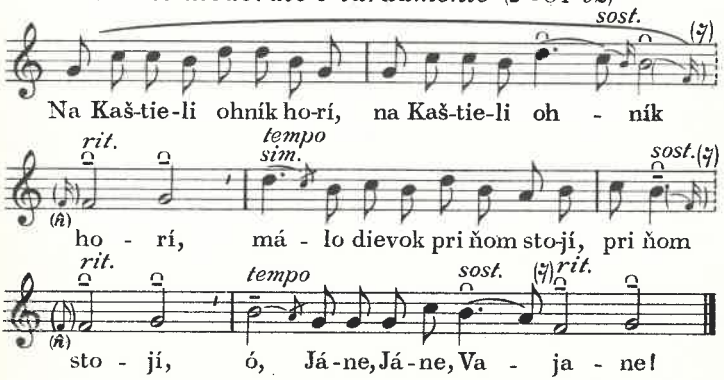

267. NA KONIČKU BELY KANTAR ŠVICI ŠE

Nočný spev mládencov po dedine

Buzice (okolie Košíc)
Z vlast. zápisov

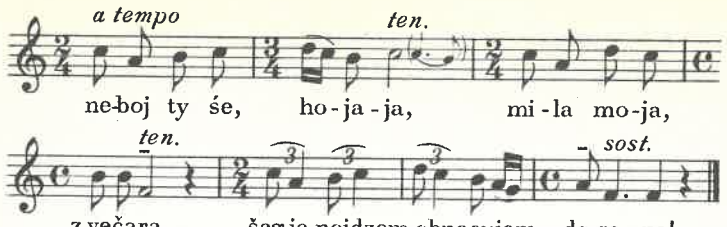

Jaka ši mi, mila moja, falečna,
sama ši me vyrucela zo šerca,
teraz možeš, hojaja,
na svoj rozum banovac,
mohla ši me i do neška ľubovac.

268. NA KRÁĽOVEJ HOLI

Zvolenská
Slov. sp. I, 390

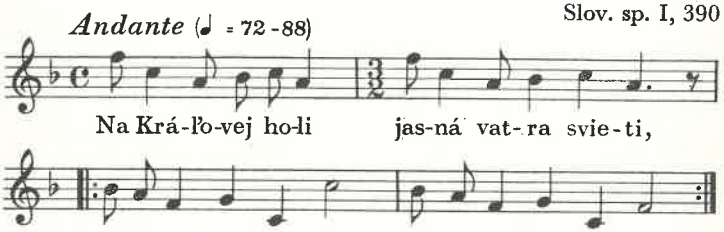

Hoj, švárna to junač,
ako jeden všetci,
valaška im v pästi,
karabín na pleci.

V opasku širokom
pekných pár pištolí,
také deti rastú
na Kráľovej holi.

269. NA LEVÁRSKEJ VEŽI

Jablonica (okolie Trnavy)
Z vlast. zápisov

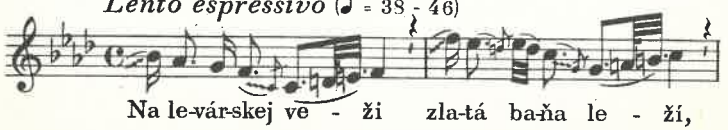

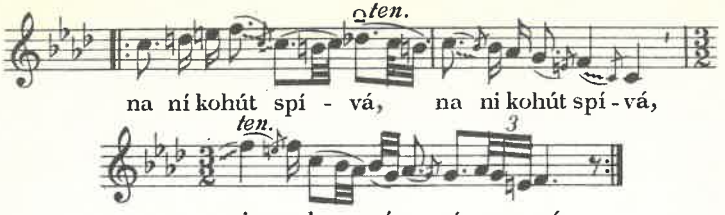

„Kohútku, kohútku,
nerob mi zármutku,
šak ja ho dosci mám,
ej, ked sa s milým hnevám.

Stracila sem lásku
pod horú levárskú,
milý ju tam zbírá,
ej, na zlatú retázku.

Načo ti je, milý,
ta zlatá retázka,
už je rozvedená,
ej, naša verná láska.

Bula láska, bula
medzi nama dvoma,
ale ju rozvedla
ej, jedna stará gdova.

Nebula to gdova,
lež to bula dzívka,
čo nebula hodná,
ej, zeleného vínka."

270. NA LEVÁRSKÝCH (L)ÚKACH

„Do krepčená" (tanec chlapcov pred muzikou)

Sväté Jány (Záhorie)
Z vlast. zápisov

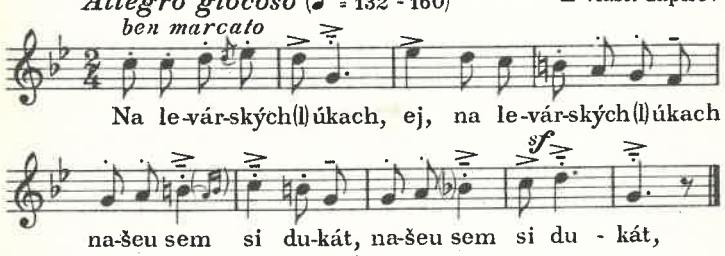

do mi ho premjení,
miuéj doma neni?

Zájdem pro Cigáňa,
dám ho do cimbáua,

bude mi zaň cimbat
do bíuého rána.

Nepújdeme domú,
až mamička dondú:

„Pod, Janíčku, domú,
zanechaj Cigáňú,

nech si sami hrajú,
roboty nemajú!

A ty máš, Janíčku,
oračku, kopačku,
kobalačku, hračku!"

271. NA NAŠIM ZAHUMŇU

Svadobná „na vence"

Bracovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

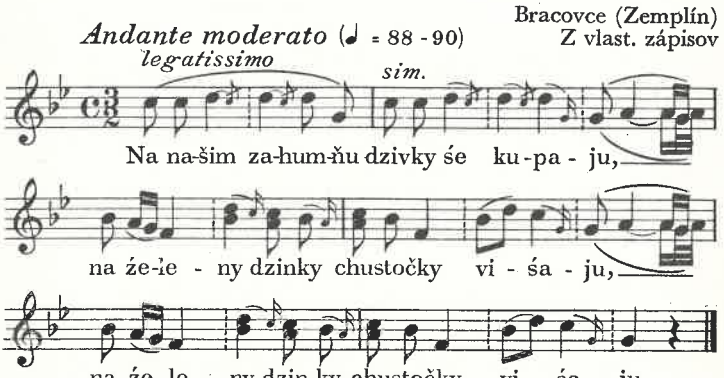

Višaju, višaju
šelijaky farby,
bože muj ľubeny,
jaky to švet marny.

Jaky to švet marny
jak kvitočok jarny,
slunočko prihreje
a kvitočok spreje.

272. NA NITRÁNSKEJ HORE

Spev na poli

Dol. Lopašov (Myjava)
Z vlast. zápisov

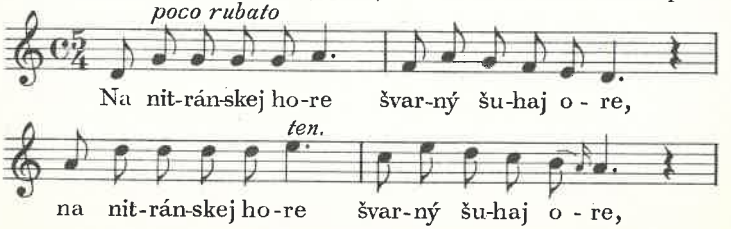

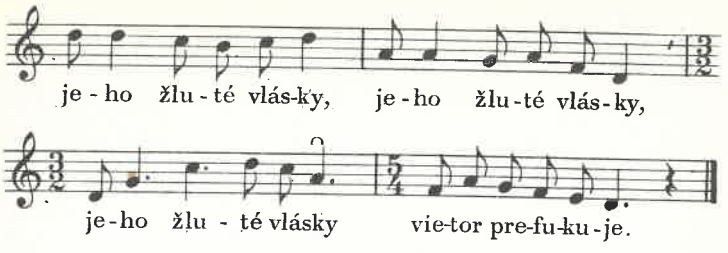

Jeho žluté vlásky zlatú farbu majú,
jako ty dzievčence za ním pozierajú.

Nepozeraj na mňa, šak nepojdeš za mňa,
mala si pozerac, dokals' bola panna.

Dokals' bola panna medzi panenkami,
jako ten mesiačok medzi hviezdičkami.

Jako ten mesiačok po nebi rajzuje,
tak moje srdienko za tvojim banuje.

273. NA PÍŠČANSKEJ VEŽI

Sokolovce (Považie)
Z vlast. zápisov

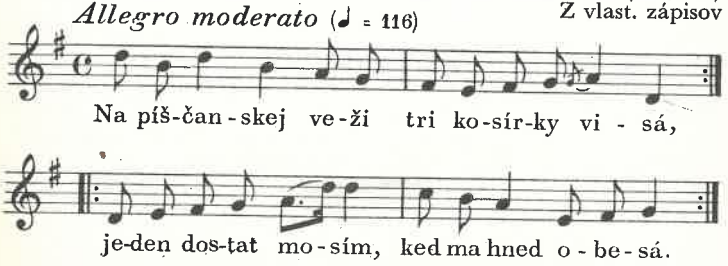

Prečo ma chytáte,
prečo ma lapáte,
od kerého pána
dovolenú máte?

„Dovolenú máme
od pána cisára,
aby sme chytali
Janka za husára."

Ked ste ma chytili,
tedy ma už majte,
len mi mojéj miléj,
na vedomí dajte.

Ked ma povedete
cez mesto, uličku,
len mi tam postojte
pred mú frajerečku.

274. NA PLEVENSKEJ BRANI

Gorna Mitropolija (Bulharsko)
Z vlast. zápisov

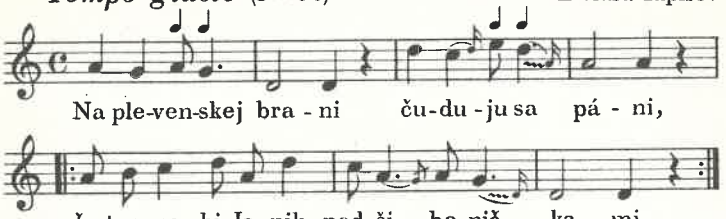

Čo tam robi? Visi, keď zaslužil misi,
zhnila mu košielka od studenej rosy.

*

Včera večer som si dievča zamiloval,
a už prišiel listok, abych mašíroval.

Maširuj, maširuj, pan boh ti pomahaj,
tri ročky si vyslúž, domov sa ponahľaj.

275. NA PRAHU STÁLA

Tanec „Šúcha ná"

Jablonica (okolie Trnavy)
Z vlast. zápisov

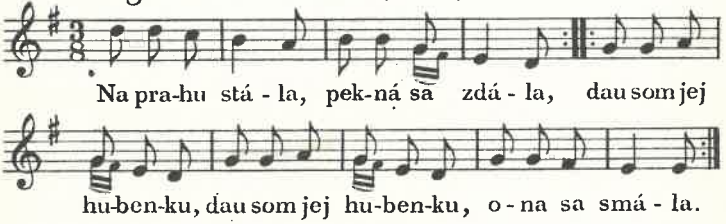

Skočila dolu,
povedala mu:
Janenko, duša má,
na vojnu berú!"

„Keď berú, berú,
nech len verbujú,
a čo vyverbujú,
to tebe dajú."

276. NA PRIEVOZE STÁLA

Hrochoť (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

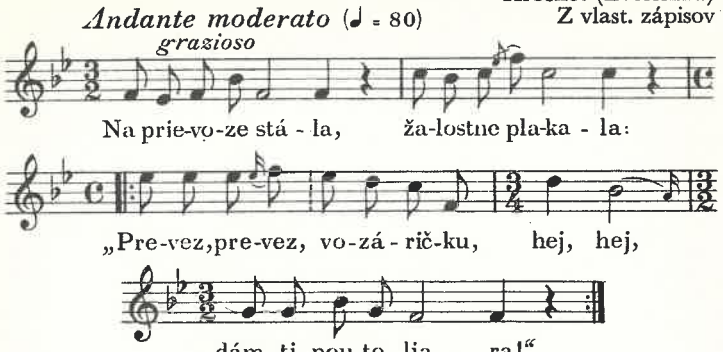

Nemala čím platiť,
misela sa vrátiť.
„Už ja misím, švárná panna, hej, hej,
svoj vienoček stratiť.“

Vyšla predo dvere,
zhutovala piesne:
„Jaj, bože moj, prebože moj, hej, hej,
kto ma smutnú vezne?“

Vyšla predo dvere,
stala si na válov,
vyzerala na milýho, hej, hej,
s kučeravou hlavou.

Kučeravá hlava,
kučeravie vlasy,
veru by ja takie vlasy, hej, hej,
rada česávati.

277. NA SLATINSKOM MOSTE

Vrchovský tanec

V. Slatina (Zvolenská)
V. Figuš-Bystrý, op. 28, č. 11

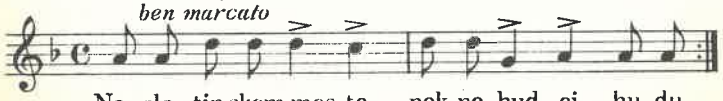

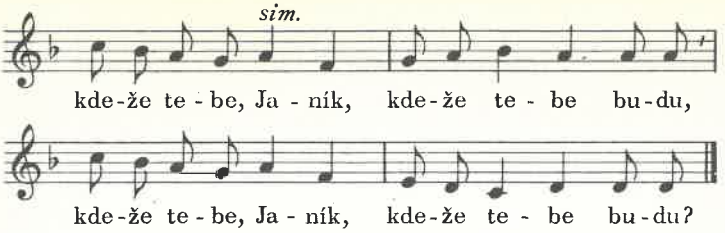

„Buduže mne, budu
v tej francúzskej zemi,
kde budem bojovať
proti Francúzovi.“

278. NA ŠTRED AMERIKY

Laussingville, Ohio (USA)
Z vlast. zápisov

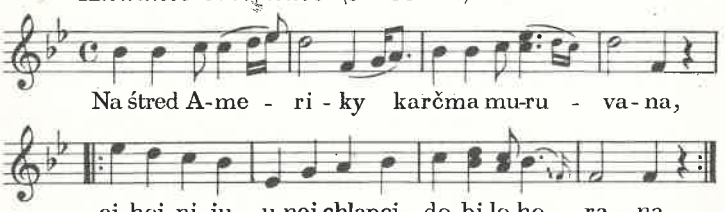

Piju oni, piju,
tak še dohvariaju:
„Podzme, chlapci, podzme,
do staroho kraju!

Bo u našim kraju
tak ľudze dumaju,
že u Americe
peneźi davaju.

A u Americe
češko robic muśi,
na śidzemsto sahy
do źemi*) ist muśi.

Ale miły pan boh
teľo mu dozvoli,
že mu za kalapom
jasne světlo hori.

Jasne světlo hori
a bas mu hutori:
„Laduj, Slovak, kary,
šak ce nič neboli!“

„Nožky me neboľa,
ani bily celo,
z ručok mi krev ceč :,
chto mi jich zahoji?

Chto mi jich zahoji,
kedz tu nit dochtora?
Zahoji mi mila
s tamtej strany morja.“

*

*) Alebo: popod źem.

Popod žem, popod žem,
popod šive skaly
prechadza še majner
jak chrobačok maly.

Majner še prechadza,
boh mu dopomaha,
lem mu za kalapom
jasny švetlo hori.

Jasny švetlo ... atď.*)

*

Ej, na co mi, na co iš'
do tej Ameriky,
ej, kedz tam nič nevidno,
lem hory veliky.

Ej, lem hory veliky
a majny hliboky,
ej, robia u nich chlapci
jak vo dne, tak v noci.

Ej, lem to jim mily boh,
lem to jim dobre dal,
že za jich čapkami
jasny švetlo hori.

Jasny švetlo hori... atď.**)

279. NA TEJ HORE VYSOKEJ

Čičmany (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

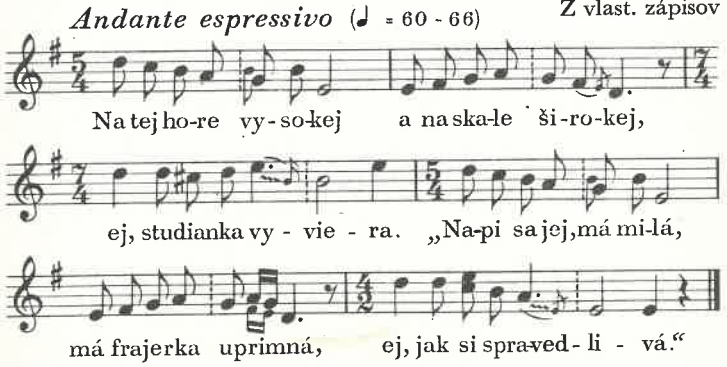

Ona sa jej napila,
barva sa premenela,
ej, barva premenela;
„Není si ty, má milá,
má frajerka uprimná,
ej, není spravedlivá.“

*) Ďalej sa pokračuje ako v piesni „Na štred Ameriky“.
**) Ďalej sa obsahove kryje s piesňou „Na štred Ameriky“.

280. NA TÉJ LÚČKE NA ZELENÉJ

Hor. Vašardice (Považie)
Z vlast. zápisov

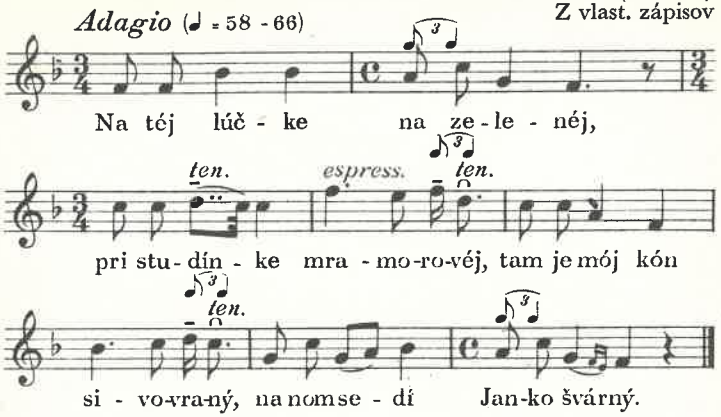

„Nažni, milá, nažni trávy,
daj konovi, nech sa nají!"
„Ked ste kón tvój trávu jesti,
mosíš z neho dole zejsti."

„Ked já zéjdem z kona mého,
pozbavíš sa vínka tvého."
„Ked mi budeš mój vínek brat,
já budem trikrát volat."

Ked prvý ráz zavolala,
hustá hora zahučala,
ked druhý ráz zavolala,
pevná skala sa pukala.

Ked tretí ráz zavolala,
otec, mati zaplakala:
„Stante hore, jejéj brati,
s vašú sestrú dobre neni!"

Oni oba hore stali,
za Janíčkom utekali.
Ked Janíčka dohonili,
na kusy ho posekali.

Kade jeho krv stríkala,
bílá ruža rozkvitala.
Panne ruže potrhali,
svojím milým perká dali.

281. NA VRBE VTAK

Nový Šastelek (Rumunsko)
Z rukopisu Č. Krátkeho

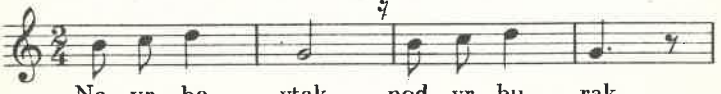

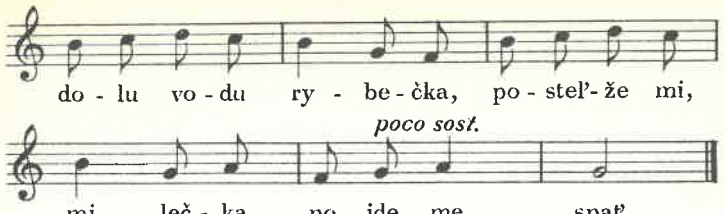

Nespala som,
čekala som,
od ticheho Dunajka
i švarneho šuhajka
dočkala som.

282. NAČO SCE MA

Svadobná

Lazy (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

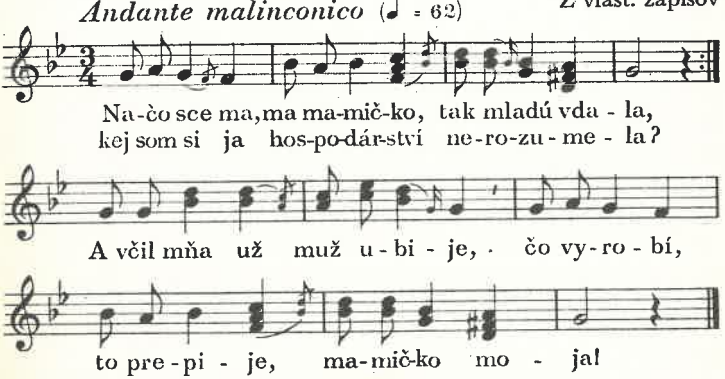

„Načo si ma,
céra moja,
slúchac nescela,
len si sebe
o výdaji
rozmyslet mela?
A včil ca už
muž ubije,
čo vyrobí,
to prepije,
céruška moja!"

Prindzice vy,
má mamičko,
v nedzeľu ku mně,
kej on buje
povedaci:
srdénko moje!
Kej vy ottál
odejdzece,
šetky kúty mnú vymece,
mamičko moja!

283. NAD JAŠENOM ZAŠVICILO SLUNEČKO

Regrútska „žalobna“

Jasenov (Zemplín)
Z vlast. zápisov

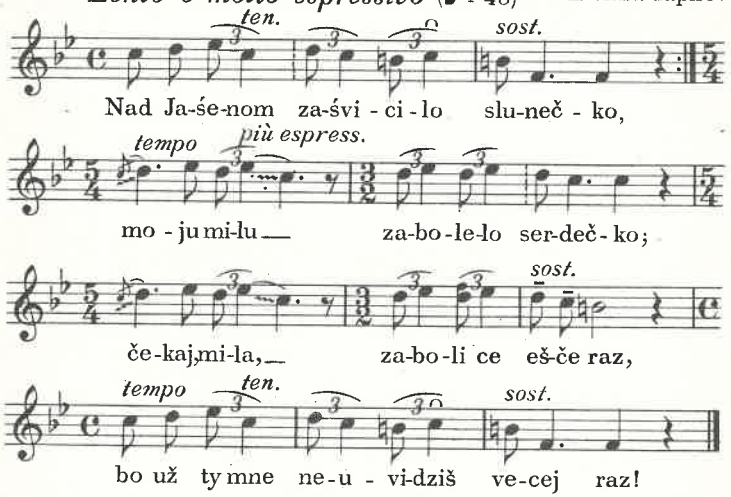

U Košicoch za vojačka me vźali,
vlasky mojo na kratko oštrihali;
vlasky mojo na kolena padali,
ocec i mac, i frajirka pakali.

284. NAVARIL VRÁBEL PIVA

Tanec „Šúchaná“

Lančár (Okolie Piešťan)
Z vlast. zápisov

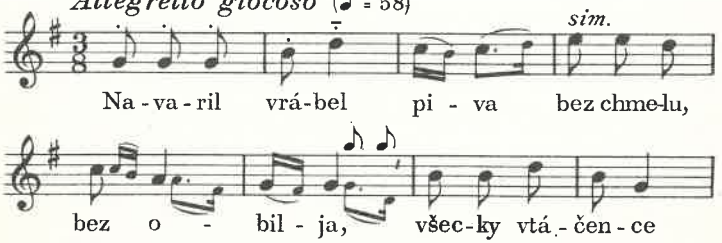

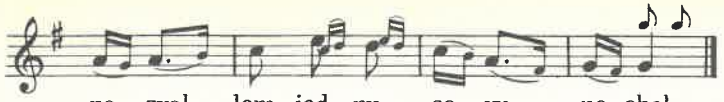

Sova sa dozvedela,
hned k nemu priletela,
sadla si na kraj piecky,
hrala mu po nemecky.

Sadla si na kraj stola,
hrala mu ako sova,
sadla si do komínka,
hrala mu ako kmínka.

Chytil ju vrabec v tanec,
zlomel jej na nohe palec.
To máš, ty sova, za to,
nebola si volaná na to!

285. NE DO CIRŇA, NE DO CIRŇA

Tanečná pieseň

Radoma (Šariš)
Z vlast. zápisov

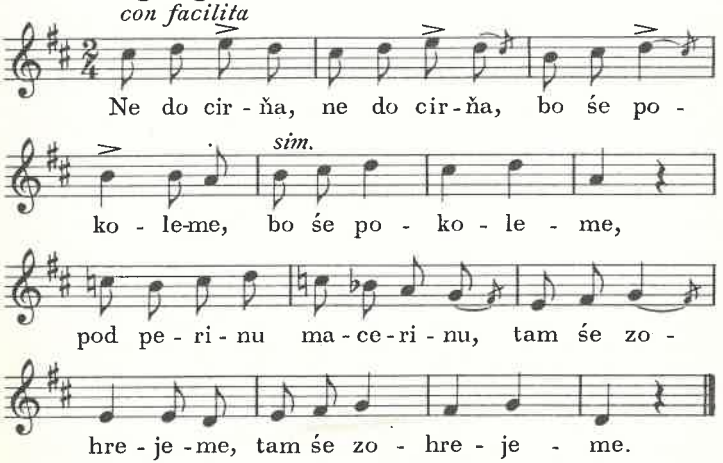

Ne do prosa, ne do prosa,
bo tam zimna rosa,
pod perinu macerinu,
moja draha duša!

Kedy śe naš mlady Janči,
ej, po mladzicu bral,
šidzemdzešac katonački,
ej, sebe verboval.

*

Pod každeho katonačka,
ej, šedlo, koňa dal,
a pod svoju mladu milu,
ej, vymaľovac dal.

286. NEBANOVALA BYCH

Lúčna pieseň

Liptov
Slov. sp. I, 30

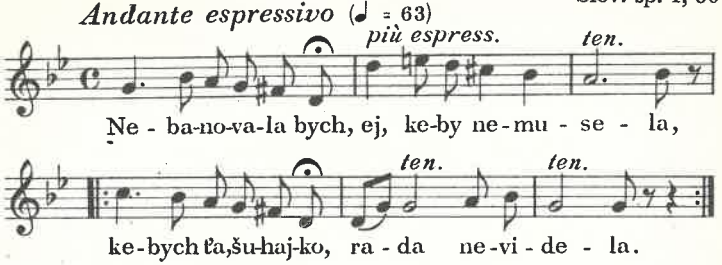

Veď ja nebanujem,
ej, že tvoja nebudem,
ale len banujem,
jako ťa zabudnem.

Daromná, daromná,
ej, láska potajomná,
daromnejšej nenie,
jako medzi nama.

287. NEBUDEM TAK ROBIT

Tanec „Šúchaná"

Piešťany (Považie)
Z vlast. zápisov

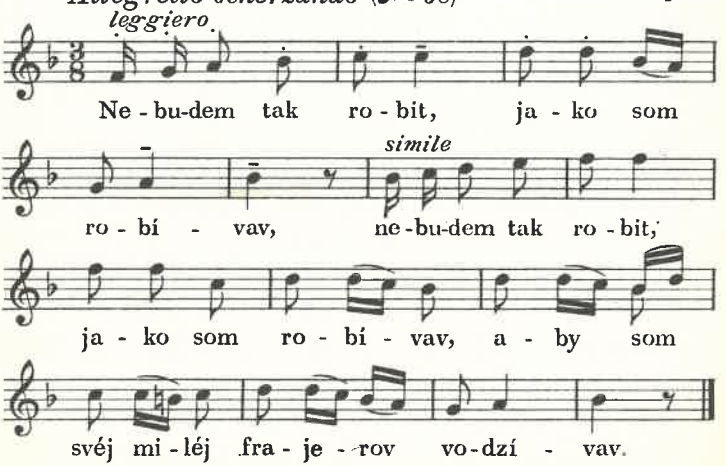

Ked som jej dovídov,
sadov som si na pec,
tak som sa vyplakav
jako malý chlapec.

288. NEBYU SEM DOMA

„Do skoku"

Sološnica (Záhorie)
Dr. J. Blaho, „Záhorácké" II, s. 70

Allegro giocoso (♩ = 132 - 172)

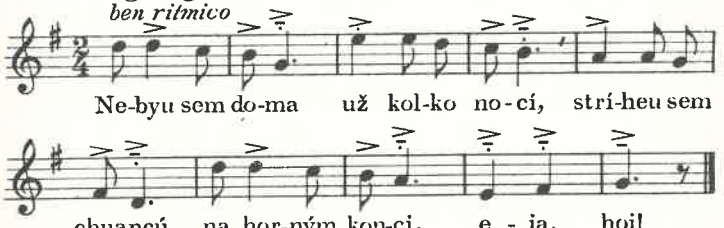

Čekau sem, čekau,
chystau sa k boju,
sceli mi odvést
frajírku moju,
eja, hoj!

Ti naši chuapci
sú ešče dobrí,
našeu sem krivák,
tu medzi rebry,
eja, hoj!

289. NECHCEU SOM PAZOVE

Vojenská z čias lapačiek

Stara Pazova (Juhoslávia)
Z vlast. zápisov

Lento espressivo (♩ = 54)

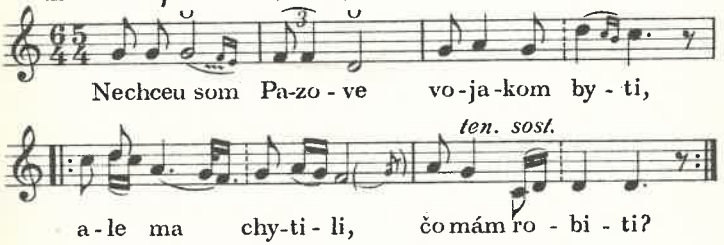

„Keď ste ma chytili,
tuto ma majte,
na ruke, na nohe
putá mi dajte!"

Na ruke, na nohe
putá mi dali,
aj so mňou do zámku
mašírovali.

290. NECHODZ DO NAS, ŠUHAJU

Spev dievčat „v kolieše"

Modra (Zemplín)
Z vlast. zápisov

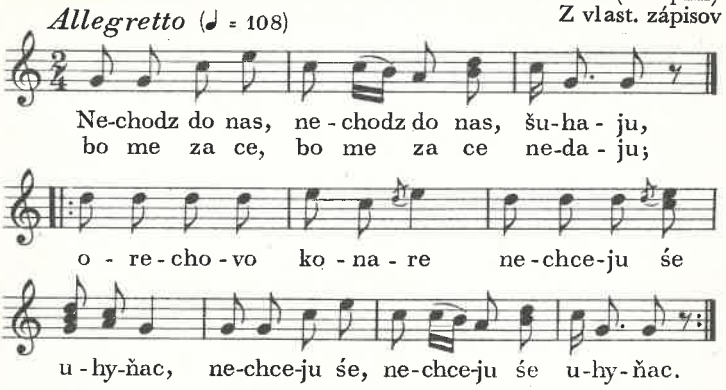

Ani ocec, ani mac
nechceju me za ce dac;
orechovo konare
nechceju śe uhyňac,
[: nechceju se :] uhyňac.

291. NEKLAMAJ, PANE

Nový Šastelek (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

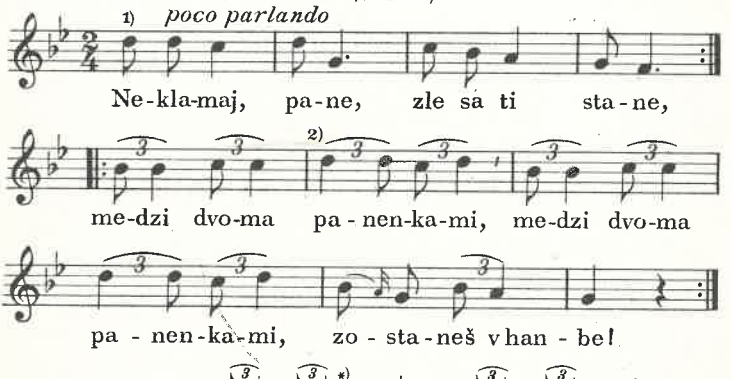

1) 2. a ďalšie strofy: *)

2)

O Janičko moj,
priď navečer k nam,
došikuj si kamarata,
koho ja mam sama rada,
pod zeleny haj.

V zelenom haju,
tam ťa čakaju,
[: tam ťa, Janku, moj Janičku, :]
tam ťa zabiju.

„Nezabiju ma,
nebojim sa ja,
mam šabličku naostrenu,
na dva bočky vybrusenu,
vyrubem sa ja.“

Nevyrubeš sa,
bo je jich tam moc,
[: nebudeš mocť prehovoriť: :]
„Mila, dobru noc!“

292. NEMOŽEM OD ŽIALU

Lučivná (Špiš)
Z vlast. zápisov

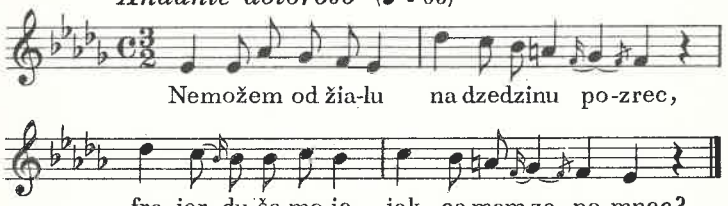

Zapomnem i macier,
zapomnem i oca,
a teba, mily moj,
nemožem do konca.

Jak si sa mi, mily,
vrezal do srdečka,
jako ta najcenša
hodbabna nitečka.

293. NEPREKRAČAJ, DE JAREČEK NETO

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

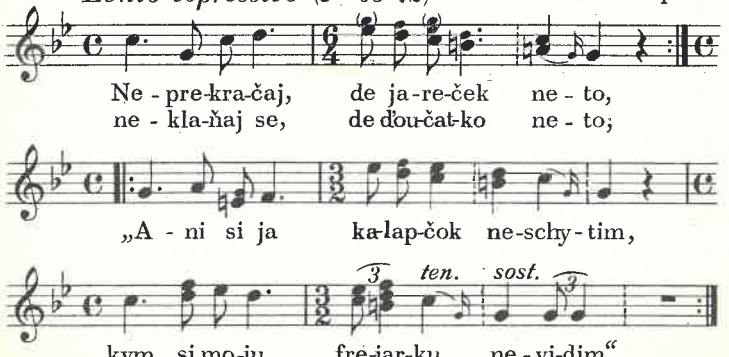

Zavideli lude našu lasku,
že sme žili jak dve zerna v klasku,
teraz sme se rozletet museli,
jak holuby, ked medzi nich streli.

Už som teraz sama banovala,
nemilujem, koho milovala,
milovala šuhajka švarneho,
darmo mi je, braňa mi od neho.

294. NEVEĽO JA CHODZIL

Nočný spev mládencov po dedine

Largo assai con espressione (♩ = 36) Staré (Zemplín)
Z vlast. zápisov

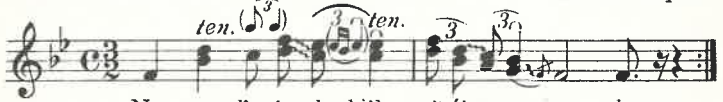

Ne - ve - ľo ja chodzil, už si zu-no - va - la,

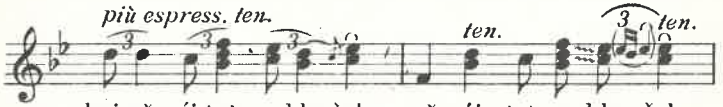

hej,už si tot o-bla-čok, už si tot o-bla - čok

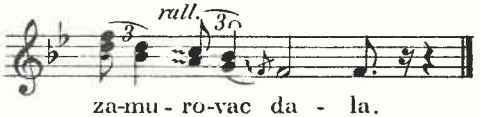

za-mu - ro-vac da - la.

Daj ho, mila, daj ho,
daj ho odmurovac,
[: hej, išče še budzeme*) :]
ročok, dva ľubovac.

*

Napime še, chlapci,
horkej palenočky,
[: hej, nezaplacime ju, :]
zaplaca dzivočky.

*

Pokrejdočko moja
šidzemkonarova,
[: hej, a osmy še zlamal, :]
bom' dziučatko sklamal.

Pri svadbe:
Ožeň še, parobče,
naparobčil si še,
[: hej, co krašich dzivočok :]
naľuboval si še.

295. NEVYDÁVAJ SA TY, DIEVČA

Allegro moderato (♩ = 116) Slov. sp. I, 82
ma ben marcato

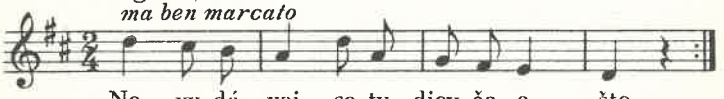

Ne - vy-dá - vaj sa ty, diev-ča, e - šte,
lep - šie je diev - ča-ťu, že ne-ve - ste:

*) Pri opakovaní bez „hej".

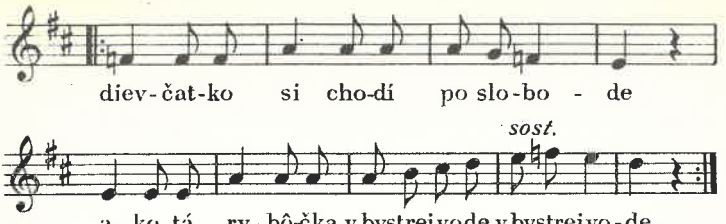

Keď ide po poli, veselí sa,
ked vidí šuhajka, zasmeje sa,
nazbiera si kvieťa všeliakého,
uvije perečko [: pre milého. :]

Keď skladá a vije to perečko,
horí od ľúbosti jej srdiečko,
za rána bárskedy pierko oddá,
mladého dievčaťa [: vydať škoda! :]

296. NIČ MI JE NI ĽÚTO

Lúčenie mladuchy

Ábelovské lazy (Novohrad)
Z vlast. zápisov

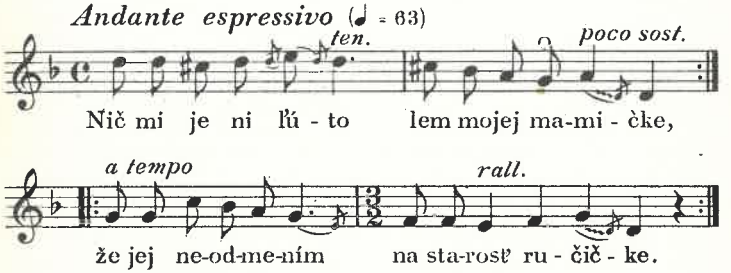

Nič mi je ni ľúto
lem mojej matera,
že son tak deťako
od nich uletela.

Mali ste ma, manka,
lem samú jedinú,
aj to ste ma dali
na druhú dedinu!

Dali ste ma, manka,
mohli ste nedávať,
mohli ste vy vedeť,
že budem plakávať.

„Ni to, diouka moja,
ni to s mojou vôľou,
ľemže mi nechodi
plakávati domov!"

Dali ste ma, manka,
z vôle do nevôle,
veď sa mám naplakať
každý deň do vôle!

Dali ste ma, manka,
za toho Jidáša,
akoby nebola
ani diouka vaša!

297. NIE PRETO SI SPIEVAM

Lúčna pieseň

Orava
Slov. sp. I, 571

Andante espressivo, malinconico (♩ = 60)

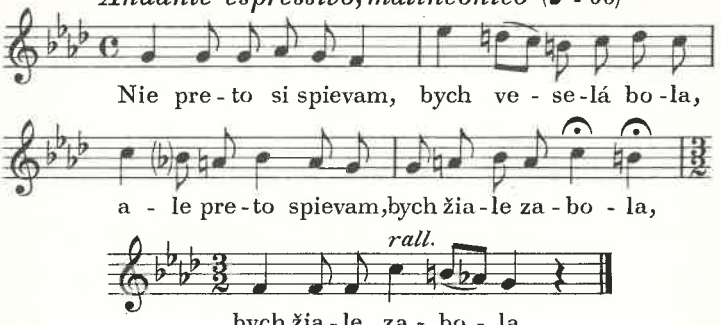

Spievam si ja, spievam,
veselá byť sa zdám,
ale žiaden nevie,
aký žiaľ v srdci mám.

Žiale moje, žiale,
smutné, osiralé,
jako tá rosička
na zelenej tráve!

Ešte tú rosičku
vetríček oduje,
ale mňa na svete
nik nepoľutuje.

Bože môj, bože môj,
zarmútený svet môj,
všetkým je veselý,
len mne zarmútený!

298. NIET NA SVETE BIEDNEJŠÍHO

Dobrá Niva (Zvolenská)
J. Kresánek, „Zuzka Selecká", s. 42

Andante sostenuto e mesto (♩ = 60)

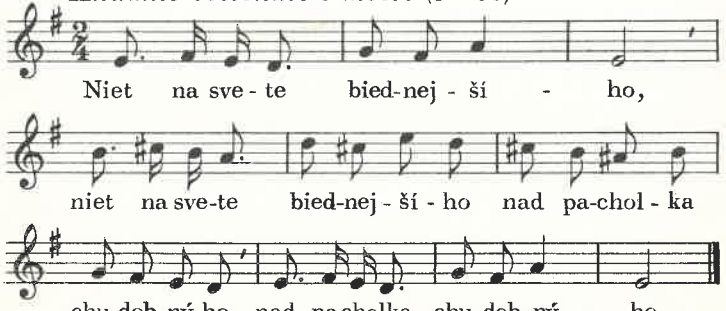

Odkrojí si kúsok chleba,
aj to nezje, ako treba.

Vidí gazda, hneď pozerá,
ošomraný chlieb pojedá.

„Gazda, gazda, nebuc taký,
ešte môžeš slúžiť aj ty!

A keď nie ty, tvoje deti,
gazda, gazda, nebuc taký!“

299. NIGDA JA NEVIDZEL

„Žalobna“ regrútov

Ľubiša (Zemplín)
Z vlast. zápisov

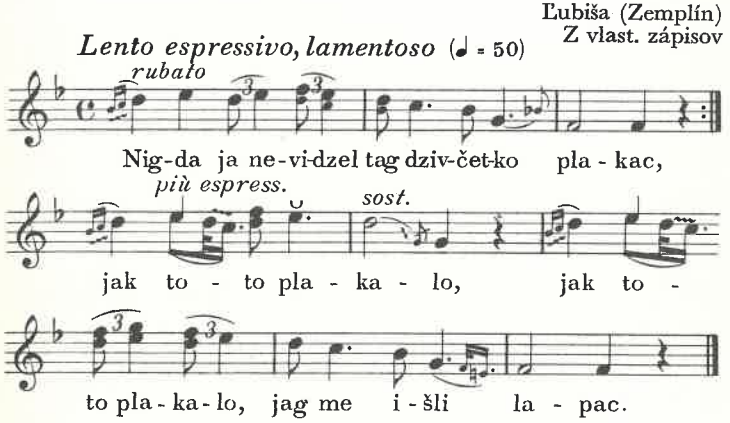

Jag me išli lapac
humenski hajdusi,
popod milej oblak
lanckom čerkajuci.

*

Humenske panove
na oblak kukaju,
a tag z Ješenova
regrutov čekaju.

Čekaju, čekaju,
ale nedostaňu,
ješenovske poľo
(v) hlibokym Dunaju.

*

Peršoho oktombra
budze žaľu dosci,
budu še roschadzac
po švece ľubosci.

Dobre tym macerom,
co synov nemaju,
ani na oktombra
češky žaľ nemaju.

*

Idzem hore – dolov,
nevidzim nikoho,
plače u mne šerco
zo žaľu veľkoho.

Plač u mne, šerco, plač,
šak ty to dobre znaš,
že ty Ješenove
frajiročky nemaš.

300. NINTO PO POUNOCI

Nočný spev mládencov po dedine

Kysač (Juhoslávia)
Z vlast. zápisov

Lento e molto espressivo (♩ = 40)

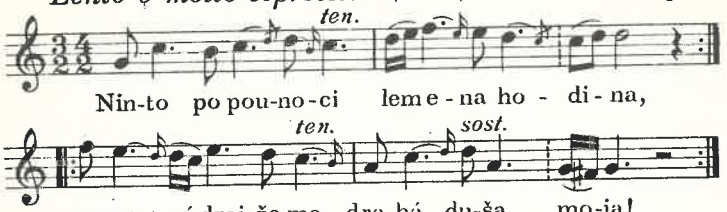

Vyprevádzajže ma
za horu zelenú,
ke' my tam prídeme,
saneme si spolu!

Keď sme my ta prišli,
dolu posadali,
hneď aj po pounoci
kohutky spievali.

„Zaspievaj, kohutku,
na zelenom prútku,
zaspievaj nad vráty,
azda sa nám vráti!"

301. O ČO SME STÁLI

Pri svadobnej hostine

Púchovská dolina
Z vlast. zápisov

Allegro giocoso tempo giusto (♩ = 124)

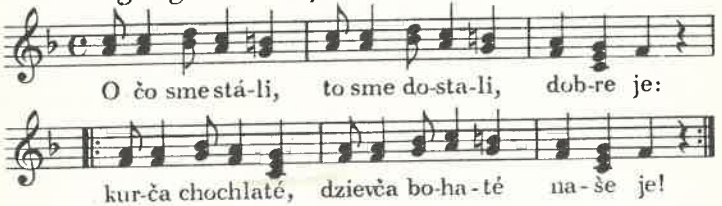

302. OČKA ŠE MI ŠMEJU

Spev dievčat „v koľeše"

Jovsa (Zemplín)
Z vlast. zápisov

Allegretto scherzando (♩ = 104)

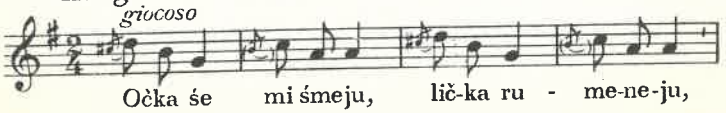

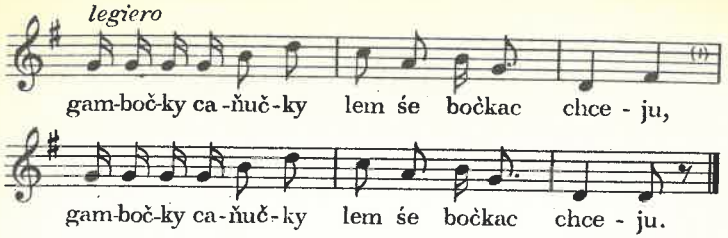

Vyjdzem na zahumne,
stanem sebe pekne,
chto me chce pobočkac,
ta naj sebe klekne.

*

Taky tot muj frajir,
jak jedna babočka,
kedz vun me pobočka,
šmeju še mu očka.

*

Mam frajira, mamže,
chtože nam rozkaže?
Sto raz ho pobočkam
na sypanej draže.

*

Kotry očka šivy,
to su spravodlivy,
kotry kus čarnejši,
to su falečnejši.

*

Netota, netota,
želena netota,
už ma pominula
miloho dobrota.

303. OD OSTROVA USEKANÁ CESTA

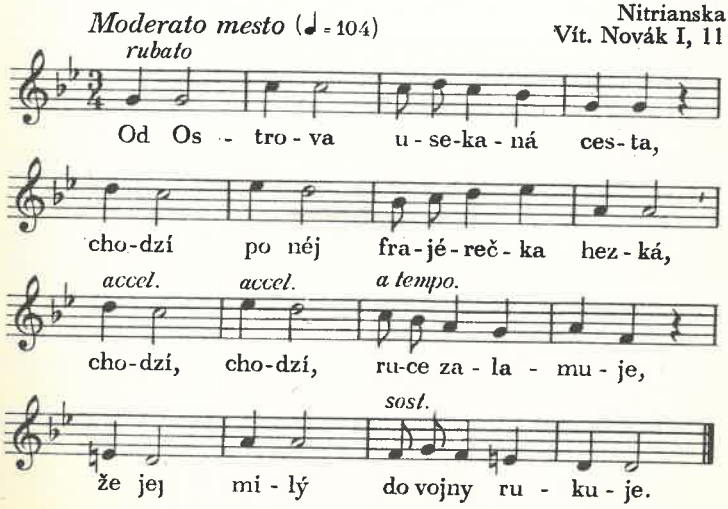

„Milá, milá, zbohom tady zústan,
už neprídem toho roku naspát!"
„Ked neprindeš toho roku naspát,
mohov bys' aj i mna so sebú zát."

„Milá, milá, čo bys' to žádala,
abych ta zav na vraného kona,
dobre vidíš, že tesno sedet mám,
kolo seba spakovaný sersám.

Na pretku mám futráš pre koníka,
ja na lavém mi visí šablička,
ja na pravém tam mi visí pištol,
móžeš vedzet, že nemóžem byt tvój."

304. OD VČERA VEČARA

Spev mládencov večer po dedine

Bracovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

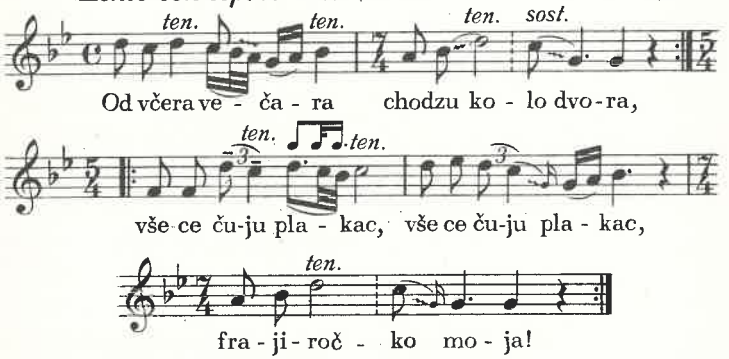

Idzem hore – dolu,
nevidzu nikoho,
plače u mne šerco
od žaľu veľkoho.

Ked sebe zaśpivam,
i zaplakac muśim,
šumnu frajirku mam,
zohabic ju muśim.

305. ODPADLA MI PODKOVA

Spev mládencov večer po dedine

Piešťany (Považie)
Z vlast. zápisov

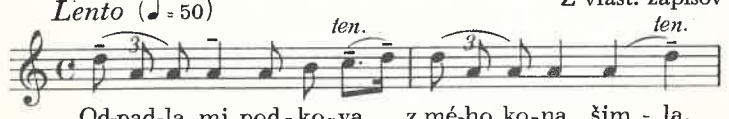

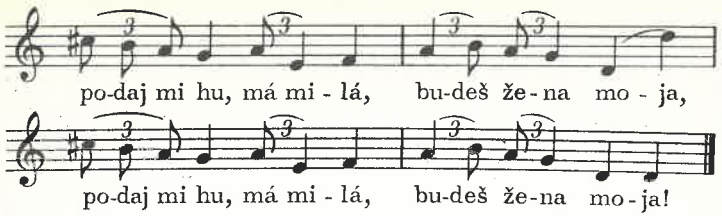

„A já ci hu nepodám,
já sa kona bojím."
Neboj sa ho, duša má,
šak já na nom sedím!

„Já sa kona nebojím,
já sa bojím teba,
že ty pójdeš na vojnu,
já zostanem doma.

Ty sa budeš nosívat
na vraném koníčku,
a já by som vodila
synka za ručičku.

Ty by si sa tešíval
s tvým vraným koníčkom,
a já bych sa tešila
s mým malým synáčkom."

306. OJ, ČIERNA SLIEPKA KRÁČE

Predo dvermi, keď pýtajú mladuchu

Nižný Sliač (Liptov)
Z vlast. zápisov

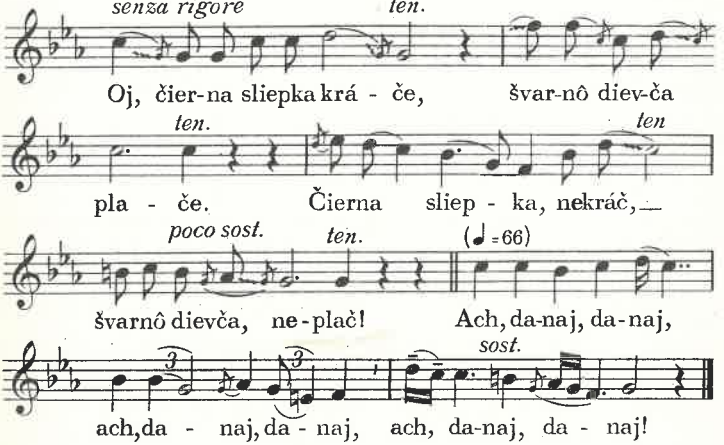

Oj, neplač ty, Mariška,
nekaz si očičky,
už sa ti periny
u druhej mamičky.*)

*

*) Ach, danaj, danaj... sa opakuje v každej slohe.

Oj, už ti je, Marienka,
ostatný pondelček,
už si nepoložíš
na hlavičku venček.

Oj, už ti je, Ondrejko,
ostatná nedieľka,
už si nepoložíš
za klobúčik pierka.

*

Oj, veru u Ondrejkov
plná studňa mlieka,
už sa tá Marienka
na sobáš oblieka.

Oj, už je oblečená,
už jej kladú veniec,
už ju ide družba
za ručičku vyviesť.

*

Oj, taká je dievčaťu
u matera služba,
čo mu ju vynesie
na tri razy družba:

Oj, na prvnom hlavničku,
na druhom truhličku
a na treťom raze
dievča za ručičku.

307. OKOLO CHOTÁRA

Piešťany (Považie)
Z vlast. zápisov

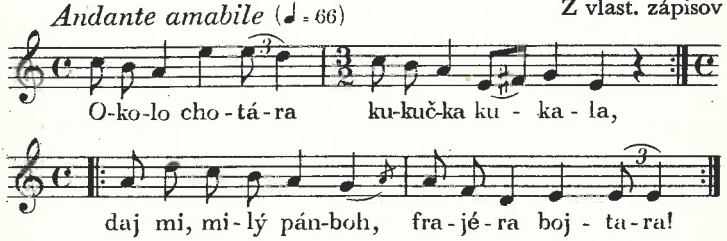

Frajéra bojtara
a juhása muža,
abych prekvitala
jak červená ruža.

Ruža som já, ruža,
zakál nemám muža,
ked budem mat muža,
spanne ze mna ruža.

Kviétok som ja, kviétok,
zakal nemám diétok,
ked budem mat diétky,
spannu ze mna kviétky.

308. OKUJ MI, KOVALU

Lučivná (Spiš)
Z vlast. zápisov

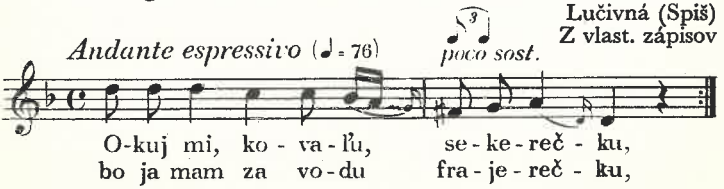

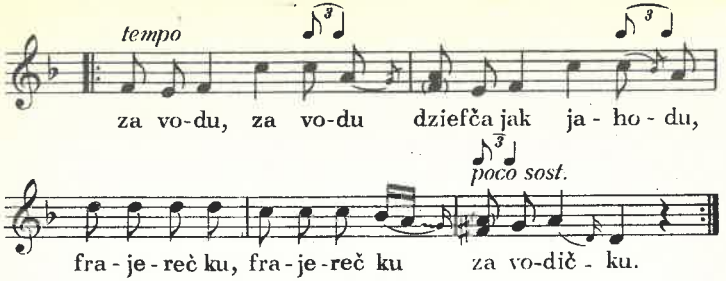

Prišiel by som do vas,
keby ja smel,
keby sce mi dali,
čo by ja chcel:
toto dziefča švárne,
čo ma očka čarne,
to by ja chcel, to by ja chcel,
to by ja chcel.

309. ORE JANÍK, ORE

Zbora (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

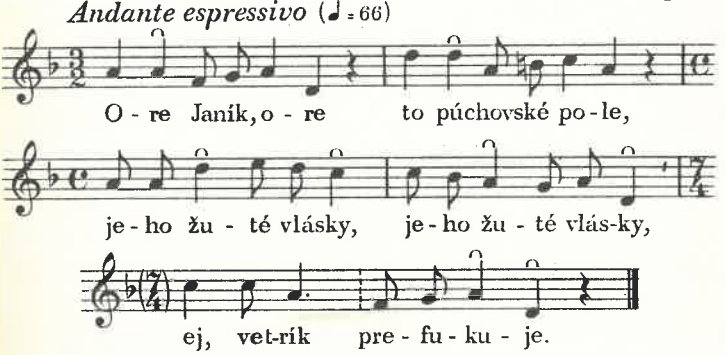

Jeho žuté vlásky
zlatú farbu majú,
zdaleka dzievčence,
ej, za ním poziérajú.

Nepoziéraj, dziévča,
nepoziéraj za mnú,
mala si pozierác,
ej, dokel bolas' pannú.

310. ORE, ORE ŠESŤ VOLOCH

Nový Šastelek (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

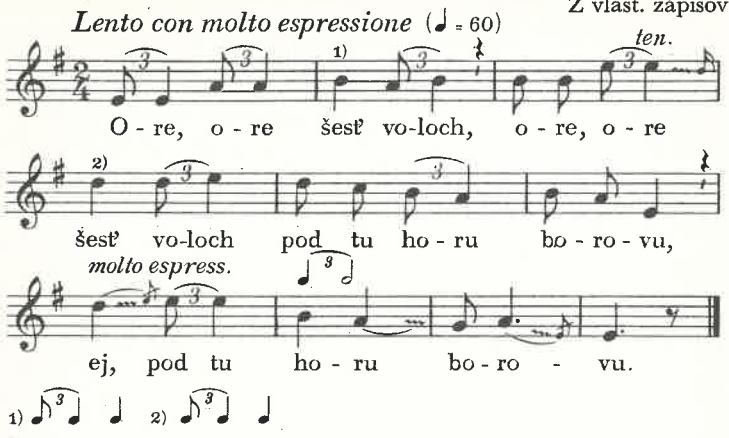

Ore na nich Janiček,
ma červeny ľajbiček.*)

Donesol mu otec**) jesť:
„Poďže, synu, poďže jesť!"

„A ja jesti nejidem,
čim tu roľu nezorem.

Ta roľa je široka,
nezorem hu do roka."

311. ORE PLUŽOK, HOJAJA

Večerná parobská

Nacina Ves (Zemplín)
Z rukopis. zbierky Jána Novenku

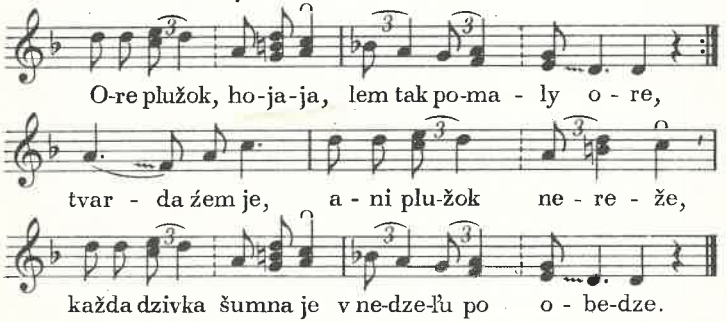

*) „Ej" sa spieva pri opakovaní. **) Podobne prichodia v piesni matka, bratr, sestra a nakoniec milá.

312. OSTROŽENKY MOJE

„Do krepčená"
Tanec chlapcov pred muzikou

Borský Sv. Mikuláš (Záhorie)
Z vlast. zápisov

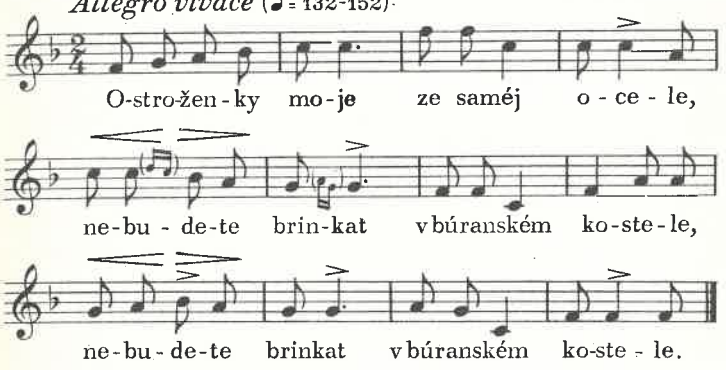

V búránském kostele
vysoké pavlače,
ked sa dzífča vydá,
nejednú zapuače.

313. OVCE MOJE, OVCE MOJE

Bačovská

Tisovník (Novohrad)
Slov. sp. I, 43

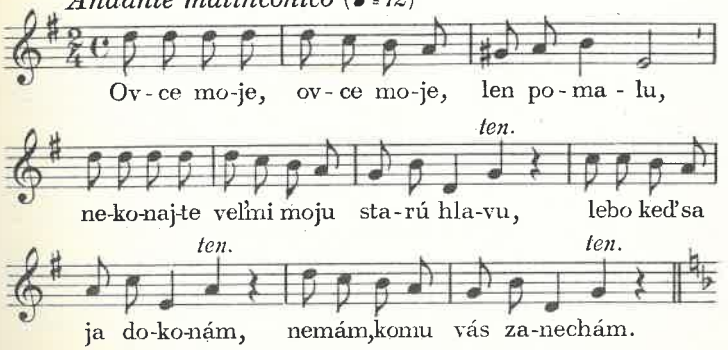

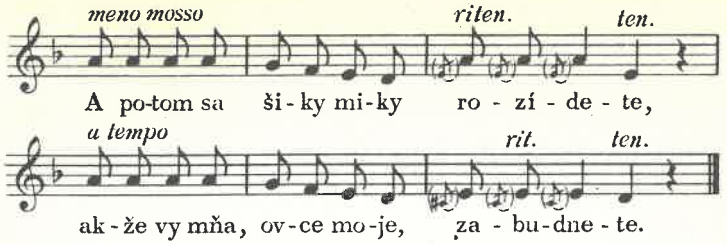

314. OVEČKE, BARANY

Bačovská

Turie Pole (Novohrad)
Z vlast. zápisov

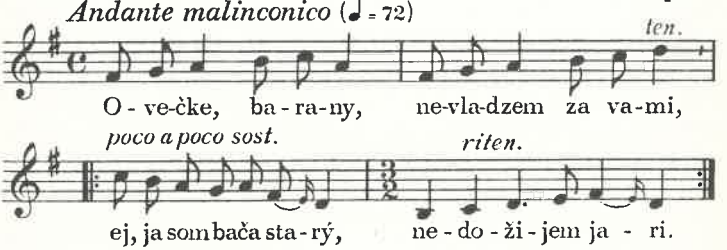

Hore sa, ovečky,
hore z dolinôčky,
ej, nak si ja zakrešem
ohňa do fajočky.

Už som si zakresau,
ale mi aj zhasou,
hej, ovce, moje ovce,
už som vás dopásou.

315. OŽENIL JA ŚE

Ordzoviany (Spiš)
Z vlast. zápisov

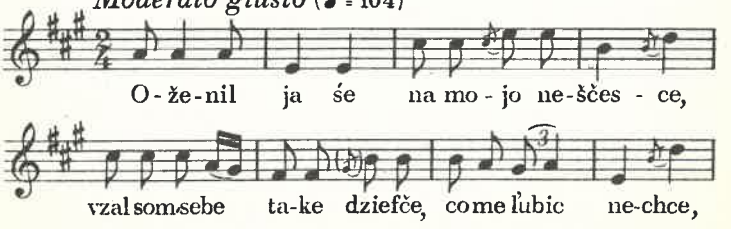

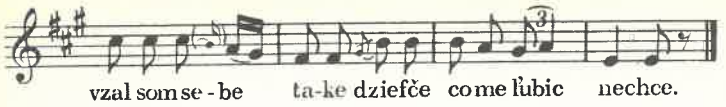

Ona śpi, chrapi,
a mne neoblapi,
a ja ležim pri jej bočku,
až me źima trapi.

Ona śpi, hnije,
a mne neprikryje,
a ja ležim pri jej bočku,
až me źima bije.

316. PANI MÁMO

Banská Belá (Hont)
Z vlast. zápisov

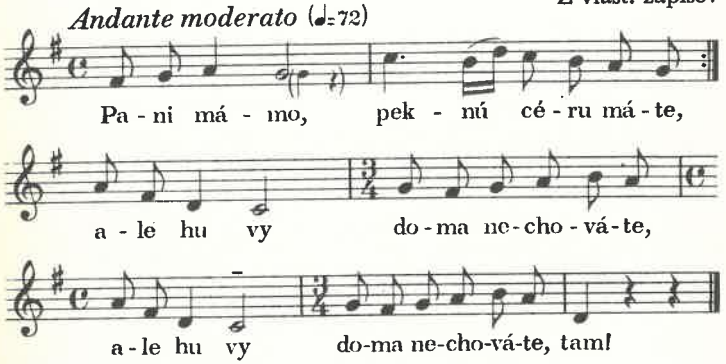

Vaša céra
tá je doma neni,
seje, pleje
rozmarin zelený,
tam!

Sotva ona
tri víške vyplela,
kompaniju
husárov zazrela,
tam!

Ej, husári,
pre boha živýho,
videli ste
mojeho milýho,
tam!

Videli sme,
ale nie živýho,
leží šabla
vedla bočka jeho,
tam!

A tá šabla
velmi je krvavá,
umýva hu
má milá slzáma,
tam!

317. PASE JANÍK OFCE

Čičmany (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

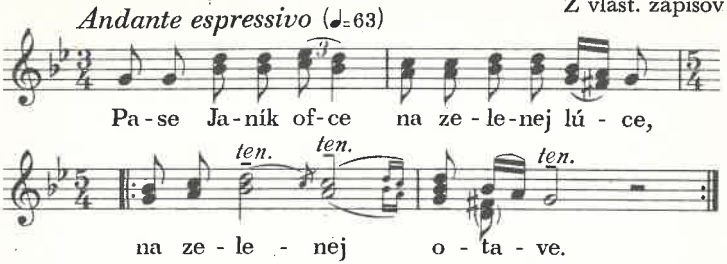

Milá mu sľubuje,
že mu perko vije,
to perečko pávove.

Tak mu odkázala
šafárova céra,
šafárova ze dvora,
že mu šije šatek
vyšívaný šetek
do kolečka, dokola.

318. PÁSOL JANKO DVA VOLY

Nadlac (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

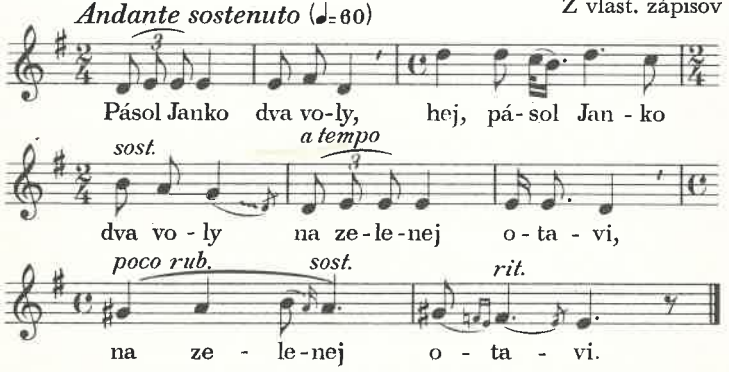

Prišli naňho dva Ráci,
sigedanskí zbojníci.

„Daj dou, Janko, halenu
za otavu zelenú!

„Ja halenu dou nedám,
ja sa s vami vyrovnám."

Kým sa oni rovnali,
tak Janíka zabili.

Janík leží zabitý
rozmarínom prikrytý.

Otec plače len z pleca,
frajerôčka zo srdca.

319. PIJU CHLAPCI, PIJU

Spev v krčme

Jasenov (Zemplín)
Z vlast. zápisov

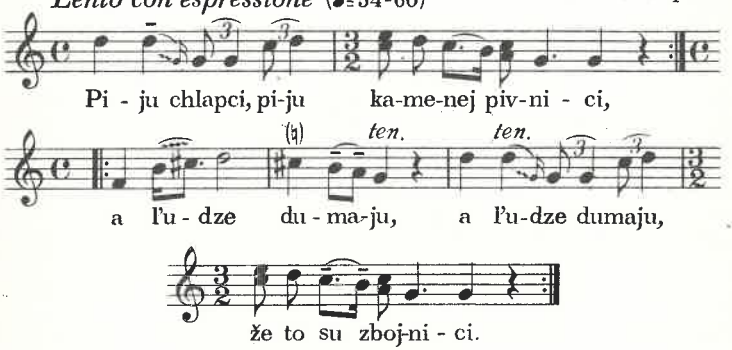

„Nedumajce, ľudze,
že to su zbojnici,
[: bo to chlapci piju :]
kamenej pivnici."

320. PILA BY SOM VODU

Na lúkach

Lazy (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

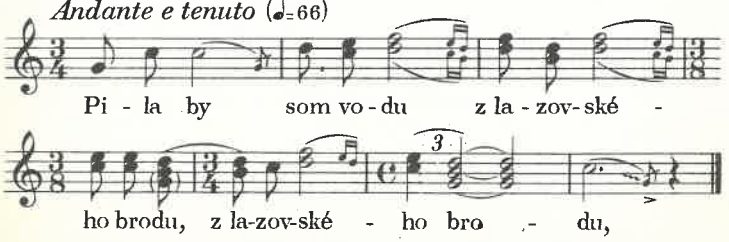

keby mi hej podal,
šuhaj pod slobodú.

Pila by som vodu
z dzevaci chotárov,
keby mi hej podal
šuhajko richtárov.

Pila by som vodu,
je-li tu dze voda,
keby som umrela,
bola by ma škoda.

321. PILO NAS JEDENAC

Pijácka

Kamienka (Zemplín)
Z vlast. zápisov

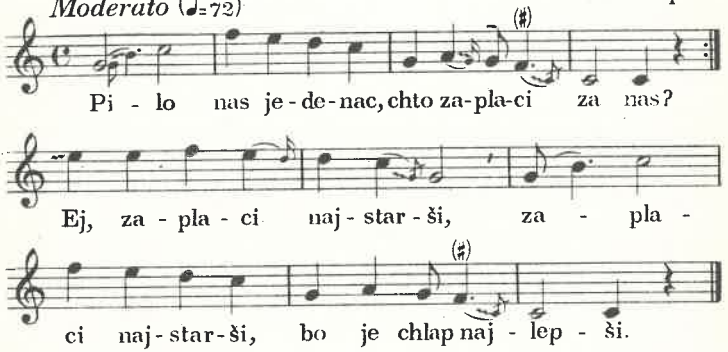

Napime še, chlapci,
bo še rozijdzeme,
ej, [: mine ročok i dva, :]
pokeľ še zejdzeme.

Mine roček i dva,
i dva hodzinočky,
ej, [: pokeľ še zejdzeme :]
do tej kačmaročky.

322. PIME, CHLAPCI, PIME VÍNO

Pijácka

Trenčianska
Slov. sp. II, 758

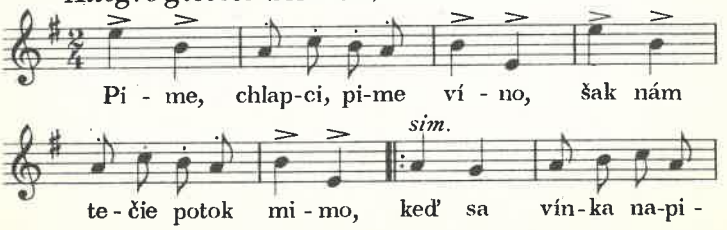

Nech mi nehovorí žáden,
abych išieu zo šenku ven.
Potom pôjdem zo šenku ven,
keď zaplatím, čo som dlžen:

Krčmárovi za vínečko,
mojej milej za perečko.
Potom pôjdem zo šenku ven,
keď zaplatím, čo som dlžen.

323. PITVAROŠSKÁ VEŽA

Pitvaroš (Maďarsko)
Z vlast. zápisov

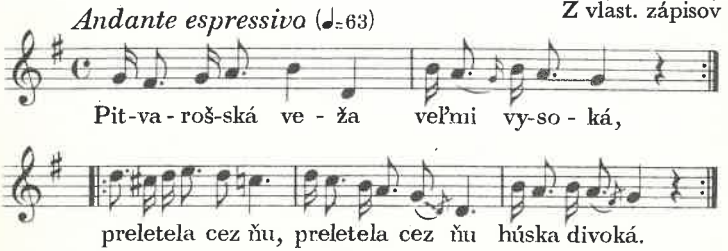

Nebola to húska,
boli húsatá,
s vami sa rozlúčam,
bohu vás porúčam,
švárne dievčatá!

324. PLAČE SIROTOČKA

Detva (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

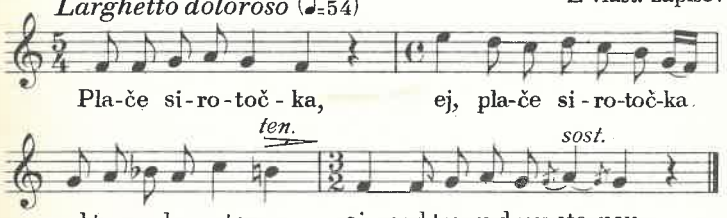

Plače sirotočka
pod tou cudzou stenou,
nik hu nezavolá:
„Poď, sirotka, domov!“

„Odlom si, diouka má,
ej, odlom si prútiček
a choj na mankin hrob
a tri razy šibni,
manka sa ti zbudí!“

„Čo bys' tu, diouka má,
čo bys' tu robila,*)
veď tie moje očká
čierna zem vyjedá.

Čierna zem vyjedá,
tichá voda zmýva,
čo bys' tu, diouka má,
čo bys' tu robila?"

325. PO HAJIČKU PO ŽELENYM

Spev mládencov večer po dedine

Hažin (Zemplín)
Z vlast. zápisov

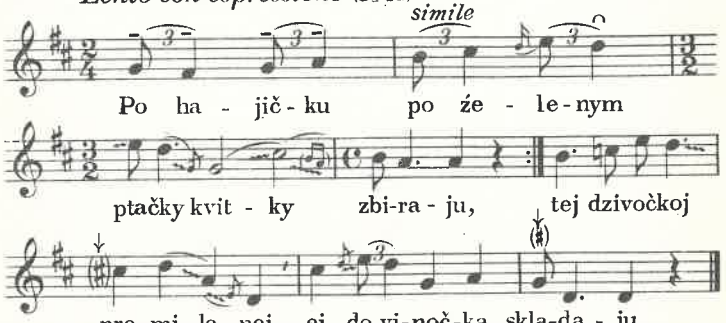

Jag voni ten vinok vili,
šestra s bratom plakali,
stary ocec pod oblačkom,
ej, slizy joho zaľali.

„Chto ci viny, šestro moja,
sama ši sebe vina,
chodzila ši s parobkami,
ej, od večara do rana.

Chodzila ši, robila ši,
robila ši, co chcela,
tvuj vinočok premileny,
ej, viši už na koscele."

326. PO VALAŠSKY OD ZEME

Tanec „Odzemok"

Slov. sp. I, 144

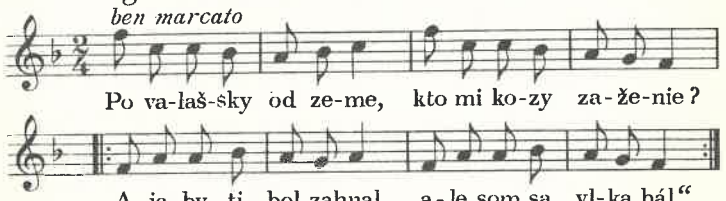

*) Pri opakovaní sa pridáva „ej".

Hojže, hojže, bača môj,
tebe kožka a mne loj:
tebe kožka na dudy
a mne lojík pod zuby.

Hoj, cic, koza, kozina,
daj nám syra gazdiná,
ak nám syra nedodáš,
slabých chlapov vychováš.

Štyri kozy, piaty cap,
kto vyskočí, bude chlap:
i ja by bol vyskočil,
ale som sa potočil.

Poza búčky, poza peň,
vyberiem si, ktorú chcem:
vyberiem si devečku
ako bielu ovečku.

327. POČERKAJ, PODUPKAJ

Spev dievčat „v koľeše"

Zbudza (Zemplín)
Z vlast. zápisov

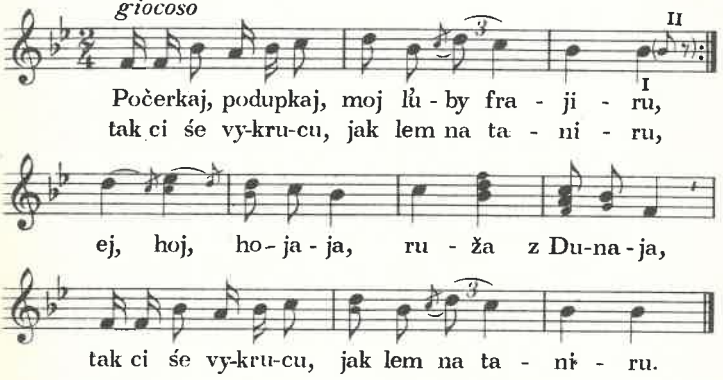

Nigda śe nestracu
tej svojej natury,
kedz hudak zahraje,
poskoču do hury.

*

Sama śi, mi, mamčuš,
sama śi mi vina,
na co śi me mala
s čarnyma očima.

S čarnyma očima
a z okruhlu tvaru,
teraz mi parobci
pokoja nedaju.

Ne taka ja šumna,
jaka ja spoľubna,
ne taka ja drečna,
jaka ja falečna.

*

Falečna śi, mila,
i mac ci beštija,
že ce pofalečne
ľubic naučila.

*

Nechodz do nas, nechodz,
ani ce nepytam,
bo ja našo dzverka
na tvardo zamykam.

So slamku podopru,
s nitočku zaviažu,
uvidziš, frajiru,
či to nedokažu!

328. POČKAJ, MILÁ

Čardáš

Krakovany (Považie)
Z vlast. zápisov

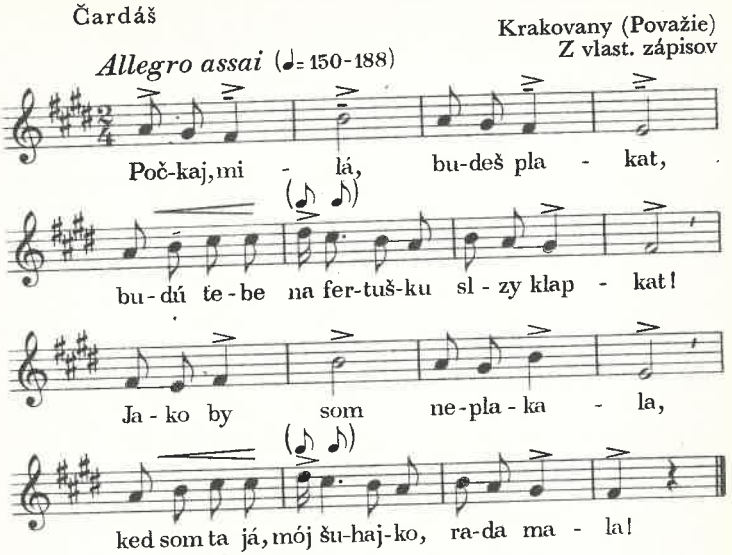

Rada, rada,
prevelice,
ale ma ščúl,
ale ma ščúl
bolí srdce.

Bolí, bolí,
pobolíva,
lebo ma už
tvoja láska
zanechává."

329. POD KAŠTELOM PANSKA LUČKA

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

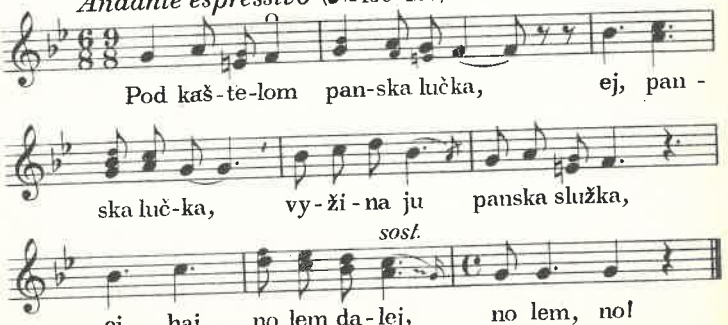

A pan se jej z okna diva,
od lubosti až omdleva.

„Priahaj, kočiš, priahaj kone,
idemo na polovane!

Čo ty nam, ďouča, za to daš,
že pansku lučku vyžinaš?“

„Dam vam serpik i plachtičku
za tu zelenu travičku.“

„Nam tvoj serpik nič neplati,
lem ty budeš naša pani.“

„Čože by ja pani bula,
ja som ďouka pastirova!“

„Choci si ty pastirova,
lem si sidaj do hintova!“

Jak do hintova sedala,
za sebou se obzerala.

„Čo se, mila, tak obzeraš,
azdaj doma krajšeho maš?“

„Obzeram se Temežvaru,
mojej mamke vinco kradnu.“

330. POD MOSTOM DETELINA

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

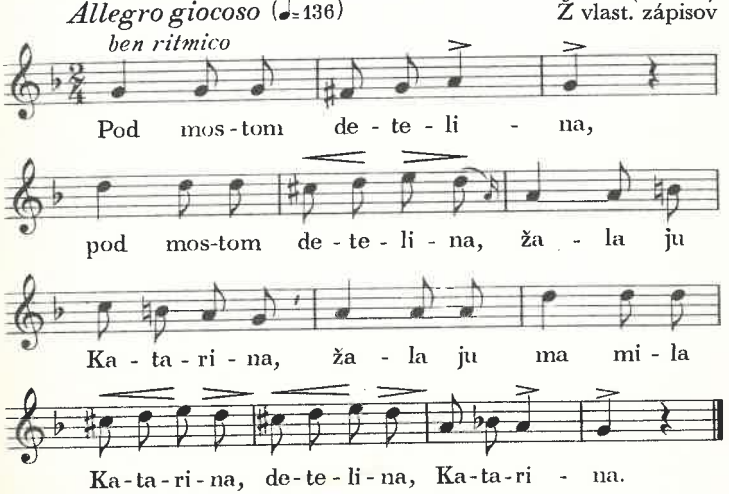

[: Žala ju, nažala si, :]
prišli k nej tria valasi,
prišli k nej, ma mila
Katarina, detelina,
tria valasi.

[: Čo robiš, Katarina, :]
naša je detelina,
naša je, ma mila
Katarina, detelina,
detelina.

[: Naša je, našho pana, :]
čo byva za horama,
čo byva, ma mila
Katarina, detelina,
za horama.

[: Tri dni ju z Brezna vezli, :]
ešče ju nedovezli,
ešče ju, ma mila
Katarina, detelina,
nedovezli.

[: Ešče ju tri povezu, :]
ešče ju nedovezu,
ešče ju, ma mila
Katarina, detelina,
nedovezu.

331. POD TENTO HÁJIČEK CHODNÍČEK

Vojenská z čias lapačiek

Čičmany (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

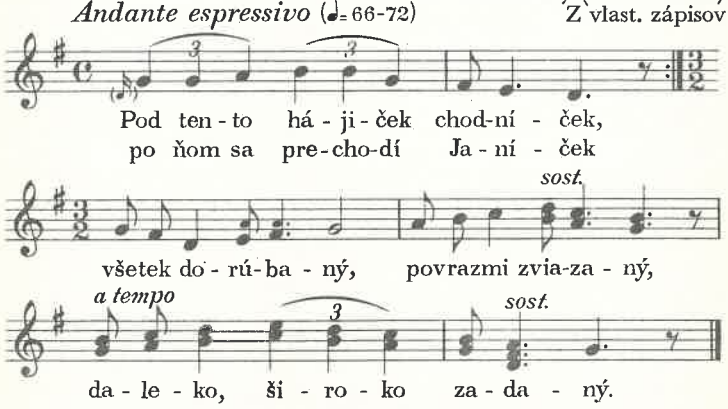

Prišli k nemu trija hajtmani:
„Obuj sa, Janíček, poj s nami!"
„Ja s vami nepojdem,
vojačkom nebudem,
jako si svú milú odídem?"

332. POD TÚ HORU POD VYSOKÚ

Moravany (Považie)
Z vlast. zápisov

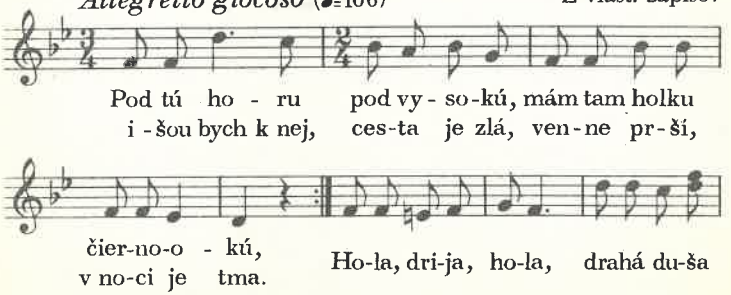

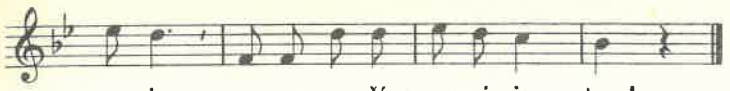

Vyšla hviézda od západu,
jenna jasná, druhá tmavá.
Hola, drija...

Jak si tmavá, rozsvetli sa,
moja milá, rozmysli sa!
Hola, drija...

Neberem ta na rok, na dva,
lež ta berem do skonáná.
Hola, drija...

Do skonáná mého, tvého,
nesmiéš pozret na iného.
Hola, drija...

Ani pozret, ani zasmát,
zatvrdené srdce máš mat.
Hola, drija...

333. POĎME, CHLAPCI, POĎME ZBÍJAŤ

Text: Slov. sp. I, 177
Nápev: Variant z Tekova

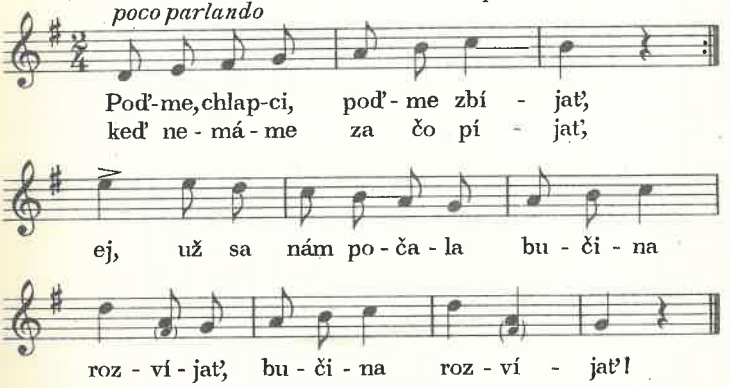

Obúvajte, chlapci, krpce,
ktorí máte smelé srdce!
Ej, a ja ho jeden mám,
na zboj sa poberám.

Vezmem flintu, dve pištole,
zdraví buďte, deti moje,
ej, ženička, bozkaj ma,
na jeseň čakaj ma!

334. PODZME DOMU, PODZME

Spev dievčat cestou z priadok

Koškovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

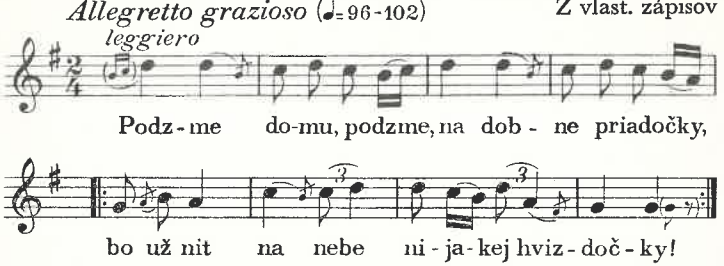

Lem tota jedina
po nebe švicila,
co vona priadočky
domu provadzila.

Podzme domu, podzme,
veľo nerozvodzme,
rozvodzic budzeme,
domu nedojdzeme.

335. POLÍČENKO, POLE

Poľná pieseň

Dol. Maríková (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

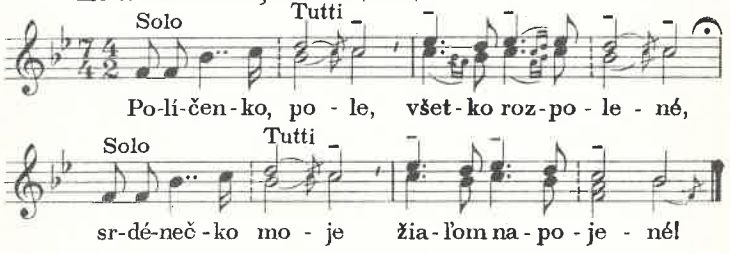

Srdénečko moje
tvrdé jako skala,
ve dne v noci plače,
ani neprestáva.

Srdénečko moje
z kameňa kresané,
nebolo, nebuje
tento rok veselé.

336. POMOČEL ME, POMOČEL

Spev mládencov večer po dedine

Buzice (okolie Košíc)
Z vlast. zápisov

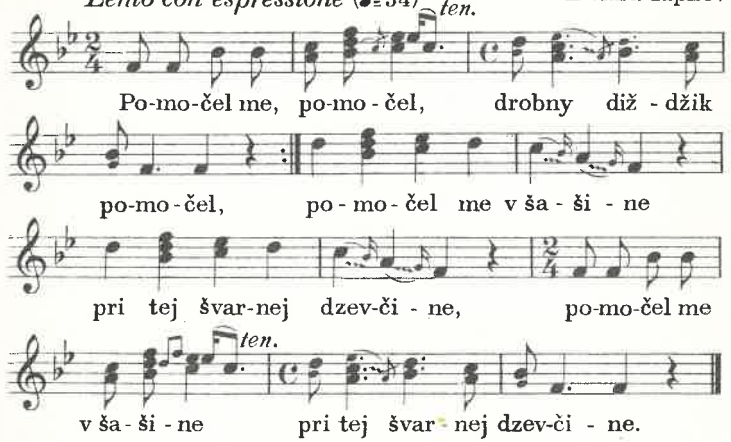

Ach, dze ši bul do rana,
dze ci zmokla gubaňa?
Dze ci zmokla, tam še suš,
mne ši frajer, druhej muž,
mne ši frajer z večara,
druhej ši muž do rana.

337. PONIŽO TERNAVY

Spev regrútov v noci po dedine

Hažin (Zemplín)
Z vlast. zápisov

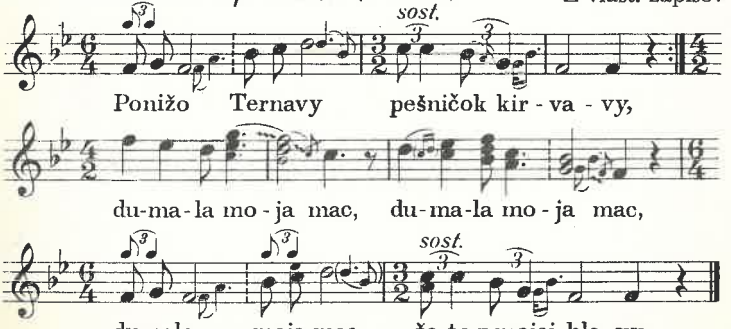

Ne to z mojej hlavy,
lem z moho konička,
[: co ho porubala :]
na vojne šablička.

338. POPRED STOLIČNÝ DOM

Očová (Zvolenská).
Z vlast. zápisov

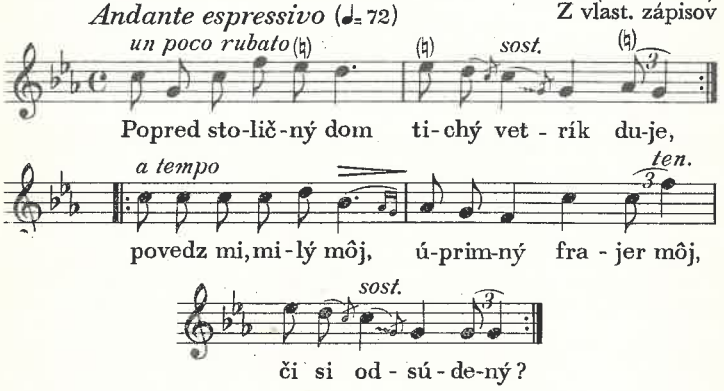

Neviem ti, má milá,
neviem ti povedať,
[: ešte som nepočuu :]
sentenciu čítať.

Pán sudca hovorí:
dať mu dvanác rokov,
[: huncút je veliký, :]
má on veľa štrófov.

A vy páni, páni,
a vy radní páni,
[: prečože ste vy mne :]
dvanác ročkov dali?"

„Basom megazember,
nesmieš papuľovať,
[: ak sa ti nepáči, :]
môžeš apelovať."

„Ved som apelovau,
neprišlo mi menej,
[: ved som sa odialiu :]
od frajerky mojej."

339. POŠLA MI FRAJIRKA DO TEJ AMERIKY

Malčice (Zemplín)
Z vlast. zápisov

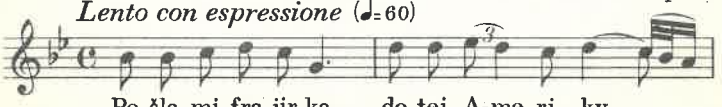

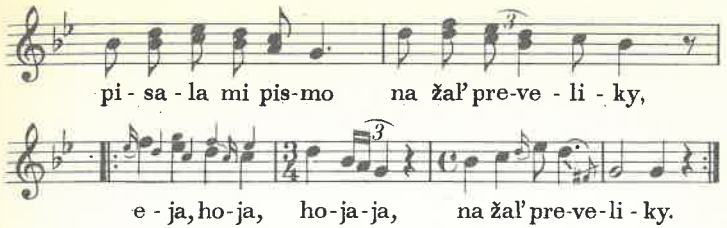

Podz gu mne, frajiru, bo ja tu zahyňu,
kedz sebe podumam, neznam, co robic mam.

340. POTOCE, POTOCE

Spev dievčat „v koľeše"

Modra (Zemplín)
Z vlast. zápisov

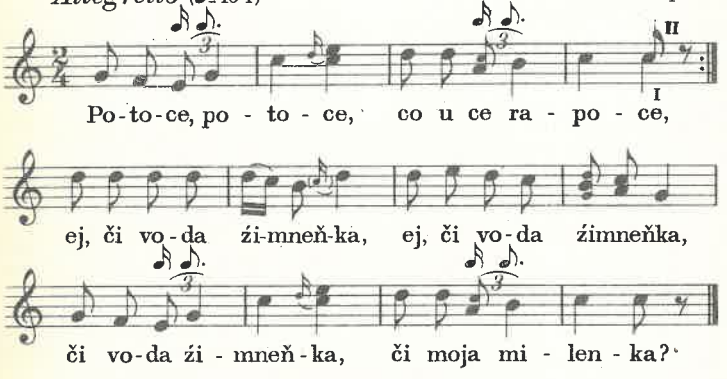

Kedz voda źimneňka,
pujdzem śe jej napic,
[: ej, kedz moja milenka, :]
kedz moja milenka,
pujdzem ju oblapic.

341. POVIEVA VETRÍČEK

Sokolovce (Považie)
Z vlast. zápisov

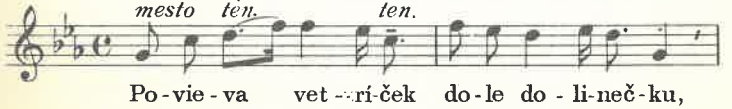

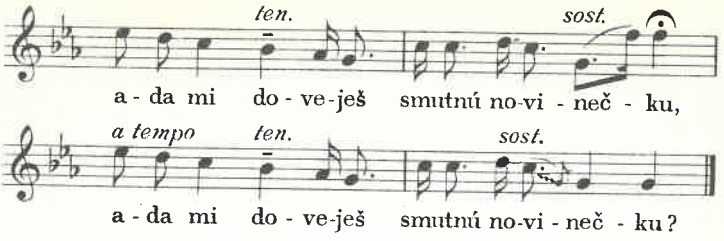

Novina, novina,
čože za novina?
Piešťanské dievčence
popadali z breha.

Na kohos', Anička,
prvý ráz volala,
ked si sa v téj kalnej
vodičke topila?

„A já som volala
na mojú mamičku,
ale som nemohla
pre kalnú vodičku."

Piešťanské dievčence,
chystajte si vence,
ponesete sviece
utopenej dievce.

Piešťanské dievčence
na dva rady stáli,
tak hu narikali,
jak by hucci hrali.

A tá jéj mamička
v tretém rade stála,
tak hu narikala,
jak by banda hrala.

342. POZERAJ, ĎAVŠÄTKO

Rochovce (Gemer)
Z vlast. zápisov

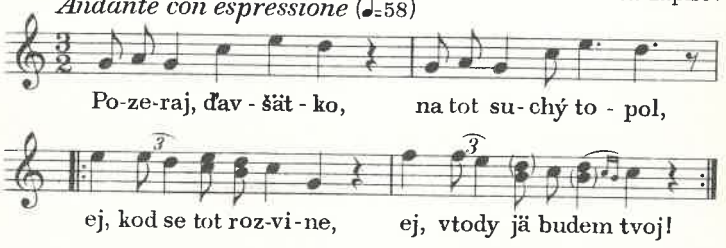

Pozerala fšera,
pozerala i dnes,
ej, prenešťasny topol,
ej, kody sa rozviješ?

„Keby som vedela,
kotrú hodzinečku,
ej, ved by poliavala,
ej, každú pupenečku.

Keby som vedela,
kotor fertálišok,
ej, ved by poliavala,
ej, každy konárišok."

343. POZRIŽE TY, DIOUČA

Detva (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

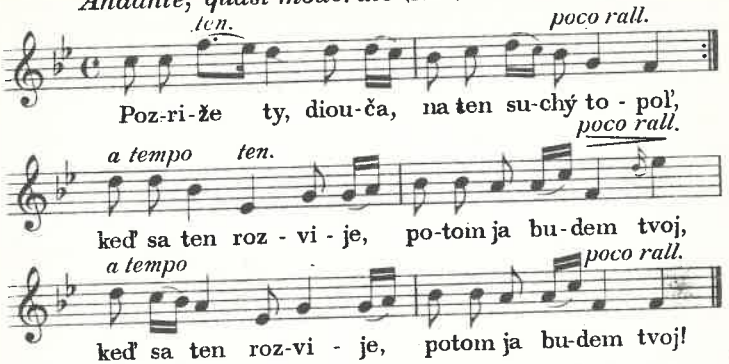

Tvrdo sa je rozviť
suchym haluziencom,
tvrdo sa je vydať
chudobným dioučencom.

Z chudobných dioučeniec
bývaju gazdinie,
a z bohatých, hrdých
veľkie korheľkyne.

344. PRALA SOM JA NA POTÔČKU

Tanečná pieseň

Slov. sp. I, 16

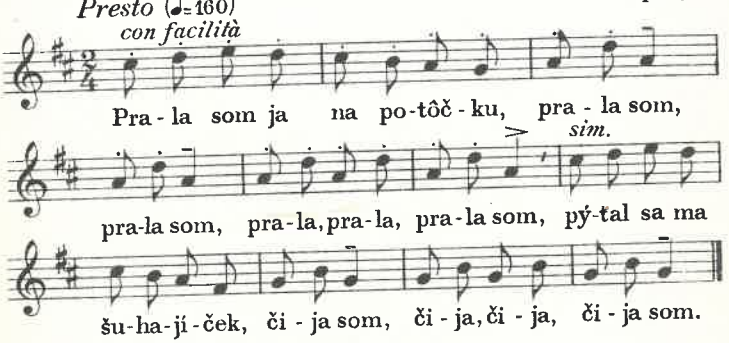

„Ej, nie som ja, šuhajíčko,
nie tvoja, nie tvoja,
nie tvo-, nie tvo-, nie tvoja,
bo ti ústa na bozkanie
nestoja, nestoja,
nesto-, nesto-, nestoja."

345. PRED NAŠIMI OKNIMA

Svadobná

Andante moderato (♩=63)
dolce espressivo

Rakovice (Považie)
Z vlast. zápisov

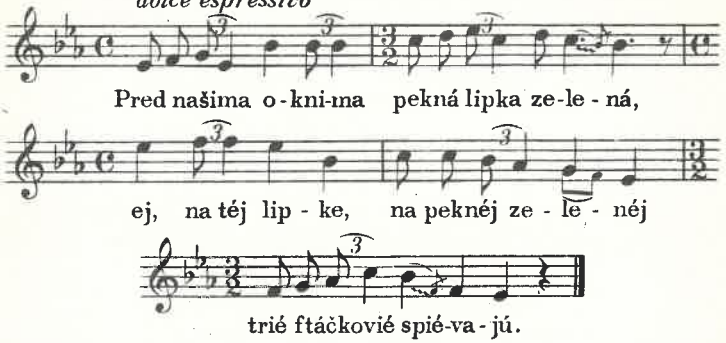

Neni su to ftáčkovié,
lež su šuhajíčkovié,
ej, hádali sa
o jennu panenku,
kerý hu len dostane.

Jeden praví: „Budeš má!"
A ten druhý: „Až boh dá!"
Ej, a ten treccí
má panenku v srcci:
„Čo si taká žalosná?"

„Jak já nemám smutná byt,
kážú za starého ít;
ej, za starého
hlavenka ma bolí,
nemóžem ho uzdravit.

Ved sa ludié starajú,
čo mladému postelem.
Ej, štyri duchny
perá drápaného
a s pátú ho prikryjem.

Ved sa ludié starajú,
čo starému postelem:
Ej, štyri vozy
tŕná pichlavého
a s pátým ho prikryjem."

346. PRED PLOTOM, ZA PLOTOM

Allegretto scherzando (♩=58)
con facilità

Nadlac (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

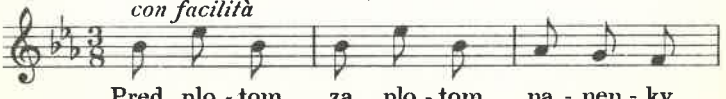

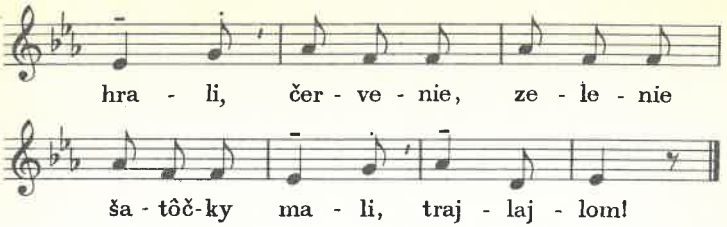

Plakala Anička,
keď šaty prala,
že zlatý prstenčok
vojakom dala,
trajlajlom!

Neplač ty, Anička,
však pojdeš s nami,
veď sme my vojaci,
katnáci páni,
trajlajlom!

„Nepojdem, nepojdem,
radšej tu budem,
otecka, mamičku
počúvať budem,
trajlajlom!"

347. PREDO DVERMI

Fujarová melódia

Detva (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

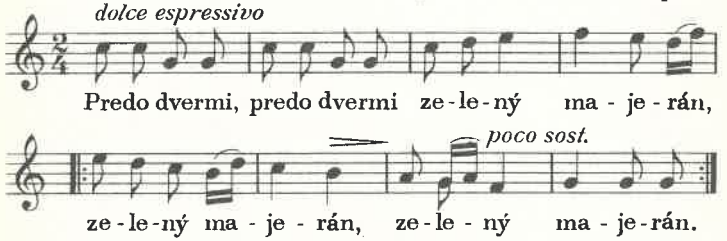

Predo dvermi, predo dvermi
zelený majerán,
šetko na mňa ľudia vravia,
[: že si ja preberam. :]

Keby dali, keby dali
[: ešte raz preberať, :]
vedela by, vedela by,
[: komu mám rúčku dať. :]

Nedám hu ja, nedám hu ja
[: tomu bohatymu, :]
račej hu dám, račej hu dám
[: tomu chudobnymu. :]

Ten bohatý, ten bohatý
[: veľmi ženu bije :]
a chudobný a chudobný
[: srdcom hu ľutuje. :]

Ten bohatý, ten bohatý
[: na sladkej smotane :]
a chudobný a chudobný,
[: čo sa mu dostane. :]

348. PRELEŤ, SOKOL, CEZ TEN HÁJ

Uhliská (Hont)
Slov. sp. II, 520

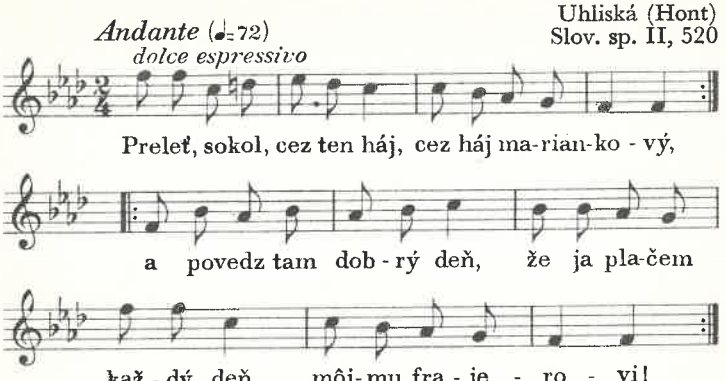

A povedz tam dobrý deň,
lebo dobrý večer,
[: že ho budem ja čakať :]
na sobotu večer!

Budeže s' mi rátať
nedeľa s pondelkom,
[: že som si ja videla :]
frajera pod pierkom.

349. PRÍDI TY, ŠUHAJKO, RÁNO K NÁM

Slov. sp. I, 328

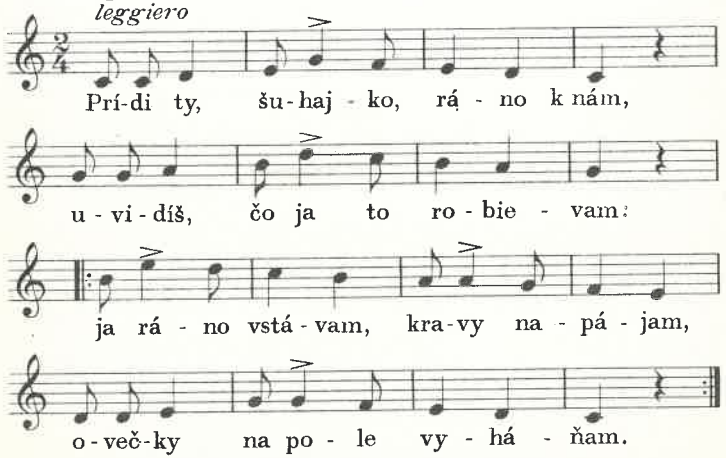

A keď si tú prácu vykonám,
potom si veselo zaspievam,
a pri tom speve, ako pri práci,
zavše len na teba myslievam.

350. PROČ SI K NÁM NEPRIŠEU

Slov. sp. I, 36

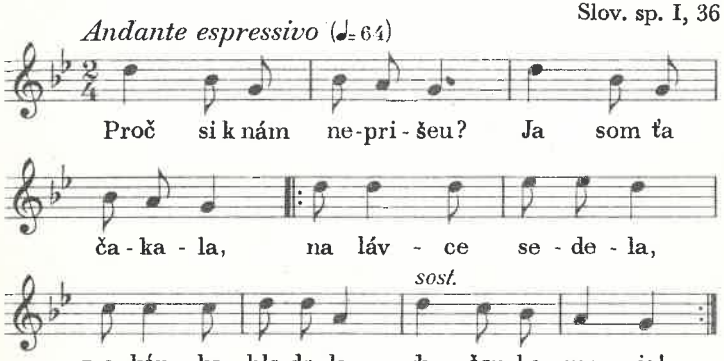

Teskno ma zvíralo,
keď sa už stmívalo,
miesic ten už vyšeu,
milý moj neprišeu
k milence svojej!

Ach, jak už okrývam,
keď na te pozíram,
se mnú keď hovoríš
a vrúcne proslovíš:
„Milenko moja!"

351. PUJDU, MAMKO, PUJDU

Chicago Heigts, Ill. (USA)
Z vlast. zápisov

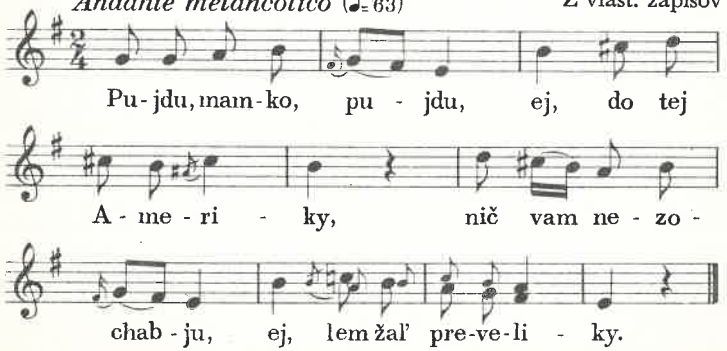

Tota Amerika
s ružami okolo,
tedy do nej pujdu,
jak mi vyschne morjo.

Morjo vysychalo
a já še zbirala,
až tedy moja mac
za mnu zaplakala.

Može vam, mamočko,
može vam češko buc:
vychovali sce me,
nebudu vam robic.

Vychovali sce me
jak bilu leliju,
teraz sce me dali
za široku vodu.

Za široku vodu,
za hliboky morjo,
teraz vše plačece:
„Dze ši, dzice mojo?"

Tu ja, mamčuš, tu ja,
u tej Americe,
šijem novy šaty
placenej fabrice.

Kedz mašinu pušča,
nitky še tarhaju
a me, moja mamčuš,
slizy zalivaju.

352. PUSTEŽE NÁS, PUSTE

Svadobná

Lúžna (Liptov)
Z vlast. zápisov

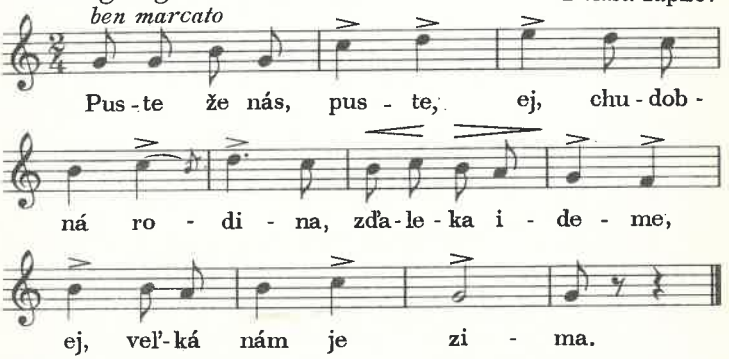

Bola to mladucha,
ej, mala tá periny,
štyri vozy tŕňa,
ej, piaty hrachoviny.

*

Pán boh nám pomáhaj,
ej, veselo začínať
a na zajtra večer,
ej, v postieľke spočívať.

*

Už si ty, Mariška,
už si ty raz naša,
už sme zaplatili,
ej, od tvojho sobáša.

Od tvojho sobáša,
ej, tvrdý toliar dali,
už sme ťa, Mariška,
ej, už sme si ťa vzali.

*

Svatý Mikulášu,
ej, žehnaj cestu našu,
veru my ideme,
ej, k svatiemu sobášu.

353. PUSTIU SOM KOLESKO

Pri veľkonočnom chodení na môstku

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

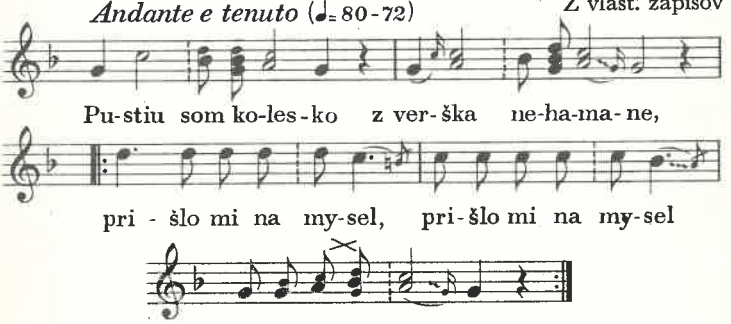

Prišlo mi na mysel,
museu som se vratit,
[: švarnemu ďoučaťu :]
za nocku zaplatit.

„Za nocku dakujem,
za frej platit budem,
a na tebe, mila,
frejarko uprimna,
nikdaj nezabudnem.

Zabudnuu som mater,
zabudnem i otca
a tebe, ma mila,
frejarko uprimna,
nemožem do konca."

354. ROSIČKA STUDENA

Spev dievčat v kolese

Závadka (Gemer)
Z vlast. zápisov

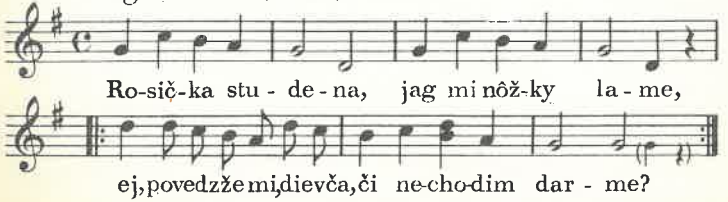

„Ne darme, ne darme,
pan boh ti zaplati,
ej, ale ty nebudeš
zo mňa ženu mati."

Sklenička zaspala,
pohárik ju budi,
ej, staň, skleničko, hore,
ideme po ľudi!

*

355. ROZMARÍN ZELENÝ

Svadobná

Sv. Jány (Záhorie)
Z vlast. zápisov

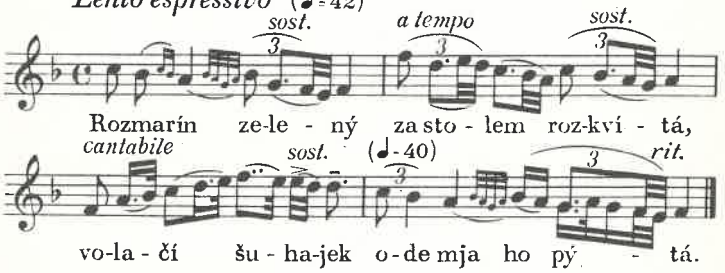

„Nepýtaj, nepýtaj
ode mja od samej,
ale si ho pýtaj
od mamičky mojej!

Ne tak od mamičky
jako o(d) tacíčka,
esli mi zdovolá,
rozpletat vínečka."

356. SEDEMDESIAT SUKIEN MALA

Tanečná pieseň

Orava
Slov. sp. II, 74

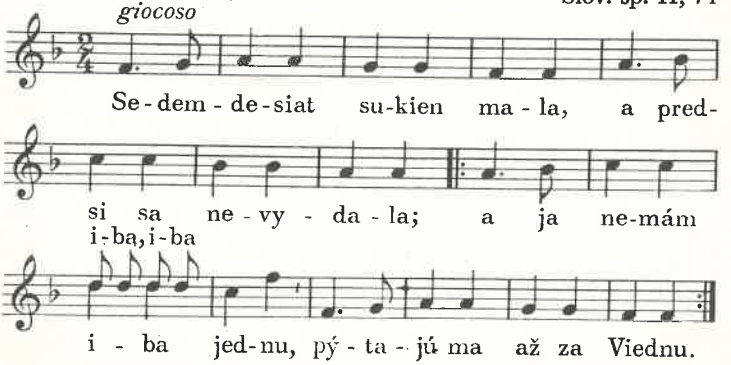

Sedemdesiat tisíc mala,
a predsi sa nevydala;
ja nemala ani zlatý,
dostau sa mi bajúznatý.

357. SEDÍ STRAKA NA KOPE

Abelová (Novohrad)
Z vlast. zápisov

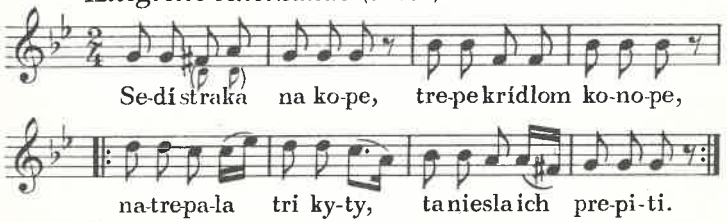

Tak sa ona opila,
komárika zabila.
Komár leží v komore,
muška plače na dvore.

„Neplač, muška, čo ti je,
veď ti komár odžije!"
„Ťažko tomu odžiti,
keď je na smrť zabitý."

Salo s neho vybrali,
za sto zlatý predali,
a kožtičku za meru,
to je pravda, tak veru.

358. ŠEDLA MUCHA NA KONUPU

Svadobná

Skrabské (Zemplín)
Z vlast. zápisov

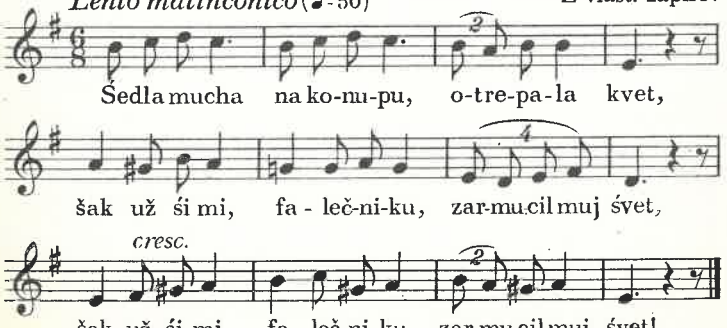

„A co plačeš, co narikaš.
čoho že ci žaľ?“
„Toho vinka zelenoho,
co si mi ho vzal.“

359. SEDZÍ KÁČER NA BARINE

Pri žatve

Hatné (Okolie Púchova)
Z vlast. zápisov

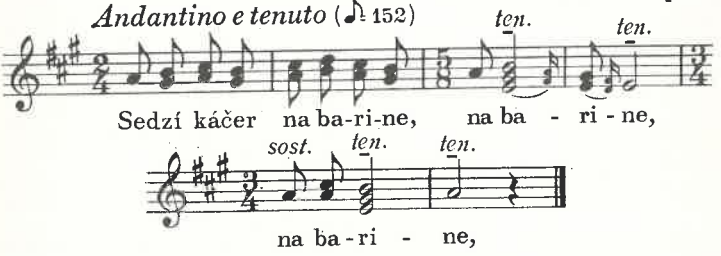

Sedzí káčer [: na barine :],
šije boty [: Katerine :].

Jeden šije, [: druhý párá :]
a ten trecí [: nahovárá :].

360. SEDZÍ SOKOL NA JAVORI

Čáčov (Záhorie)
Z vlast. zápisov

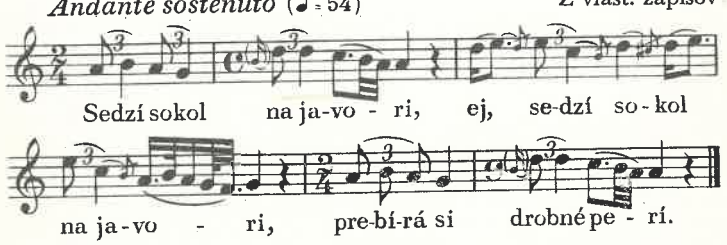

Prišeu k nemu starý jágar:
„Já, ťa, sokol, zastrelit mám!“

„Nestrílaj mja, jagáríčku,
mám já drobných sokolíčkú!

Sokolence, drobné dzeci,
už ja mosím preč lececi.“

361. SESTRA BRATA MILOVALA

Nadlac (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

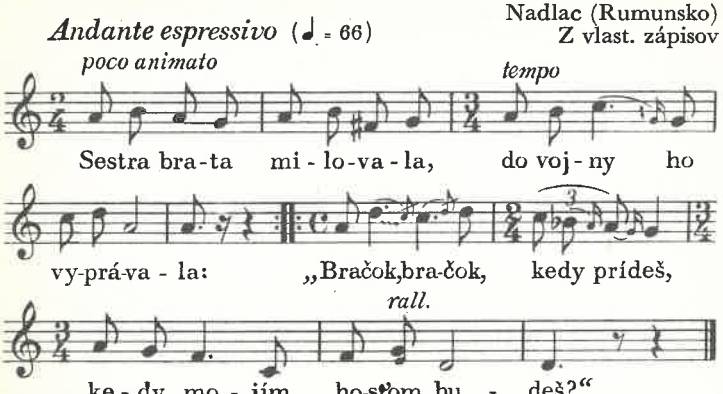

„U susedov suchá linda,
nebude to, sestra, nikda!
Vyndi, sestra, po tri rána,
vidíš na nebi znamenia:
bude sa ti ukazovať,
skade budem mašírovať!“

Vyšla sestra prvô rano,
bielym nebe znamenalo.
[: „Jaj, bože môj premilený,
už je môj brat oblečený!“ :]

Vyšla sestra druhô rano,
krvou nebe znamenalo.
[: „Jaj, bože môj premilený,
už je môj brat dorúbaný!“ :]

Vyšla sestra tretie rano,
čiernym nebe znamenalo.
[: „Jaj, bože môj premilený,
už je môj brat pochovaný.“ :]

Všetci páni z vojny idu,
môjho brata koňa vedu.
[: „Páni, páni, slávni páni,
kde ste mi brata podeli?“ :]

„My sme ti ho neprepili,
ani v kartách neprehrali:
tam ti leží pri Dunaji,
hlávka mu je na kameni
a tie jeho čierne vlasy
po Dunaji voda nosí.“

362. SIAU SOM ŽITKO ZA HORAMI

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

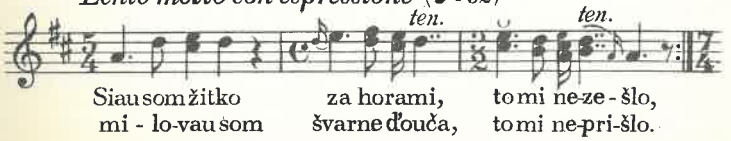

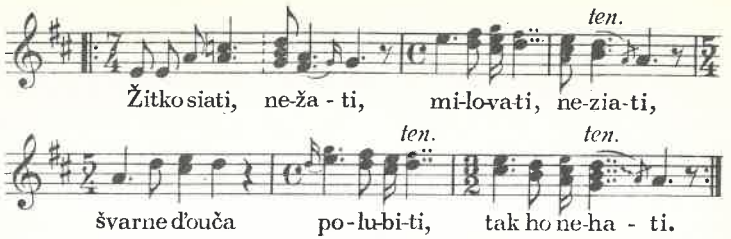

„Slubovau si, že me vezmeš,
že me nenahaš
a teraz, ty falešniku,
cigan ostavaš.

[: Bohdajže si ty nemau
ani noci, ani dna,
žeby si v tom žiale zostau,
čo som teraz ja! :]"

363. SMUTNA TO HERDLIČKA

Nočný spev mládencov po dedine

Jasenov (Zemplín)
Z vlast. zápisov

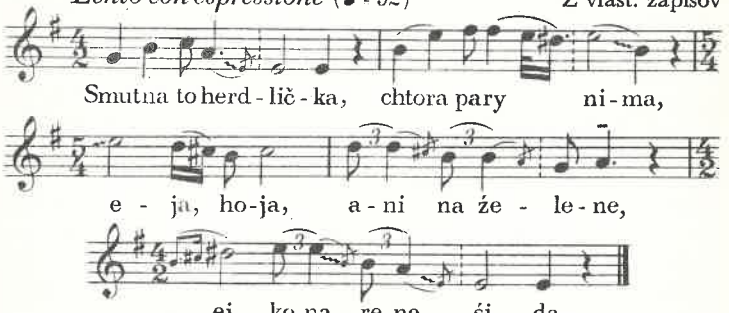

Lem ona tam śida,
dze sucha breźina,
eja, hoja, a tam ona čeka,
či skoro zahynä.

364. SMUTNE SUAVÍK SPÍVÁ

Sv. Jány (Záhorie)
Z vlast. zápisov

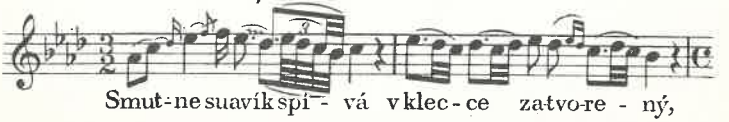

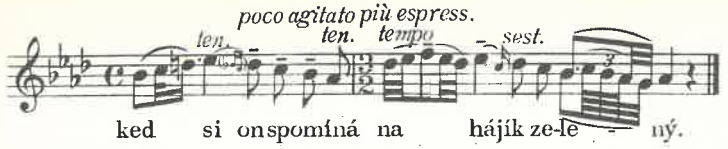

Šak aj já, šak aj já
smutne sebje vzdýchám,
ked si já na lásku
miuého spomínam.

Miuý je za hory
a já s téjto strany,
srdénko zvázané
s dvjema retazami.

Srdénko zvázané,
do mi ho rozváže,
miuý je za hory,
do naňho odkáže?

Dondzi mja, múj miuý,
dondzi mja potešit,
dondzi na okénko
ručičku pouožit.

Ne tak na okénko
jako na srdénko,
dondzi mja potešit,
sivá holubienko!

Bar aj ty nedondeš,
ale ty mi odkáš,
skázání ráda mám,
ja(k) ked bys' došeu sám!

365. SMUTNY ŠUHAJ PO DEDINE CHODI

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

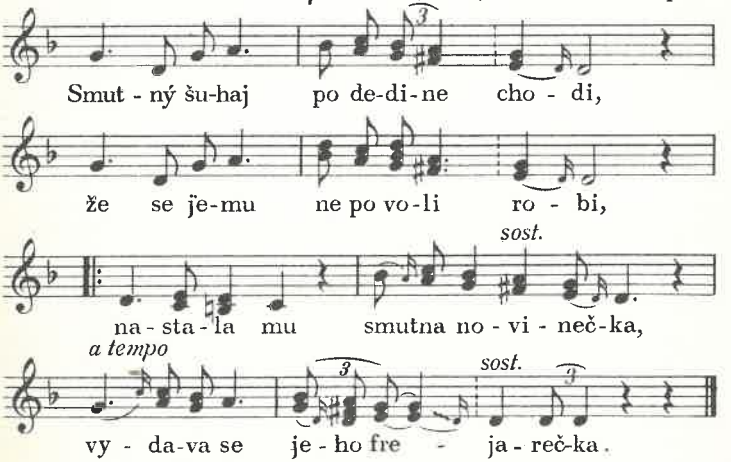

Jak se vyda, ja jej nezbranujem,
ja si ďouča toho ročku najdem;
teraz som si takie ďouča dostau,
ozdaj mi ho pan boh z neba poslau.

366. SMUTNY VEČAR, NEVEŠELY

Ordzoviany (Spiš)
Z vlast. zápisov

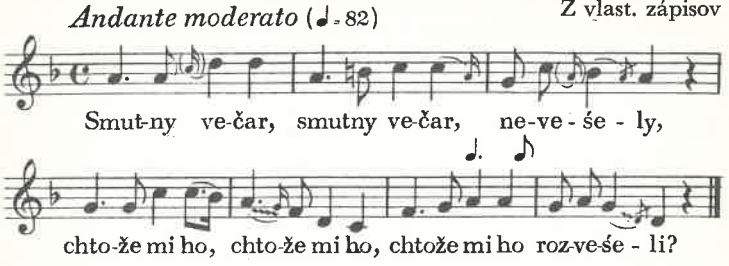

Rozveśeli ten ptačiček,
co veśeli večeriček.

Uceknul on do hajičku,
śednul sebe na jedličku.

Na jedličku, na żelenu,
na studzinku na zrubenu.

Śednul sebe na haluzku,
pije vodu, muci z nożku.

Ach, ptačičku, nezamucuj,
dva serdečka nezarmucuj,

bo už su dosc zarmucene,
bo su z milym rozlučene.

367. SOBOTENKA, NEDELA

Alakšince (Okolie Nitry)
Z vlast. zápisov

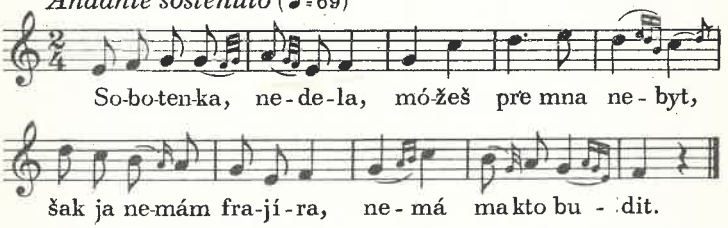

Zebudí ma, zebudí
Janenko súsedov,
ked on pójde od miléj
na ráno z vohladov.

368. SOKOLIČKU, PTAČKU

Na lúkach a v hore

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

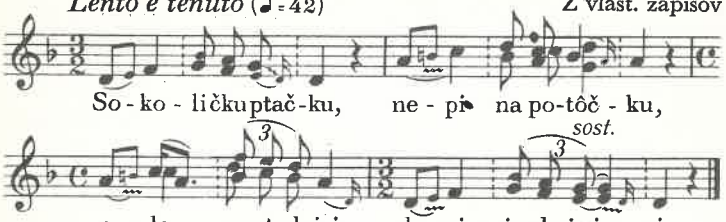

Sokole, havrane,
nezapomen na mne,
povedz mi milemu,
že sa nemam dobre.

Povedzže mu, povedz,
že se ja dobre mam,
že se každe rano
solzami umyvam.

Solzami umyvam,
s ručničkom uteram,
povedzže mu, povedz,
že sa tak dobre mam.

*

Ked si ja zaspievam
na veršku tichy hlas,
uslyšiš me, mily,
ale me nepoznaš.

Budeš se spytovat
tam ludi okolo,
chto tak pekne spieva,
nevidno nikoho.

369. SPIEVAM SI JA, SPIEVAM

Lúčna

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

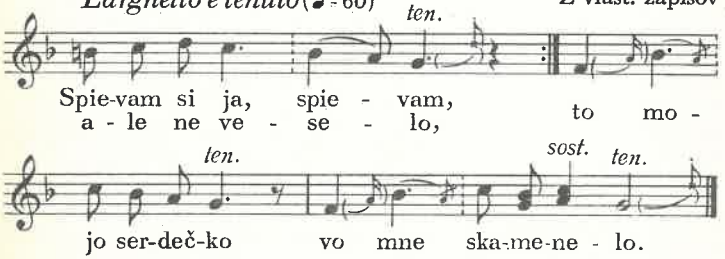

Z kameňa si, šuhaj,
z kameňa serco maš,
ani kapku kervi
spravodlivej nemaš.

Uvila pierečko,
dala furmanovi,
narobila žialu
svojmu frejarovi.

*

Nemam ja frejara,
deže by ho ziala,
pierečko nevijem,
komu by ho dala?

Očiaričku, očiar,
nepuščaj na močar,
bo močar kervava,
ovečkam nezdrava.

*

Nebula som doma,
ked dary davali,
každej po mladencu,
lem me douca dali.

*

370. SPIEVANKY, SPIEVANKY

Moderato, tempo giusto (♩ - 92-98)
dolce espressivo

Slov. sp. I, 539

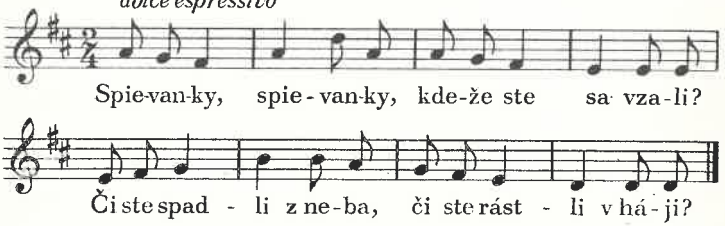

Z neba sme nespadli,
v háji sme nerástli,
ale nás mládenci
a dievčence našli.

*

Robota, robota,
na celý deň jej mám,
nechce sa mi robiť,
kým si nezaspievam.

Radšej máme pána,
ktorý menej platí,
len nech nám dovolí
slobodne spievati.

*

Keď si ja zaspievam
v ružomberskom poli,
hlas môj sa uderí
o martinské zvony.

Na martinské zvony
na tie biele domy,
na ten najbielejší,
kde môj najmilejší.

371. SPIKAJŽE MI, SPIKAJ

Uspávanka

Madačské lazy (Novohrad)
Z vlast. zápisov

Andante tranquillo (♩ - 80)
legatissimo

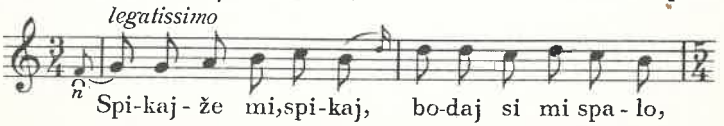

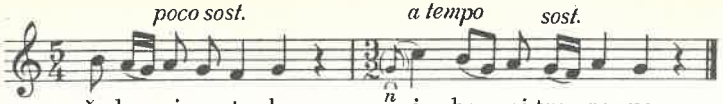

Iba zajtra rano
po chyži biehalo,
od svojej mamičky
cecíček pejtalo.

Búvajže mi, búvaj,
apa ti je mumaj
a mama mumajka,
lúbila šuhajka.

*

372. SPOPOD SIVEJ SKALY

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

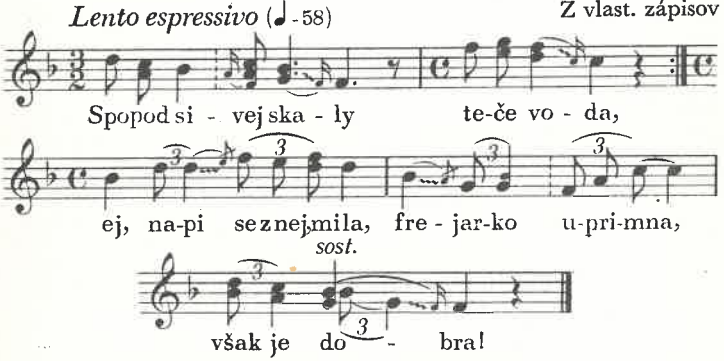

„Už som se napila,
už mi je dost,
ej, dakujem ti, mily,
frejar môj uprimny,
za uctivost!

Ne tak za uctivost,
jak za lasku,
ej, dakujem ti, mily,
frejar môj uprimny,
na ostatku!“

373. STARALI SA MAMKA MÁ

Na priadkach

Ihrište (Púchovská dolina)
Z vlast. zápisov

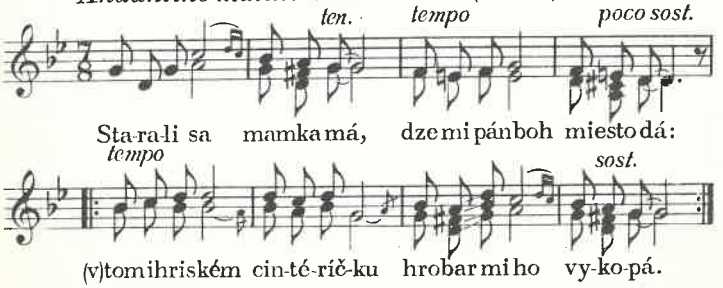

Muzika mi buje hrác
a ja bujem (v) truhle spac,
granatíre ve dva rady
okolo mňa bujú stác.

Ten púchovský pán farár,
to mi bujú mladý zac,
a ten púchovský pán rechtor,
to mi bujú starý svat.

Ty ihriské dzievčence,
to mi bujú družičky,
ti ihriskí mládzenci,
to mi bujú družlíci.

374. STARJALA ŠE MOJA MAC

Spev mládencov večer po dedine

Largo con espressione (♩ - 40)

Bracovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

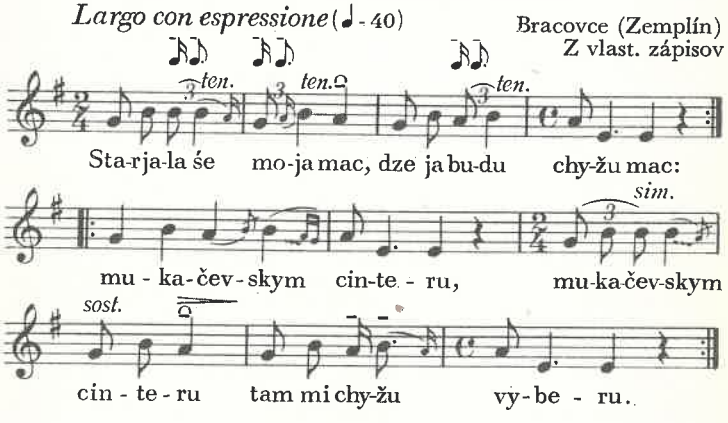

A popove, dzijaci
ta mi budu hudaci,
ta mi budu smutne hrac
a ja budu tvardo spac.

375. STICHA, MILY, POMALY

Svadobná

Stará Pazová (Juhoslávia)
Z vlast. zápisov

Tempo giusto (♩ = 60 - 54)

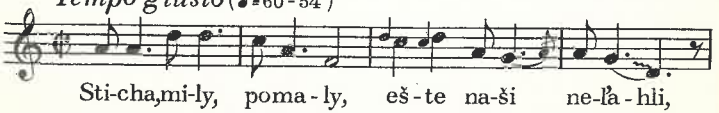

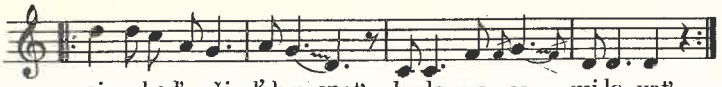

Sticha, mily, sticha k nam,
mrchavyho otca mam,
ak zbadaju, budu biť,
nebudeš smieť k nam chodiť.

Kuvikali kuvici
tej širokej ulici,
kuvikali na ten dvor,
švarne dieuča byva v ňom.

*

Domov sa ponahľaj krvavym potôčkom,
nehorekuj, mila, už som pod oblôčkom.

Keď si pod oblôčkom, môžeš aj nuka zisť,
po tie tri rôčke, môžeš aj naš hosť byť.

376. STOJÍ ŠUHAJ POD NAŠÍM OKIÉNKOM

Piešťany (Považie)
Z vlast. zápisov

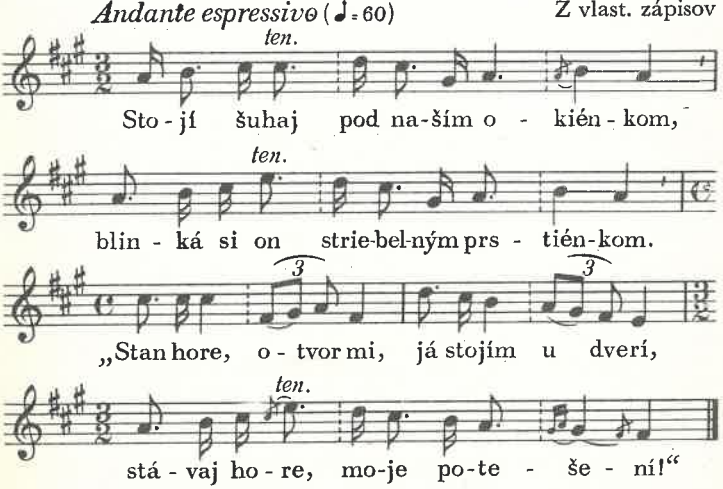

„Šak by som já, mój šuhajko, stala,
ale by ma moja mamka lála.
Lála by ma, lála,
abych radej spala,
abych s tebú noci netrávila.“

„Ale je už, moja milá, darmo,
už já mosím mašírovat ráno,
už já mosím jachat,
ostrožkámi blinkat,
a ty budeš, moja milá, plakat!“

377. SÚDZILI SA TÍ MAUACKÍ PÁNI

Sv. Jány (Záhorie)
Z vlast. zápisov

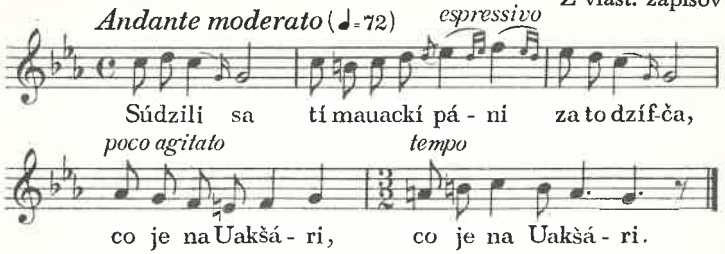

Súdzili sa,
aj sa súdza ešče
za to dzífča,
že sa slúbit nesce.

Slúbiu sem (j)í
otépečku sena,
aby byua
moja muadá žena.

Slúbiu sem (j)í
otépečku suámy,
že (j)í bude
šuhajíček verný.

378. SÚSEDOVIECH JANKO

Na priadkach

Moštište (Púchovská dolina)
Z vlast. zápisov

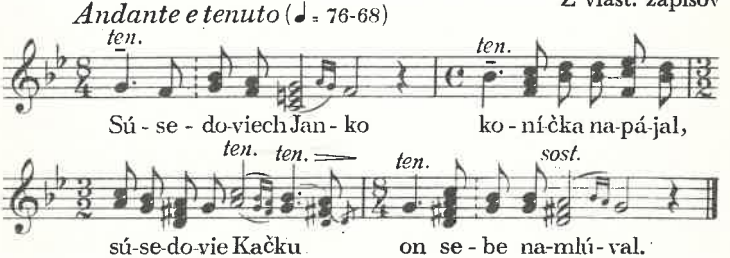

„Načo bych ci, Janko,
načo bych ci bola,
mám ja štvero dzecí,
dze bych ich podzela?“

„Jedno daj kňazovi,
druhé rechtorovi,
trecie daj do zámku,
buje tam hejtmánkú,
štvrté vezmi sebú,
tú laliju bledú!“

A kej oni išli
cez hory zelené,
začal jej on škemrac
na jej dzeci drobné.

Ona nemeškala,
bučenka chýlila,
kolísku viazala,
dzíca ukladala.

„Kej buje, dzíca mé,
vietor pofukovac,
buješ sa nazdávac,
že ca kolíše mac!

Kej bujú, dzíca mé,
vtáčkovia spievaci,
buješ sa nazdávac,
že ci spieva maci!

Kej buje, dzíca mé,
déždíček pršaci,
buješ sa nazdávac,
že ce pleká maci!

Kej buje, dzíca mé,
lístek opadúvac,
buješ sa nazdávac,
že ca odzívá mac!"

A tak oni išli,
až k tej jame prišli,
k tej jame hubokej,
britvami vybitej.

„Odpínaj, Katuška,
odpínaj spínadla,
tu leží dzevac žien,
ty buješ dzesiata!"

Ona nemeškala,
spínadla odpala,
spínadla odpala,
jeho tam socela.

„Ach, Kačko, zmiluj sa,
daj ručku, zlituj sa!"

(Doslov speváčky:
Ona se ešte vracia k dieťaťu,
spieva mu a berie si ho domov.)

379. SVIETI MESIAC DO NÁŠHO HUMIENCE

Očová — Želobudza (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

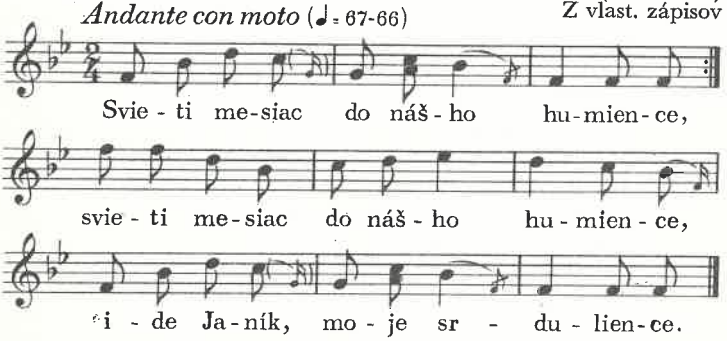

Pusteže ma, manka moja, vonka,
nak si vidím z ľúbosti Janíka!

„Nepustím ťa, diouka moja, vonka,
lebo si ty poctivá panenka!

Nedám sa ti z mládenci milovať,
dosť máš času kápku zavezovať!“

Manka moja, veď mi on sľubuje,
že mi za ním velmej dobre bude!

„Diouka moja, sľubem sľubuje ti,
a keď ťa on za seba dostane,
bude ťa biť, pokým neustane!

Bude ťa biť, do čiernyho tela,
kým nebudeš jeho verná žena.“

Aj vás, manka, aj vás bíjavali,
načo sťe sa mladí vydávali?

Vy ste zniesli, aj ja zniesti misím,
nebránte mi, ja sa vydať misím!

380. ŠAK JE TÁ NIVA

Pri žatve

Veska (Púchovská dolina)
Z vlast. zápisov

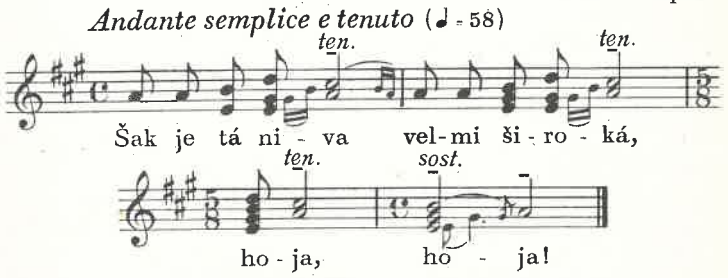

Je tak široká,
jako duhoká,
hoja, hoja!

A na tej nive
lúka zelená,
hoja, hoja!

A na tej lúke
voda studzená,
hoja, hoja!

A pri tej vodze
dva kone vrané,
hoja, hoja!

Chtože hich pase?
Pahole naše,
hoja, hoja!

Kej hich napase,
to buje naše,
hoja, hoja!

381. ŠAK JE TO SMUTNÝ, NEVESELÝ DEŇ

Jablonica (Okolte Trnavy)
Z vlast. zápisov

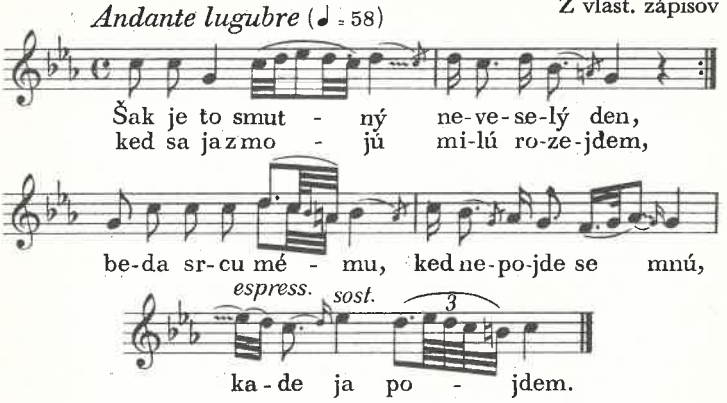

Pojdem horami, pojdem lesami,
polejem líčko svoje slzami,
budem volat v lesy:
„Moja milá, de si,
ej, ohlas sa mi!"

Ej, ohlas sa mi, smutný slávičku,
nevidzels'li tu negde hrdličku?
„Kebych ju bol vidzel,
bol bych sa potešil
pri jejím líčku."

382. ŠAK SÚ TY IHRIŠTE

Lúčna

Ihrište (Púchovská dolina)
Z vlast.zápisov

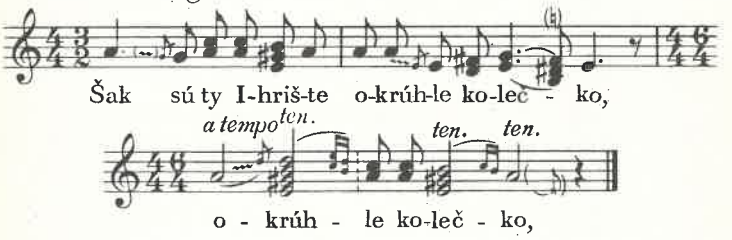

po nich sa prechojí
moje srdénečko.

Moje srdénečko
tvrdé jako skala,
ve dne v noci plače,
ani neprestáva.

Piatek si spievalo,
sobotu skonalo,
a v nedelu ráno
na desce leželo.

383. ŠČASLIVÉ RÁNO

Tanec „Šúchaná"

Allegretto (♩. = 54 - 60)

Piešťany (Považie)
Z vlast. zápisov

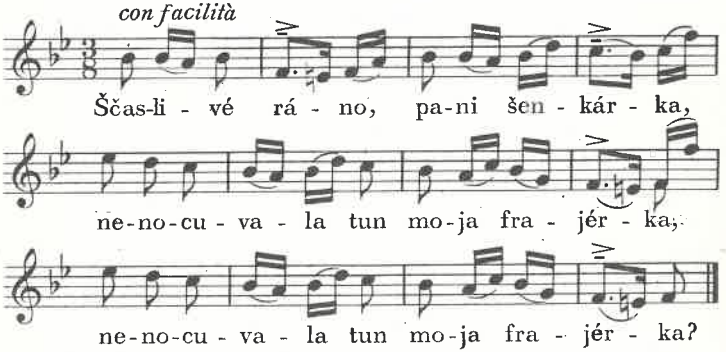

„Nenocuvala,
len tancuvala,
lebo jéj muzika
do rána hrála."

Keby som vedev,
do s nú tancuvav,
veru by som sa s ním
do krvi rúbav.

„Není sloboda
do krvi rúbat,
ale je sloboda
bár s kým tancuvat."

384. ŠECKO POLE BÍUÉ

Ranšpurk (Rakúsko)
Z vlast. zápisov

Lento espressione (♩ = 42)

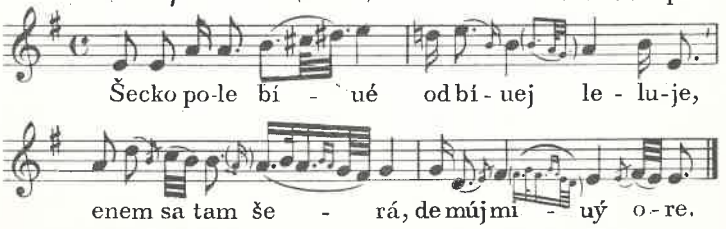

Ore šuhaj, ore zelené úhore,
až mu ustávajú jeho kone vrané.

385. ŠIROKA DRAŽKA PREZ TEJ HURY

Nočnou cestou

Megeš (Šariš)
Z vlast. zápisov

Andante espressivo (♩ - 60 - 48)

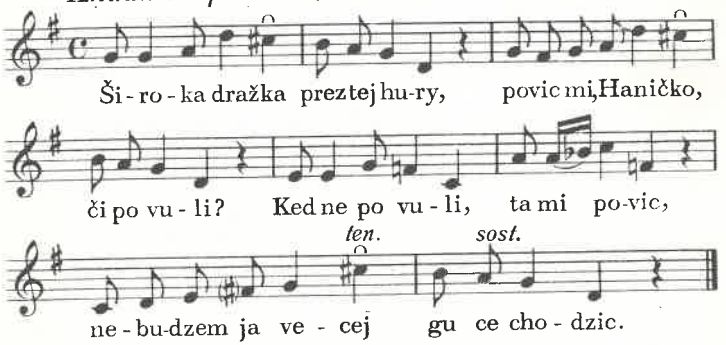

Široka dražka i pešniček,
dojsc ja še nabočkal tvojich liček,
hej, liček, liček, i ustečka,
bula ši mi verna frajirečka.

386. ŠIROKÝ JARČOK

Svadobná

Andante poco rubato (♩ - 63)

Slov. sp. I, 45

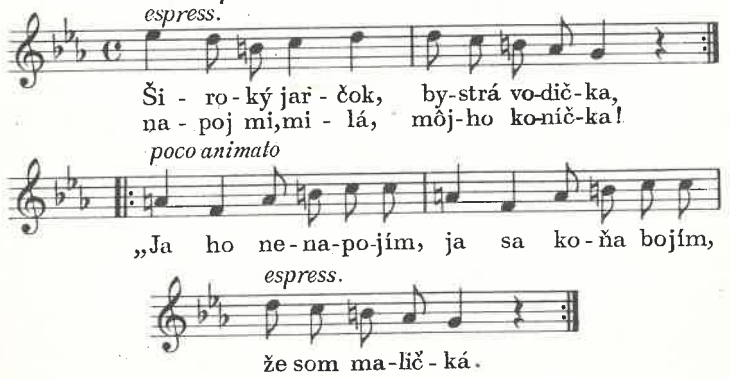

Tvoj koník vraný
ostro kovaný,
pokopal by ma
podkovičkami,
ja bych nenarástla,
za muž bych nepošla
medzi horami."

387. ŠKODA ŤA, ŠUHAJKO

Nápev: Slov. sp. II, 321
Text: Slov. sp. I, 7

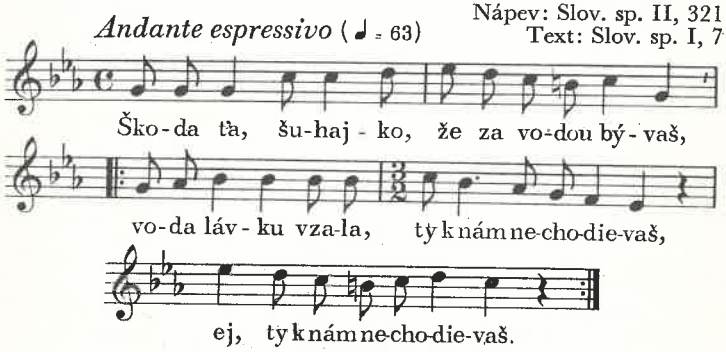

Keby ja k vám chodil,
ty by si plakala,
bieleným ručníčkom
oči utierala.

388. ŠLAPANÁ CESTIČKA

Tanec „Šúchaná"

Piešťany (Považie)
Z vlast. zápisov

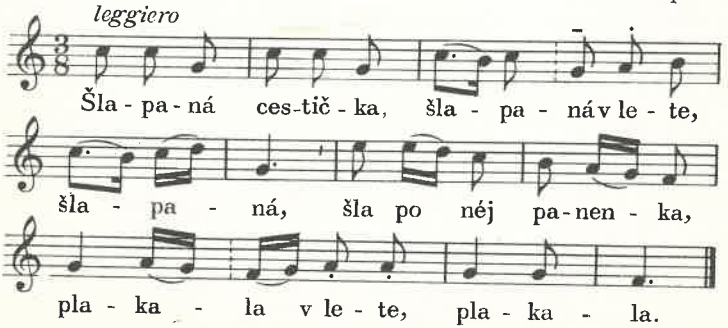

Šiev za nú mládenec,
píská si v lete,
píská si,
šla pred ním panenka,
zdychá si v lete,
zdychá si.

„Čo si vy, panenka,
zdycháte v lete,
zdycháte,
asnád vy mládencov
neznáte v lete,
neznáte?

A já vás, panenka,
dobre znám v lete,
dobre znám,
dá pánbo večera,
prindem k vám v lete,
prindem k vám."

Dav pánbo večera,
neprišóv v lete,
neprišóv,
bodaj sa, falošník,
prepadóv v lete,
prepadóv.

Medved má papuče
zarostlé v lete,
zarostlé,
chlapec má očenky
falošné v lete,
falošné.

389. ŠLI DIEVČATÁ VENCE VIŤ

Likava (Liptov)
Slov. sp. II, 709

Allegro moderato (♩ = 112-120)
con facilità

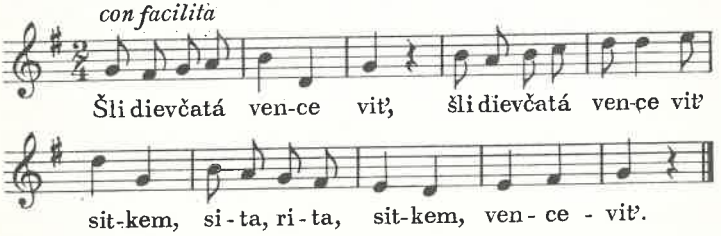

Našli ony zlatú niť,
sitkem, sita, rita, sitkem,*)
zlatú niť.

Vence z kvetov uvili,
na vodičku pustili.

„Zastavte sa pri milom,
pri šuhajku spanilom.

Poď, šuhajko, premilý,
pierko sme ti uvili."

*) Ďalšie slohy sa tvoria podobne.

390. ŠUHAJČEK CHUDOBNY

Tanec „Do krutu"

Važec (Liptov)
Z vlast. zápisov

Presto giocoso (♩ = 184)

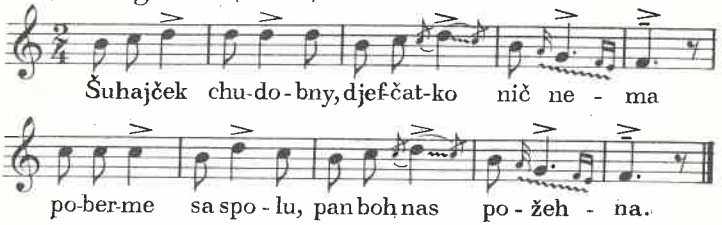

Djefčatko vypradie,
šuhajček vymlati,
vera ti dva ludia
musia byt bohati.

391. ŠVARNE DZIFČE Z RUŽOVOHO KVETU

Bracovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

Largo assai con molto espressione (♩ = 32)

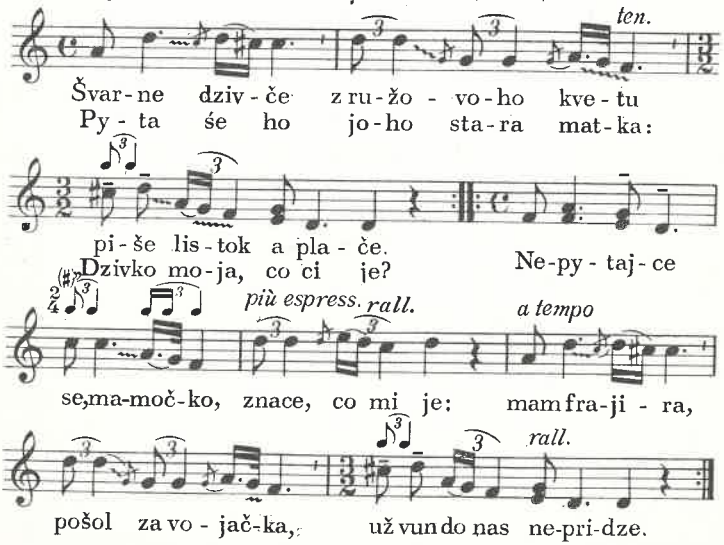

392. TA UŽ MY ŚE ROZLUČILI

Spev dievčat „v koľeše“

Pavlovce nad Uhom (Zemplín)
Z vlast. zápisov

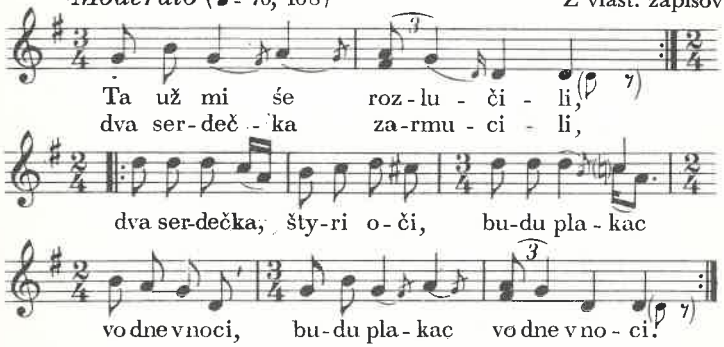

*

Taky śe mi šuhaj bači,
co śe za nim šabľa vlači,
šabľa, šabľa i remene,
to je moje pocešene.

*

Nehodz do nas, čarny, britky,
netarhaj mi z kerty kvitky,
bo to kvitky ne lelija,
nescu ja ce za frajira.

*

Idu, idu, neznam kadzi,
zarosla mi dražka šadzi,
zarosla mi s rozmariju,
sam ja neznam, dze zahyňu.

*

Dzivče, dzivče, never tomu,
co ci sciska ručku tvoju,
bo vun sciska i hutori,
za druhu ho śerco boli!

*

393. TADALA MANKA

Keď mladuchu vydávajú na druhú dedinu

Očovské Dúbravy (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

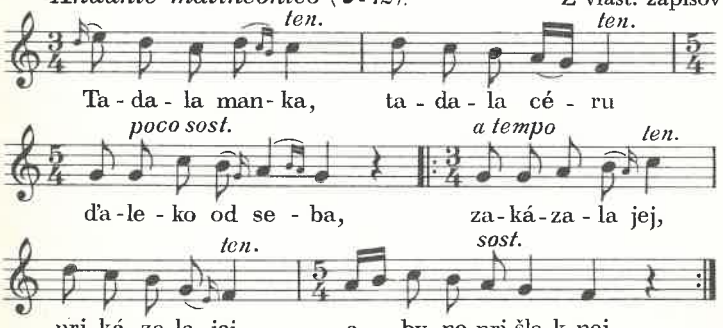

„Spravím sa vám ja,
mamička moja,
vtáčikom jarabým
a tak zaletím
a tak priletím
do vašej zahrady.

Keď vy budete,
mamička moja,
ľaliju trhati,
tak ma budete,
mamička moja,
z nej dolu zháňati:

„Ej, hešu, hešu,
vtáčik jarabý,
z tej bielej ľalije:
vršťok jej zohneš,
korienčok vyhneš,
nebude mi roditi!“

Vydali ste sa,
mamička moja,
za peknýho Janka,
a mňa ste dali,
mamička moja,
za leda šuhajka.

Robiť mi nevie,
kosiť mi nevie,
čo smutná robiť mám:
cudzej materi,
cudzím' otcovi,
uhovieť nemôžem.“

Zavčasu stávaj,
neskoro líhaj,
tak mu ty uhovieš,
cudzej materi,
cudzím' otcovi
k vôli robiť budeš.

394. TADALA MANKA

Magurici (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

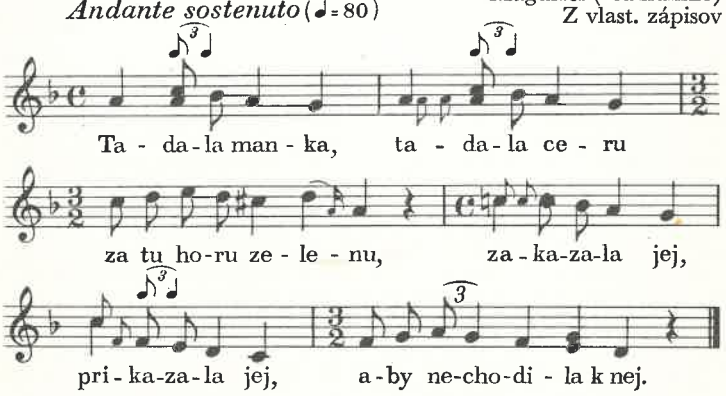

A ja sa spravim
ptačkom jarabým,
ja tu horku obletim,
nikde nesadnem,
lem u mojej manky
na tu belu ľaliju.

Pojde ma mati
petružel brati,
bude ma tam zhaňati:
„Ej, hešu, hešu,
ptačku jaraby,
pohrabeš mi zahradu!“

Keď ju pohrabem,
nazad ju zahrabem,
ešte raz krajša bude,
a na moju manku,
premilenu, sladku,
ja nikdaj nezabudnem.

395. TAK MY ŚE DVOJIČKO

Belá n/Cirochou (Zemplín)
Z vlast. zápisov

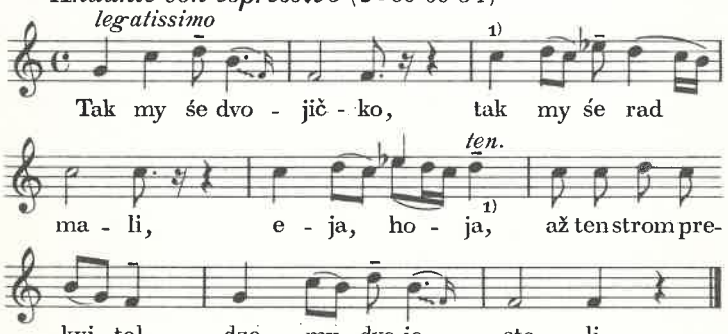

Neraz a ne dvaraz
kohutky śpivali,
eja, hoja,*) a my śe dvojičko
rozisc nedumali.

Neraz a ne dvaraz
na rano dzvonili,
a my śe dvojičko
najbarži ľubili.

*

Śpivam sebe, śpivam
z velikej žalosci,
ľudze tak dumaju,
aż to z veśelosci.

Podumaj ty sebe,
ta i rozpamiataj,
co śi mi hutoril
u nedzeľu večar.

U nedzeľu večar,
kedym's tobu stala,
pod našima dzvermi
skala zaplakala.

Skala zaplakala,
slupy śe rušili,
kedy me, frajir muj,
ľubosc dokončili.

*

Pujdu za ce, pujdu,
ty mužu šaleny,
urobu na voľu
tej svojej maceri.

Maceri na voľu
a ocoj na dzeku,
sama idu plakac
do večnoho veku.

1) Večer v prírode; sbor unisono pri svadbe; dievča na priadkach.
*) Pridáva sa v každej slohe

396. TAM DOLU, TAM DOLU

Čičmany (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

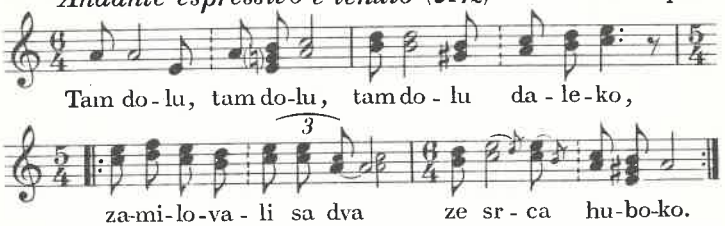

Jedna stará baba
tá im závidela,
ona svoju Aničku
zamurovať dala.

„Murári, murári,
prosím vás pre bóha,
nehajte mi okianko
milému do dvora!"

„Čo by to, Anička,
čo by to za trest bol,
keby si sa dívala
len ždy na jeho dvor."

Počula Anička
na tri zvony zvoniť:
„Pustiže ma, mamička,
bolí ma hlavička!"

A keď hu pustela,
na cmiter bežala,
tak truhlu obejmula,
až pri nej skonala.

Janka pochovali
z jednej strán kostela,
Aničku pochovali
z druhej strán kostela.

Z Janíčka vyrvósla
ruža garafia,
a z Aničky vyrvósla
ruža gombália.

Tyto dve ružičky
tak prekrásne rvósli,
až pred svatým oltárom
do vienku sa zešli.

Jedna stará baba
tá im závidela,
ostrý kosák si zala,
ty ruže zežala.

397. TAM DOLU, TAM DOLU, EJ, NIŽE

Vyš. Sliač (Liptov)
Z vlast. zápisov

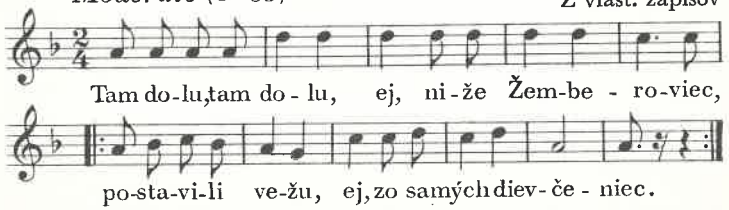

A na samý vrštek,
ej, na tú zlatú baňu,
dali oni, dali,
ej, Hanu Ondrejkovu.

398. TAM HORE NA DOLE, U NOVÝCH

Sv. Jány (Záhorie)
Z vlast. zápisov

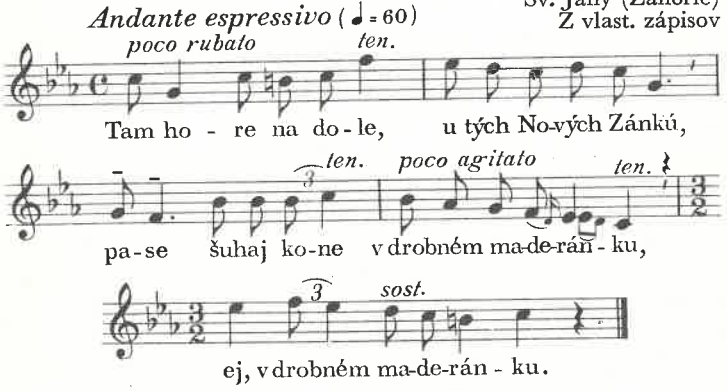

Pase ích on, pase,
až sa celý trase,
že mu jeho miuá
pachole donese.

Nenos mi ho, miuá,
pre boha živého,
nenos mi ho, miuá,
jaj, poviedz na jiného!

399. TAM HORE NA DOLE V ZELENÉM

Pernitál (Dol. Rakúsko)
Z vlast. zápisov

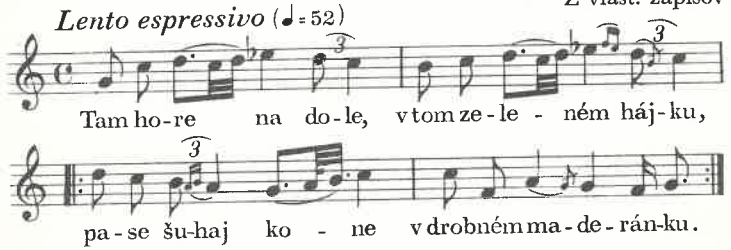

Pase jich on, pase,
až sa celý trase,
že mu jeho miuá
pachola donese.

„Nenes mi ho, nenes,
pre boha živého,
radši ti zapuacim,
zved to na jiného!“

„Ved by povídaua,
pámbu by mja trestau,
nejednú, ne dvakrát
sas' ty so mnú vyspau.

Ked by múviť mohua
u kamen uavička,
nejednú, ne dvakrát
bozkaus' moje líčka."

400. TAM POD MOSTOM

Tanečná pieseň

Allegro vivace (♩= 152) Slov. sp. I, 350

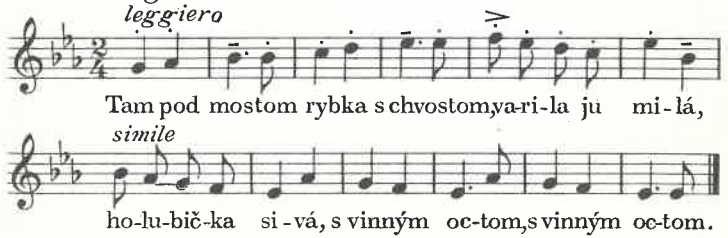

A na moste
tráva rastie,
tráva ďatelina,
bude to dievčina,
[: keď narastie. :]

Už nariastla,
aj odriastla,
za muž ju pýtajú,
ale ju nedajú,
[: že je krásna. :]

401. TAM POPOD BRANISKO

Šariš
Slov. sp. I, 39

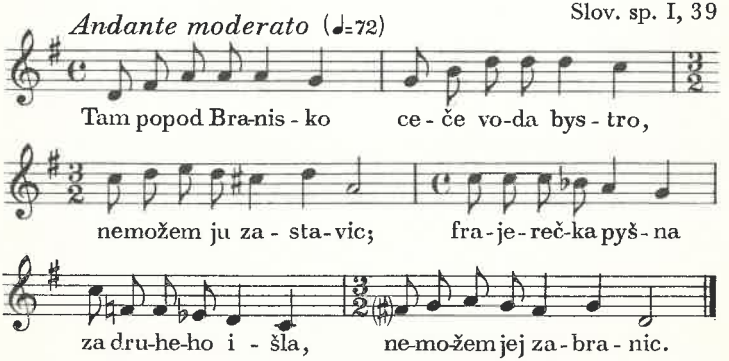

Daval som jim voly,
co orali v roli,
ešče mi ju nedali;
daval som jim kone,
co orali pole,
ešče mi ju nedali.

Ale co še stalo,
dzevče tak zostalo,
ceper mi ho nukaju;
a ja jim ho nescem,
obratim še, kdze scem,
nech ho sebe trimaju.

402. TANCOVALA A NEZNALA

Priadkový tanec „straškom“

Choňkovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

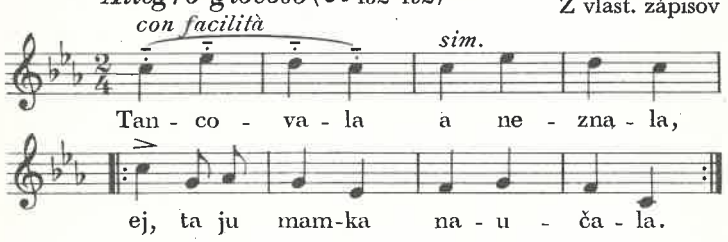

Zapchala jej
za pas pirko:
„Ej, tancuj, tancuj,
moja dzivko!“

*

Dze še kuri,
tam še kuri,
ej, z pozdišovskej
bilej hury.

Tam harčare
harky paľa,
ej, Hanička im
ručku dava.

*

Kedz ši chodzil
calu zimu,
ej, kup mi, šuhaj,
na perinu!

Na perinu,
na pisanu,
ej, i na ladu
maľovanu!

Frajiročka,
ale Zuza,
ej, upadla mi
do haluźa.

Do haluźa,
do cirniny,
ej, do tej drobnej
rozimariji.

*

Taky mam hlas
jak orgony,
ej, za milym me
šerco boli.

Starodavny
frajir taky,
ej, raz pobočka,
raz oblapi.

*

Mily, mily,
co byš robil,
ej, keby iny
do nas chodzil?

*

„Vun by chodzil,
ja by še šmial,
ej, vun by ľubil,
ja by ce vźal.“

403. TANCOVALA BY SOM

Tanečná pieseň

Allegro giocoso (♩ = 144-168)
leggiero

Heľpa (Horehronie)
Z vlast. zápisov

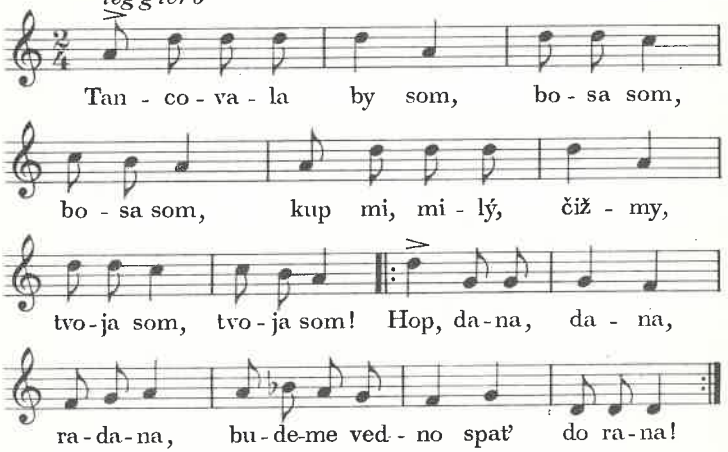

A keď mi ty čižmy
[: nekupiš, :]
nebudem s tebou spať,
[: uvidiš! :]

Hop, dana, dana,
radana,
nebudem s tebou spať
do rana.

404. TANCUJEM, TANCUJEM

Tanec „Do skoku"

Štôla (Spiš)
Z vlast. zápisov

Allegro scherzando (♩ = 132-152)

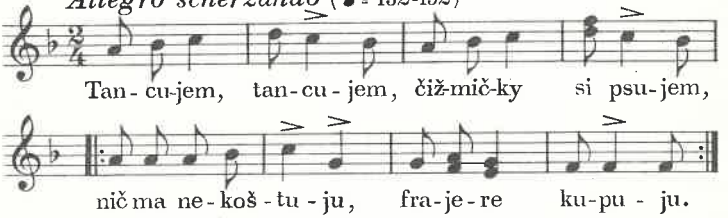

Tancujem, tancujem,
nožky ma nebolia,
s tym mojim frajerom,
pokial moja vola.

*

Frajere moje dva,
peknie sce obidva,
chterieho mam lubic?
Musim vas obidva.

*

Jednieho zvečera,
druhieho z polnoci,
trecieho nad ranom, (nado dnim),
čo ma čiernie oči.

Choc som ja malička,
velkieho muža chcem,
čo ma on vysadzi
zo zemi na poscel.

*

405. TEČIE VODA BYSTRÁ

Hrochoť (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

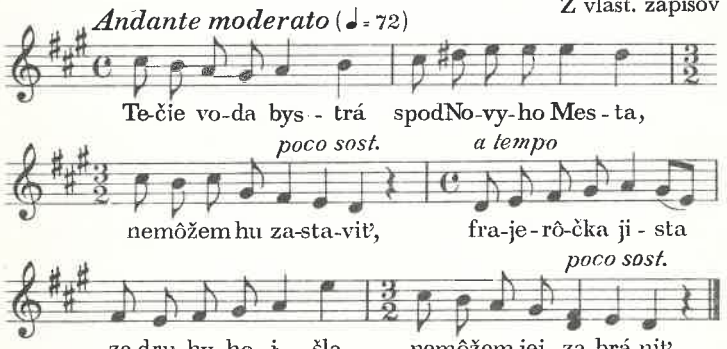

Teraz sa tak stalo,
diouča sa prespalo,
teraz mi ho dávaju;
a ja im ho nekcem,
obrátim sa, de kcem,
nak si ho len chovaju.

406. TEČE VODA, TEČE

Tanečná pieseň

Západné Slovensko
Vít. Novák II, 23

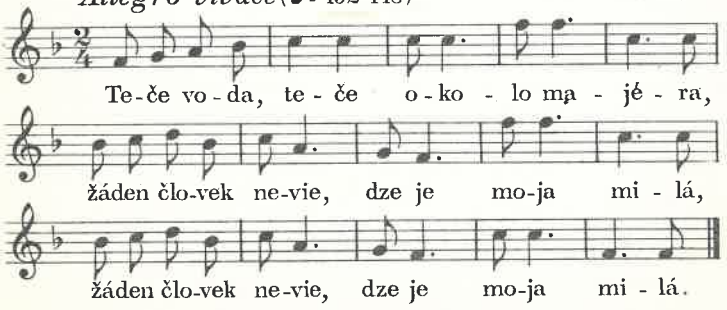

Žáden človek nevie,
ani neuhánne,
zakál mé srdénko
ve mne neuvanne.

407. TEDY SA MI, TEDY

„Vrchovská“

Hor. Tisovník (Novohrad)
Z vlast. zápisov

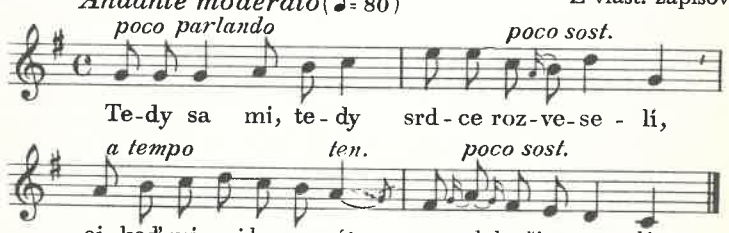

Tedy sa mi, tedy
srdce rozveselí,
ej, keď si ja vraj najdem
košiar otvorený.

Košiar otvorený
a podišiar pustý,
ej, ten moj starý bača
do plaču sa pustí.

408. TEN VRŠTÍČEK SAMÁ SKALA

Lúčna

Štiavnik (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

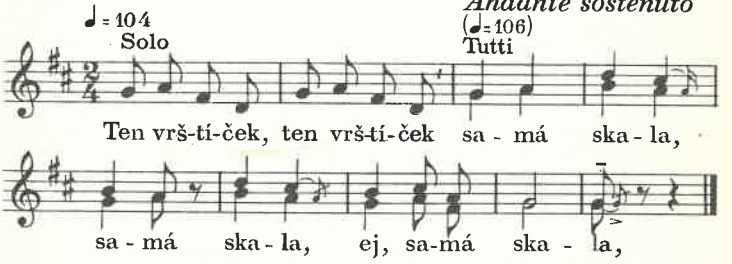

povedzže mi, moja milá, [: s kým si spala, :]
ej, s kým si spala.

[: „Nech som spala, :] [: s kým som chcela, :]
ej, s kým som chcela,
šak som ti ja robotečku [: nezmeškala, :]
ej, nezmeškala.“

409. TÍ TRNAVSKÍ PÁNI

Zbojnícka

Čabradský Vrbovok (Hont)
Z vlast. zápisov

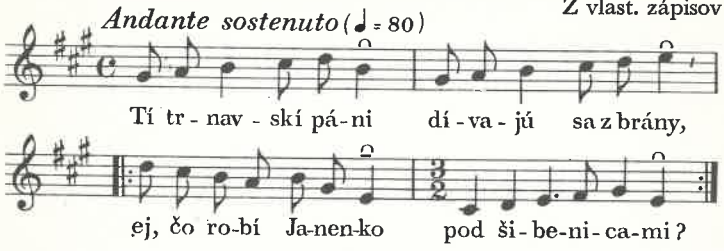

Čo by robil? Visí.
Visí, lebo musí,
ej, košieľka mu mokne
od studenej rosy.

Nemokne mu ona
od rosy studenej,
ej, lež mu ona mokne
od krvi červenej.

410. TO VEŠČANSKÉ POLE

Poľná pieseň

Púchovská dolina
Z vlast. zápisov

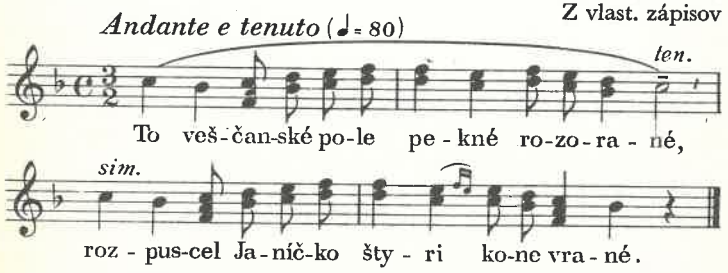

Rozpuscel, rozpuscel,
nemóhel hich chytnúc,
nemóhel Janíčko
od milej odvyknúc.

Lepšiej je privykac,
jako je odvykac,
lepšiej je srdénko
na zámek zamykac.

Zamknula som ho
na dzevac zámečkov,
ale mi odenknul
švarný sohajíčko.

411. TO ŽIPOVSKE POĽO

Spev dievčat „ v kolieše“

Nižný Žipov (Zemplín)
Z vlast. zápisov

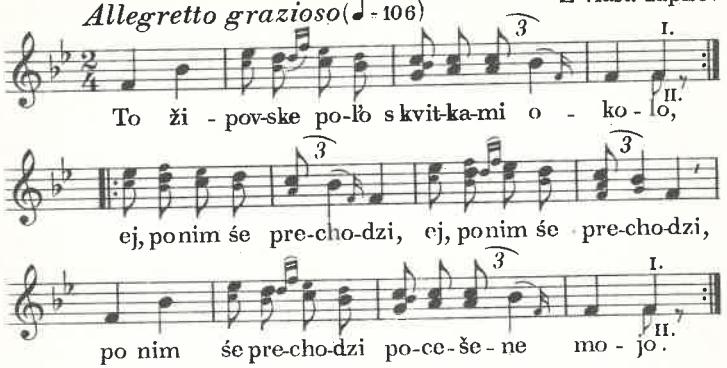

Veľo ja, preveľo
sebe vybirala,
[: ej, lem ked by ja, bože :]
nepobanovala.

Never parobkovi
jako zlomu hadu,
[: ej, noši pod jazykom :]
šedzmoraku zradu.

Jednu vun ju noši,
jak ma dzivče ľubic,
[: ej, druhu vun ju noši, :]
jak mu dzivče zradzic.

412. TOTA HEĽPA PREKRASNE MESTEČKO

Dievčenské „koleso“

Heľpa (Horehronie)
Z vlast. zápisov

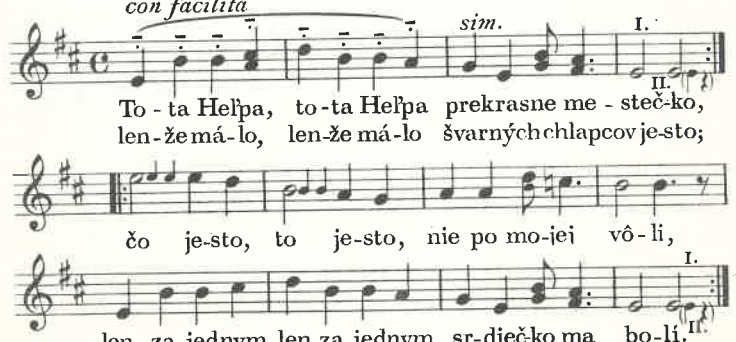

413. TOTY POZDIŠOVCE

Spev dievčat „v kolieše“

Pozdišovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

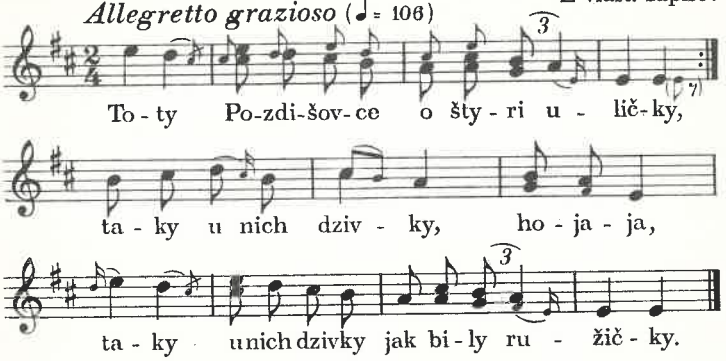

Iščem' nevypila
lem poharik vina,
už mi gamby stoja
pobočkac frajira.

Napišu písemko,
pošlu ho do neba,
zna pan boh i ľudze,
že frajira treba.

414. TREBAR SOM MALIČKA

„Do skoku“

Magurici (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

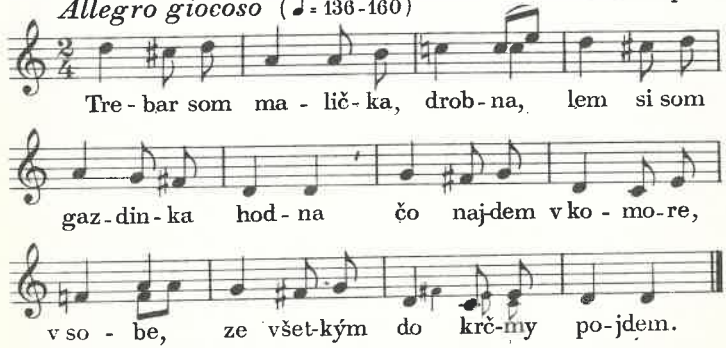

Bola tam v komore muka,
aj s tu do krčmičky fuka,
bolo na polici maslo,
aj to do krčmičky zašlo.

Znam ja vtačika v lese,
červene vajička nese,
červene, zelene, bele,
šaranske devčata smele.

*

415. TRENČÍN — DOLINEČKA

Čardáš

Veľka Kubra (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

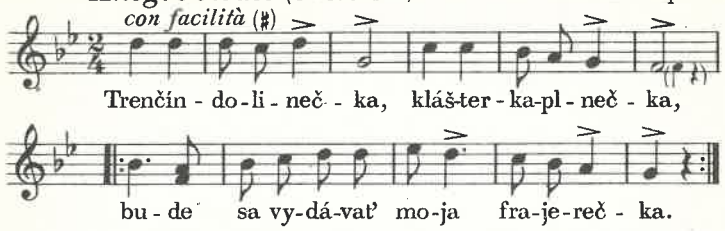

Moja frajerečka
má červené líčka
jako na jabloni
červené jabĺčka.

Hore dolinami
dievča s malinami,
daj mi, dievča, malín,
lebo ťa privalím!

416. TRHAUO DZIFČA

„Do krepčená", tanec chlapcov pred muzikou

Ranšpurk (Dol. Rakúsko)
Z vlast. zápisov

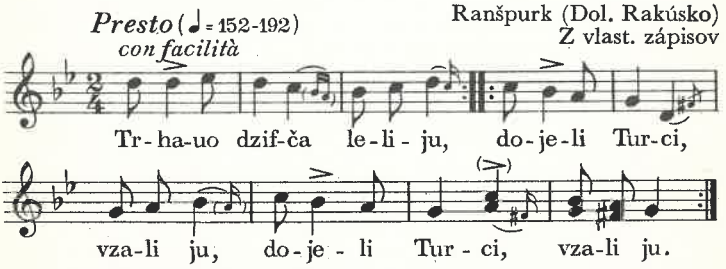

Posadili ju
na Dunaj.
[: „Ked ti bude čažko,
zavouaj!" :]

„A já som na ťa
vovaua,
[: až mja huavička
boleua. :]"

A já som tenká,
vysoká,
[: vidim šuhaja
zdaleka. :]

A on sa točí
na koni,
[: na bramorovém
kameni. :]

*

Červený kantár,
bíuý kúň,
[: šak je to pjekne,
bože múj! :]

417. TRI ROČKY SOM ZBÍJAU

Zbojnícka (tanečná)

Štefanová pod Rozsutcom
Z vlast. zápisov

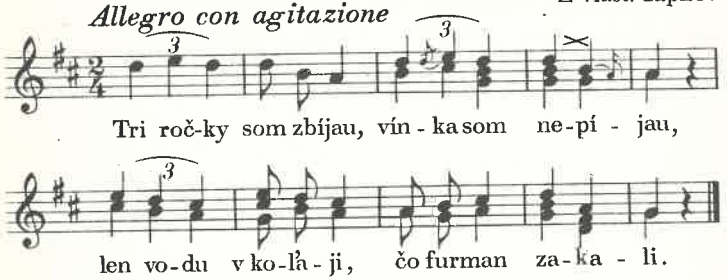

Ani som nezbíjau,
ani som nekradou,
keď ma obesili,
zaraz som odpadou.

418. TRNAVA, TRNAVA

Zarieč (Púchovská dolina)
J. Geryk: „Púchovska dolina"

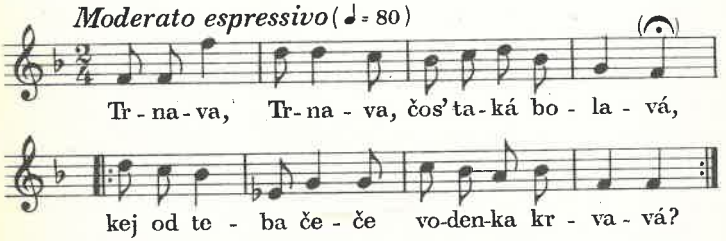

Nečeče, nečeče,
ešče len začíná,
utopel sa Janko
s čiernymi očima.

*

Kej sa šohaj žení,
jako by sa topel,
jako by perečko
do vody zahodzel.

419. TUBÚ, TUBÚ, HOLUB BIELY

Nadlac (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

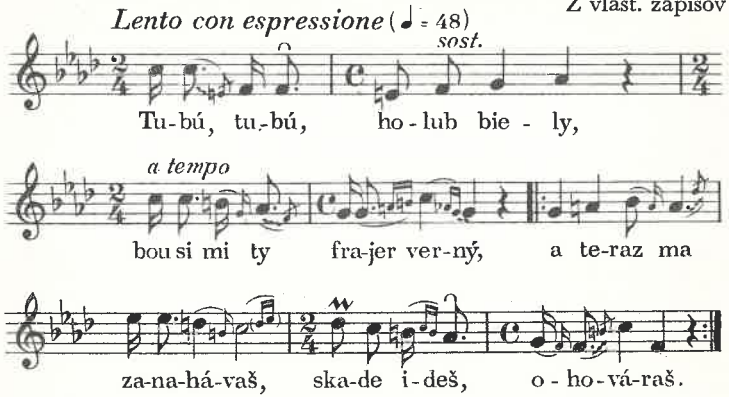

„Tubú, tubú, holubička,
moja verná frajerôčka,
už ti teraz pravdu poviem,
že ja k tebe viac nepojdem!"

Tubú, tubú, holub biely,
nehúkaj mi nado dvermi,
tak mi smutne hrkútavaš,
že ma samú zanahávaš.

420. TU POSTOJ, TU POSTOJ

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

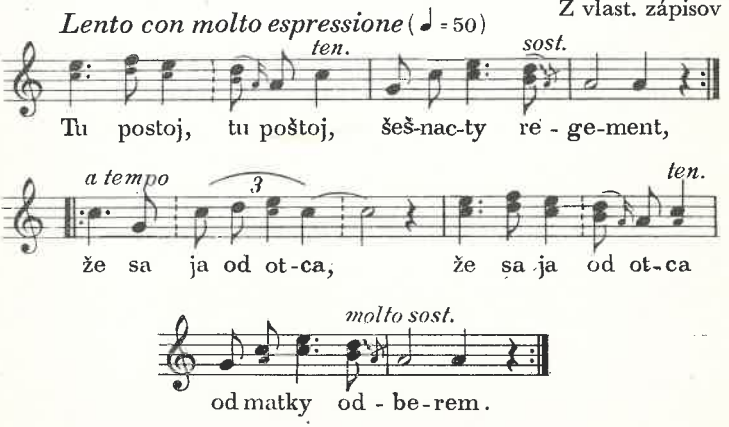

Neodberam se ja
na rok ani na dva,
[: ale se odberam, :]
že nepridem nikdaj.

Vtody ja, mamičko,
vtody ja pridem k vam,
[: ked na vašom hrobe :]
vyrosne tulipan.

Z toho tulipanu
vyrosne ružička,
[: nečekaj me z vojny, :]
moja frejarečka!

421. TY BAKONSKA HÔRA

Pomalý, „tichý" čardáš*)

Allegro moderato (♩= 116-122)
Allegro assai (♩= 192)
ben ritmico

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

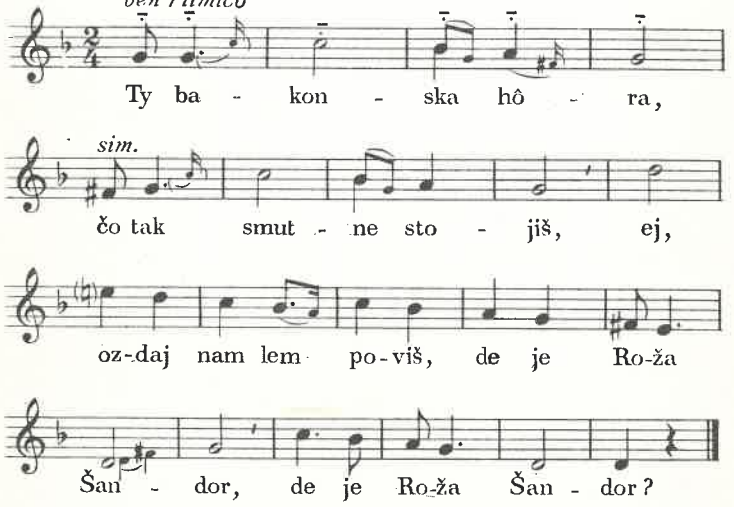

„Nepovim, nepovim,
lebo sama nevim,
ej, bo je Roža Šandor
[: v meste ulapeny." :]

*) „Pomalý čardáš, pre starých ľudí krásny" (pozn. speváčky)

422. TY PIÉŠČANSKÉ ŠTYRI ZVONY

Moravany (Považie)
Z vlast. zápisov

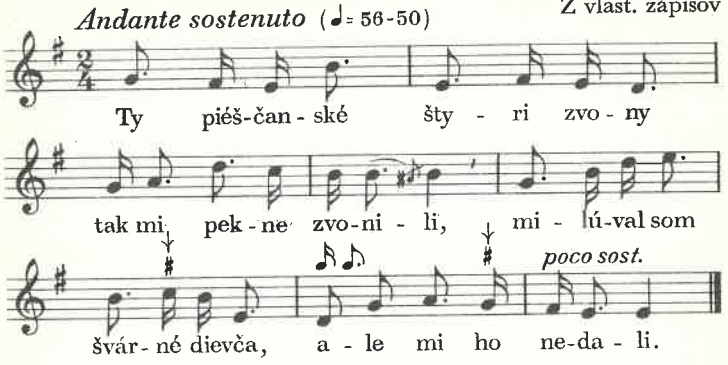

Keď nedali, nech nedali,
ale budú banuvat,
zoberem si svoje šaty
a pojdem sa zverbovat.

Aj ti mojí rodičovie
steli se mna knaza mít,
už mi dali v Ostrihome
kvardiánské šaty šit.

Moje šaty kvardiánské
bielú šnórku zvázané,
a ty štíbličky husárské
ostrohami spínané.

423. U MÉHO OCA

Svadobná

Sv. Jány (Záhorie)
Z vlast. zápisov

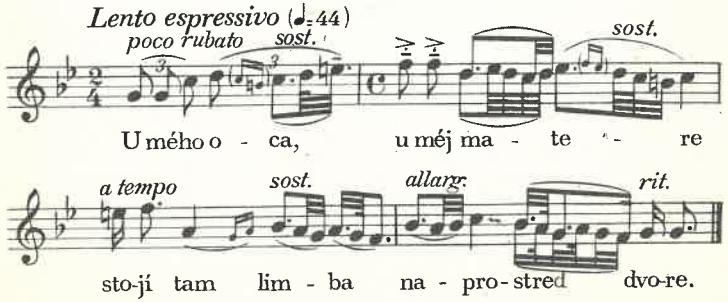

A na téj limbje
drobné ímelí,
na tem ímelu
ftáček jarabý.

Ftáčku jarabý,
povjedzže mi,
co je ve svjece
čaší vjezení?

„První vjezení
z miuým rozlúčení,
druhé vjezení,
ked sa zle ožení.

Čašký je, čašký
kameň mlynárský,
ešče je čaší
ten stav manželský."

424. UŽ JE, MILÁ, BIELA ZORA

Spev mládencov v noci po dedine

Kysáč (Juhoslávia)
Z vlast. zápisov

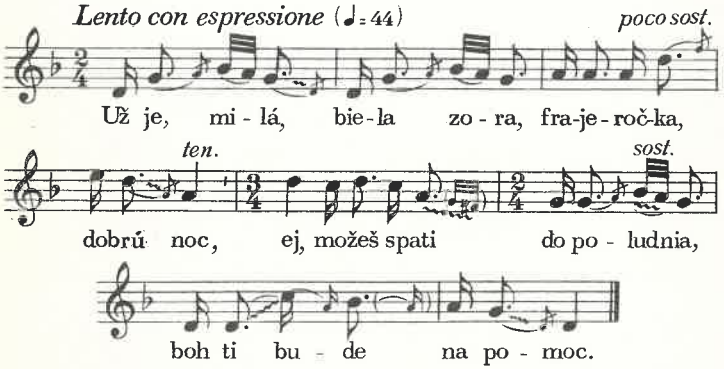

Širom poli strom zelený,
haluz bielim prekvitá,
ej, moja milá smutná chodí,
že ju nikto nepýtá.

Keď nepýtá, nak nepýtá,
ja som z toho veľmi rád,
ej, na jeseň sa ženiť budem,
rád by ju ja k sebe ziať.

425. UŽ NEDZELU VEČAR

Večerný spev mládencov

Kishuta (Maďarsko)
„Vyletel vták...", č. 35

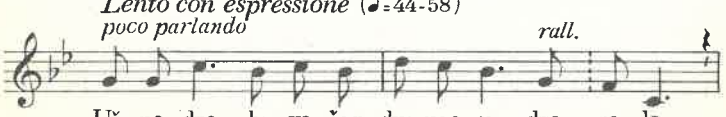

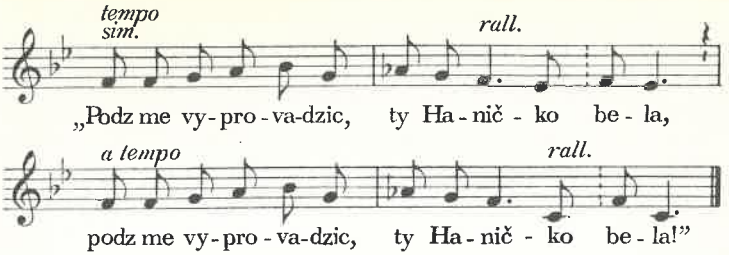

Vyprovadzela ho do panskeho dvoru:
„Idz ty, mily, idz ty s panem bohem domu!"

A jak von ju schvatal za jej bele bočky,
tak von s ňu prelecel na želene lučky.

„Moj mily, moj mily, lem na to ce pytam,
pužď me ešči domu, naj še vyspovedam."

Dam ja ci, miłenka, tej spovedzi dosci,
až ci budu praščic v tvojej hlavke kosci."

A jak von ju zabil, pod javor zakopal,
jej bely fartušček veter pofukoval.

426. UŽ SA FAŠANG KRÁCÍ

Pieseň tanečná

Od Kútov (Záhorie)
Slov. sp. I, 424

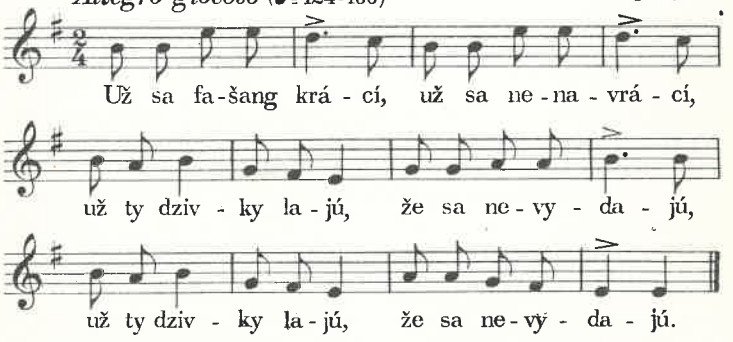

Už sa fašang krácí,
už sa nenavrácí,
už tí chlapci želia,
že sa neoženia.

Fašangu, fašangu,
šak je ťa namále,
jako téj rosičky
na zelenéj tráve!

427. UŽ SME SA MY DOŽALI

Pri žatve

Púchovská dolina
Z vlast. zápisov

Andante sostenuto e tenuto (♩=62-69)

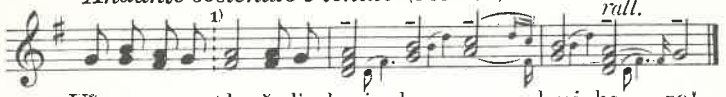

1)2.strofa

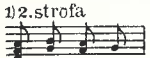

Už my máme oldomášček
na stole, na stole.

428. UŽ SU KOSY ZA HURIČKU

Ordzoviany (Spiš)
Z vlast. zápisov

Andante moderato (♩=72)

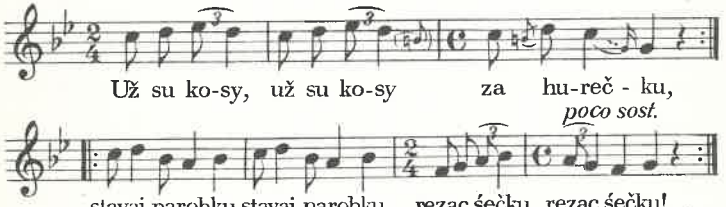

Kazali mi
šečku rezac,
ej, a ja pošol
dzieťče hledac.

Kazali mi
drobnušičku,
ej, a ja pošol
za Haničku.

Kázali mi,
ale veľo,
ej, a ja pošol,
dze veśelo.

429. UŽ TO, MILA, UŽ TO TAK

Večerný spev regrútov

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

Lento con molto espressione (♩=50-44)

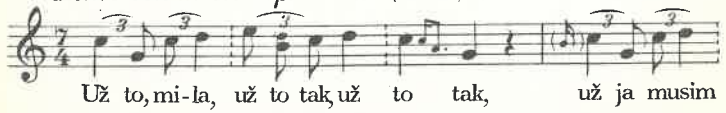

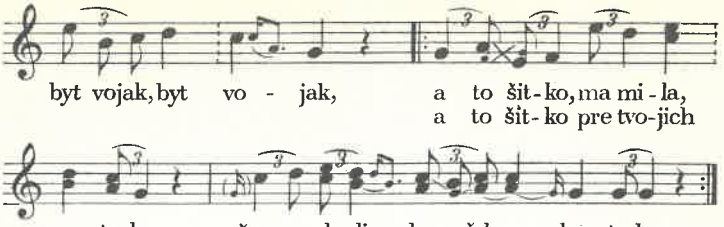

Už je nam to, kamarati, darmo,
bo my mamo napisano dauno,
[: že musimo na vojne vojovat,
za krajinu svoju krev vylevat. :]

„Chtože ti tak, môj mily, zbraňovau,
že si me v tej tažkote zanehau?"
[: Zbraňovala mi mamička moja,
bodaj nikdaj nemala pokoja! :]

Že by zmo jej pred očima stali,
ked zmo se tak verne milovali.
[: Teraz zmo se rozdelit museli,
jak haluby, ked medzi nich streli. :]

430. UŽ V LIPTOVE ZVONY ZVOŇA

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

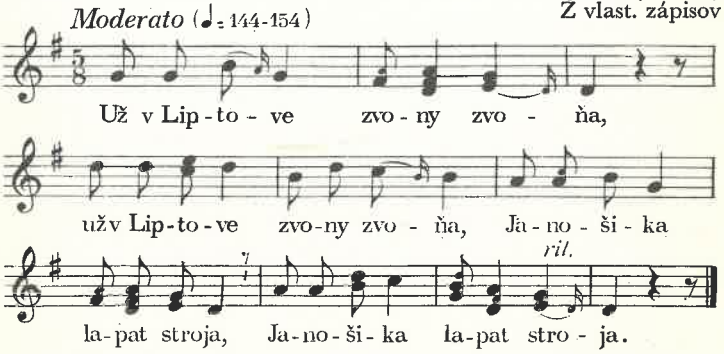

Už v Liptove odzvonili,
Janošika ulapili.

Ulapili, už ho vedu,
tri frejarky za nim idu.

Jedna plače, druha kvili,
treta se mu lape k šiji.

„Ja že, Janik, serco mojo,
čo ty vidiš, šitko tvojo!"

„Vidim, vidim tu jedličku,
tu liptousku šibeničku.

Keby som buu o nej vedeu,
že ja na nej viset budem,

buu by ju dau odmalovat,
zlatom, stribrom vyšnurovat (povybijat),

do posredka marmor skalu,
de položia moju hlavu."

431. UŽ VIAC PANENKOU NEBUDEN

Svadobná

Budiná (Novohrad)
Z vlast. zápisov

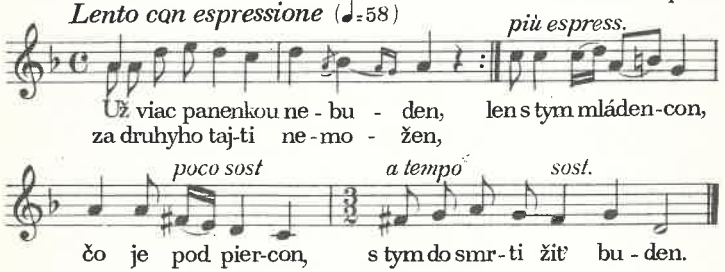

A keď son išla z kostola,
ako son naňho obzrela,
preč moja krása,
moja podoba,
preč ode mňa letela.

432. V HODÁŇOVÉM MLÝNE

Cáhnov (Dol. Rakúsko)
Z vlast. zápisov

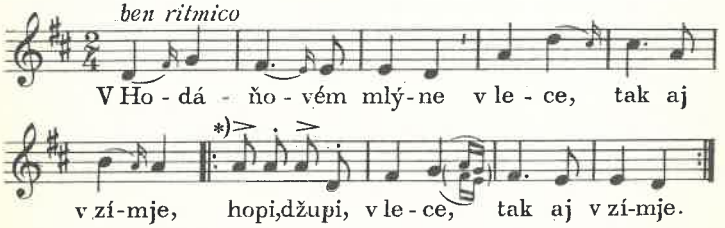

*) Pridáva sa ku každej slohe.

V lece voda vyschne
a v zímje vymrzne.

Švárné dzivča majú,
robit mu nedajú.

Enem husi pase,
pekne pripravja se.

Než sa pripraviua,
husi potraciua.

„Orle, miuý orle,
de sú husi moje?“

„Na járečku sedzá,
drobné ryby jedzá.“

„Orle, miuý orle,
jak byli značené?“

„Kridua mjeli zuaté,
huavy chochouaté.“

433. V LESE, V LESE

Tanec „Verbunk“ (Čardáš)

Allegro moderato (♩ = 118)
Vivace (♩ = 184)
ben ritmico

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

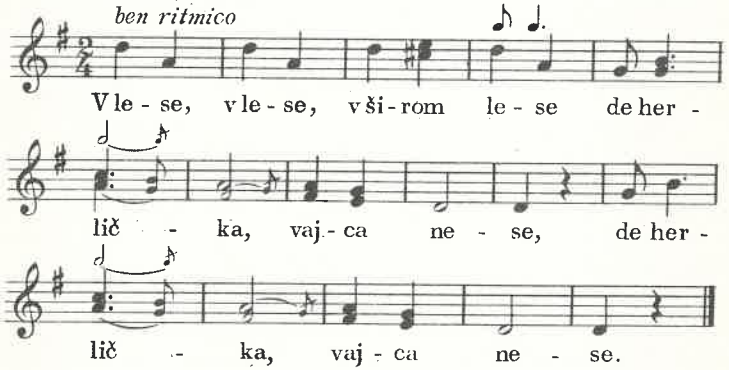

Nanesla ich
na tisice,
preletela
za Košice.

Za Košice
preletela,
dva, tri slova
povedala.

„Budte zdravi,
Košičani,
bo ja idem
s husarami.

S husarami
maširovat,
otca mater
oplakovat.

Otca, mater,
i rodinu,
ponejpervej
moju milu.“

434. V ORECHOVEM ZVONILI

Čardáš

Veľka Kubra (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

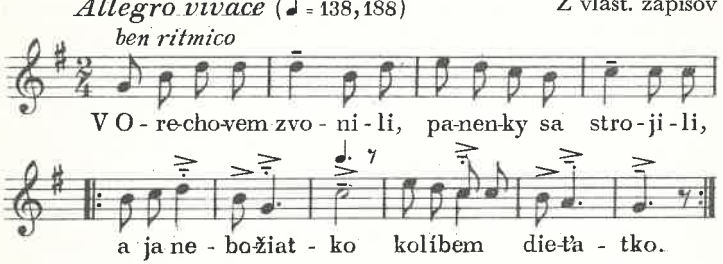

Ty sestričko najmlatšá,
pokolíbaj mi chlapca,
za malú chvílečku
spievaj mu pesničku!

„Kolíbať ho nebudem,
ani spievať nebudem,
nech ti ho kolíbá,
od kohos' ho dostala."

A já som ho dostala
od švárného šuhaja
na zelenej lúce
pri bystrej vodicce.

435. V RASLAVICOCH BIJE BANDA

Tanečná pieseň „do kolesa"

Slovenské Raslavice (Šariš)
Z vlast. zápisov

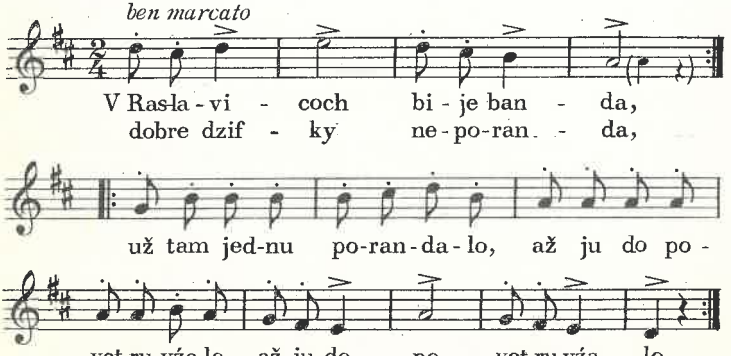

Oźi-oźi-oźimina,
nebudzem ja macerina,
lem ja budzem Janičkova,
bo Janičko duša moja.

Mila moja, nidž nemame,
lem na sebe popatrame;
lepše našo dva pozory,
jag dačijo kone, voly.

*

Nechuc do nas, ked ja chora,
bo ci naši neotvorja,
len pridz vtedy, ked ja zdrava,
otvorim ci dzverka sama.

*

Hura, hura, verch sośňovy,
never, dzifče, parobkovi,
bo na sośni verch śe zlame,
fše parobek dzifče sklame.

Hura, hura, papirova,
šumna dzifka richtarova,
šumna, šumna, bo je bila,
bo śe ku nej Janči zbira.

436. V REJDOUSKOM RYBNIČKU

Rozlúčka regrútov

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

Lento con molto espressione (♩ = 50-67)

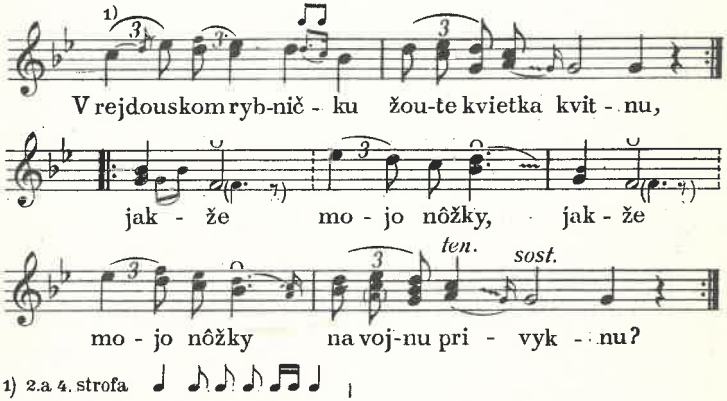

1) 2.a 4. strofa ♩ ♪♪ ♪♪ ♩

Privyknu, privyknu,
bo privyknut musia,
ked se s tou Rejdovou
tak rozlučit musia!

Rozlučže me, bože,
nebudem banovat,
či vo dne, či v noci
budem ti dakovat.

„Nedakuj, nedakuj,
ved ešče prideš k nam,
na sobotu večer
pekne ti pierko dam.

Pekne ti pierko dam,
mam ti z čeho uvit,
ale tebe, šuhaj,
nemam volu lubit.

Nemam volu, nemam
zostat ku žiadne mu,
lem mi mysel leti ,
ku starodavnemu.

Ku starodavnemu,
ku mojmu milemu,
nemam volu, nemam
ani ku jednomu."

437. V SVATOJÁNSKÝCH PJEKNÝCH LESOCH

Vojenská z čias lapačiek

Sv. Jány (Záhorie)
Z vlast. zápisov

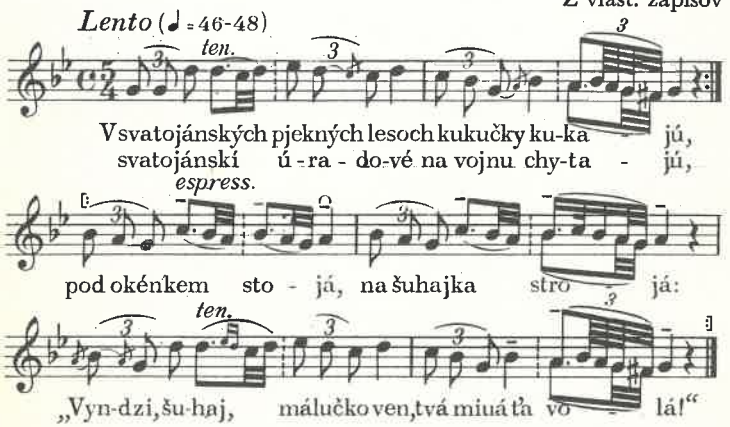

Švárný šuhaj v maštalence
vrané kone češe,
ohlédá se zboka nabok,
co mu miuá nese.
„Nesem ti závdavek,
púta, retaz, zámek,
že už mosíš mašírovat
pod nitránský zámek."

Švárný šuhaj v maštalence
pucuje koníčka,
ohlédá sa z boka nabok
na svého tacíčka:
„Múj tacíčku starý,
robotú zedraný,
a ked bych mjeu pomáhat,
mosím ít do vojny!"

Švárný šuhaj v maštalence
pucuje šabličku,
ohlédá sa zboka nabok
na svojú mamičku:
„Má mamičko miuá,
čaškos' mja chovaua,
keds' mi za groš lebo za dva
chleba kupovaua!"

*

Svatojánskí úradové[1])
tvrdého srdéčka
a dali si ponalévat
červená vínečka.
A ked ho popili,
tak si radu brali,
kerého by šuhajíčka
na vojnu dostali:
bohatého škoda,
ten nech robí doma,
a chudobný, nebožátko,
mosí mašírovat.

[1]) Iný začiatok

438. V ŠÍROM POLI DÁŽĎ IDE

Allegro (♩ = 132) Slov. sp. II, 40

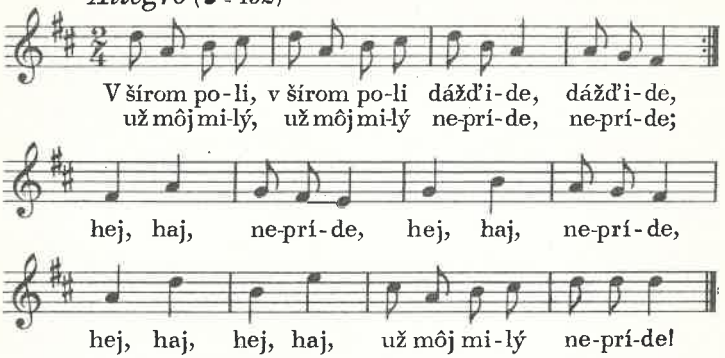

[: Prišiel by on, :] [: jaj, bože! :]
[: pre zlé cesty :] [: nemôže :];
hej, haj, nemôže,
hej, haj, nemôže,
hej, haj, hej, haj,
pre zlé cesty nemôže.

439. V ŠÍROM POLI HRUŠKA

Andante moderato (♩ = 72,58) Binguľa (Juhoslávia)
dole espressivo Z vlast. zápisov

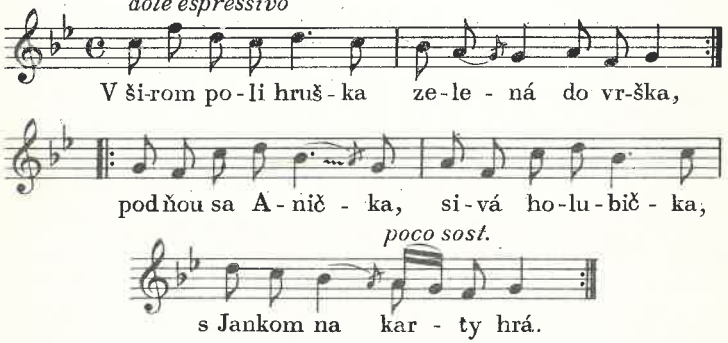

Jak sa oni hrali,
tak sa milovali,
[: od veľkej ľubosti :]
obidva zaspali.

440. V TEJ KOKAVSKEJ DOLINE

Hajduchovanie

Hriňová (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

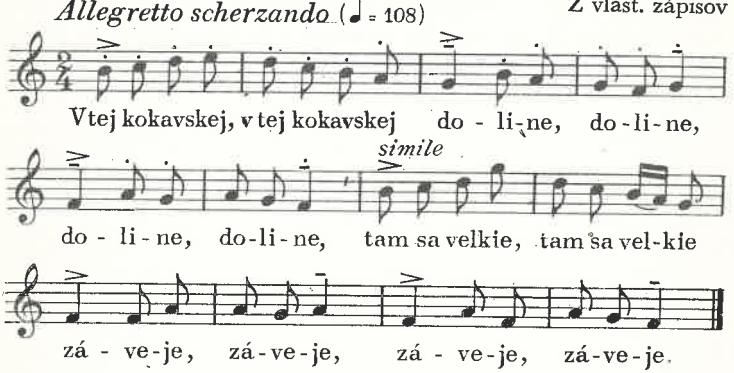

[: Tam milýho :] [: zavialo, zavialo, :]
a milá o ňom nič nevie, [: nič nevie. :]

441. V TEJ VEŠČANSKEJ RÚBANINE

Poľná pieseň

Veska (Púchovská dolina)
Z vlast. zápisov

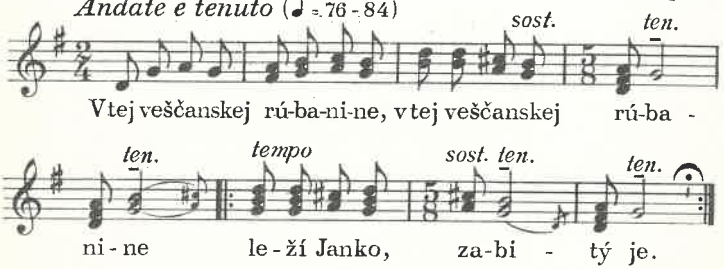

Leží, leží, zabitý je,
rozmajrínkú prikrytý je.

Prišla k nemu jeho milá,
rozmajrínku odekryla.

„Chto ca, Janko, chto ca rúbal,
tvého cela nešanuval?"

„Rúbali ma moji braci,
horší boli jako kaci."

„Chto ca rúbal, nech ca hojí,
nech ca veze k dochtorovi,

k dochtorovi do Lednice,
čo má zlaté okenice."

„Nemá dochtor takej masci,
aby zhojil mé bolesci,

lež má milá také zelé,
čo ma zhojí do nedzele,

od nedzele do soboty,
v pondzelok póm' do roboty."

442. V TOM PIÉŠČANSKÉM POLI

Piešťany (Považie)
Z vlast. zápisov

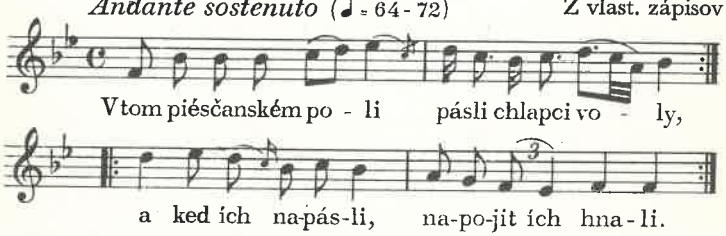

Ked ích napojili,
do bitky sa dali,
jennej starej gdove
synáčka zabili.

„Otvárajte, manka,
otvárajte lesu,
už vašeho synka
v biéléj plachte nesú."

Lesu otvorila,
ruky zalomila:
„Bože mój, očče mój,
veru som dožila!

Ostala som sama
jako hruška v poli,
ked hrušky opannú,
sama sebe stojí.

Ostala som sama
jako tá hrllička,
čo to preletuje,
hladá si zrniéčka."

443. V TREBIŠOVE KOSCEĽ JEST

Jastrabie (Zemplín)
Z vlast. zápisov

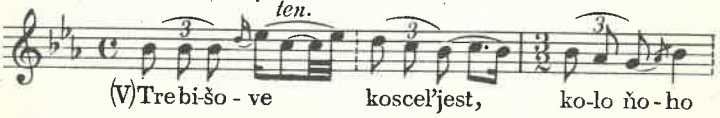

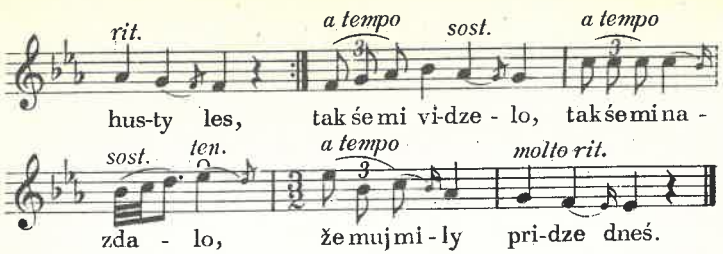

Ej, idze von, idze von
na tym vranym koničku,
[: a sebe pripina :]
na levy bok šabličku.

Šabľu sebe pripina,
na svoj dom še obźira,
a tak sebe zdychnul
a horko zaplakal,
až pod nim kuň zrehotal.

444. V TRENČÍNE NA HRADE

Tanec „vodená"

Veľká Kubra (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

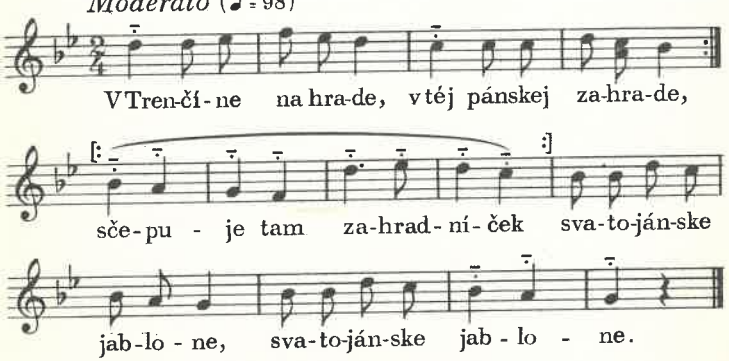

Ščepuje, ščepuje,
že ma on miluje.
„Nemiluj ty švárne dievča,
vysknú ti jablone!"

445. VČERA MI MÁ MILÁ ODKÁZALA

Slov. sp. II, 33

Allegretto scherzando (♩ = 108-118)

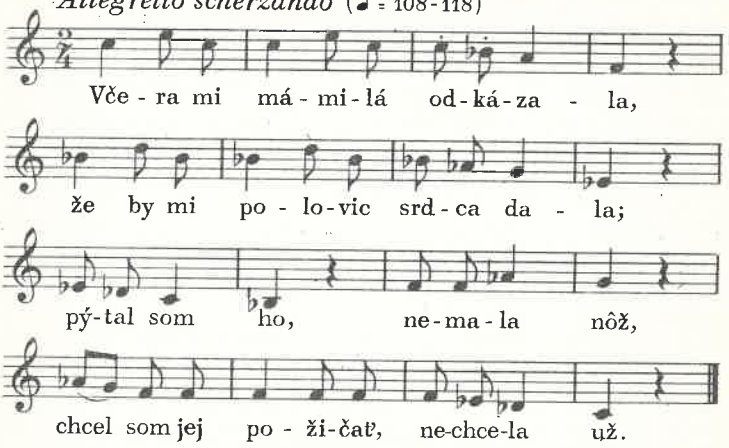

Čo si mám pre lásku srdce trápiť,
volím ja svej milej prsteň vrátiť;
vrátim jej ho, ja jej ho dám,
keď jeden utratím, desať ich mám.

Vychodí mesiačik spoza lesy,
už ma v tom Istebnom nič neteší,
tešilo ma, ale už nie,
azda ma poteší dakde inde.

446. VDAVAŠ MŇA, MAMIČKO

Spieva sa sirote

Nový Šastelek (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

Moderato (♩. = 55)

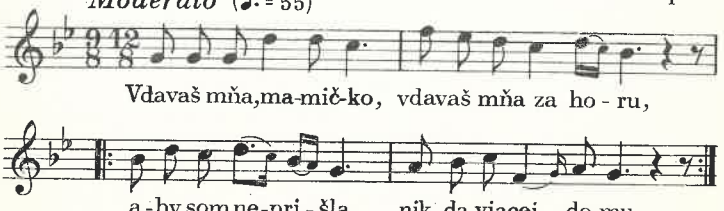

A ja domu pridem,
a ja tam nebudem,
a ja sa urobim
ftačičkem jarabym.

Ftačiček jaraby,
sednu do zahrady,
budeš mňa, mamičko,
budeš mňa zhaňati:

„Heša, ftačku, heša,
heša ze zahrady,
pohrabeš ľaliju,
mamka ťa zabiju!"

A keď pohrabem,
nazad ju zasadim,
budeš mňa, mamičko,
budeš mňa spominať.

Nelen pri večeri,
aj i pri obede:
de sa moja dcera
poneverať bude?

Keď som (j)išla sama,
všade vrštek, jama,
keď som (j)išla s mamku,
ruža mi voňala.

*

Mamko moja, mamko,*)
idem sa vydavať,
pridite mi, mamko,
moj venček predavať.

„A ja ti nepridem,
lebo ti nemožem,
lebo na mne leží
šecka ta černa zem.

A ja ti nepridem,
lebo ti nemožem,
a ja tvoju krivdu
nikda nezastanem."

447. VEČERÍČEK PRÍDE

„Spievka" na lúkach

Dol. Lehota (Orava)
Z vlast. zápisov

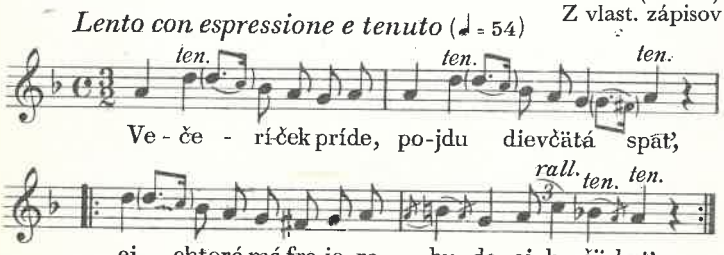

Idú zhora chmáry,
chtože sä to valí,
ej, azda mi chmárička
dovalí Janíčka?

Ja, veru sä chmarí,
veď je pochmarenô,
ej, príď, šuhajko, do nás,
vždy máš otvorenô!

*) Svadobná, keď sa sirota vydáva.

448. VEĎ SÄ MI OHLÁŠÄ

„Spievka" na lúkach

Dol. Lehota (Orava)
Z vlast. zápisov

Lento con molto espressione (♪ = 100)

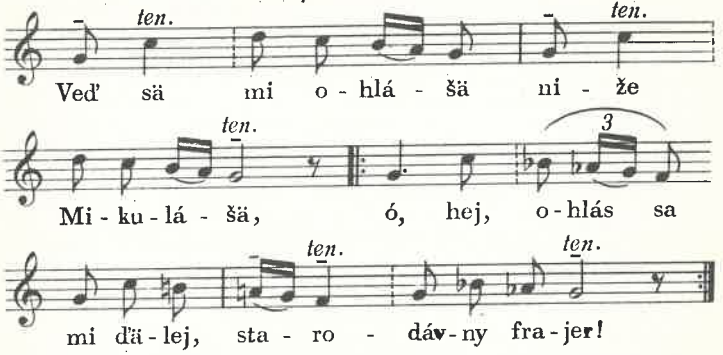

*

Rozvijäj sä, bučku,
v noci potichúčku,
ó, hej, a keď sä rozviješ,
horičku prikryješ!

Rozvijäj sä, bučku,
pod tebä sä skryjem,
ó, hej, nech ľudä nevedä,
že jä v žäli žijem!

449. VEĎ SI JA NESPIEVAM

„Spievka" na lúkach

Dol. Lehota (Orava)
Z vlast. zápisov

Lento con espressione e tenuto (♩ = 54)

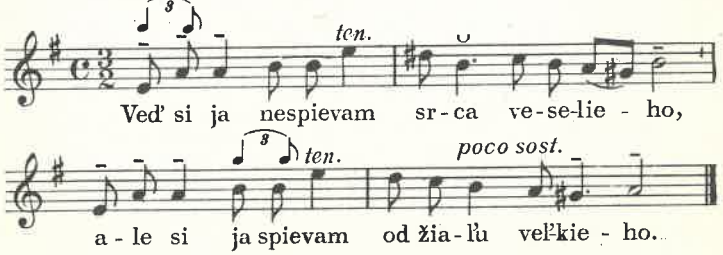

Žiale mám, žiale mám,
že frajera nemám,
frajera mať budem,
žiale mať nebudem.

Nemám ja frajera,
ale si ho kúpim,
ktorá mi naň pozre,
oči jej vylúpim.

*

Ja, veru poľana
pekne ohrabaná,
ako pôjdem cez ňu
taká uplakaná?

Ja, veru poľana
mlynárovho Jana,
poľanu skosili,
Jana obesili.

450. VEĎ UŽ UDERILA DVANÁSTA

Spev mládencov v noci po dedine

Detva (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

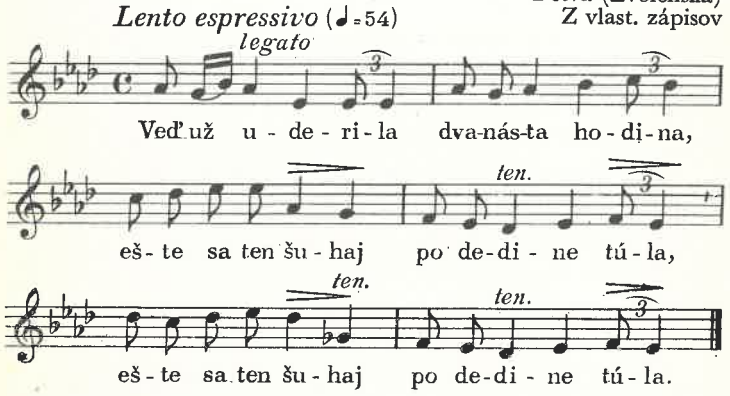

Túla sa on, túla
a pekne si spieva,
nejedno dioučatko
hore hlávku dvíha.

Chodievau Janíček
milej pod obloček,
ale mu zariastou
trninou chodníček.

Hore hlávku dvíha,
von okienkom hľadí:
„Čo je to za šuhaj,
že ten k nám nechodí?“

Zariastou chodníček
milej pod obloček,
zariastou trninou,
drobnou ďatelinou.

Trninu vysekám,
ďatelinku skosím,
preci k mojej milej
chodievati musím.

451. VERŠKOM, KONIČEK MOJ

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

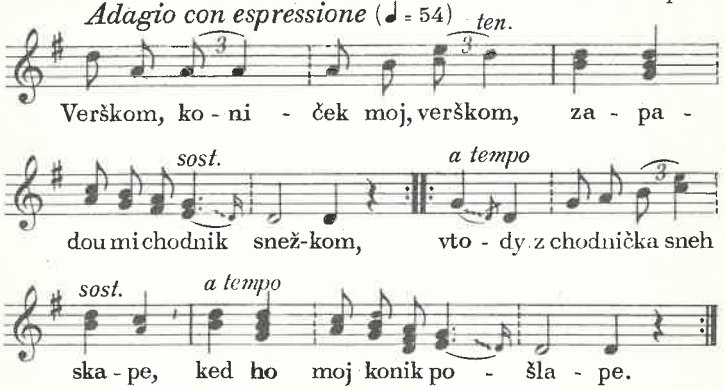

Vtody si mi verna bula,
ked si za mnou pozerala,
ale teraz už je ne tak,
bo sę musimo zanehat.

452. VERU JA NEPÔJDEM

Svadobná

Dol. Lehota (Orava)
Z vlast. zápisov

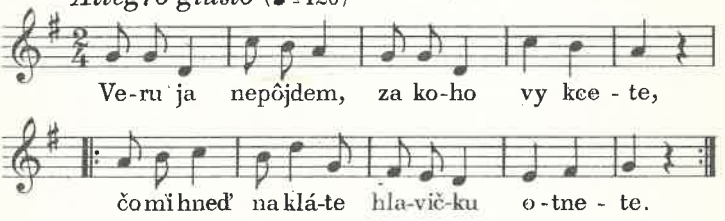

Nebráňte mi, mamko,
už nezabránite,
už som rúčku dala,
vy o tom neviete.

453. VERU MOJA LÚKA

Lúčna

Lúžna (Liptov)
Z vlast. zápisov

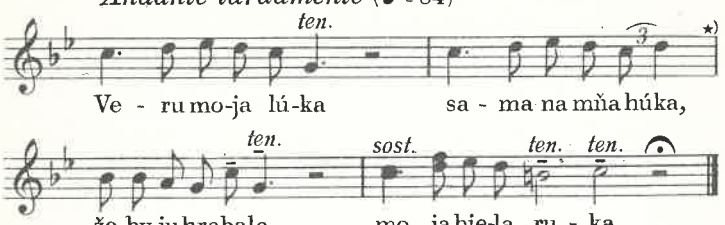

*

Potešenie moje,**)
kdeže si mi veru,
kdeže ti vetríček
ovieva košeľu?

Potešenie moje,
kdeže si mi, kdeže,
kdeže ti vetríček
tvoje líčka reže?

454. VESEUÚ, DZEVEČKO...

Spieva sa mladuche-sirote

Sv. Jány (Záhorie)
Z vlast. zápisov

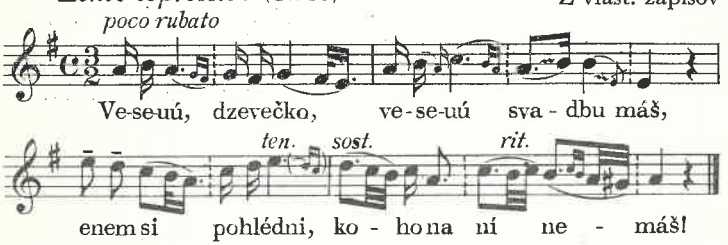

Nemáš na ní, nemáš
tvojého tacíčka,
už ti na nich rostne
zelená travička.

V tem novém cinteri
nedaleko dverí,
už ti na nich rostne
trávníček zelený.

„Múj tacíčku miuý,
staňte vy mi hore,
nech vám vyžalujem
šecký krivdy moje!

Ked vám ich, tacíčku,
začnem žalovaci,
není srce kameň,
mosí zapuakaci!

*) Nasledujúci takt nadväzuje bezprostredne.
**) Text z Vyšnej Revúcej (Liptov).

Múj tacíčku miuý,
huboko ste lehli,
ani ste nás ešče
k místu neprivedli!

Budú nás privádzat
druzí cuzí ludé,
múj tacíčku miuý,
jak to bez vás bude?

Múj tacíčku miuý,
huboko ležíte,
moja svadba stojí,
vy o tem nevíte!“

455. VESELÚ, MAŤ MOJA

Svadobná

Hrochoť (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

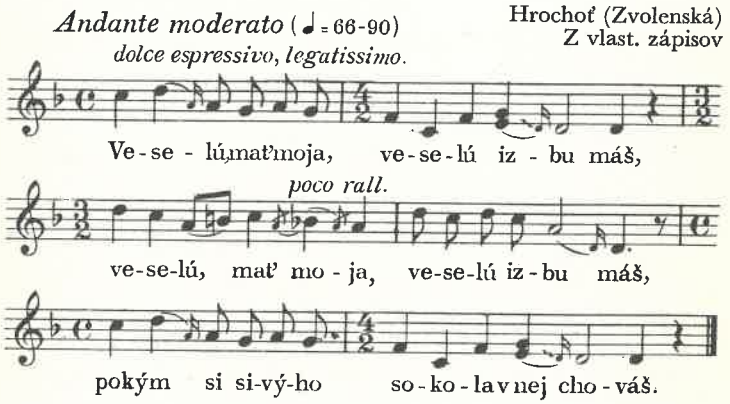

Ale ti nebude
už ďalej veselá,
keď si z nej vypustíš
sivýho sokola.

456. VEZMEM SI ŽUPU

Rejdová (Gemer)
Z vlast. zápisov

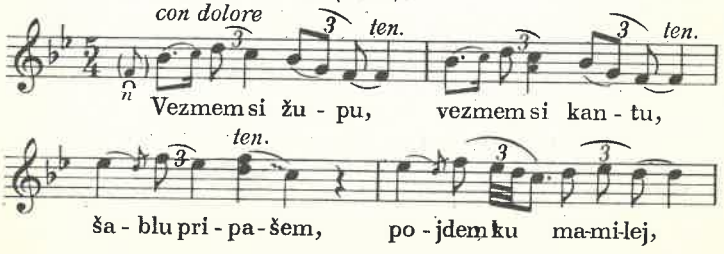

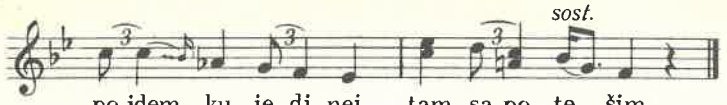

Vynčla ma mila,
vynčla jedina,
jak ružovy kvet,
stala ona, stala,
horce zaplakala,
zmeniu sa jej svet.

Čo telo plačeš,
čo telo žališ,
mamila moja?
„Jak by neplakala,
jak by neželela,
nebudem tvoja!

Ty pojdeš horou
[: a ja dolinou :]
[: ty zakvitneš ružou :]
a ja kalinou."

Ty budeš pani
[: vo velkom dvore :]
[: a ja budem pisat :]
listky v klaštore.

A ked pomremo,
[: damo si sebe :]
[: dva velke litery :]
vylit na hrobe.

Chto stade pojde,
[: čitat on bude :]
[: Tu ležia dve duše :]
v tom novom hrobe.

457. VIDELA SOM MOJHO

Nadlac (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

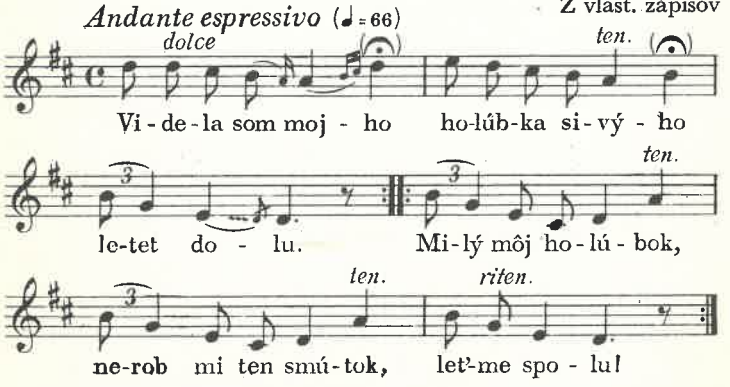

Na kraj sveta zajdeš,
z mysli mi nezídeš,
sivý sokol,
pre to peria hladkô,
hrkútania sladkô,
nemám pokoj!

458. VIÉM JA JEDEN HÁJIČEK

Dohňany (Púchovská dolina)
Z vlast. zápisov

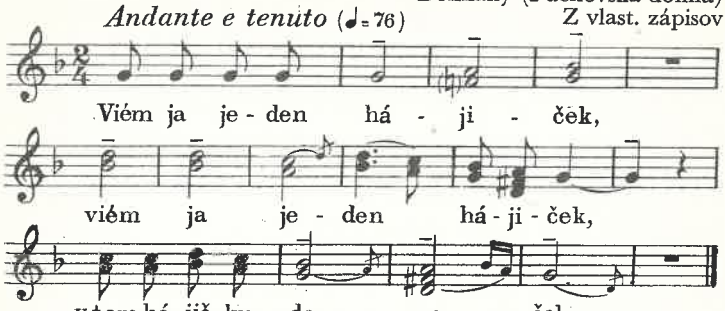

V tom domečku je milá,
chovala si sokola.

Chovala ho sedem let,
na ten osmý lecel preč.

Lecel, lecel, zalecel,
až nad Krakov nadlecel.

Sadel si tam na rínek,
na červený kamiének.

A tak vesele spiéval,
až sa Krakov ozýval.

Krakovani meščani
tak na divy bežali:

„Čo to za vtáka spiéva,
keď sa Krakov ozýva?"

Prišla k nemu hrdlička,
jeho vlastnia sestrička:

„Aj, sokole, brace mój,
čo tak vesele spiévaš?

Čo tak vesele spiévaš,
azda zármutku nemáš?"

„Jaký bych já smutek mal,
kej mi žije ocec, mac."

459. VŠECKE ŽENIČKY

„Krstinska do skoku"

Šarany (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

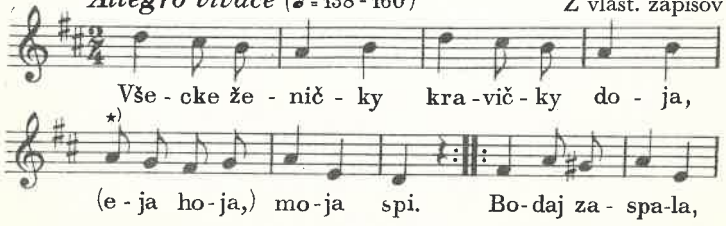

*) Starí speváci tento takt vynechávali.

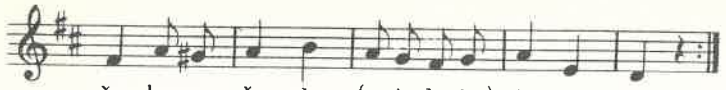

Ženičky, ženy,
poracteže mi
od madry.
„Masla hrnčiček,
sedem vajiček,
chleb celý."

460. VYDALA SA NA KOKAVU

Tanečná pieseň

Očová (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

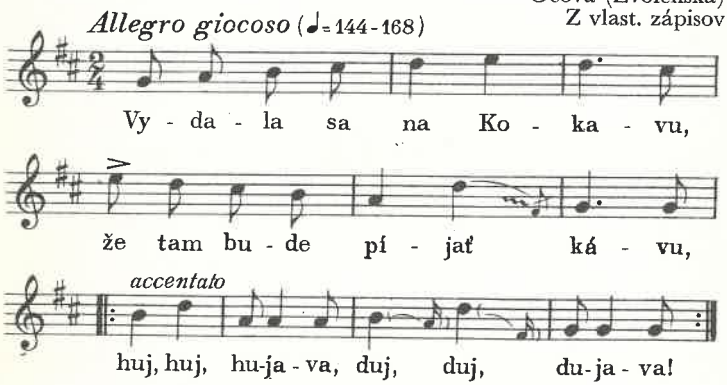

Vybrala si tú slobodu,
mesto kávy pije vodu,
huj, huj, hujava,
duj, duj, dujava!

461. VYLETEU VTÁK HORE POD OBLAKY

Očová-Želobudza (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

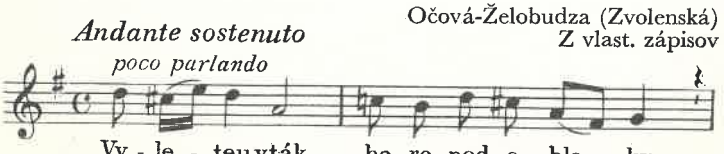

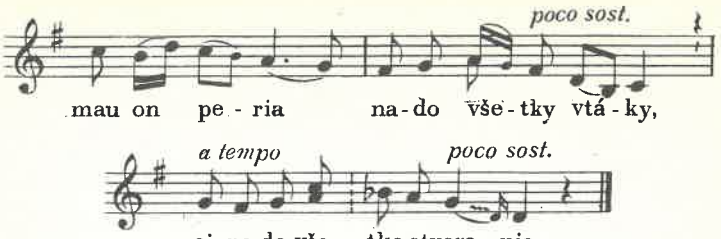

Prileteu on milej pod okienko,
zavolau on: „Moje srdulienko!
Či spíš, milá, či ma čuješ?"

„Nespím, nespím, ja ťa dobre slyším,
ale ti ja otvoriti nesmím,
mám milýho na vojne."

Tak sa oni spolu zhovárali,
až sa oba po rečiach poznali,
potom horce zaplakali.

„Vitaj, milý, z ďalekej krajiny,
akie si mi doniesol noviny,
čo sa v širom svete deje?"

„Takú som ti novinu doniesou,
že som celý dorúbaný prišiou,
dorúbaný, dostrieľaný.

Choďže, milá, do tej apatieky
a dones mi všelijakie lieky,
všelijakie medecíny."

Pokým milá z apatieky prišla,
už milýho zomretýho našla,
zomretýho, neživýho.

„Choďže, milá, pánu farárovi,
nak odpíše lístok hrobárovi,
nak vykope hrobčok nový.

Na tom hrobe trojakô znamení,
že tu leží Janík premilený,
dorúbaný, dosekaný."

462. VYLETELA HOLUBIENKA Z PROSA

Svadobná

Abelová (Novohrad)
Z vlast. zápisov

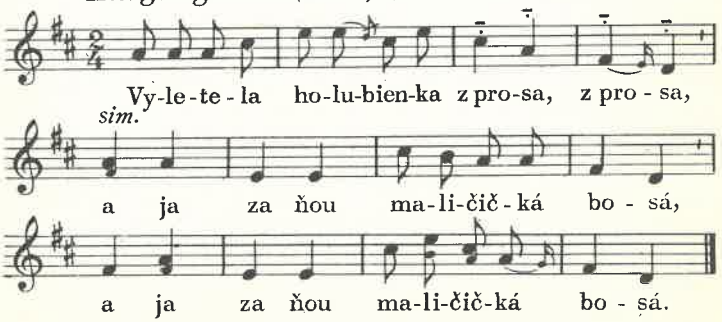

Tajdem sa ja mojej mamke spýtať,
či já môžem holubičku chytať?

„Chytaj si ju, diouka moja, chytaj,
lenže sa jej chvostíka netíkaj!“

Priam som sa jej chvostíka dotkla,
hneď tá moja šňurovačka pukla.

„Bodaj tebe, milý, kat oči vylúpiu,
akú si mi šňurovačku kúpiu?“

„Bodaj teba šaga-maga zala,
veď si si ju sama vyberala!“

463. VYLETELA HOLUBIČKA

Očovské Dúbravy (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

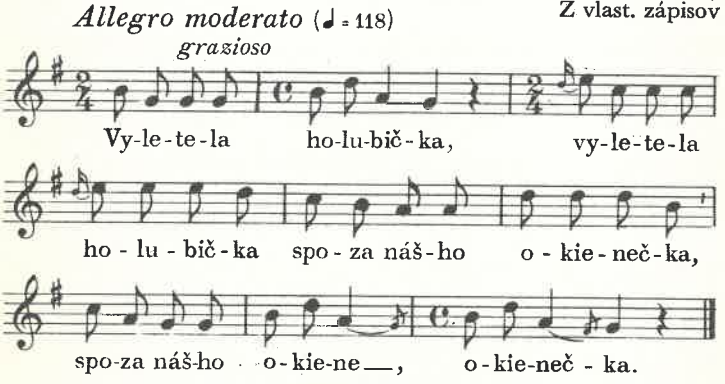

Vyletela, vybrkala,
na milýho zavolala:

Poďže, milý, poď na trávu,
za tú našu za zahradu!

Tam je tráva aj otava,
nechojže ty, milá, sama!

Tam je tráva až po listy,
dajže, diouča, koňom jesti!

464. VYLETELA LASTOVIČKA

Čakjov (Tekov)
Z vlast. zápisov

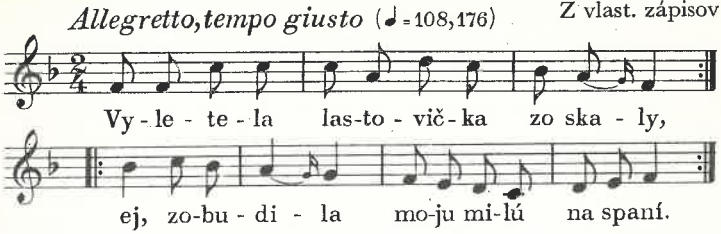

Nebola to lastovička, lež bou vták,
ej, keď ma nechceš, nemiluješ, nehaj tak.

465. VYPILA MI PREPILOČKA PROSO

Hlivište (Zemplín)
Z vlast. zápisov

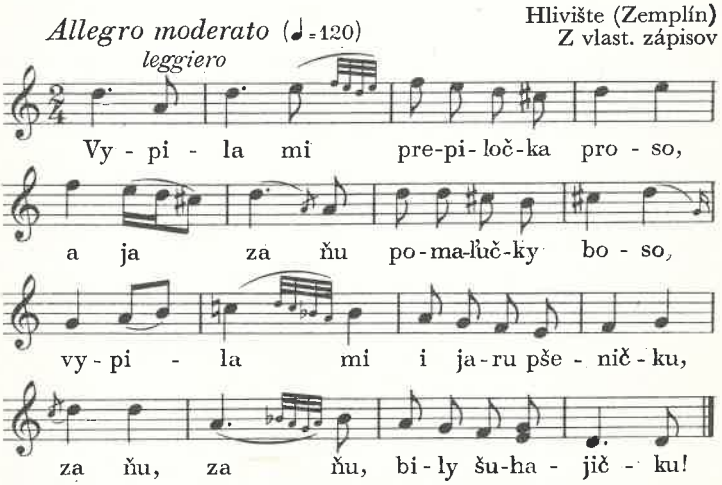

Lapaj ty ju, bily šuhaj, lapaj,
lem ty še jej kridelok nelapaj,
bo jak ty jej kridelečko zlameš,
nigda ty je vecej nedostaneš!

*

„Ej, Cigan ja, pani matko, Cigan,
išče ja še vašej dzivce pridam!"
Popatrila Ciganovi oči:
„Na moj veru, Cigan še mi bači."

466. VYSOKO DENIČKA

Nočný spev mládencov

Jablonica (okolie Trnavy)
Z vlast. zápisov

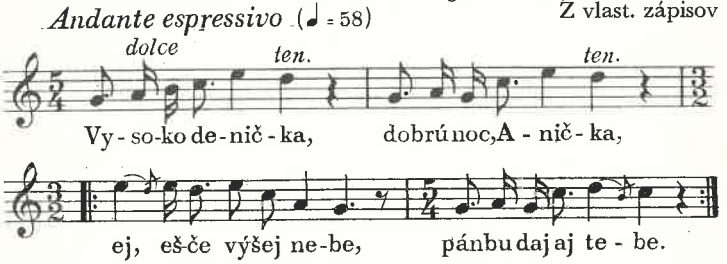

Hore-dole prešel,
nevidzel nikoho,
srdenko mu plače
od žálu velkého.

467. VYSOKO MESIAČIK

Lúčna pieseň

Važec (Liptov)
Slov. sp. II, 376

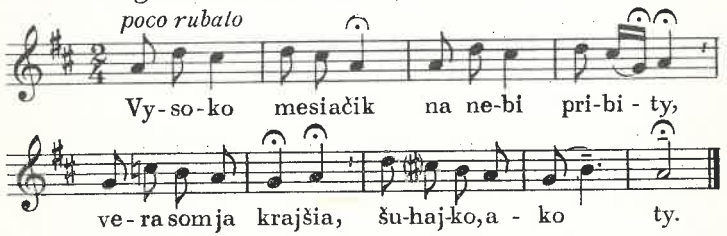

Svietili mi zore
po všetkom pitvore,
a teraz mi nechcú
ani predo dvere.

Bola lubost, bola
medzi nami dvoma,
už takej nebude
ani medzi stoma.

Bola lubost, bola
medzi nami tlusta,
kedz sme sebe kladli
ustočka na usta.

468. VYSOKO ZORNIČKA

Spev mládencov v noci po dedine

Lento espressivo (♩ = 52)

Slov. sp. I, 239

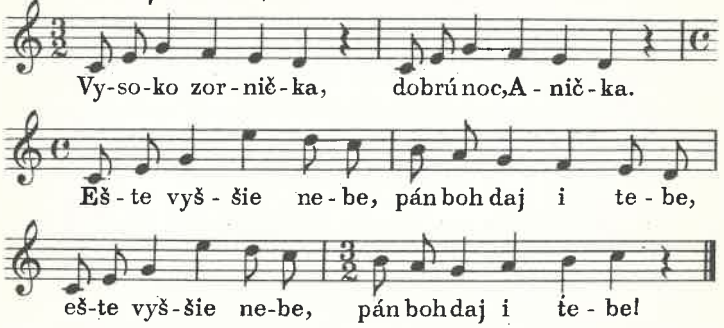

Dobrú noc, dobrú noc!
ale nie každému,
len tomu dievčatku,
čo ja chodím k nemu!

Dobrú noc, dobrú noc!
ale nie každému,
len tomu milému,
šuhajku švárnému!

469. VYSVITLA ZORNIŠKA

Nočný spev mládencov

Ochtiná (Gemer)
Z vlast. zápisov

Andante espressivo (♩ = 58)

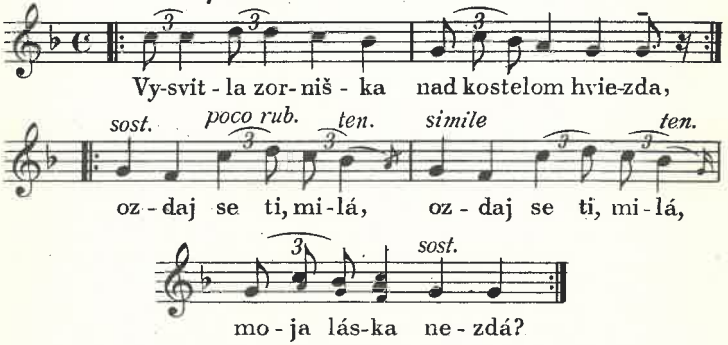

„Nezdá sa mi, nezdá
tvoja láska, nezdá,
bo tie tvojo líčka
premenili krásu.

Buli ti červené,
u' su ti zelené,
možeš dobre vedet,
že na rozlúčene."

Lúč me, Bože, lúč me
i s tym svetom márnym,
kot si me rozlúčil
s tym ďafšetom švarnym.

470. Z TURNI PTAČEK LECI

Svadobná

Myslava (Okolie Košíc)
Z vlast. zápisov

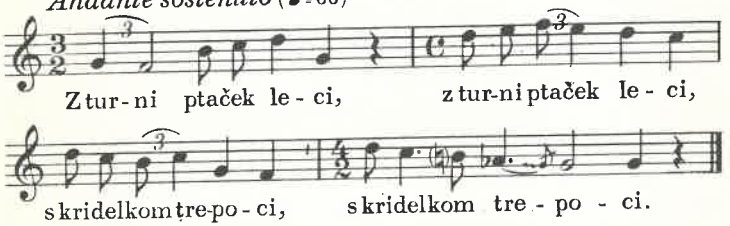

Neše na kridelku
z belej ruži venec.

Počkajce, paterce,
dze von ho odneše.

Do Soľara na dvor,
na źeleny javor.

Javor še uhyna,
Ďuro venek sejma.

Už še javor uhnol,
Ďuro venek sejmol.

471. ZA DÚBRAVOU TRI MÍĽ ZEME

Očovské Dúbravy (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

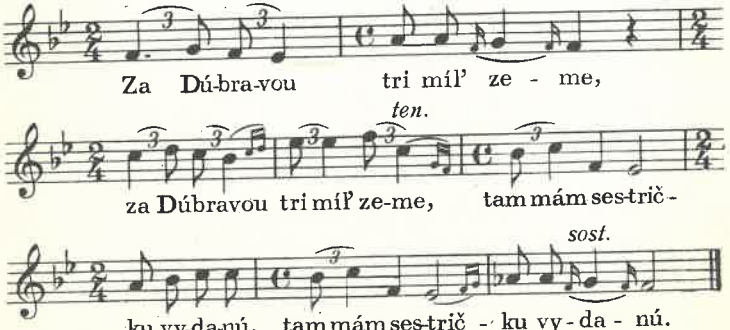

Vydala sa za Janíka,
za največího zbojníka.

Vo dne doma, v noci v lese,
nič dobrýho nedonesie,

len košieľku skrvavenú,
a hlavičku dorúbanú.

472. ZA HORÁMI, ZA DOLÁMI

Čardáš

Veľka Kubra (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

Allegro agitato (♩ - 138; 184 - 192)

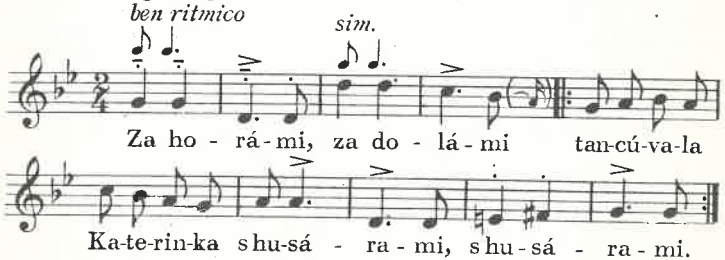

Keď tancuje,
nech tancuje,
šak to ona volakedy
[: obanuje. :]

Tancúvala
až do rána,
dostala tam poholiatko
[: od husára. :]

473. ZA HUR, SLUNKO, ZA HUR

Spev mládencov večer po dedine

Andante moderato (♩ = 42)
dolce espressivo

Slovenské Raslavice (Šariš)
Z vlast. zápisov

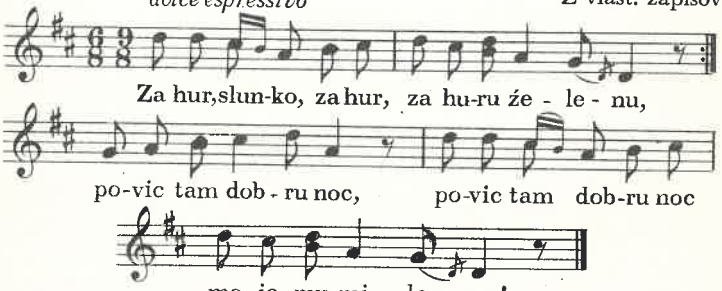

Dobru noc, dobru noc,
mila, ci vinčujem,
ostatňu i peršu
pri tebe nocujem.

„Keby ty ostatňu
i peršu nocoval,
ne taku ty by mi
dobru noc vinčoval."

474. ZA NAŠÍM HUMNEM

Cáhnov (Dol. Rakúsko)
Z vlast. zápisov

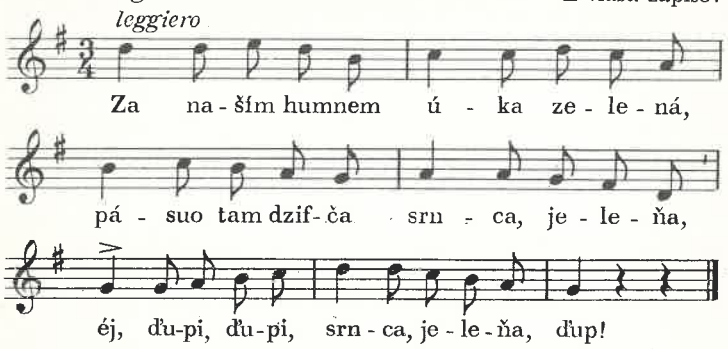

Nebyu to jeleň,
byua to srňa,
čekaj, ma miuá,
tri ročky na mňa,
éj, ďupi, ďupi,
tri ročky na mňa, ďup!

Než bych já mjeua
tri roky čekat,
mohua bych si ja
synka vychovat,
éj, ďupi, ďupi,
synka vychovat, ďup!

Synka vychovat,
do vojny ho dat,
nech sa tam učí
execírovat,
éj, ďupi, ďupi,
execírovat, ďup!

475. ZA NAŠÍMA HUMNY

Sv. Jány (Záhorie)
Z vlast. zápisov

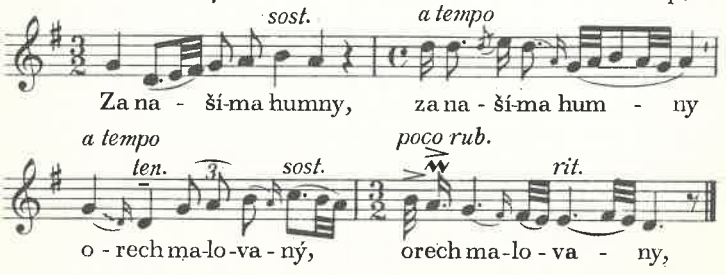

Za našima humny
orech malovaný,
dože ho malovau,
barvy nelutovau.

Malovau ho malér
z vysokého neba,
šag on dobre vjedzeu,
kolko barvy treba.

Svatojánské dzífky
na barvu skuadali,
kerá groš, kerá dva,
kerá púu tolara.

476. ZʼABILI, ZABILI

Kostiviarska (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

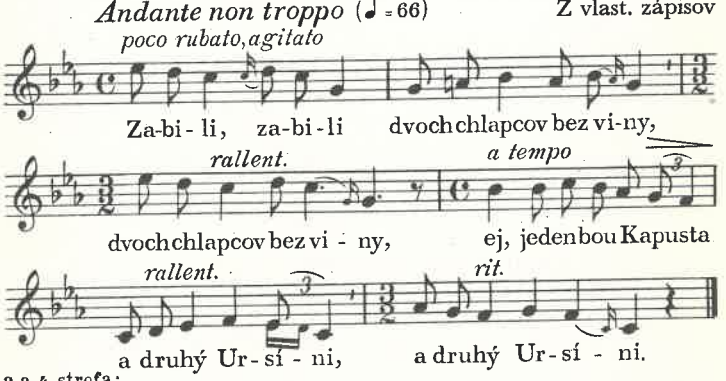

3. a 4. strofa:

„Kapusta, Ursíni, čože si pokradou,
ej, že ťa poviazali [: do hrubých povrazov?“ :]

„Veď som neukradou [: iba jedon kotál, :]
ej, už ma idu vešať [: na bystrický chotár. :]

Na bystrickí chotár, [: na jakubskú vodu, :]
ej, už mi odobrali [: tú moju slobodu. :]“

477. ZABUDZ, MILY, ZABUDZ

Pôvodne pieseň „do kołesa“

Lakewood, Ohio (USA)
Z vlast. zápisov

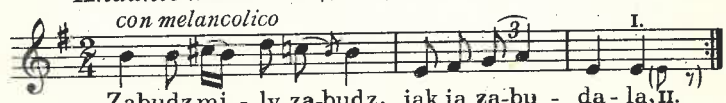

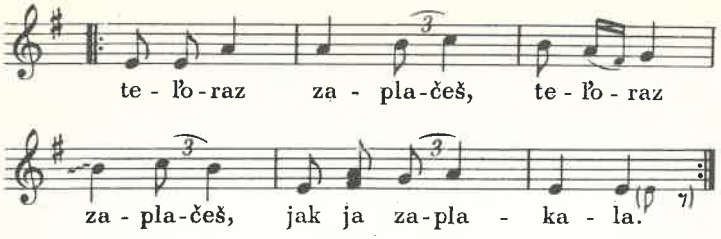

Teľoraz zaplačeš
na bystrym jaročku,
jak ja zaplakala,
preľuby Janičku!

*

Pošla mi frajirka
do tej Ameriky,
pisala mi pismo
na žaľ preveliky.

„Podz ku mne, frajiru,
bo ja tu zahyňu,
kedz sebe podumam,
neznam, co robie mam!"

*

Tota Amerika
lem na zarmucene,
veľo a preveľo
ľubosci rožene.

478. ZAHRAJ, CIGAN, TALPAŠ

Pieseň tanečná

Bracovce (Zemplín)
Z vlast. zápisov

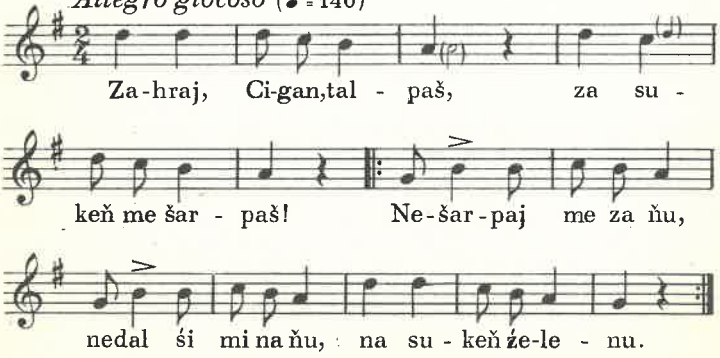

479. ZAHRAJŽE MI, HUDEC

Vrchovský tanec „Do vysoka"

Budiná (Novohrad)
Z vlast. zápisov

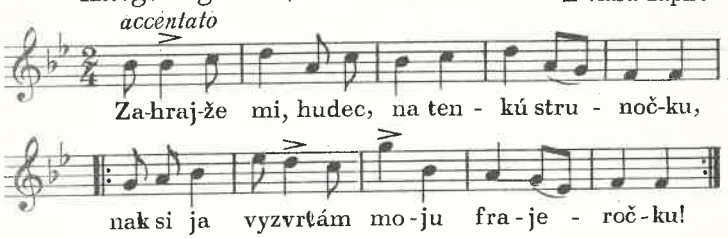

Frajeročka moja
v tej zelenej sukni,
ak nevieš tancovať,
aspoň nôžkou dupni.

480. ZAJALI OVČANCI OVCE

Tanečná

Žakarovce (Spiš)
J. Guzová spieva, č. 38

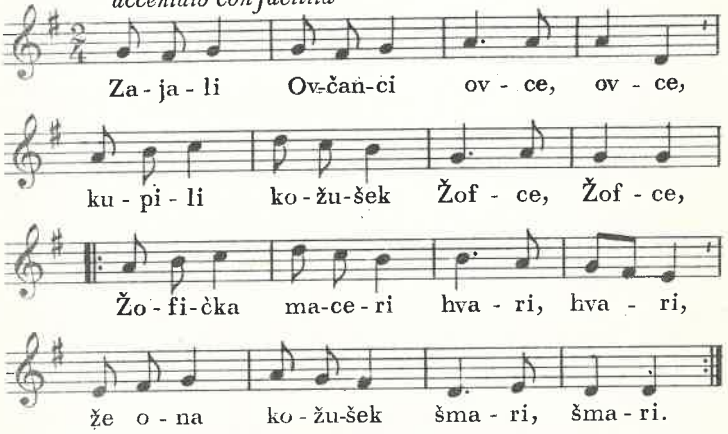

„Ani ty, Žofičko, nebreš, nebreš,
šak ty ten kožušek zodreš, zodreš,
jak pridze velika zima, zima,
ta še ci kožušek prida, prida.

481. ZAKUKALA KUKULENKA

Magurci (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

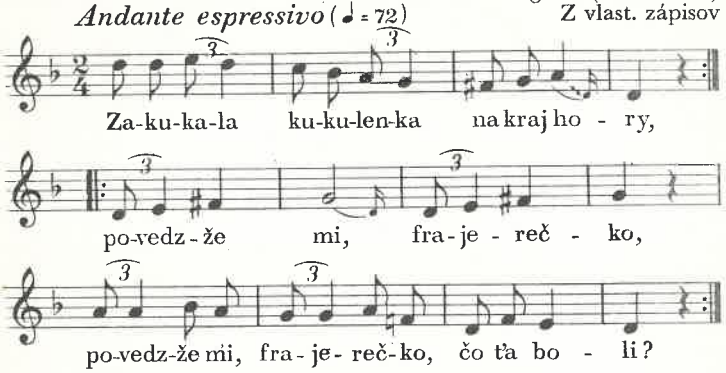

„Neboli ma
iba hlava,
kup mi, palenečky, mily,
budem zdrava!"

482. ZAPUAC MI, MIUÝ

,,Do krepečená"
Tanec chlapcov pred muzikou

Borský Sv. Peter (Záhorie)
Z vlast. zápisov

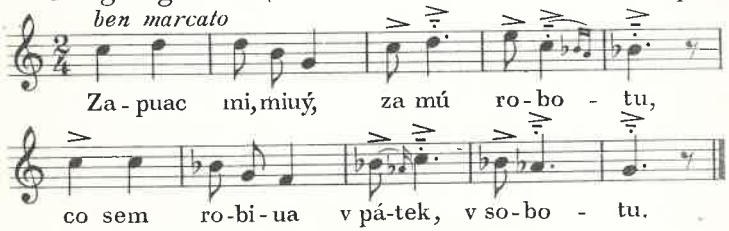

Písek hrabaua,
vodu vázaua,
od tej roboty
týdeň ležaua.

483. ZASIALA SOM JAČMEN

„Do skoku"

Magurici (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

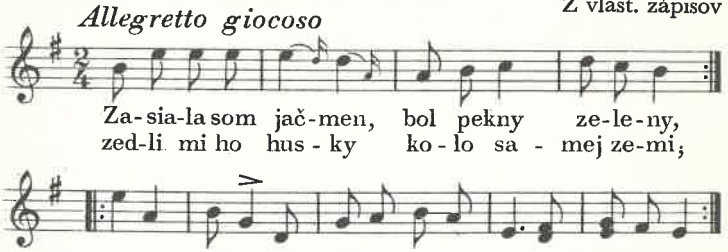

Kazala mi mati
štyri husky hnati
ta dolu, ta dolu
mlynarčinej hati;
hop, cup...

Vyleti mlynarka
s veliku lopatu,
zabila mi husku
peknu jarabatu;
hop, cup...

Počkaj, ty mlynarka,
urobim ti škodu:
vyňdem na mlynicu,
odrazim ti vodu;
hop, cup...

484. ZASPÍVAJ, KOHÚTKU

Piešťany (Považie)
Z vlast. zápisov

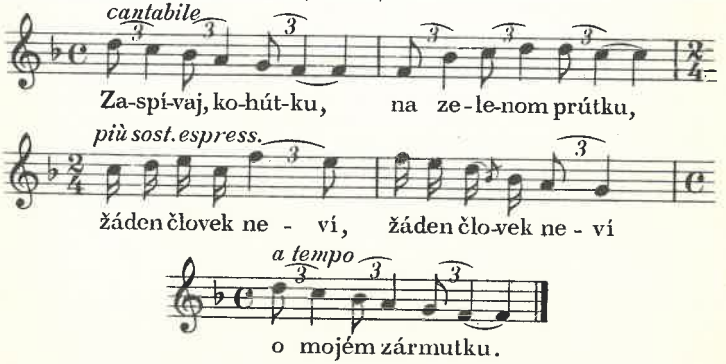

Žáden človek neví,
ani má mamička,
za kým obledajú
mé červené líčka.

Mé červené líčka,
moje sivé oči,
keré plakávajú
venne aj ždy v noci.

485. ZASPÍVAJ, SUÁVÍČKU

Sv. Jány (Záhorie)
Z vlast. zápisov

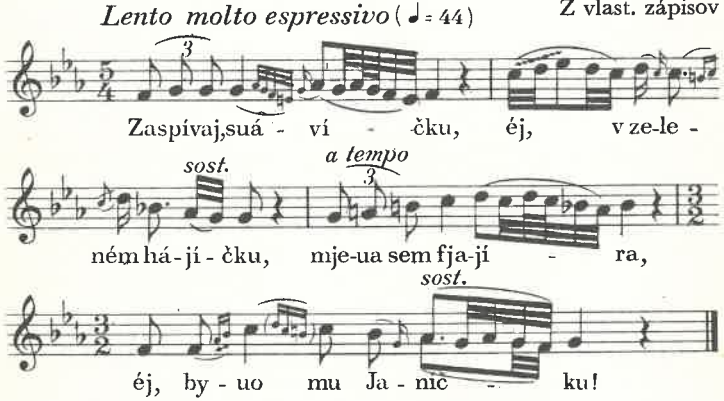

Zaspívaj, suávíčku,
éj, v zelenéj dubine,
nech mi Janíčkové,
éj, meno nezahyne!

Suávíček neore,
éj, ani nerosívá,
sedne do hájíčka,
éj, vesele si spívá.

Suávíček neore,
éj, samé sa mu rodzí,
černooké dzífča,
éj, sama za mnú chodzí.

486. ZASPÍVAJ, SLÁVIČKU, ROZVESELUJ

Jablonica (okolie Trnavy)
Z vlast. zápisov

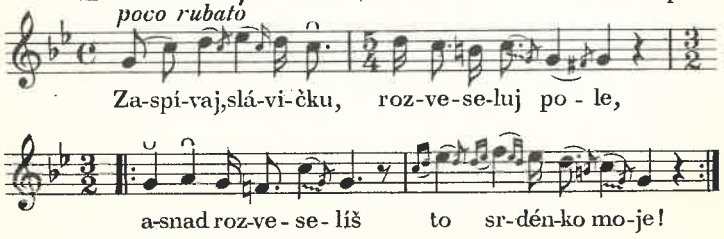

To srdénko moje
veselé byt nesce,
leží ono, leží
jak skala pri cesce.

Ked sme sa my s milym
rozlúčovat mali,
aj ta zem plakala,
na kerej sme stáli.

Ked sme sa lúčili
pod zeleným stromem,
vtáčkove plakali,
čo sedzeli na nem.

487. ZBERCALI LANCUŠKY

„Rovny tonec", tiež večerná pieseň

Ždiar (Spiš)
Z vlast. zápisov

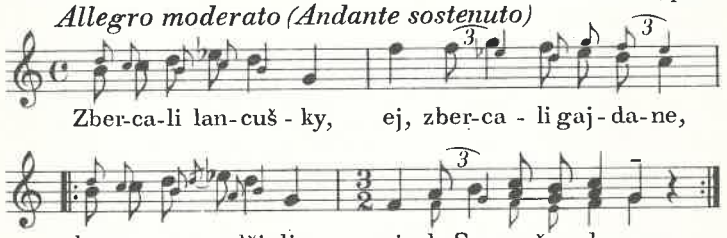

*

Gury naše, gury,
ej, to naše kumory,
bukove listecky,
ej, nase zoglovecky.

488. ZE SUCHÉHO JAVORA

Poľná pieseň

Hor. Maríková (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

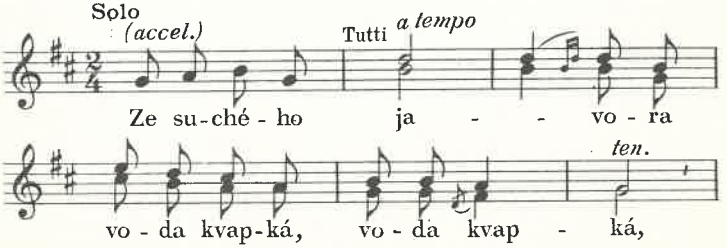

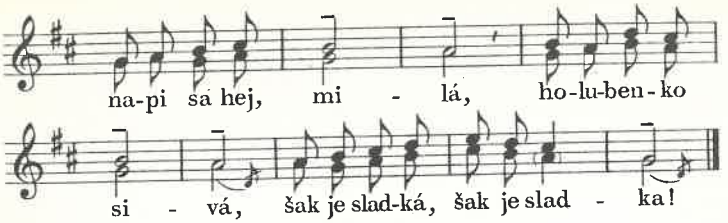

„U(ž) som sa hej napila,
už hej mám dosc,
dakujem ci, milý,
mój holúbek sivý,
za uprimnosc."

489. ZELENÁ JE TRÁVA

Na lúkach

Vyš. Sliač (Liptov)
Z vlast. zápisov

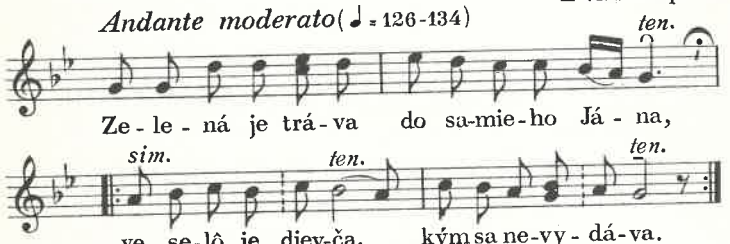

Taká som veselá
ako veselička,
naveky stebocem
ako lastovička.

Pole moje, pole,
rozdelenô v dvoje,
v ktoromže je, v ktorom
potešenia moje?

*

490. ZELENÁ SA BUČINA

Valašská

Tekov
Slov. sp. I, 73

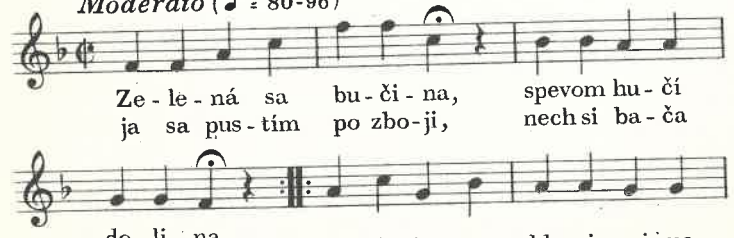

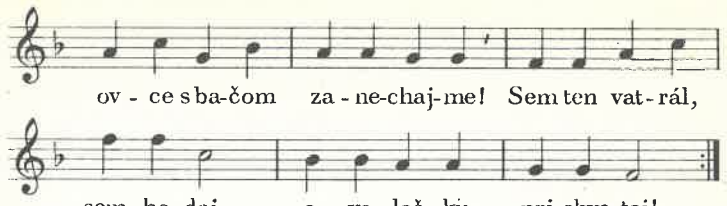

491. ZELEŇAJ SA, ZELENÁ TRÁVIČKA

Dohňany (Trenčianska)
Z vlast. zápisov

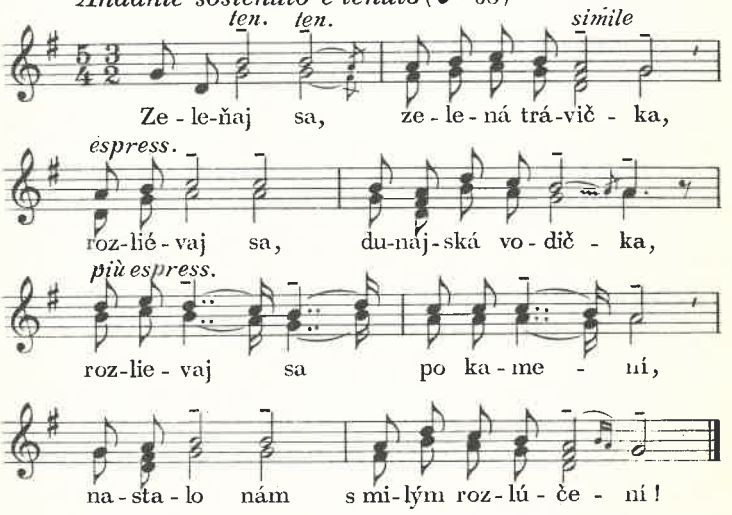

492. ŹELENAJU ŚE CHOTARI

Dievčatá pri návrate zo svadobnej prísahy

Malé Zálužice (Zemplín)
Z vlast. zápisov

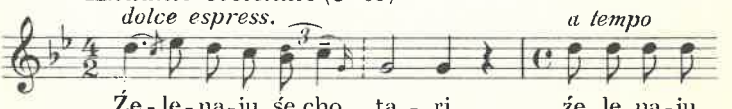

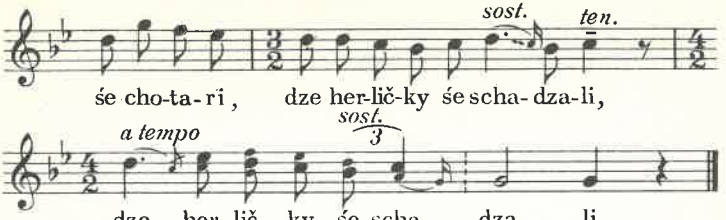

Źelenaju śe od verchu,
zarmucena ja od veku.

Zarmucena ta i budu,
pokľa do hrobu nepujdu.

Ty, herličko, ty bystry ptak,
pozdrav miloho nastokrat!

Pozdravže ho, jak śe tam ma,
či je takym žaľu jag ja.

Bo ja veru takym žaľu,
jak herlička nema paru.

Śedne sebe na haluzku,
pije vodu, muci s nožku.

Ty herličko, nepomucuj,
mojo śerco nezarmucuj!

Mojo śerco zarmuceny
prez miloho od jeśeni.

493. ZELENŠIA POHANKA JAKO TRÁVA

Poľná pieseň

Dohňany (Púchovská dolina)
Z vlast. zápisov

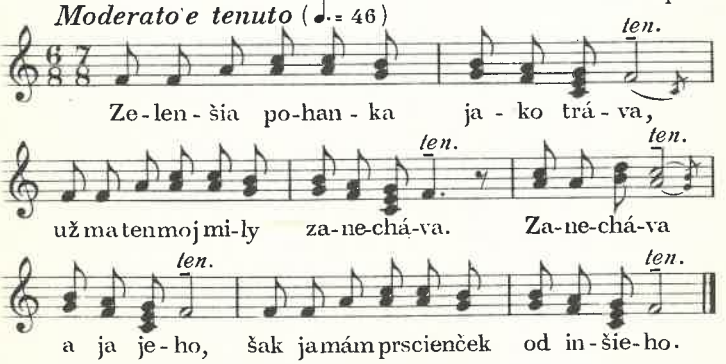

*

Dycky mi, má milá, sľubovala,
že by mi pol srcca daruvala.
Chcela rezac, nemala nóž,
chcel som hej požičac, nechcela už.

*

Plávala rybička hore vodú,
plakalo dievčatko za slobodú.
Neplač, neplač, čo máš plakac,
mala si šohajka neobejmac.

*

Počul som na zámku hodziny bic,
pre teba, duša má, mosím umric;
ja neumrem, len sa trápim,
pre teba, duša má, krásu tracím.

494. ZEŤALI BREZU

„Do krepčená"
Tanec chlapcov pred muzikou

Ranšpurk (Dol. Rakúsko)
Z vlast. zápisov

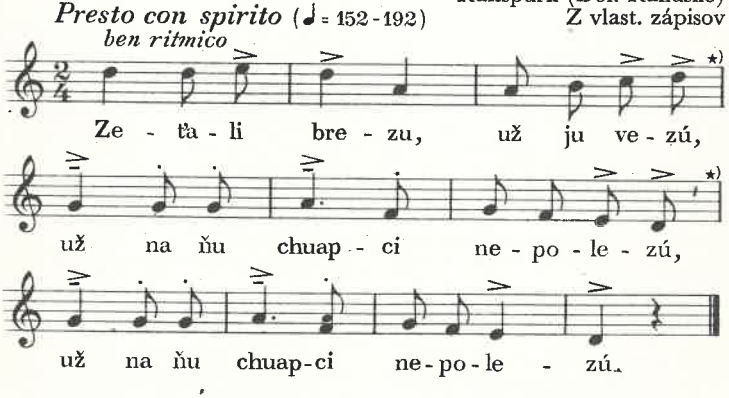

Ked na ňu chuapci
uazívali,
pjekné pérečka
nosívali.

Zeťali bučka
u potúčka,
šak si, dzevečko,
malučičká!

495. ZINGORA, ZINGORA

Hrochoť (Zvolenská)
Z vlast. zápisov

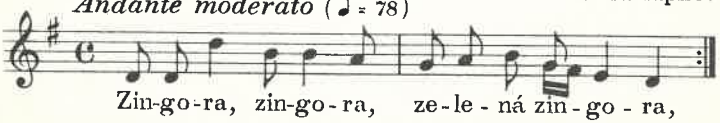

*) akcenty hudcov

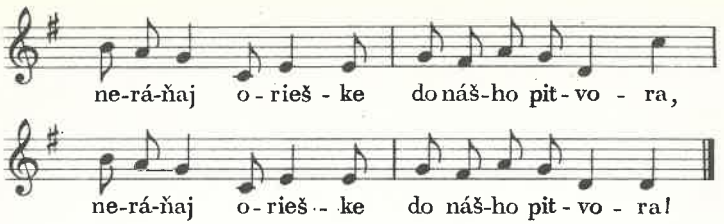

Neráňaj, neráňaj,
zelenie padaju,
vtedy si diouča ber,
keď ti ho dávaju!

Čo bolo, to bolo
pod našim oblôčkom,
zalo mi prstenčok
so zeleným očkom.

So zeleným zalo,
s červeným nahalo,
milý mocný bože,
čo to znamenalo?

Znamená, znamená,
že mi boh dobre dá,
a ja si len myslím,
že ja robiť musím.

496. ZLÁMALO SA OJE

Spev mládencov večer po dedine

Nadlac (Rumunsko)
Z vlast. zápisov

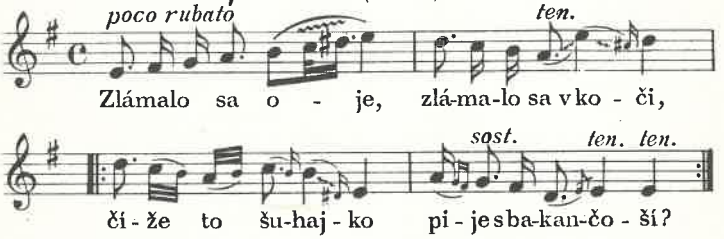

Pije si on, pije
len po svojej vôli,
keď na dievča pozrie,
srdiečko ho bolí.

Bolí ho srdiečko,
v pravom bôčku kole,
obzriže sa, milá,
kto sedí pri tebe?

„Z jednej strany Paľka,
z druhej vidím Janka,
dievča medzi nimi
ako tá kalinka."

Ešte je kalina
nie taká červená,
ako keď je dievka
pekne nafarbená.

497. ZOŤALI BREZU

Andante e molto espressivo (♩= 63)

Slov. sp. I, 47

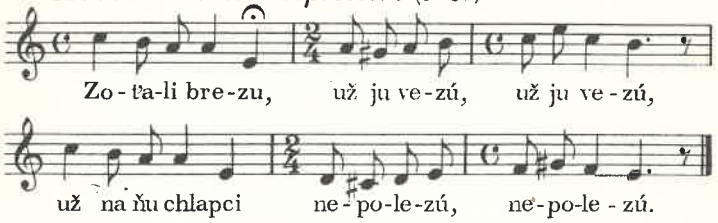

Už sa tá breza vyvalila,
čo veľa chlapcov ochladila.

Ej, ochladila, kým hor' stála,
kým ju sekera nezoťala.

Už sa tá breza nezelená,
už je i stade odvezená.

Plakali chlapci i dievčatá,
že je tá breza už zoťatá.

498. ŽIADNA MATI NEVIE

Svadobná

Bzovík (Hont)
Z vlast. zápisov

Andante doloroso (♩= 66)

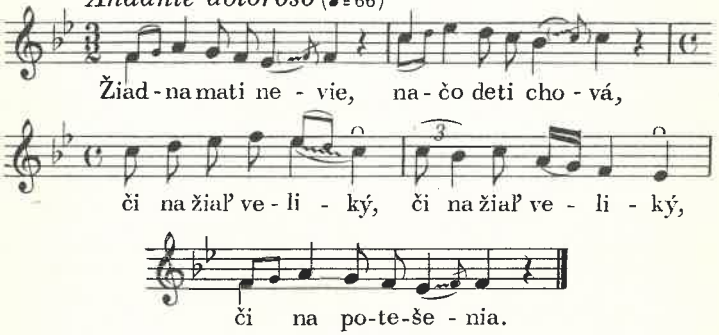

Aj mňa ste, mamička,
aj mňa vychovali,
po mne, po jedinej
zármutku dožili.

Mali ste ma, mamko,
len jednô zrnko,
aj to ste ma dali,
de najďalej frklo.

Frklo ono, frklo
za horu zelenú,
že be som neprišla
na žianu žalobu.

Mali ste ma, mali
lem jedno sokoľa,
aj to ste ma dali
za cudzô pahoľa.

Mali ste ma, mali
jednu jedinú,
aj to ste ma dali
za druhú dedinu."

499. ŽIALE MOJE, ŽIALE

Mokraď (Orava)
Z vlast. zápisov

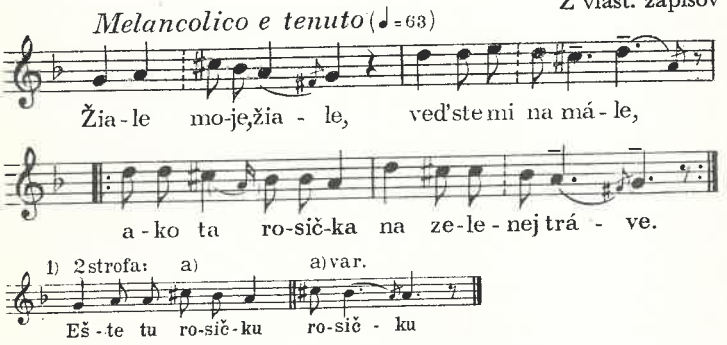

Ešte tu rosičku
vetríček oveje,
a mňa nebožiatko
nik nepoľutuje.

Poľutuj ma, bože,
jiný ma nemože,
poľutuj ma, Pane,
dačo sa mi stane.

500. ŽITKO, ŽITKO, OŹIMINA

Spev dievčat „v koľeše"

Nižný Žipov (Zemplín)
Z vlast. zápisov

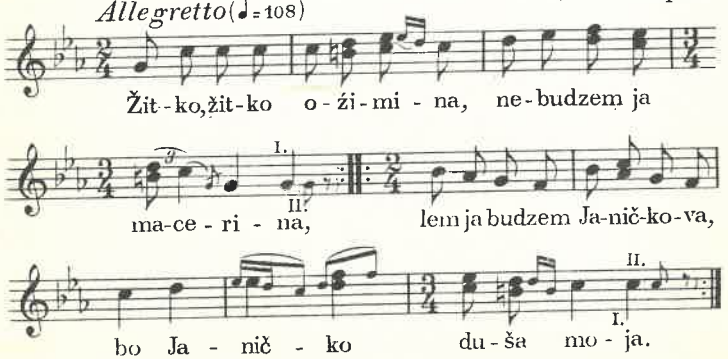

Mila moja, miľujem ce,
rad ce vidzim, neveźnem ce,
rad ce vidzim od maľučka,
neveźnem ce, boś' ceňučka.

*

Mily, mily, čo byś' robil,
keby do nas druhy chodzil?
„On by chodzil, ja by ľubil,
on by pytal, ja by ce vźal."

*

Hora, hora, hora rovna,
šumna dzivka počeromna,
išće kraša pobilava,
kec še gu nej šuhaj zdava.

ZOZNAM PIESNÍ

1. A hruščička, čo nerodiš
2. A jak prišiel pondzelek
3. A jaka ja smutna
4. A kedz ja še prik valala
5. A kedz ja še zaveźňu
6. A na hure, na vysokej
7. A poníżej Prešova
8. A tam dolu na doline
9. A tam dolu u jarčeku
10. A tam hore na Bukovine
11. A tam hore na tym vršku
12. A v Rejdovej pri kostele
13. A vám, manko, a vám
14. A za našim humnem
15. Ach, bože muj, i z tej Ameriky
16. Ach, Haničko, maš krasu
17. Ach, mamenko moja
18. Ach, mamka, mamka
19. Aj, hora Zakopa
20. Amerika vychvalena
21. Ani še mi nepytajce
22. Ani som neišel
23. Ani tak nezvoni
24. Ani to ne ruža!
25. Ani tie organy
26. Anička, dušička, kde si bola
27. Anička mlynárova
28. Ba doliny, doliny
29. Belej sa, milá, belej
30. Beliže mi, beli
31. Berem trávu, berem
32. Bola jedna orlička
33. Bola jedna panská lúčka
34. Bola som ja, bola
35. Bože môj, otče môj, jak je
36. Bože môj, otče môj, na tejto
37. Brašovská kasárňa maľovaná
38. Bude vojna, bude
39. Bul ja za huroma
40. Cera matky se spytala
41. Cesta je zarubana
42. Cez tu Lužnu
43. Cigane, Cigane
44. Cip, cip, cipuruška
45. Čo še červeneje
46. Čardáš budzogáň
47. Čarne ja očka mam
48. Časne ráno laštovička
49. Černe očka
50. Červenô jablčko
51. Či to zvony zvoňa
52. Či zhora, či zdola
53. Čie sa to ovečky
54. Čije sa to kačky
55. Čo budeme robiť
56. Čo robíš, diefča
57. Čo sa stalo v Trnave
58. Čo si, Janičku, čo si dokiazau
59. Čo sme sa nažali
60. Čom še vam, mamočko
61. Čože je to za zelenú trávu
62. Čože mi je po ňom
63. Daj, bože, dobry dzeň
64. Daj, daj, daj
65. Dajce me, mamočko, na koho mam voľu
66. Dajce me, mamočko, za moho frajira
67. Dajte me, mamičko, dajte do školy
68. Daleko šme vandrovali
69. Darme mi, mamičko
70. Detviansky cintorín
71. Deže si bula
72. Dežes' byu, Jánošku
73. Do poledne zaspal
74. Do šašu, dzevečky
75. Dobru noc ci, mila
76. Dobrú noc, má milá
77. Dolina, dolina, čo idem
78. Dolina, dolina, ej, čože mi je
79. Dolina, dolina, veď je ona
80. Dost som chodiu popred vaš dvor
81. Drápce, drápce
82. Drieme sa mi, drieme
83. Dzievča, dzievča
84. Dzivče, dzivče, daj mi malin
85. Ej, a ty Detva, Detva
86. Ej, ani som nemysleu
87. Ej, apočko, mamočko
88. Ej, bože muj, čo mne z teho
89. Ej, budze vojna, budze

90. Ej, čo som urobila
91. Ej, dajce me, mamočko
92. Ej, dala som si čižmy
93. Ej, darmo mi je, darmo
94. Ej, dolina, dolina
95. Ej, duby, duby, dva zelene
96. Ej, duby, duby, zelene
97. Ej, dzivče, dzivče
98. Ej, frajiročko moja
99. Ej, hoj, nechoce, koňare
100. Ej, hoj, pokaralo popa
101. Ej, hora, hora, zelena hora
102. Ej, hory, hory, dve hôričky
103. Ej, hrajteže mi, hrajte, hudačkove
104. Ej, keby ti, frajer môj
105. Ej, keď ja z Detvy pojdem
106. Ej, keď sa, milý, preč odberáš
107. Ej, keď som išou po ulici
108. Ej, ked si ja zaspievam v noci
109. Ej, kone moje, kone vrané
110. Ej, ľuľuže mi, ľuľu
111. Ej, mau som peknu mladu ženu
112. Ej, mám ja koňa faku
113. Ej, mila moja, milujem ce
114. Ej, na košickej turni
115. Ej, na vrchu Javorí
116. Ej, nebudem rolnikom
117. Ej, nepi, koňu
118. Ej, pišteločka moja
119. Ej, pondzelok ranečko
120. Ej, pozeralo dievča
121. Ej, pred hostincom hudci
122. Ej, preto me, bože muj
123. Ej, pršalo, tma bolo
124. Ej, ruža, ruža
125. Ej, slniečko horúce
126. Ej, spi, Janičko
127. Ej, spi, ženo
128. Ej, spievala by hlasom
129. Ej, švic, mešačku
130. Ej, šuhajko, šuhajko
131. Ej, to sa chlapci, to sa
132. Ej, točí sa mi
133. Ej, už je nedaleko
134. Ej, už tebe, Janičku
135. Ej, v hriňovskej doline
136. Ej, veď som ťa zabudla
137. Ej, vojna, bože, vojna
138. Ej, z vígľaského zámku
139. Ej, zalužicky poľo
140. Ej, žala som ja, žala
141. Ej, žalo dievča
142. Ej, žnivo milé, žnivo
143. Ešte sa raz obzrieť mám
144. Frajiročky dvacec
145. Frajiročko moja
146. Frejarečka pekna, šumna
147. Hajaj, belaj
148. Haňču lajce
149. Hej, haju, haju
150. Hej, hore háj
151. Hej, hory, hory, hory čierne
152. Hej, ovečky, barany
153. Hej, pofukuj, povievaj
154. Hej, tatko naš
155. Hej, ten stoličný dom
156. Hej, zapadaj, slniečko
157. Holubenka sivá, holúbek
158. Holubienko sivá, si-li ešče
159. Hopže, čupže
160. Hora, hora, javorová
161. Hora moja, hora
162. Hore dedinú
163. Hore Hronom, dolu Hronom
164. Hor' ulicou idem
165. Hory zelené, vody studzené
166. Hrabala, hrabala
167. Hraj, muziko, hraj
168. Hučela dolina
169. Hura, hura papirova
170. Hurami, lesami
171. Husar na renku
172. Chodievau Janíčok
173. Chodzí Karol pri potoce
174. Chodzí šuhaj po ulici
175. Chodzila Mariška po hrádzi
176. Choja chlapci po dzedzine
177. Chudobná dioučina
178. Ide Janíčko cez hory
179. Ide forman dolinú
180. Idem, idem, lebo mosím
181. Ideme, ideme, chodníčka nevieme
182. Idze verbunk
183. Išiel Macek do Malaciek
184. Išla Marina
185. Išla Poľka pod háj
186. Išla sirôtenka
187. Išlo dziefča po vodu
188. Išli tri panenky z Turca
189. Išou Janík, išou

190. Ja helo, helo, malenka
191. Ja koňa napaval
192. Ja parobok mladym večku
193. Ja som bača
194. Jag ja išol prez les kalinovy
195. Jag ja še od milej na vojnu bral
196. Jag ja zomrem cudzim kraju
197. Jajže, lučka
198. Jaj, beda, jaj, beda
199. Jak to pekne vandrovat
200. Jakie je to smutne ďouča
201. Jako si, Janenko, pres ty hory
202. Jako ten mesiaček
203. Jakže si ty, Janik, čez Volovec
204. Jánošík, Jánošík
205. Javore, javore
206. Kamaráci moji
207. Kapurka šašom
208. Karička čertova
209. Kázala mi mati
210. Kde si bola, Anulienka moja
211. Keby bolo nesvitalo
212. Keby mňa mamka
213. Keby ne dva vršky
214. Keby som ja mala
215. Kebys' bola moja
216. Ked bym' to mal
217. Ked já pojdem na francúzsku vojnu
218. Keď ja pojdem na tu vojnu
219. Keď pojdem z Pazova
220. Ked sem išéu z Pešť-Budzína
221. Keď si ja zaspievam, ej, pustím
222. Keď si jä zaspievam na vrchu
223. Keď som bola pri mamičkí
224. Keď som išiou cez horu
225. Ked som išou cez Belograd
226. Ked som išol od mamilej
227. Ked som ja bou parobčekom
228. Ked som k vám chodívav
229. Keď som šiel cez mesto
230. Keď som šóv cez hory
231. Keď v Repáši hrajú
232. Kedz ja išol z Ameriky
233. Kedz nas scece
234. Kedz šebe zaśpivam u haju
235. Kej sa môj najmilší na vojnu bral
236. Keď si ja zaspievam po raniajšej
237. Kolo nas, kolo nas
238. Komuže tak dobre
239. Kone mi u jarcu
240. Konopa, konopa
241. Kośa lučky, kośa
242. Košelôčka tenká
243. Kozička Betula
244. Krovy moje, krovy
245. Kukajže mi, kukaj
246. Kukulienka kuká
247. Kuľalo sa, kuľalo
248. Láska, bože, láska
249. Limbora, limbora
250. Luľajce, beľajce
251. Mala som holubka
252. Mám, mám koňa šimla
253. Mav som holku jennu
254. Medzi dvema vršky
255. Milá, čo robíš
256. Mila moja, ej, nezamykaj
257. Mila moja, neumiraj
258. Mila moja rozmariju sadzila
259. Mládzenci, mládzenci
260. Moj krátky, cichý hlas
261. Mrtvickom poli
262. Muzikanti, muzikanti
263. Mužu muj preľuby
264. Na cimbalách hraju
265. Na čičmanském cinteri
266. Na Kaštieli ohník horí
267. Na koničku bely kantar
268. Na Kráľovej holi
269. Na levárskej veži
270. Na levárských (l)úkach
271. Na našim zahumňu
272. Na nitránskej hore
273. Na píšťanskej veži
274. Na plevenskej brani
275. Na prahu stála
276. Na prievoze stála
277. Na slatinskom moste
278. Na štred Ameriky
279. Na tej hore vysokej
280. Na téj lúčke na zelenéj
281. Na vrbe vtak
282. Načo sce ma
283. Nad Jaśenom zaśvicilo slunečko
284. Navaril vrábel piva
285. Ne do cirňa

286. Nebanovala bych
287. Nebudem tak robit
288. Nebyu sem doma
289. Nechceu som Pazove
290. Nechodz do nas, šuhaju
291. Neklamaj, pane
292. Nemožem od žialu
293. Neprekračaj, de jareček neto
294. Neveľo ja chodzil
295. Nevydávaj sa ty, dievča ešte
296. Nič mi je ni ľúto
297. Nie preto si spievam
298. Niet na svete biednejšího
299. Nigda ja nevidzel
300. Ninto po pounoci
301. O čo sme stáli
302. Očka še mi šmeju
303. Od Ostrova usekaná cesta
304. Od včera večara
305. Odpadla mi podkova
306. Oj, čierna sliepka kráče
307. Okolo chotára
308. Okuj mi, kovalu
309. Ore Janík, ore
310. Ore, ore šesť voloch
311. Ore plužok
312. Ostroženky moje
313. Ovce moje, ovce moje
314. Ovečke, barany
315. Oženil ja še
316. Pani mámo
317. Pase Janík ofce
318. Pásol Janko dva voly
319. Piju chlapci, piju
320. Pila by som vodu
321. Pilo nas jedenac
322. Pime, chlapci, pime víno
323. Pitvarošská veža
324. Plače sirotočka
325. Po hajičku, po želenym
226. Po valašsky od zeme
327. Počerkaj, podupkaj
328. Počkaj, milá
329. Pod kaštelom panska lučka
330. Pod mostom detelina
331. Pod tento hájiček chodníček
332. Pod tú horu pod vysokú
333. Poďme, chlapci, poďme zbíjať
334. Podzme domu, podzme
335. Políčenko, pole
336. Pomočel me, pomočel
337. Ponižo Ternavy
338. Popred stoličný dom
339. Pošla mi frajirka do tej Ameriky
340. Potoce, potoce
341. Povieva vetríček
342. Pozeraj, ďavšätko
343. Pozriže ty, diouča
344. Prala som ja na potôčku
345. Pred našimi oknima
346. Pred plotom, za plotom
347. Predo dvermi
348. Preleť, sokol, cez ten háj
349. Prídi ty, šuhajko, ráno k nám
350. Proč si k nám neprišeu
351. Pujdu, mamko, pujdu
352. Pusťeže nás, puste
353. Pustiu som kolesko
354. Rosička studena
355. Rozmarín zelený
356. Sedemdesiat sukien mala
357. Sedí straka na kope
358. Šedla mucha na konupu
359. Sedzí káčer na barine
360. Sedzí sokol na javori
361. Sestra brata milovala
362. Siau som žitko za horami
363. Smutna to herdlička
364. Smutne suavík spívá
365. Smutny šuhaj po dedine chodi
366. Smutny večar, nevešely
367. Sobotenka, nedela
368. Sokoličku, ptačku
369. Spievam si ja, spievam
370. Spievanky, spievanky
371. Spikajže mi, spikaj
372. Spopod sivej skaly
373. Starali sa mamka má
374. Starjala še moja mac
375. Sticha, mily, pomaly
376. Stojí šuhaj pod naším okiénkom
377. Súdzili sa tí mauacký páni
378. Súsedoviech Janko
379. Svieti mesiac do nášho humience
380. Šak je tá niva
381. Šak je to smutný, neveselý deň
382. Šak sú ty Ihrište
383. Ščaslivé ráno
384. Šecko pole bíué od bíuej leluje

385. Široká dražka prez tej huri
386. Široký jarčok
387. Škoda ťa, šuhajko
388. Šlapaná cestička
389. Šli dievčatá vence viť
390. Šuhajček chudobny
391. Švarne dzifče z ružovoho kvetu
392. Ta už my še rozlučili
393. Tadala mamka (Zvolen)
394. Tadala mamka (Rumunsko)
395. Tak my še dvojičko
396. Tam dolu, tam dolu
397. Tam dolu, ej, niže Žemberoviec
398. Tam hore na dole
399. Tam hore na dole, v tom zeleném hájku
400. Tam pod mostom
401. Tam popod Branisko
402. Tancovala a neznala
403. Tancovala by som
404. Tancujem, tancujem
405. Tečie voda bystrá
406. Teče voda, teče
407. Tedy sa mi, tedy
408. Ten vrštíček samá skala
409. Tí trnavskí páni
410. To veščanské pole
411. To žipovske poľo
412. Tota Heľpa prekrasne mestečko
413. Toty Pozdišovce
414. Trebar som malička, drobna
415. Trenčín — dolinečka
416. Trhauo dzifča
417. Tri ročky som zbíjau
418. Trnava, Trnava
419. Tubú, tubú, holub biely
420. Tu postoj, tu postoj
421. Ty bakonská hôra
422. Ty piešťanské štyri zvony
423. U mého oca
424. Už je, milá, biela zora
425. Už nedzelu večar dvanac udzerelo
426. Už sa fašang krácí
427. Už sme sa my dožali
428. Už su kosy za hurečku
429. Už to, mila, už to tak
430. Už v Liptove zvony zvoňa
431. Už viac panenkou nebuden
432. V Hodáňovém mlýne
433. V lese, v lese
434. V Orechovem zvonili
435. V Raslavicoch bije banda
436. V rejdouskom rybničku
437. V svatojánských pjeknýchlesoch
438. V širom poli dážď ide
439. V širom poli hruška
440. V tej kokavskej doline
441. V tej veščanskej rúbanine
442. V tom piešťanském poli
443. V Trebišove kostel jest
444. V Trenčíne na hrade
445. Včera mi má milá odkázala
446. Vdavaš mňa, mamičko
447. Večeríček príde
448. Veď sä mi ohláša
449. Veď si ja nespievam
450. Veď už udeřila dvanásta hodina
451. Verškom, koníček moj
452. Veru ja nepôjdem
453. Veru moja lúka
454. Veseuú, dzevečko
455. Veselú, mať moja
456. Vezmem si župu
457. Videla som mojho
458. Viém ja jeden hájiček
459. Všecke ženičky
460. Vydala sa na Kokavu
461. Vyleteu vták hore pod oblaky
462. Vyletela holubienka z prosa
463. Vyletela holubička
464. Vyletela lastovička
465. Vypila mi prepiločka proso
466. Vysoko denička
467. Vysoko mesiačik
468. Vysoko zornička
469. Vysvitla zornička
470. Z turni ptaček leci
471. Za Dúbravou tri míľ zeme
472. Zy horámi, za dolámi
473. Za hur, slunko, za hur
474. Za naším humnem
475. Za našíma humny
476. Zabili, zabili
477. Zabudz, mily, zabudz
478. Zahraj Cigan, talpaš
479. Zahrajže mi, hudec
480. Zajali Ovčanci ovce
481. Zakukala kukulenka

482. Zapuac mi, miuý
483. Zasiala som jačmen
484. Zaspívaj, kohútku
485. Zaspívaj, suávíčku
486. Zaspívaj, slávičku
487. Zbercali lancuški
488. Ze suchého javora
489. Zelená je tráva
490. Zelená sa bučina
491. Zeleňaj sa, zelená trávička
492. Źelenaju še chotari
493. Zelenšia pohanka jako tráva
494. Zeťali brezu
495. Zingora, Zingora
496. Zlámalo sa oje
497. Zoťali brezu
498. Žiadna mati nevie
499. Žiale moje, žiale
500. Žitko, žitko, oźimina

HUDOBNÉ NÁZVOSLOVIE

A capella — *sborove bez inštrumentálneho sprievodu*
A tempo — *v pohybe prv udanom*
Accentato — *s prízvukom, dôrazne*
Accelerando (accel.) — *zrýchlene*
Adagio — *zdĺhavo*
Adirato — *rozhnevane*
Affettuoso — *so vzrušením*
Agitato — *vzrušene*
Agitato con passione — *prudko a vášnivo*
Alla Čardáš — *na spôsob čardáša*
Alla Marcia — *na spôsob pochodu*
Alla Polka — *na spôsob polky*
Allargando — *so spomaleným, širokým tempom*
Allegretto — *trochu rýchlo*
Allegro — *jaro, veselo, rýchlym pohybom*
Allegro moderato — *s miernou živosťou*
Allegro vivace — *rýchlo a živo*
Amabile — *ľúhezne*
Amoroso — *ľúbostne, vrúcne, nežne*
Andante — *pozvoľný pohyb, voľným krokom*
Andante con moto — *zvoľna, ale trochu hybko*
Andantino — *pohyb trochu voľnejší než andante*
Animato — *oživene, oduševnene*
Appassionato — *vášnivo*
Assai — *veľmi, značne, príliš*

Ben — *dobre*
Ben marcato — *veľmi dôrazne*
Ben ritmico — *dobre rytmicky*

Calando — *ubúdavo*
Cantabile — *spevne*
Comodo — *pohodlne*
Con — *s*
Con agitazione — *so vzrušením*
Con anima — *s citom, s výrazom*
Con brio — *ohnivo*
Con calmo — *pokojne (s pokojom)*
Con dolore — *s výrazom bolesti*
Con energia — *rázne*
Con espressione — *výrazne*
Con facilità — *s ľahkosťou, ľahko*
Con molta espressione — *s veľkým výrazom*
Con fuoco — *s ohňom, ohnivo*
Con ira — *s hnevom*
Con mezza voce — *polohlasne*
Con moto — *hybko*
Con sentimento — *s citom*
Con spirito — *oduševnene*

Devoto — *pokorne, zbožne*
Diminuendo — *s ubúdajúcou silou*
Dolce — *sladko, ľúbezne*
Doloroso — *bolestne*
Duro — *tvrdo*

E — *a (spojka)*
Espressione — *výraz*
Espressivo — *výrazne*

Fanatico — *fanaticky*
Forte (f) — *silno*
Fine — *koniec*
Fresco — *čerstvo, sviežo*

Giocoso — *hravo, žartovne*
Giusto — *presne*
Glissando — *kĺzavo*
Grave — *ťažko, vážne*
Grazioso — *pôvabne, spanilo*

In tempo — *v tempe*

Lacrimoso — *slzavo, plačlivo*
Lamentoso — *nariekavo*
Larghetto — *miernejšie než largo*
Largo — *široko*
Legato — *viazane*
Legatissimo — *veľmi viazane*
Leggierissimo — *čo najľahšie*
Leggiero — *ľahko*
Lentissimo — *čo najvoľnejšie*
Lento — *zdĺhavo, široko, zvoľna*
Lugubre — *smutne, trúchlivo, žalostne*

Ma — *ale*
Maestoso — *majestátne, vznešene*
Marcato — *výrazne*
Melancolico, malinconico — *zádumčivo*
Meno — *menej*
Mesto — *trúchlivo, zarmútene*
Moderato — *mierne, umiernene*
Molto — *veľmi, mnoho*
Morendo — *zmieravo, zanikavo*
Mosso — *pohyblivo*
Moto — *pohyb*

Narrando — *spôsobom rozprávacím*
Non — *nie*
Non tanto — *nie veľmi (nie príliš)*
Non troppo — *nie veľmi (nie príliš)*
Nuance — *odtieň*

Parlando — *ako keď sa hovorí*
Passione — *vášeň*
Più — *viac*
Più mosso — *hybnejšie, rýchlejšie*
Poco — *trochu*
Poco a poco — *znenáhla*
Portamento —
Presto — *veľmi rýchlo*

Quasi — *skoro, takmer*

Rallentando, rall. — *zvoľňovane*
Rigore — *prísnosť*
Rigoroso — *prísne*
Risoluto — *rozhodne*
Rit., ritardando — *znenáhla, voľnejšie*
Rubato — *voľný rytmus, nespieva sa prísne v takte, pohyb nepokojný*
Rustico — *vidiecky, hrubo*

Semplice — *prosto, jednoducho*
Sempre — *vždy*
Sentimento — *clivo, precítene*
Senza — *bez*
Serioso — *vážne*
Sfz., sforzato — *dôrazne*
Scherzando — *žartovne, laškovne*
Simile, sim. — *podobne*
Solo — *sám, samotný*
Sost., sostenuto — *zdržanlivo*
Stacc., staccato — *odrážane*

Tardamente — *zvoľňovane*
Tempo (di) giusto — *presným pohybom*
Tempo di marcia — *pohybom pochodovým*
Tempo di valse — *pohybom valčíkovým*
Tempo di polka — *pohybom polkovým*
Tenuto, ten. — *tón presne vydržať, vydržovane*
Tranquillo — *pokojne*
Tremollo —
Tutti — *všetci*
Triste — *smutno*

Umore — *humor*
Un poco — *trochu*
Unisono — *v jednohlase, jednohlasne*

Vibrato — *trasľavo, s chvením*
Vigoroso — *rázne, dôrazne*
Vivace — *živo, veľmi živo*
Vivo — *živo*
Voce — *hlas*

SLOVNÍČEK SLOVENSKO-ČESKÝ

apo, apík	otec
azda	snad
banovac (banovať)	litovat
barina	bažina
bár	třeba
blk	plamen
bočkac (bozkať)	líbat
bývať	bydlet
cap	kozel
cintorín (cmiter)	hřbitov
čečina	chovjí, jehličí
doraz	hned
drápať	drát peří
drapulenka	dračka peří
driečna	švarná, pěkná
drien (drieme sa mi na zelenom driene)	drn
fašang	masopust
gamby, gambočky	rty
gombík	knoflík
grúň	horská louka
hac	hať
hárok	list papíru
helokanie	holekání
hocijaký	všelijaký
hole	vrchy lesom nezarostlé
hor si vedem	hrdě si vedu
hora (hura)	les, místně i vrch, hora
hrebíček	karafiát
chmáry	mraky
chotár	katastr
jarec	ječmen
járok, járočok	potok
kačmaročka	krčmářka
kalarab	kadluben
kantár	ohlávka
kapsa	batoh, někde i kapsa
klát	špalek
kluby (kĺby)	kyčle
koč	kočár

kočiš	kočí
kolo (predl.)	okolo, kolem
konárik, konárišok	větvička
korheľ	opilec
košiar	ohrada pre ovce
kotál	kotel
kovaľ	kovář
krdeľ	houf, stádo
kudzel (kúdeľ)	přeslica, jinde koudel
kým	dokud, než
laba	tlapa, noha
lada	truhla
liešťa	lískové křoví
lúč	paprsek
márniť	ničit
mladý zaťa	ženich, zeť
mrcha (neskl.)	špatný; ve slov. nemá tak peior. významu)
mucic (mútiť)	kalit, jinde stloukat máslo
núkať	nabízet
oblak (oblok)	okno
očuť	uslyšet
odobierať sa	loučit se
odísť koho	odejít od koho, opustit koho
odzec sa (odieť sa)	přikryt se; obléci se
ostatní	poslední
palošík	palaš
pasovať sa	zápasiť
pierko, pierečko	kytka (za klobouk), vonička
pešničok	cestička
po	pro
pobiľava	bíla, běloučká
počúvať	poslouchat, naslouchat
poľovať	lovit
ponevierať sa	toulati se
poščať	půjčit
poval	půda
povojník	povijan
právo, do práva	soud, na soud
prespať sa	státi se matkou za svobodna
preškrinka	přítruhlíček
prez	přes
priadočka	přadlenka
priam	přímo, hned, rovnou

ráňať . . . . . srážet
rátať . . . . . počítat
ratovať . . . . . chránit, bránit, zachránit
rezko . . . . . směle, rázně

strmeň . . . . . střemen
sivý . . . . . šedý
skoro . . . . . brzy

šandár . . . . . žandár, četník
šarvanec . . . . . výrostek
šáš, šašina . . . . . rákosí
šibenec . . . . . šibeničník
šibnúť . . . . . švihnout
šoptac (šeptať) . . . . . šeptat

Turíce . . . . . Svatodušní svátky, Letnice
u ce . . . . . u tebe
úfať sa čomu . . . . . doufat, nadát se čeho
uhol . . . . . roh

válov . . . . . koryto
veselie . . . . . svatba
virúcic (vyrútiť) . . . . . vyhodit, vypustit
vrece . . . . . pytel
vše (zavše) . . . . . pořád, vždy
vychýrený . . . . . slavný, vyhlášený

zavíjať . . . . . nevěstě dávat svatební čepec
zimovisko . . . . . příbytek na zimu
zjedac sa . . . . . vadit se, hádat se

žito na koreni . . . . . žito ještě nesežaté
žnica . . . . . žnečka

ABECEDNÝ ZOZNAM NÁREČOVÝCH VÝRAZOV

anďalom . . . . . *drahá duša, doslova: anjel môj*

babočka („šuhaj milý jak babočka“) . . . *nežné oslovenie v približnom význame „milý ako bábika“*

bajusy . . . . . *fúzy*

bakančoš („pije s bakančoši“) . . . . . *vojak — pešiak*

balta . . . . . *menšia sekera, sekerka; palica*

bars . . . . . *veľmi*

bojtár . . . . . *pastier svíň*

bom (bom' ce zatratila) . . . . . *lebo som ťa*

britký . . . . . *špatný*

brudná . . . . . *špinavá*

cedilo . . . . . *veľká pastierska kapsa, tkaná z ovčej vlny*

cirňa, cirnina . . . . . *tŕnie*

čapaš . . . . . *mužský tanec z vých. Slovenska*

čerkac . . . . . *štrngať ostrôžkami*

čulek . . . . . *včuľ, teraz*

daďja . . . . . *dajú*

dlažka . . . . . *chodník*

do frasa! . . . . . *do čerta*

dražka, draha . . . . . *cesta, chodník*

drilic . . . . . *hnať, nútiť*

drombľa . . . . . *hudobný nástroj*

duhoký . . . . . *dlhý, veľmi dlhý*

dumac . . . . . *myslieť*

dyle . . . . . *podlaha, dlážka z dosák*

dzeka . . . . . *chuť, vôľa*

dzijak . . . . . *kostolný spevák pravosláv. cirkvi vo funkcii kantora*

faček, fako . . . . . *svetlý kôň*

falatek . . . . . *kúsok*

fartuch, fartušek . . . . . *zástera*

fertál, fertálišok . . . . . *stará poľnohospodárska miera, štvrtka*

graca . . . . . *široká motyka*

gubaňa . . . . . *dlhý mužský kabát z ovčej vlny*

hačur, hačurik . . . . . *žrebec, žriebä*

hajduchovať . . . . . *tancovať odzemok*

hajduk . . . . . *úradný sluha; hájnik*

harčar . . . . . *hrnčiar*
harčok . . . . . *hrnček*
hintov . . . . . *koč*
hyľac (ja še nehodna hyľac) . . . . . *zhýbať*
hrabec . . . . . *hrab*
hrišic . . . . . *hrešiť*
hrunok . . . . . *vrch, grúň*
huboč . . . . . *úbočie*
hustečka (porovn. chustečka) . . . . . *šatka*
hutorec . . . . . *hovoriť*
hvaric . . . . . *povedať, rozprávať*

chlapci perša klesa . . . . . *vyberaní chlapci, najlepší*
cholem . . . . . *aspoň*
chybaj . . . . . *iba*
chysta . . . . . *názov pokrmu*

išče . . . . . *ešte*

jarina . . . . . *obilie, ktoré sa seje na jar*
juhas . . . . . *valach*

kalap . . . . . *klobúk*
kandratý . . . . . *kučeravý*
kápka . . . . . *čepiec*
kapura . . . . . *bránka*
karička . . . . . *dievčenský tanec kolesový*
katnaci pani . . . . . *vojaci páni*
katonačok . . . . . *vojačik*
kerta . . . . . *záhrada*
klada, v kladze . . . . . *staré mučidlo*
koch . . . . . *komín starej pece*
konac (nekonajce moju starú hlavu) . . . *unavovať, trápiť*
kotuľka („Chodzi gu mňe na vrecene, na kotuľke“) . . . . . *vreteno, inde časť vretena*
kuma . . . . . *kmotor*
kyčera . . . . . *príkry, pustý vrch*
kyta („tri kyty konope“) . . . . . *zväzok*

lancok . . . . . *reťaz*
lena, lenča . . . . . *šošovica*
lesa . . . . . *pletené vrátka v plote*
limbora . . . . . *limba, druh borovice*

mladica . . . . . *mladucha*
mloda . . . . . *mladucha*

nadobny („nadobny priadočki“) . . . . . *poriadny*
naj, nak . . . . . *nech*
najbarži . . . . . *najviac*
netota . . . . . *druh borievky*
opalok . . . . . *opálené triesky, ohorok*

osmina . . . . . *stará poľnohospodárska miera*
pacerky . . . . . *pátričky, tiež fúkané sklené ozdôbky, korálky*
parta . . . . . *panenská ozdoba hlavy*
perši . . . . . *prvý*
plácať . . . . . *opraviť záplatami*
plošček . . . . . *hlinený džbánok s úzkym hrdlom*
pobridnuc . . . . . *zošpatnieť*
počeromna . . . . . *počerná*
pokarac . . . . . *potrestať, pokarhať*
pokľa, pokeľ . . . . . *dokiaľ*
pokoľac . . . . . *popichať*
poličiar . . . . . *polica na ukladanie syra na salaši*
pom' . . . . . *pôjdem*
porandať . . . . . *pobláznit', potrhať*
posmučiť . . . . . *zosmutnieť*
pozor . . . . . *pohľad, zrak*
pridac se . . . . . *prísť vhod*
prik . . . . . *cez*
priklet . . . . . *pitvor*
pyskatá . . . . . *papuľnatá*

rafajka („vyberem si rafajku, čo mi bude na fajku") . . . . . *palička*
rováš . . . . . *dlh, pôvodne drevo, na ktorom sa zárezmi (vrubom) značil dlh v krčmách*
rubeček . . . . . *malý rubáš, prípadne zásterka*
rylo . . . . . *rýľ*

segiňatko . . . . . *nebožiatko*
sekanec . . . . . *pastierska palica s hrčami*
sersam . . . . . *náradie, výstroj*
sigaďanský . . . . . *segedínsky*
skeltovať . . . . . *našetriť, usporiť, zarobiť*
smak, smačný . . . . . *chuť, chutný*
socela . . . . . *sotila, zrazila*
spodobať sa . . . . . *zapáčiť sa*
spoľubna . . . . . *ľúbivá*
sreblo . . . . . *striebro*
stamac . . . . . *stadiaľ*
sumeňe . . . . . *svedomie*

šanc . . . . . *priekopa*
šanovať . . . . . *šetriť*
šarga konik . . . . . *žltý kôň*
šarpac . . . . . *tahať, trhať*
šatrovo Cigane . . . . . *kočovní Cigáni*

šipar . . . . . *šípkový ker*
štal . . . . . *postava*
štrof . . . . . *trest*
šuba . . . . . *kožuch*

talpaš . . . . . *prezývka človeka s veľkými mohami*
tamac, tamať . . . . . *tadiaľ*
terpotac . . . . . *trblietať sa, ligotať sa*
tresnúť . . . . . *udrieť, udrieť*
trimac . . . . . *držať*
trúsic . . . . . *trúsiť, tratiť*
turbovať . . . . . *trápiť sa, lámať si hlavu*

u ce . . . . . *pri tebe*
urafať („kone še vam urafali“) . . . . . *uťahať*

valal . . . . . *dedina*
vatral . . . . . *pastierska palica na rozhrabávanie vatry*
vodlovať . . . . . *priznať sa*
voloviar . . . . . *pastier volov*

zadurkac . . . . . *zaklopať, zabúchať*
zakľa . . . . . *pokiaľ*
zdavac se . . . . . *hodiť sa (k niekomu)*
zieľa . . . . . *zelina, bylina*
zochabic, zohabic . . . . . *zanechať, opustiť*

žurav . . . . . *a) žeriav, brodivý vták*
b) žrď, pomocou ktorej sa voda tahá zo studne

ROZDELENIE PIESNÍ PODĽA ICH OBSAHU

(Tematické rozdelenie piesní)

PIESNE EPICKÉ (balady, zvieracie báje)

32, 33, 38, 49, 53, 71, 89, 91, 106, 119, 141, 173, 175, 178, 179, 186, 187, 276, 278, 280, 284, 310, 316, 317, 324, 341, 357, 360, 361, 378, 393, 394, 396, 397, 416, 430, 437, 441, 442, 446, 458, 461, 471, 476, 497.

PIESNE LYRICKÉ

1) detstvo (uspávanky)

30, 110, 126, 147, 149, 250, 371.

2) dievča a šuhaj (piesne ľúbostné, večerné parobské)

3, 7, 10, 11, 25, 26, 36, 42, 45, 51, 54, 56, 57, 61, 62, 63, 67, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 85, 90, 94, 95, 96, 98, 99, 101, 102, 107, 108, 109, 111, 112, 113, 114, 117, 130, 136, 143 144, 145, 148, 151, 156, 157, 158, 163, 164, 165, 174, 189, 192, 194, 195, 199, 201, 205, 209, 210, 213, 214, 223, 224, 226, 228, 240, 248, 249, 251, 256, 265, 267, 269, 272, 276, 279, 281, 291, 292, 293, 294, 295, 300, 304, 305, 307, 308, 309, 311, 316, 317, 323, 325, 329, 332, 336, 342, 343, 347, 348, 349, 350, 355, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 372, 376, 377, 379, 381, 384, 385, 386, 387, 391, 395, 396, 401, 405, 418, 422, 428, 443, 445, 450, 451, 464, 465, 466, 468, 469, 473, 475, 484, 484, 486, 491, 495.

3) život rodinný (siroty, svadba, krst)

7, 13, 14, 18, 40, 60, 68, 70, 88, 91, 123, 124, 162, 167, 177, 181, 186, 198, 199, 227, 233, 253, a), b), 262, 263, 271, 282, 296, 301, 306, 324, 345, 352, 355, 358, 398, 423, 431, 452, 454, 455, 459, 462, 463, 470, 492, 498.

4) pri poľnej práci (oranie, žatva, hrabačky, pri ľane)

19, 27, 29, 31, 34, 36, 59, 60, 73, 125, 140, 142, 160, 166, 212, 246, 259, 260, 309, 335, 359, 380, 427, 441, 488, 493.

5) piesne z prírody (lúčne, hôľne, lesné, pri malinách, pri jahodách, helokanie)

1, 27, 28, 36, 51, 61, 62, 83, 94, 120, 125, 128, 130, 156, 157, 161, 165, 168, 190, 202, 203, 221, 222, 236, 245, 261, 286, 297, 310, 320, 368, 382, 408, 410, 447, 448, 449, 453, 467, 489, 499.

6) pastierske (bačovské, koniarske, kraviarske)

85, 93, 99, 117, 118, 152, 159, 193, 239, 244, 313, 314, 317.

7) fujarové, gajdošské, trembitové a iné inštrumentálne

23, 85, 93, 105, 115, 129, 136, 189, 211, 262, 347.

8) zbojnícke a z čias nevoľníctva

9, 28, 35, 53, 55, 83, 85, 92, 93, 105, 115, 116, 131, 134, 135, 138, 150, 153, 154, 155, 172, 173, 175, 178, 179, 204, 206, 268, 274, 277, 298, 318, 319, 326, 333, 338, 407, 409, 417, 421, 430, 437, 440, 471, 476, 490.

9) vojenské (lapačky, regrútske, žalobné, staré vojny)
12, 17, 23, 28, 37, 38, 48, 49, 58, 67, 86, 89, 122, 133, 137, 180, 192, 195, 196, 217, 218, 219, 220, 225, 229, 230, 235, 264, 273, 283, 289, 299, 303, 331, 337, 420, 429, 436, 456.

10) spoločenské (na priadkach, za stolom, pijanské, žartovné, humoristické, satirické)
2, 8, 18, 41, 43, 64, 81, 82, 97, 100, 127, 148, 176, 183, 185, 187, 216, 315, 319, 321, 322, 334, 370, 373, 389, 402, 426, 432, 438.

11) staroba, smrť
373, 374.

12) banícke
15, 20.

13) rôzne

PIESNE TANEČNÉ

1) *v* $^2/_4$ *takte*
cipuruška 44
čapáš 191
čardáš 46, 69 (starosvetský), 86, 101, 103 (pomalý), 127, 146 191, 197, 231, 238, 252, 328, 415, 421 (pomalý), 434, 472,
do krepčenia 72, 215, 270, 312, 416, 482, 494,
do kruhu 118, 171, 390,
do skoku 22, 135, 211, 247, 288, 328, 404, 414, 459, 483,
do vysoka 479,
karička skákavá (parobská) 258
makový 40,
Marina 184,
odzemok, hajduchovanie 159, 326, 440,
rovný 487,
starosvetský 243,
straškom 97, 402,
verbunk 182, 220, 241, 433,
vodená 444,
vrchovské (vrchárske, podpolianske, laznícke) 131, 135, 277, 479,
rôzne 74, 92, 121, 162, 261, 262, 285, 330, 344, 356, 400, 403, 406.

2) *v takte* $^3/_8$, $^3/_4$ (šuchaná a i.)
88, 254, 275, 284, 287, 346, 383, 388.

3) dievčenské do kolesa (kričky, čuchom, a i.)
3, 4, 5, 6, 16, 21, 24, 47, 50, 60, 65, 66, 84, 87, 100, 113, 114, 139, 169, 170, 200, 208, 234, 237, 257, 290, 302, 327, 340, 354, 392, 411, 412, 413, 435, 500.

PIESNE OBRADOVÉ (na Veľkú noc, na Jána)
10, 52, 134, 200, 266, 353, 489.

HRY
10, 40, 52, 134, 184, 200, 207, 227.

PIESNE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V CUDZINE

a) Bulharsko 261, 274.

b) Juhoslávia 90, 219, 242, 264, 289, 300, 375, 424, 439, 473.

c) Maďarsko 255, 323, 425.

d) Rakúsko 384, 399, 416, 432, 494.

e) Rumunsko 8, 11, 32, 37, 49, 71, 96, 107, 119, 141, 154, 164, 211, 218, 247, 251, 318, 346, 361, 393, 414, 419, 446, 457, 459, 481, 483, 496.

f) USA 15, 20, 87, 232, 263, 278, 339, 351, 477.

PRAMENE

Blaho Janko: *Záhorácké pjesničky*, diel I a II. Slovenské hudobné vydavateľstvo, Bratislava

Geryk Ján: *Slovenské ľudové piesne. Púchovská dolina*, I. Bratislava 1936

Figuš V.–Bystrý: *Slovenské ľudové piesne*, op. 28, Praha 1908

Janka Guzová spieva, 100 východoslovenských piesní. Slovenské hudobné vydavateľstvo, Bratislava 1951

Krátký Č.: *rukopisná zbierka*

Kresánek Jozef: *Zuzka Selecká spieva*. Matica Slovenská, Turč. Sv. Martin 1943

Medvecký K. A.: *Detva*, monografia. Nákl. vlastným, Detva 1905, typ. K. Salva, Ružomberok

Novák Vítězslav: *Slovenské spevy*, I a II. Umělecká beseda, Praha

Novenko Ján: *rukopisná zbierka*

Plicka Karol: *rukopisná zbierka*

Plicka Karol: *Eva Studeničová spieva*. Matica Slovenská, Turč. Sv. Martin 1928

Slovenské spevy, I–III. Turč. Sv. Martin 1880–1899, 1926

Spevy nášho ľudu. Osveta, Martin 1951

Tonkovič Pavol: *Spevy z Oravy*. Osveta, Martin 1954

Vyletel vták. Zostavili pracovníci národnostného oddelenia Ministerstva ľudovýchovy, Sväzu demokratických Slovákov v Maďarsku a Ústavu pre ľudové umenie, Budapest 1955

Karol Plicka

SLOVENSKÝ SPEVNÍK, 1.

500 ľudových piesní slovenských

Vydalo Štátne hudobné vydavateľstvo, n. p., Praha-Bratislava v roku 1961 ako 28. publikáciu redakcie hudobnín a kníh o hudbe. Zodpovedný redaktor Alfonz Dusík. Obálku, väzbu a grafickú úpravu navrhol Zdeněk Rossmann. Vytlačila Polygrafia 3, n. p., závod J. Dimitrova v Prahe

PH 13,11 — VH 25,73 — K-15*11933

Náklad 2.500 výtlačkov 10/12 1. vydanie

Cena viaz. Kčs 62,—

63/IX-3